UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

HR EXCELLENCE IN RESEARCH

SESIUNEA NAŢIONALĂ CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ DE COMUNICĂRI ŞTIINŢIFICE STUDENŢEŞTI

Ediţia a XXVII-a

15 februarie - 15 martie 2023

Rezumatele comunicărilor

Volumul II

ȘTIINȚE UMANISTICE
ȘTIINȚE JURIDICE
ȘTIINȚE SOCIALE ȘI ALE EDUCAȚIEI

CEP USM

CZU
C 87

Sesiunea naţională
cu participare internaţională de comunicări ştiinţifice studenţeşti,
Ediţia a XXVII-a
15 februarie - 15 martie 2023

Responsabil de ediţie:
Aurelia Hanganu dr. hab., prof. univ.

Culegerea înglobează rezumatele comunicărilor studenților participanți la Sesiunea națională cu participare internațională de comunicări științifice studențești, Ediția a XXVII-a.

Responsabilitatea asupra conținutului textelor aparține în exclusivitate autorilor și îndrumătorilor acestora.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova

Sesiunea naţională cu participare internaţională de comunicări ştiinţifice studenţeşti, Ediția a 27-a, 15 februarie-15 martie 2023 : Rezumatele comunicărilor / comitetul științific: Igor Șarov [et al.]. – [Chişinău] : Editura USM, 2023 – . – ISBN 978-9975-62-547-0.

Cerinţe de sistem: PDF Reader.

© Universitatea de Stat din Moldova, 2023

ISBN

Comitetul științific:

Igor Șarov	dr., conf. univ., Rector, Universitatea de Stat din Moldova
Aurelia Hanganu	dr. hab., prof. univ., Prorector pentru activitatea ştiinţifică şi relaţii internaţionale, Universitatea de Stat din Moldova
Veronica Prisacaru	dr., conf. univ., Șef Departament Cercetare și Inovare, Universitatea de Stat din Moldova
Eugenia Tofan	Șef Secție promovare și protecția rezultatelor științifice, Universitatea de Stat din Moldova
Liliana Dmitroglo	dr., conf.univ., Decan al Facultății de Fizică și Inginerie, Universitatea de Stat din Moldova
Vitalie Sochircă	dr., conf.univ., Decan al Facultății de Biologie și Pedologie, Universitatea de Stat din Moldova
Aurelia Crivoi	dr. hab., prof. univ., Universitatea de Stat din Moldova
Viorica Gladchi	dr., conf.univ., Decan al Facultăţii de Chimie şi Tehnologie Chimică, Universitatea de Stat din Moldova
Igor Crețescu	prof. univ., dr. ing., Departamentul Ingineria și Managementul Mediului, Facultatea de Inginerie Chimică și Protecția Mediului „Cristofor Simionescu”, Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași, România
Iurie Subotin	dr., conf. univ., Decan al Facultății Tehnologia alimentelor, Universitatea Tehnică a Moldovei
Valeriu Ungureanu	dr., conf.univ., Decan al Facultății de Matematică și Informatică, Universitatea de Stat din Moldova
Sergiu Brînză	dr. hab, prof. univ., Decan al Facultăţii de Drept, Universitatea de Stat din Moldova
Tudorel Toader	dr., prof.univ., Rector, Universitatea „Al. Ioan Cuza”, Iași, România
Cristian Miheș	dr., conf. univ., Decan al Facultății de Drept, Universitatea din Oradea, România
Sergiu Matveev	dr., conf. univ., Decan al Facultăţii de Istorie şi Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova
Viorel Vizureanu	dr., prof.univ., Decan al Facultății de Filosofie, Universitatea București, România
Florentina Nițu	dr., conf.univ., Decan al Facultății de Istorie, Universitatea București, România
Victoria Bulicanu	dr., conf. univ., Decan al Facultăţii de Jurnalism şi Ştiinţe ale Comunicării, Universitatea de Stat din Moldova
Dumitru Mirel Popa	dr., prof. univ., Decan al Facultății de Științe ale Comunicării, Universitatea Apollonia Iași, România
Ludmila Usatâi	dr., conf. univ., Decan al Facultăţii de Litere, Universitatea de Stat din Moldova
Vladimir Guţu	dr. hab., prof. univ., Decan al Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială, Universitatea de Stat din Moldova
Marta Iuliana Vicol	dr., lector univ., Facultatea de Psihologie, Științele Educației și Asistență Socială, Universitatea „Petre Andrei” din Iași, România
Alexandru Solcan	dr., conf. univ., Decan al Facultăţii de Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Universitatea de Stat din Moldova
Maria Hămuraru	dr., conf. univ., Decan al Facultăţii de Ştiinţe Economice, Universitatea de Stat din Moldova
Galina Ulian	dr. hab., prof. univ., Șef Centru de Cercetări Științifice „Dezvoltare durabilă și performanță economică”, Universitatea de Stat din Moldova
Francesco Favia	Rector al Centrului Internațional de Cercetare Academică, Președinte al Academiei Internaționale de Turism Social Italia/Albania, membru al Comitetului Director al Asociației Europene pentru Calitatea Turismului (Bruxelles, Belgia)

Comitetul organizatoric cu atribuții de coordonare generală a evenimentului științific:

Veronica Prisacaru	Șef Departament Cercetare și Inovare, dr., conf. univ.
Eugenia Tofan	Șef Secție promovare și protecția rezultatelor științifice
Elena Nirean	Șef Oficiul de asigurare a calității în cercetare
Marianna Savva	specialist principal, Secția promovare și protecția rezultatelor științifice

Comitetele organizatorice ale atelierelor de lucru:

Anna Moldovan	dr., lector univ., Atelierul Biologie și Ecologie
Sorina Istrati	drd., Atelierul Biologie și Ecologie
Natalia Ciubuc	dr., lector univ., Atelierul Geoștiințe și Silvicultură
Patricia Moraru	stud. ciclul I, Atelierul Geoștiințe și Silvicultură
Elena Stratulat	dr., conf. univ., Atelierul Materiale avansate în chimie și biofarmaceutică
Iulia Dvorschi	studenta an. III, Atelierul Materiale avansate în chimie și biofarmaceutică
Larisa Mocanu	dr., cercet. științ., Atelierul Chimie industrială și ecologică
Cristina Șepelenco	studenta an. III, Atelierul Chimie industrială și ecologică
Alisa Curlicovschi	asist. univ., Atelierul Fizică și Inginerie
Ludmila Leca	masterandă, Atelierul Fizică și Inginerie
Ludmila Novac	dr., conf. univ., Atelierul Matematică și Informatică
Tatiana Margarint	lector univ., Atelierul Filosofie și Antropologie
Veaceslav Melnic	student, Atelierul Filosofie și Antropologie
Andrei Corobcean	dr., Atelierul Patrimoniu cultural și Istoria religiilor
Adriana Codreanu	studentă, Atelierul Patrimoniu cultural și Istoria religiilor
Cristina Gherasim	dr., Atelierul Stat, societate și mentalități
Cătălin Vacarciuc	student, Atelierul Stat, societate și mentalități
Laura Mîrzac	dr., lector univ., Atelierul Dimensiuni actuale ale studierii și predării limbilor, culturilor și literaturilor străine
Cristina Grossu-Chiriac	dr., conf. univ., Atelierul Dimensiuni actuale ale studierii și predării limbilor, culturilor și literaturilor străine
Cristina Catanoi	studentă an. IV, Atelierul Dimensiuni actuale ale studierii și predării limbilor, culturilor și literaturilor străine
Victoria Fonari	dr., conf.univ., Atelierul Limba și literatura română și didactica discipinei
Daniela Cecoi	studentă an. II, Atelierul Limba și literatura română și didactica discipinei
Nina Roșcovan	dr., conf.univ., Atelierul Multiculturalitate, traducere și universalizarea valorilor
Mădălina Marian	studentă an. III, Atelierul Multiculturalitate, traducere și universalizarea valorilor
Irina Remizov	lector univ., Atelierul Filologie rusă
Elizaveta Serbicean	studentă an. IV, Atelierul Filologie rusă
Ecaterina Deleu	dr., lector univ., Atelierul Teoria și Practica Jurnalismului
Ludmila Hițuc	studentă an. III, Atelierul Teoria și Practica Jurnalismului
Anatol Fornea	masterand an. II, Atelierul Teoria și Practica Jurnalismului
Inga Cernat	lector univ., Atelierul Comunicare și Teoria Informării
Gabriela Stratu	studentă an. III, Atelierul Comunicare și Teoria Informării
Mihaela Milea,	masterandă an. II, Atelierul Comunicare și Teoria Informării
Tatiana Mihailov	dr., lector univ., Atelierul Drept Privat
Evelina Descalui	studentă an. IV, Atelierul Drept Privat
Rodica Nichita	dr., lector univ., Atelierul Drept Public
Ira Sili	dr., lector univ., Atelierul Drept Public
Mariana Grama	dr., conf. univ., Atelierul Drept Penal
Dan Furculiță	Masterand an.I, Atelierul Drept Penal

Artiom Eni	magistru în drept, asist. univ., Atelierul Proceduri judiciare (penale și civile)
Valentin Roșca	dr., Atelierul Drept Internațional și European
Lilia Gribincea	dr., conf. univ., Atelierul Drept Internațional și European
Valentina Panuș	dr., lector univ., Atelierul Raționamentul profesional contabil în asigurarea performanței entităților din Republica Moldova
Alexandra Lopușneac	masterandă an. I, Atelierul Raționamentul profesional contabil în asigurarea performanței entităților din Republica Moldova
Natalia Antoci	dr., conf. univ., Atelierul Marketing și turism
Agnesia Tonu-Spinei	studentă, Atelierul Marketing și turism
Svetlana Gherjavca	dr., lector univ., Atelierul Perspectivele sistemului financiar-bancar și a pieței financiare din Republica Moldova
Gabriela Matiescu (Vasilevschi)	studentă an. II, Atelierul Perspectivele sistemului financiar-bancar și a pieței financiare din Republica Moldova
Tatiana Diaconu	dr., lector univ., Atelierul Abordări inovatoare și noi tendințe în domeniul „Business și Administrare”
Mihaela Tulbure	studentă an. III, Atelierul Abordări inovatoare și noi tendințe în domeniul „Business și Administrare”
Raisa Cerlat	dr., conf. univ., Atelierul Psihologie
Valentina Miron	lector univ., Atelierul Psihologie
Gabriela Dabija	studentă, Atelierul Psihologie
Nadejda Butnari	lector univ., Atelierul Științe ale Educației
Miroslava Valic	masterandă, Atelierul Științe ale Educației
Tatiana Spataru	dr. hab., conf. univ., Atelierul Atelierul Sociologie și Asistență Socială
Adriana Bordeniuc	masterandă, Atelierul Atelierul Sociologie și Asistență Socială
Cristina Morari	dr., lector univ., Atelierul Relații Internaționale
Tatiana Turco	dr., conf. univ., Atelierul Științe Politice și Administrative
Carolina Macovețchi	dr., lector univ., Atelierul Științe Politice și Administrative

CUPRINS

ISTORIE ȘI FILOSOFIE

Ana-Maria COJOCARU
SPIRITUL DIONISIAC ÎN CULTURA GRECILOR ȘI PESIMISMUL NIETZSCHEAN 17

Eghia CANUDA
INFLUENȚA GÂNDIRII LUI THOMAS HOBBES ASUPRA FILOSOFIEI UNIVERSALE 20

Cătălin CROITORU
CULTURA POP CA MOD SPECIFIC DE RAPORTARE LA EXISTENȚĂ 22

Laurențiu MITRIUC
KARL MARX ȘI MISTERUL CARACTERULUI DE FETIȘ AL MĂRFII 25

Нелли ШВЕЦ
АНТРОПОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ПОДРОСТКОВОЙ ПРЕСТУПНОСТИ 28

Maxim TUCHILUȘ
TEMATIZAREA VOCII ÎNTRE LINGVISTICĂ ȘI METAFIZICĂ 31

Gheorghe VAMEȘ
POVESTEA SCAUNULUI: REFLECȚII METAFIZICE 34

Andreea GORGAN
RECONSTRUIREA POSTBELICĂ A GĂRII FEROVIARE DIN CHIȘINĂU 36

Vlada CONDREA
FONDAREA „MINISTERULUI ADEVĂRULUI” SOVIETIC 38

Maxim GÎRNEȚ
РОЛЬ НАРОДОВ ПРИ ПРОВЕДЕНИИ ГРАНИЦ: ШОПРОНСКИЙ ПЛЕБИСЦИТ 1921 ГОДА 40

Valeria OSADCII
RĂZBOIUL DE LA NISTRU ÎN MEMORIA PARTICIPANȚILOR 43

LITERE

Ecaterina STEPANOV
EFFECTIVENESS OF NARROW READING ON VOCABULARY ACQUISITION 46

Margarita DANILOVA
ОБРАЗ МЕДЕИ В СОВРЕМЕННОМ СОЦИОКУЛЬТУРНОМ КОНТЕКСТЕ 48

Nina JARUC
MEDUSA GORGONA ŞI CONDIŢIA FEMEII CONTEMPORANE 50

Olesea STAVILĂ
LE RÔLE DE LA LECTURE DANS L'APPRENTISSAGE ET L'UTILISATION DU FLE..... 52

Tatiana GROSU
IMPLEMENTING LITERARY TEXTS INTO THE EFL CLASSROOM..... 54

Andreea RĂCHITEANU
„PRIN MĂHĂLĂLI MAI NEAGRĂ NOAPTEA PARE..." – INCURSIUNI GEOCRITICE ÎN IMAGINARUL POETIC BACOVIAN..... 56

Alexandra VLĂDUŢĂ
INFLUENŢA OVIDIANĂ A CONCEPTULUI DE *METAMORFOZĂ* ÎN LITERATURA ROMÂNĂ 58

Corina SÎRBU
COORDONATELE DIALOGULUI STĂNESCIAN CU OPERA LUI MIHAI EMINESCU 60

Patricia COTLĂU
INTERTEXT EMINESCIAN ÎN „LEVANTUL" DE MIRCEA CĂRTĂRESCU..... 62

Gabriela-Miruna IRIMIA (HÂRŢAN)
ELEMENTE PRAGMATICO-DISCURSIVE ÎN PODCASTUL CULTURAL 64

Nina SANDUL
MODALITĂŢI INTERACTIVE ŞI STIMULATIVE DE FORMARE A COMPETENŢEI DE PRODUCERE A TEXTULUI SCRIS 66

Valeria PALADI
STRATEGII DE INTER-, MULTI- ŞI TRANSDISCIPLINARITATE LA DISCIPLINA ŞCOLARĂ LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ 68

Dorina-Roxana ZAHARIA
PROVERBIALITATE ŞI NARAŢIUNE ÎN *POVESTEA LUI STAN PĂŢITUL*, DE ION CREANGĂ..... 70

Pang WEI
IMAGINEA VINULUI ÎN LITERATURĂ CHINEZEASCĂ ŞI ROMÂNEASCĂ (analiză comparativă)..... 72

Ana-Maria BUTNARU
LINGUISTIC AND CULTURAL DIMENSION OF FOOD TERMINOLOGY TRANSLATION (based on Oliver's Cookbook "Jamie's 30 Minute Meals")..... 74

Iana IANCIUC
LEXICO-SEMANTIC AND STYLISTIC DIFFICULTIES OF LITERARY TRANSLATION BASED ON THE NOVEL "FATHERS AND SONS" BY I. TURGENEV 76

Valeria CIBOTARI
LES ASPECTS SEMANTICO-PRAGMATIQUES DES CALEMBOURS ONOMASTIQUES DANS LE LANGAGE DE LA PRESSE 78

Edelmira BUGA
LES MOYENS D'ÉQUIVALENCE DES UNITÉS PHRASÉOLOGIQUES DANS LES COMÉDIES FRANÇAISES SOUS-TITRÉES EN ROUMAIN 81

Cristina RĂILEANU
ANALIZA ERORILOR DE TRADUCERE AUTOMATĂ ÎN BAZA TEXTULUI TEHNIC 83

Дарья БЕЛЬЧЕНКОВА, Дарья ЯКУБ
ФОРМУЛА ОПТИМАЛЬНОГО АЛФАВИТА, СОЗДАННАЯ Н.Ф. ЯКОВЛЕВЫМ 86

Кристина ГЕРАСИМЧУК
ПРОБЛЕМЫ ИЛЛЮСТРИРОВАНИЯ ПАРЕМИЙ ПРИ ПЕРЕВОДЕ НА ДРУГОЙ ЯЗЫК 88

Ксения-Александра ПОТЕМКИНА
ТВОРЧЕСКИЙ СИМБИОЗ ЛИТЕРАТУРЫ И ВИЗУАЛЬНОГО ИСКУССТВА В КОМИКСАХ ФЕДОРА НЕЧИТАЙЛО 90

Олеся ВЕРЕНЧУК (БЕРБЕР)
ТВОРЧЕСКИЙ ПУТЬ ЛЕРМОНТОВА: ОСОБЕННОСТИ СТИЛЯ 92

DREPT

Raluca-Rusanda DONȚU
CONTEXTUL TRANSPLANTULUI DE ORGANE. DILEME ȘI CONROVERSE 94

Alexandrina DAVIDOV
LEZIUNEA – VICIU DE CONSIMȚĂMÂNT ÎN CONTRACTELE DE DREPT PRIVAT 96

Ana-Maria HÎNCU
SUPREMAȚIA CONSTITUȚIEI REPUBLICII MOLDOVA: DE LA CONSACRARE LA REALIZARE 98

Chiril ȘEVȚOV
RAPORTUL DINTRE AUTORITĂȚILE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE CENTRALE ȘI ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE: SITUAȚIA ÎN REPUBLICA MOLDOVA ȘI PRACTICA STATELOR EUROPENE 100

Cristian GOLOGURSCHI
100 DE ANI DE LA ADOPTAREA CONSTITUȚIEI ROMÂNIEI (Evoluții, context și perspective europene în România și Republica Moldova) 103

Xenia MARANDICI, Irina AGATII
PARENTHESES ON ENVIRONMENTAL OFFENSES AND PENALTIES - ANALYSIS OF THE NATIONAL AND US LEGAL FRAMEWORKS IN THE INCRIMINATING MATTER 107

Veronica POZNEACOVA
EXCEPȚIA APLICARII FORȚEI FIZICE ȘI A MIJLOACELOR SPECIALE FAȚĂ DE FEMEI DEȚINUTE 109

Elena PUŞNEI
TEMEIURILE CONSTITUȚIONALE DE DECLARARE A UNUI PARTID POLITIC NECONSTUTUȚIONAL 112

Gloria CHEPTEA, Daniela ȚURCANU
ACHIZIȚIILE PUBLICE ÎN VIZORUL VIITORILOR JURIȘTI 115

Felicia TUREȚCHI
PROTECȚIA MINORILOR FAȚĂ DE ABUZ, VIOLENȚĂ ȘI NEGLIJARE 118

Valeria CEPOI
BULLYNG-UL ÎN MEDIUL COPIILOR DIN COMUNITATEA LGBT+ 121

Daniela CHIRILĂ, Liviana FRUNZĂ
NOILE PRACTICI ȘI TENDINȚE ÎN CONTEXTUL INFRACȚIUNII DE SPĂLARE A BANILOR 123

Daniela MATEICIUC
STUDIUL PERSONALITĂȚII RECIDIVISTULUI CA SARCINĂ DE PREVENIRE A INFRACȚIUNII 125

Mihaela EFROS
EUTANASIEREA ÎN REPUBLICA MOLDOVA – PRO SAU CONTRA LEGALIZĂRII 127

Gabriel VESCU
ROLUL INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ÎN STABILIREA PEDEPSEI PENALE 129

Valeria GRIȘCIUC
INCRIMINAREA FAPTELOR DE LA art.176[1]: ARGUMENTE PRO ȘI CONTRA 131

Veronica PASTELA
ÎNCRIMINAREA VIOLENȚEI ÎN FAMILIE: CARENȚE DE ORDIN TEHNICO-LEGISLATIV 134

Альберт ПЛУКЧИ
ДЕВИАНТНОЕ ПОВЕДЕНИЕ ПОДРОСТКОВ НА ПРИМЕРЕ РЕАЛЬНОЙ И ВИРТУАЛЬНОЙ ЖИЗНИ 137

Анастасия НАФИКОВ
ПРИЧИНЫ ДЕВИАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ ПОДРОСТКОВ В СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЯХ, МЕРЫ ПО РЕАБИЛИТАЦИИ И ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ ДЕВИАЦИИ 139

Cătălina RĂILEANU
ADMISIBILITATEA DECLARAȚIILOR MARTORILOR ANONIMI ÎN PROCESUL PENAL 142

Valeria GRIȘCIUC
PARTICULARITĂȚILE PRIVIND URMĂRIREA PENALĂ ÎN LIPSA ÎNVINUITULUI 145

Ion FIALCOVSCHI
INADMISIBILITATEA PROBELOR OBȚTINUTE PRIN PROVOCARE: ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE 148

Iana CHETREAN
NEGOCIEREA CONTRACTELOR COMERCIALE INTERNAȚIONALE 150

Valeria BÎRCA
CLAUZA DE *HARDSHIP* – EXCEPȚIE CONVENȚIONALĂ DE LA PRINCIPIUL FORȚEI OBLIGATORII A CONTRACTULUI COMERCIAL INTERNAȚIONAL 153

Evelina DESCALUI
CONTRACTUL INTERNAȚIONAL DE FRANCHISING 156

Veronica POZNEACOVA
ANALIZA HOTĂRÂRII CtEDO DE CONSTATARE A ÎNCĂLCĂRII art.3 DE CĂTRE REPUBLICA MOLDOVA PRIN NEINTERVENȚIA ÎN CAZUL VIOLENȚEI ÎN FAMILIE 158

Andriana VOZIAN
REGLEMENTAREA EUTANASIEI PRIN PRISMA CONVENȚIEI EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI 161

Olga CEBAN
DREPTUL APLICABIL CONTRACTULUI COMERCIAL INTERNAȚIONAL 164

JURNALISM ŞI ŞTIINȚE ALE COMUNICĂRII

Maria COJOCARU
DERAPAJE DEONTOLOGICE ÎN JURNALISMUL SOCIAL 166

Ludmila HIȚUC
S.O.S. PENTRU NATURĂ. FOTOGRAFII DE AUTOR ȘI FEEDBACK PE REȚELELE DE SOCIALIZARE 169

Alexandru LEAHU
JURNALISMUL DE TELEVIZIUNE: ROLUL REPORTERULUI ÎN PROCESUL DE REALIZARE A MATERIALELOR VIDEO CU ELEMENTE DE PORTRETIZARE 171

Anatol FORNEA
TEHNICILE DE PROMOVARE A CONȚINUTULUI, UTILIZATE DE POSTUL DE TELEVIZIUNE TVR MOLDOVA 174

Vasile LIPCEAN
PODCASTUL – DE LA CONCEPT LA REALIZARE 176

Valeria SACULȚANU
DESIGNUL PRODUSULUI EDITORIAL 179

Alisa TANAS
PORTALURILE INFORMATIVE GENERALISTE ÎN CONTEXTUL MEDIATIC CONTEMPORAN 181

Olga MOCANU
INSTITUȚIILE MEDIA ÎN SPAȚIUL VIRTUAL: FORME DE MANAGEMENT ȘI TIPURI ALE CULTURII ORGANIZAȚIONALE 184

Victoria VASILIȚA
SPOTURILE PUBLICITARE TELEVIZATE: ÎNTRE ABUNDENȚĂ ȘI UTILITATE 187

Andrei VÎRLAN
TUTORIALUL VIDEO – UN NOU FORMAT DE PREZENTARE A MATERIALELOR TELEVIZATE 189

Gabriela STRATU
ROLUL ȘI CONTRIBUȚIA PLATFORMEI TIKTOK ÎN ACTIVITATEA DE COMUNICARE ȘI PR 192

Ilinca FIODOROV
PRACTICI POZITIVE ÎN CAMPANII DE SENSIBILIZARE PRIVIND DREPTURILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI 194

Ana PISARENCO
EXPLICITĂRI CONCEPTUALE DE OBIECTIVARE ȘI NUDITATE A FEMEII ÎN PUBLICITATE ȘI PICTURĂ 198

Angela SUHIN
BRANDUL PROFESIONAL AL CADRULUI DIDACTIC ÎN SPAȚIUL VIRTUAL 201

PSIHOLOGIE ȘI ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI, SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ

Ala ANTONIUC
ROLUL MASS-MEDIEI ÎN EDUCAREA TINERILOR 204

Adriana BORDENIUC
BUNE PRACTICI ÎN DEZVOLTAREA ȘI IMPLEMENTAREA PROGRAMELOR DE COMBATERE A BULLYING-ULUI ȘI A CYBERBULLYING-ULUI 206

Rada COBZARU
DEPENDENȚA TINERILOR DE REȚELELE SOCIALE 209

Gloria-Dumitrița ȚURCANU
CUNOȘTINȚE ȘI PRACTICI DE ACCESARE A REȚELELOR DE SOCIALIZARE DE CĂTRE TINERI 211

Lilia LEVINȚA
IMPORTANȚA FORMĂRII CONTINUE A PERSONALULUI DIN DOMENIUL ASISTENȚEI SOCIALE ÎN CREȘTEREA CALITĂȚII SERVICIILOR OFERITE POPULAȚIEI 214

Maria MAZUR
ДРУЖЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ МОЛОДЁЖИ, ЗАРОДИВШИЕСЯ ОФЛАЙН И ПРОДОЛЖАЮЩИЕСЯ В СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЯХ 216

Octavian RACU
IMPACTUL REȚELELOR SOCIALE ȘI A CAPITALULUI SOCIAL ASUPRA FERTILITĂȚII 220

Svetlana UCRAINCIUC
PROIECTELE DE LECTURĂ ÎN BIBLIOTECILE PUBLICE DIN REPUBLICA MOLDOVA 222

RELAȚII INTERNAȚIONALE, ȘTIINȚE POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE

Mariana DÎMCENCO
ASIGURAREA TRANSPARENȚEI ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE PRIN PROMOVAREA POLITICILOR PARTICIPATIVE: STUDIU DE CAZ PRIMARIA ORAȘULUI BUCOVĂȚ 224

Valeria LUNGU
RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI PRIN PRISMA CRIZEI REFUGIAȚILOR: CAZUL REPUBLICII MOLDOVA 227

Maria-Victoria PREPELEAC
ACHIEVEMENTS AND TRENDS OF EUROPEAN UNION MIGRATION POLICY 229

Alexandru NANI
CADRUL DE COOPERARE A UE CU REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL PROCESELOR POLITICE INTERNAȚIONALE ÎN CONDIȚIILE GLOBALIZĂRII 231

Mihaela PĂUN
CRIZELE POLITICO-MILITARE ÎN BAZINUL MĂRII NEGRE (Realități și perspective) 233

Anastasia GORE
ROLE OF THE EU IN ENSURING REGIONAL SECURITY IN THE MIDDLE EAST: CASE STUDY ISRAELI-PALESTINIAN CONFLICT 235

Ana Maria RUSNAC
EDUCAȚIA CA INSTRUMENT AL PUTERII SOFT ÎN CADRUL POLITICII EXTERNE A SUA 237

Liliana ZATIC
RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ÎN CONTEXTUL RĂZBOIULUI DIN UCRAINA 239

Iana TIHON
ОБЕСПЕЧЕНИЕ МЕЖДУНАРОДНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ: УГРОЗА ПРИМЕНЕНИЯ ЯДЕРНОГО ОРУЖИЯ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ 241

Viorelia DOGOTARI
REGIMUL JURIDIC AL TERENURILOR AGRICOLE PRIN PRISMA ÎNSTRĂINĂRII ACESTORA CETĂȚENILOR STRĂINI 244

Dan ARNĂUT
MODALITĂȚI DE PREVENIRE A CONFLICTELOR FAMILIALE 247

Roman DONOS
ANALIZA SITUAȚIEI ACTUALE PRIVIND APROVIZIONAREA CU APĂ POTABILĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA: PROVOCĂRI ȘI SOLUȚII 249

Victoria MARIN
ROLUL RESURSELOR UMANE ÎN CONTEXTUL GUVERNĂRII ELECTRONICE 252

Dmitrii MALINOVSCHII
ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE – ÎNTRE PACE ȘI OPORTUNITĂȚI 254

Gabriela SOFRONOVICI
ESENȚA ȘI ROLUL PROCEDURII PREALABILE ÎN ACȚIUNILE DE CONTENCIOS ADMINISTRATIV 256

Ariana CIBOTARI
PROBLEMA INTERESULUI NAȚIONAL A REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL REGIONAL CONTEMPORAN 258

Luca-Darius VACARCIUC
NEUTRALITATEA REPUBLICII MOLDOVA: PRO ȘI CONTRA 260

Ana FILIPENCO
FORMAREA CONTINUĂ ȘI DEZVOLTAREA PROFESIONALĂ A FUNCȚIONARILOR PUBLICI 262

PSIHOLOGIE ȘI ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI, SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ

Anna SEMBRAK
PARENTING STYLE AND ITS INFLUENCE ON CHILDREN'S SPORTS ACHIEVEMENTS 264

Ion GAMARȚ
RELAȚIA DINTRE ALEXITIMIE ȘI MECANISMELE DE COPING LA PACIENȚII CU CANCER ȘI PACIENȚII CU DIABET ZAHARAT 266

Doina CHIOSA
STRATEGII DE DIMINUARE A ANXIETĂȚII LA ADOLESCENȚII/ ELEVII CU DIFERIT NIVEL DE MANIFESTARE A VOINȚEI 269

Anastasia CIOCLU
PARTICULARITĂȚILE ANXIETĂȚII ȘI ADAPTĂRII PSIHOSOCIALE ÎN MEDIUL PENITENCIAR 271

Амалия КОШЕЛЕВА
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИЗУЧЕНИЯ ДЕМЕНЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА 273

Никита ДАРИЕНКО
ОСОБЕННОСТИ КОПИНГ-СТРАТЕГИЙ У ПОДРОСТКОВ С РАЗНЫМ ТИПОМ ТЕМПЕРАМЕНТА 277

Leonida LI
STILURILE DE ATAŞAMENT ÎN RELAȚIA DE CUPLU 279

Argentina TUDOR (FINIŞAN), Briana Kendra HUZUR
PREVENIREA FENOMENULUI DE BULLYING ÎN INSTITUȚIILE ȘCOLARE 281

Диана ПАНТЕЛЕЕВА
ИНСТИНКТ – ФЕНОМЕН ОРГАНИЗАЦИИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЧЕЛОВЕКА 283

Cătălina BALAN
THE PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE BRAIN'S NEUROPLASTICITY 286

Laura BANARI
PROCRASTINAREA LA ADOLESCENȚII CARE UTILIZEAZĂ REȚELELE DE SOCIALIZARE 288

Cătălina CEBAN
PERSPECTIVES OF STUDYING WORKPLACE INCIVILITY IN LOCAL ORGANIZATIONAL ENVIRONMENT 290

Мария ЧЕРНЫШ
ВЗАИМОСВЯЗЬ ТРЕВОЖНОСТИ И СТРАТЕГИЙ ПРЕОДОЛЕНИЯ СТРЕССОВЫХ СИТУАЦИЙ У СТУДЕНТОВ 292

Victoria MUNTEAN
IMAGINEA CORPORALĂ A FEMEILOR CU DIFERIT NIVEL AL ÎNCREDERII ÎN SINE 294

Laura PERJU
ADAPTABILITATEA PERSONALITĂȚII ȘI COMPORTAMENTUL AGRESIV ÎN TRAFIC 296

Никита ПОРОХОВ
ОСОБЕННОСТИ ВОСПРИЯТИЯ ГЕНДЕРНЫХ СТЕРЕОТИПОВ В СТУДЕНЧЕСКОЙ СРЕДЕ 298

Maria ROTARU
RELAȚIA DINTRE STIMA DE SINE ȘI GÂNDURI ÎN INTERACȚIUNILE SOCIALE ALE ADOLESECENȚILOR 300

Ruxandra ȘTERBEȚ
THE INFLUENCES OF MENTAL STATES ON THE LEVEL OF CONCENTRATION OF ATTENTION AND DIFFERENT TYPES OF MEMORY FOR PRIMARY SCHOOL STUDENTS 302

Victoria PANCHENKO
PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF STUDENTS' READINESS FOR FAMILY LIFE 305

Kateryna YERMAK
THE RELATIONSHIP OF PARTNERS IN MARRIAGE AND THEIR IMPACT ON THE DEVELOPMENT OF THE CHILD 308

Yuliia SHPAKOVSKA
LINK OF SELF-PRESENTATION OF THE SPECIALITY ON THE INTERNET WITH THE REAL IDENTITY OF SPESIALITY 311

Diana PISARENCO
PROIECTAREA DIDACTICĂ PRIN PRISMA PRINCIPIULUI ÎNVĂȚĂRII BAZATĂ PE JOC ÎN INSTITUȚIA DE EDUCAȚIE TIMPURIE 314

Tatiana RUSU
STRATEGII DE EFICIENTIZARE A STILULUI DE COMUNICARE ÎN RELAȚIA EDUCATOR-PĂRINTE 316

Felicia Ionela CERNAT
INFLUENȚA ANXIETĂȚII ASUPRA SUCCESULUI ȘCOLAR LA ELEVII DIN CICLUL PRIMAR 318

Snejana CROITOR
STRATEGII DE EFICIENTIZARE A STILULUI DE COMUNICARE LA CADRELE DIDACTICE ÎN RELAȚIA PROFESOR–ELEV 320

Olga DODAN
INFLUENȚA PERFECȚIONISMULUI ASUPRA REUȘITEI ȘCOLARE LA ADOLESCENȚI 322

Mădălina MUNTEANU
INFLUENȚA PARTENERIATULUI ȘCOALĂ–FAMILIE ASUPRA MOTIVAȚIEI DE ÎNVĂȚARE LA ELEVI 324

SPIRITUL DIONISIAC ÎN CULTURA GRECILOR ȘI PESIMISMUL NIETZSCHEAN

Ana-Maria COJOCARU,

Facultatea Istorie și Filosofie

CZU 141.135:141.22

amylooxx@gmail.com

Interesul lui Nietzsche pentru greci și cultura lor precede cu mult perioada de gestație a operei sale *Nașterea tragediei*; de fapt, încă de foarte tânăr, el este profund atras de Antichitatea greacă mai mult pentru formarea și educarea sa decât pentru un interes pur istoric. În timpul construcției operei sale de debut, începe să studieze mai în profunzime originile tragediei grecești și astfel dă peste fenomenul dionisiac. Arta, pe de altă parte, și în special muzica, a fost întotdeauna de mare interes pentru Nietzsche, fiind pasiunea sa intimă încă din copilărie, iar considerarea muzicii ca artă privilegiată și revelație imediată a sensului cosmic este puternic influențată de Schopenhauer și Richard Wagner.

În teoria estetică pe care o expune în prima sa lucrare publicată *Nașterea tragediei din spiritul muzicii*, Nietzsche opune dionisiacul și apolinicul: acesta din urmă este *„lumea imaginilor de vis, a cărei perfecțiune nu are nicio legătură cu înălțimea intelectuală sau cultura artistică a individului”*, iar dionisiacul, în schimb, este *„realitatea plină de efervescență, care, la rândul ei, nu ține cont de individ și caută mai degrabă să îl anihileze și să îl elibereze cu un sentiment mistic de unitate”*. Pe de altă parte, diferența dintre apolinic și dionisiac constă în faptul că, în timp ce primul principiu tinde spre minciuna frumoasă, spre vis și iluzie pentru a scăpa de suferință, care decurge printr-o viziune a frumuseții și perfecțiunii, dionisiacul, în schimb, este realitatea care nu înșală, ci anihilează individul reunindu-l cu unitatea originară prin intoxicare.

Impresia lui Nietzsche despre greci este puternic caracterizată de pesimismul personal al existenței, întrucât grecii pentru Nietzsche sunt acei oameni la care, mai mult decât la alții, dezvoltarea spiritualității intelectuale a adus cu sine o sensibilitate extremă la durere. Nietzsche deduce de aici că la greci ar fi intervenit o rafinare a intelectului și, deci, a sensibilității, astfel încât suferința și goliciunea existenței ar fi fost percepute cu claritate, corelația ultimă a unei cunoașteri dictate de o enormă forță existențială. Pentru a supraviețui unei astfel de viziuni pesimiste, grecii își creează așadar cultura artistică. Astfel, arta nu este, ca pentru Schopenhauer, o simplă liniștire de moment a atrocității existenței, ci afirmarea transfiguratoare a existenței în ansamblul ei, chiar și în componenta ei teribilă: *„Omul homeric se simte atât de unitar cu ea, încât până și lamentația se transformă într-un imn în lauda ei”*. Dar grecul simțea că frumusețea apolinică este

doar aparență și vis și că *„întreaga sa existență, și deci toată frumusețea și cumpătarea, se sprijină pe un fundament - deghizat - de suferință și cunoaștere”*. Acest fundament este, tocmai, dionisiacul pe care Nietzsche îl concepe și îl exprimă în textul Nașterii. Cele două principii dominau natura elenă, dar suișurile și coborâșurile disputei au provocat haos, tulburări și agitație în cadrul naturii grecești. Și aici intră în scenă, din punct de vedere istoric, tragedia greacă. Fenomenul tragediei, ca operă de artă a unei culturi extrem de rafinate, este astfel citit de Nietzsche ca răspuns al grecilor la pericolul reprezentat de propria lor perspectivă pesimistă latentă. Această formă de artă este specială prin faptul că, reunind muzica, cântecul și dansul, ea reprezintă opera de artă totală și, prin urmare, în considerația lui Nietzsche, capătă un statut superior celorlalte forme de artă grecească.

Tocmai în capacitatea de sinteză realizată în tragedie, în acest mariaj perfect între apolinic și dionisiac, Nietzsche caracterizează specificitatea grecilor în comparație cu toate celelalte popoare. Spre deosebire de alte culturi în care tendințele artistice și pesimismul existențial sunt totuși prezente, numai grecii au fost capabili să realizeze fuziunea acestora într-o operă de artă totală, cu rezultatul că arta și concepția despre existență nu s-au rigidizat în forma apolinică și nici nu s-au descărcat, dimpotrivă, în debandada barbară a beției dionisiace care distruge orice instituție statală și socială. Ei au fost capabili să organizeze haosul devenirii, izvorât din natura umană, într-o viziune estetică și, prin urmare, și etică a existenței și a vieții.

Așa cum am ilustrat mai devreme, în Nașterea tragediei este încă prezentă o formă de romantism. Or, efortul lui Nietzsche, începând cu Nașterea, a fost tocmai acela de a depăși acest romantism care se conturează în viața, în figura și în muzica lui Wagner. Această depășire a fost sarcina cea mai dificilă pentru Nietzsche, deoarece a trebuit să lupte împotriva lui însuși, împotriva propriei sale iubiri: Că, **în concluzie**, rezumăm, deocamdată, într-o formulă opoziția față de pesimismul romantic, adică față de pesimismul învinșilor: există o voință de tragism și de pesimism, care este semn în egală măsură de rigoare și de forță a intelectului (a gustului, a sentimentului, a conștiinței). Cu această voință în sân, nu te temi de ceea ce este teribil și ambiguu în fiecare existență; chiar îl cauți. În spatele unei astfel de voințe se află curajul, mândria, dorința de a avea un mare dușman. Aceasta a fost perspectiva noastră pesimistă de la bun început, o perspectivă nouă, după cum ni se pare? O perspectivă care este și astăzi nouă și ciudată? Până în prezent o susținem cu tărie și, dacă e să fim crezuți, la fel de mult pentru noi ca, ocazional cel puțin, împotriva noastră...

Referințe:

1. NIETZSCHE, F. *The Birth of Tragedy Out of the Spirit of Music*: https://www.holybooks.com/wp-content/uploads/Nietzsche-The-Birth-of-Tragedy.pdf;
2. NIETZSCHE, F. *La nascita della tragedia,* Adelphi, 2017.
3. NIETZSCHE, Friedrich. *Opere complete. Omenesc, prea omenesc I și II*. Timișoara: Hestia, 1988.
4. NIETZSCHE, F. *Știința voioasă*. București: Humanitas, 2013.
5. NIETZSCHE, F. *SCRITTI SU WAGNER. Richard Wagner a Bayreuth. Il caso Wagner. Nietzsche contra Wagner*. Adelphi, Milano, 1979.

6. MONDA, D. *Friedrich W. NIETZSCHE. La nascita della tragedia*. Rusconi Libri SpA, Santarcangelo di Romagna.
7. DELEUZE, G. *NIETZSCHE*. Bucureşti: All educational, 1999.
8. HOLLINRAKE, Roger. *Nietzsche, Wagner and the Philosophy of Pessimism*. Routledge, 2010.

Recomandat
***Eudochia SAHARNEANU**, dr. hab., prof.univ*

INFLUENŢA GÂNDIRII LUI THOMAS HOBBES ASUPRA FILOSOFIEI UNIVERSALE

Eghia CANUDA,

Facultatea Istorie și Filosofie

CZU 141.132:159.955

În concepțiile filosofice ale lui Hobbes, gândirea trebuie înțeleasă ca fiind o instanță a operărilor fizice ale corpului uman și ale creierului. La rândul lor, acțiunile umane pot fi explicate prin faptul că dorințele și nevoile survin în cadrul corpului uman și sunt experimentate ca dureri sau disconfort ce trebuie biruite. Hobbes a argumentat că oamenii sunt egoiști și au un *apetit pentru avuție, putere, faimă, mâncare, îmbrăcăminte, adăpost și altele* numai pentru ei. Doar că toate acestea se găsesc în resurse limitate, iar oamenii se află într-un permanent război pentru a le dobândi. Astfel, pentru Hobbes, oamenii se nasc egali, iar în starea de natură (starea de bază a omului, dinaintea oricărui sistem politic, și în care se manifestă natura umană) oamenii se află într-un conflict permanent – „un război al tuturor împotriva tuturor", în care fiecare om are egală libertate de a-l ucide pe celălalt. Pentru a evita un asemenea stadiu conflictual, oamenii acceptă autoritatea politică (chiar și autoritară), pentru a soluționa conflictele. Aceștia renunță la libertățile lor nelimitate, pentru siguranța garantată de către stat. Hobbes crede că acest lucru servește interesului individual al fiecăruia, din moment ce numai un „contract social" îi va ajuta să ducă o viață mai bună. Pentru Hobbes, este necesară o putere comună pentru a-i ține pe oameni uniți. Această putere ar funcționa *pentru a menține o armonie artificială între oameni și pentru a-i proteja de inamici străini.* Această putere poate fi concentrată în mâinile unui singur conducător sau a mai multora. Acest Suveran ar avea putere absolută asupra subiecților săi. În viziunea lui Hobbes, omul poate trăi o viață mai bună și mai sigură numai în cadrul unui sistem social, determinat de un contract social în afara unui asemenea sistem (starea de natură), în care indivizii au voințe și libertăți nelimitate, Hobbes susține că „viaţa omului este singuratică, sărmană, ticăloasă, crudă şi scurtă".

În filosofia lui Hobbes, starea de natură se identifică cu starea de război. Relațiile dintre oameni sunt dominate de *neîncredere, rivalitate și orgoliu*. Deși teama este puternică, iar supraviețuirea este în mod evident nesigură, dorința oamenilor de a-i domina pe ceilalți dictează atmosfera generală dintr-o lume fără legi. Întâlnirea cu celălalt se face strict în funcție de raporturile de putere existente sau în vederea stabilirii lor. Deși Hobbes îl contrazice pe Aristotel spunând că omul nu are dispoziția naturală de a trăi în societate, justifică întemeierea societății prin nevoia de a crea un cadru artificial de depășire a stării de natură – adică de dobândire a păcii și a bunăstării. Indiferent cât de rea va fi societatea, tot va fi mai bună decât starea de natură. Natura umană în forma ei cea mai pură nu iese la iveală decât în cadrul stării de natură (acolo nu intervin nici legile care constrâng acțiunile, nici educația care le dirijează). Deși este impropriu să

numim natura umană ca fiind una rea, ea este în mod cert dominată de pasiuni distructive și autodistructive.

Deși Hobbes a oferit câteva motive pragmatice blânde pentru a prefera monarhia altor forme de guvernare, principala sa preocupare a fost să susțină că un guvern eficient – indiferent de forma ei – trebuie să aibă autoritate absolută. Puterile sale nu trebuie să fie nici divizate, nici limitate. Puterile de legislație, adjudecare, executare, impozitare, război (și dreptul mai puțin familiar de control al doctrinei normative) sunt conectate, în așa fel încât pierderea uneia poate împiedica exercitarea efectivă a celorlalte; de exemplu, legislația fără interpretare și aplicare nu va servi la reglementarea comportamentului. În mod similar, a impune o limitare a autorității guvernului înseamnă a provoca dispute cu privire la depășirea acestor limite. Când fiecare persoană trebuie să decidă singură dacă guvernul ar trebui să fie respectat, dezacordul fracțiunilor – și războiul pentru a rezolva problema, sau cel puțin paralizarea guvernării eficiente – sunt destul de posibile. A trimite rezolvarea problemei către o altă autoritate, ea însăși limitată și atât de susceptibilă de a fi contestată pentru depășirea limitelor sale, ar însemna inițierea unui regres infinit al „autorităților" neautoritare. A-l trimite la o altă autoritate, în sine nelimitată, ar însemna doar a muta sediul suveranității absolute, o poziție în întregime compatibilă cu insistența lui Hobbes asupra absolutismului.

Ultimul aspect crucial al filosofiei politice a lui Hobbes este abordarea problemei religiei. Hobbes își extinde progresiv discuția despre religia creștină în fiecare revizuire a filosofiei sale politice, până când vine în Leviatan, să cuprindă aproximativ jumătate din carte. Nu există un consens stabilit cu privire la modul în care Hobbes înțelege semnificația religiei în teoria sa politică. Unii comentatori au susținut că Hobbes încearcă să demonstreze cititorilor săi compatibilitatea teoriei sale politice cu angajamentele creștine de bază, deoarece poate părea că îndatoririle religioase ale creștinilor le interzic să acorde guvernatorilor acel tip de supunere absolută pe care teoria lui Hobbes o cere de la ei. Alții s-au îndoit de sinceritatea creștinismului său mărturisit, susținând că, prin folosirea ironiei sau a altor dispozitive retorice subtile, Hobbes a căutat să submineze credințele religioase ale cititorilor săi. Oricare ar fi intențiile sale, preocuparea evidentă a lui Hobbes față de puterea credinței religioase este un fapt pe care interpreții filosofiei sale politice trebuie să încerce să-l explice.

În concluzie: Thomas Hobbes a jucat un rol fundamental în filosofia epocii moderne prin faptul că el a abordat psihologia umană într-un mod inedit, dar veridic, scoțând la suprafață ambițiile și dorințele meschine ale omului care sunt valabile și în secolul XXI.

Acest rezumat a fost elaborat în cadrul proiectului „Abordarea epistemologică a dezvoltării personale și a educației pentru societate: de la strategiile transdisciplinare la finalitățile pragmatice ale societății actuale din Republica Moldova", cifrul 20.80009.1606.08 / „Program de Stat" (2020-2023).

Recomandat
***Tatiana MĂRGĂRINT**, dr., lector univ.*

CULTURA POP CA MOD SPECIFIC DE RAPORTARE LA EXISTENȚĂ

Cătălin CROITORU,

Facultatea Istorie și Filosofie

CZU 141.132:159.955 croitorucatalin53@gmail.com

Cultura pop, cunoscută sub denumirea de cultură populară, este un termen folosit pentru a descrie elementele culturii care sunt consumate și savurate pe scară largă de către mase. Aceste elemente includ muzică, filme, emisiuni de televiziune, modă, jocuri video și chiar tendințele rețelelor sociale. Cultura pop este un domeniu de studiu fascinant, deoarece oferă o lentilă prin care putem explora unele dintre întrebările fundamentale ale existenței umane. În esență, cultura pop este o expresie a valorilor și credințelor unei societăți și poate dezvălui multe despre modul în care oamenii se înțeleg pe ei înșiși și locul lor în lume.

Una dintre temele filosofice principale este conceptul de identitate. Cultura pop ne oferă o varietate de idei și viziuni care ne ajută să ne construim sentimentul de sine. Ne relaționăm cu personajele din filme și emisiuni, ne identificăm cu muzicieni și artiști și conectăm cu influenceri din rețelele sociale care ne împărtășesc valorile și interesele. Prin aceste conexiuni, creăm un sentiment de apartenență și găsim sens în viața noastră.

O alta temă des întâlnită este natura realității. Această temă poate fi văzută în filme precum Matrix, care explorează ideea că realitatea noastră percepută poate fi o iluzie creată de tehnologia avansată. The Truman Show examinează în mod similar ideea că realitatea noastră poate fi o construcție creată de alții în beneficiul lor. Aceste filme pun la îndoială presupunerile despre ceea ce este real și ce nu este și ne invită să chestionăm natura propriilor noastre percepții.

O altă temă filosofică pusă în discuție este moralitatea și etica. Multe filme și emisiuni TV explorează întrebări despre bine și rău și ne provoacă să medităm asupra la ce ar însemna să trăiești o viață bună. De exemplu, serialul Breaking Bad explorează problema dacă cineva poate fi atât bun, cât și rău, în timp ce filme precum The Dark Knight și Watchmen examinează ideea că uneori granița dintre eroism și răutate nu este clară. Aceste lucrări ne provoacă să luăm în considerare propriile noastre valori morale și modul în care alegem să acționăm în lume. De asemenea, filmele horror încearcă să definească originea răului și cum acesta se manifestă, deseori răul nu este prezentat de creaturi hidoase, dar însuși omul este cel mai mare rău cum ar fi în jocul video The Last of Us.

Natura frumuseții și a esteticii la fel este o temă des întâlnită. Cultura pop oferă instrumente pentru expresia artistică și încurajează experimentarea cu noi forme și stiluri. Prin diversele sale medii, schimbă noțiunile despre ceea ce este frumos, semnificativ și valoros și ne invită să luăm în considerare noi posibilități de exprimare artistică.

Postmodernitatea a creat o climă favorabilă pentru apariția și dezvoltarea culturii pop. Una dintre trăsăturile-cheie ale postmodernității este respingerea ideilor mari sau

a teoriilor generale care pretind că explică natura realității sau oferă o perspectivă universală asupra istoriei și societății. În schimb, postmodernismul celebrează diversitatea, multiplicitatea și încurajează o abordare mai sceptică și mai critică a cunoașterii și a culturii.

Cultura pop, cu amestecul său eclectic de stiluri, genuri și influențe, este o expresie perfectă a postmodernismului. Cultura pop respinge noțiunea de „cultură înaltă" și ideea că există o ierarhie fixă a valorii artistice sau culturale. În schimb, îmbrățișează o gamă largă de forme și practici culturale, inclusiv muzică populară, emisiuni TV, filme, jocuri video și rețele sociale. Aceasta se caracterizează prin reinventarea și remixarea constantă a elementelor culturale existente, creând un fel de bricolaj cultural care reflectă natura fragmentată și descentralizată a culturii postmoderne. Mai mult, cultura pop este adesea caracterizată de ironie, autoreflexivitate și pastișă, toate acestea fiind caracteristicile-cheie ale postmodernismului.

Cultura pop are un impact semnificativ asupra vieții noastre de zi cu zi și asupra modului în care percepem lumea din jurul nostru. Unul dintre modurile cum realitatea este influențată este prin intermediul mass-media pe care le consumăm. Emisiunile, filmele și muzica reflectă adesea normele și valorile societății. Ele ne pot modela percepțiile despre ceea ce este un comportament acceptabil și inacceptabil și despre ceea ce este considerat dezirabil sau nedorit. De exemplu, o emisiune TV poate prezenta personaje care se implică în anumite comportamente, ceea ce poate face acele comportamente mai acceptabile pentru public. În plus, ne poate influența viziunea asupra lumii modelându-ne convingerile și opiniile. Problemele sociale și politice sunt adesea descrise în mass-media, ceea ce poate duce la discursul public și poate influența opinia publică. Acest lucru poate fi văzut în modul în care emisiunile de televiziune și filmele au portretizat probleme controversate precum rasa, genul și sexualitatea, ceea ce a dus la creșterea gradului de conștientizare și activism a publicului. Pe de altă parte, cultura pop poate întări stereotipurile negative despre anumite grupuri de oameni, perpetuând idei dăunătoare și contribuind la discriminare și prejudecăți. Sau mai poate promova adesea standarde nerealiste de frumusețe, succes și fericire, care pot să dăuneze stimei de sine și sănătății mintale ale oamenilor. Acest lucru poate duce la sentimente de inadecvare, anxietate și depresie.

Cultura pop are, de asemenea, un impact semnificativ asupra comportamentului consumatorilor. Brandurile folosesc adesea celebrități și influenceri pentru a-și promova produsele, ceea ce poate schimba comportamentul consumatorilor și deciziile de cumpărare. O susținere a unei celebrități poate crea cerere pentru un anumit produs, chiar dacă nu este neapărat cel mai bun sau cel mai util produs disponibil. Acest lucru poate duce la o cultură a consumerismului, în care oamenii sunt mai preocupați de a avea cele mai recente tendințe decât de nevoile lor reale.

Cultura pop are un impact semnificativ asupra realității noastre. Ne modelează convingerile și opiniile, ne influențează comportamentul și alegerile consumatorilor și chiar afectează modul în care ne percepem. În timp ce cultura pop poate fi distractivă și plăcută, este important să fim conștienți de influența ei asupra vieților noastre și să fim atenți la modul în care ne modelează percepțiile despre lume.

Acest rezumat a fost elaborat în cadrul proiectului „Abordarea epistemologică a dezvoltării personale și a educației pentru societate: de la strategiile transdisciplinare la finalitățile pragmatice ale societății actuale din Republica Moldova”, cifrul 20.80009.1606.08 / „Program de Stat” (2020-2023).

Referințe:

1. LYOTARD, J-F. *Condiția postmodernă*. Cluj: Idea, 2003.
2. IRWIN, W. *Philosophy and the Interpretation of Pop Culture*. LONDON: Rowman & Littlefield, 2006.
3. КУРКНОЙ, В. *Философия фильма: упражнения в анализе*. Москва: Новое литературное обозрение, 2009.

Recomandat
***Tatiana MĂRGĂRINT**, dr., lector univ.*

KARL MARX ȘI MISTERUL CARACTERULUI DE FETIȘ AL MĂRFII

Laurențiu MITRIUC,

Facultatea Istorie și Filosofie

CZU 141.82 laur.mitriuc@gmail.com

Analiza lui Marx în cea mai extensivă lucrare a sa începe cu *marfa*, dat fiind că *valoarea de întrebuințare* și *de schimb* a mărfii are o prezență inerentă în relațiile sociale influențate de modul de producție capitalist, prezent în cotidianitatea noastră [3, p.1-2]. Lucrul *qua* marfă apare în existență datorită aplicării muncii umane asupra sa, însă caracterul social al mărfii apare datorită *valorii de schimb* conferite lucrului. O marfă capătă valoare de schimb, deoarece poate fi schimbată cu o cantitate contigentă de mărfuri care, de regulă, ia forma banilor, dar poate lua și forma altor mărfuri prețioase. Aceasta vine în contrast cu *valoarea de întrebuințare* a unui lucru produs din munca umană ce are calități inerente de utilitate necesară. Întrebuințarea reprezintă un mod de producere subzistentă, cu caracter personal sau public dar, în funcție de relațiile sociale stabilite, poate prelua forma de schimb și astfel poate transforma modul de producere subzistentă în unul bazat pe profit.

Luând în considerare paradigma economico-materialistă a lui Marx, analiza condițiilor material-istorice stabilește o critică a realității economice datorită caracterului său contingent. Analizând marfa prin prisma muncii, Marx construiește o știință a înțelegerii sociale și a dinamicii sale. Deși dialectica evoluțiilor material-istorice din analiza lui Marx îl distanțează de o expunere metafizică, dialectica hegeliană și cauzele lui Aristotel au servit drept surse de inspirație pentru Marx în formularea criticii sale. Paradigma materialistă a fost instrumentalizată de Marx după noile transformări sociale, iar această descoperire îl distanțează de idealismul *Geist*-ului hegelian. De asemenea, cele patru cauze ale lui Aristotel oferă o explicație ontologică parțială asupra mărfii, astfel că cele patru cauze explică forma ontologică de întrebuințare, dar analiza sa ontologică rămâne incapabilă de a explica funcționalitatea socială a mărfii și fetișismul dirijat de valoarea de schimb.

Marx analizează caracterul antagonist dintre valoarea de întrebuințare și cea de schimb ce se răsfrânge asupra modului de producție capitalist al mărfii. Produsele muncii capătă o relație socială din valoarea de schimb, care se duce dincolo de subiectivismul relațiilor dintre diferitele forme de muncă omenească și capătă forma unei relații sociale între mărfuri – o relație ontologică între lucruri. Prin urmare, Marx identifică misterul „complicat, plin de subtilități metafizice și de ciudățenii teologice" al mărfii, care îi apare muncitorului drept o existență mistică dinafara relațiilor dintre subiecți [4, p.85]. Această aparență fetișistă, întruchipată în forma ei desăvârșită drept *marfă-bani* „este cea care ascunde sub un înveliș obiectual caracterul social al muncilor particulare", în loc să dezvăluie imanența relațiilor sociale dintre munca omenească și munci-

tori [4, p.90]. Această absurditate se datorează negației valorii de întrebuințare și oferă mărfii o independență ontologică datorită funcționării sale la nivel social.

Mecanismul secret de funcționare a mărfii este mistic. Fetișul este o pervertire a produsului muncii omenești care ascunde rezultatul unui lung proces de trudă și creativitate, de suferință și beatitudine – de producție a mărfii. În aceste condiții, marfa capătă o existență transcendentală, devenind „o hieroglifă socială" sau un produs care apare în fața noastră drept o consecință a conștiinței noastre false, și nu ca urmare a conștientizării fenomenului ca atare de muncă [4, p.88].

Deși marfa este produsă în urma relației dintre muncitori și munca lor, valoarea de schimb creează un decor exotic al pieței, astfel că lucrurile *qua* marfă devin galvanizate și își afirmă relațiile între ele. Aici, chiar Heidegger ar interveni în a scoate în neascundere fenomenul care se desfășoară sub ochii trudei și ai celor trudiți, un *Zuhandenheit* transparent, calitativ, heterogen și concret al valorii de întrebuințare. Valoarea de schimb a lucrului în *Vorhandenheit* este ușor de cuantificat și de echivalat, astfel că lucrul *qua* marfă prinde o viață nouă din munca omului, „începând să danseze din propria inițiativă", iar omul care îl produce ajunge înstrăinat de relațiile sale sociale și de lucrul produs [4, p.86]. În acest sens, Marx încearcă să evidențieze că unica sursă de valoare este omul și munca sa, iar în modul de producție capitalist, muncitorul se transformă într-un *animal laborans* – „o fiară redusă la cele mai stricte nevoi trupești" [7, p.30].

Aparența devenită realitate funcțională se replică din valoarea abstractă a muncii omenești conferită lucrului produs, transformând-o într-o marfă simplă, lipsită de valoarea concretă a muncii omenești – necesară subzistenței sale. Această bază creează suprastructura falsă premediată de ideologia dominantă a capitalismului, care transformă interesele clasei muncitorilor în cele ale clasei burgheze – „Ei nu știu acest lucru, dar îl fac" [4, p.88].

Realitatea socială apare drept o realitate naturală, iar interesele clasei dominante pătrund în gândirea și în munca celor ce muncesc. Caracterul de fetiș al mărfii, venerat de „cei ce nu știu" pentru forța sa magică, elimină intimitatea psihologică intersubiectivă prin alienarea muncitorului și al schimbului mărfii pentru noi forme de putere spectaculare, independente și exhibiționiste – în asta și constă virilitatea mărfii conform lui Debord [2, p.16]. Așadar, marfa se reîntoarce la sensul etimologic original al cuvântului „fetiș", astfel că marfa devine o religie ce înlocuiește nevoile, grijile și neliniștea anterior potolită de religii, creând noi forme de nevoi, griji și neliniște [1, p.259]. Marfa devine o religie – ea însăși ajunge a fi *Opium des Volkes*.

Valoarea ce izvorăște din modul de producție capitalist ascunde și înlocuiește caracterul de fetiș al mărfii cu aparențe abstracte, evidențiind superioritatea clasei dominante, exemplată de prestigiul deținerii de mijloace de producere și muncă acumulată. Valoarea cantitativă și de echivalent simplifică portretul mărfii de schimb, astfel că își creează o aparență din evidența și relația sa cu alte mărfuri. Tocmai din cauza unei asemenea realități, clasa muncitorilor se lasă vrăjită de natura fantastică a lucrului divin – marfa.

Slavoj Zizek consideră că prima formulare a termenului de *simptom* a fost realizată în analiza mărfii. Marx nu se lasă „vrăjit" de conținutul valorii de schimb, ci analizează sistematic structura mărfii. Întrebarea cu privire la modul în care percepem marfa-în-si-

ne nu are relevanță atât timp cât valoarea de schimb funcționează la nivel social. Astfel, Zizek, prin apel la cinismul lui Sloterdijk, formulează o nouă expresie marxistă „ei știu ce fac, și încă o fac" [8, p.30-31]. Dat fiind că demistificarea ideologică nu contrazice dezvăluirea fetișistă în care se evidențiază mecanismul de găzduire valorică a mărfii, participarea în cadrul relațiilor sociale paradigmatice arată slăbiciunea unei analize care se poate lăsa tentată de „noua" ontologie a mărfii.

Zizek explică intenția lui Marx de a oferi o premisă socială latentă pentru marfă. Critica valorii de schimb a mărfii de către subiectul conștient de falsitatea puterilor sale ajunge nulificată în urma confruntării sale cu marfa pe piață. Subiectul conștient, în ciuda conștiinței critice, ajunge să admire latent puterea înșelătoare de fetiș, reprimând conștiința critică printr-o conștiință de practică falsă. Formularea marxistă, care menționează că „filozofii nu au făcut decât să interpreteze lumea în diferite moduri; important este însă de a *o schimba*" evidențiază problema interpretării lipsite de acțiune [6]. În acest sens, importanța schimbărilor nu constă în formele de conștiință ideologică, ci depinde de schimbările materiale active care au un impact asupra relațiilor sociale, dar și de potența unei critici capabile de „secularizarea" relațiilor sociale.

Referințe:

1. BENJAMIN, W. *Selected Writings*. Vol. 1: 1913-1926. Cambridge: Harvard University Press, 2004.
2. DEBORD, G. *Society of the Spectacle*. Londra: AKW Press, 2005.
3. HARVEY, D. *A Companion to Marx's Capital*. Londra: Verso, 2010.
4. MARX, K. Capitalul. Critica economiei politice. În: MARX, Karl, ENGLES, Friedrich. *Opere*. Vol. 23. București: Editura Politică, 1966.
5. MARX, K. On the Fetishism of Commodities and the Secret Thereof. În: *Capital*. An abridged edition. New York: Oxford University Press Inc., 1995, pp.42-51.
6. MARX, K. Theses on Feuerbach (1845). În: MARX, Karl & ENGELS, Friedrich. *Selected Works*. Moscova: Progress Publishers, vol. I, 1969.
7. MARX, K. *Economic and Philosophic Manuscripts of 1844*. New York: Dover Publications, 2017.
8. ZIZEK, S. *The Sublime Object of Ideology*. Londra: Verso, 2008.

Recomandat
***Dumitru DODUL**, dr., conf. univ.*

АНТРОПОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ПОДРОСТКОВОЙ ПРЕСТУПНОСТИ

Нелли ШВЕЦ,

Факультет истории и философии

CZU 141.3: 343.224.1 nellysvetnelly@gmail.com

Современная наука осознаёт важность понимания человеческого поведения, особенно при выявлении возможных причин преступности и при разработке эффективной политики по борьбе с нею. Интерес антропологов к глобальной природе преступности существенно возрос в 1950-х годах и продолжается по настоящее время. Культурная и социальная среда сильно влияют на тип девиантности, существующий в обществе, и модели девиантности постоянно развиваются и изменяются с течением времени.

В работе приводятся антропологические теории преступности, демографические данные по подростковой преступности в Молдове и даются рекомендации, каким образом можно решить эту проблему. Начиная с теорий преступности, Дюркгейм предлагает две теории – коллективной совести и социальной девиантности. В первой он стремился построить теорию общества, изучая динамику социальной интеграции и эволюцию социальной сложности. Его идеи внесли существенный вклад в антропологическое изучение преступности. Исходя из предположения, что социальное поведение является усвоенным, Дюркгейм разработал концепцию коллективной совести. Он утверждал, что общество существует, потому что отдельные личности ощущают чувство солидарности друг с другом. Её источником является как раз коллективное сознание или «коллективная совесть» – совокупность общих убеждений, идей и моральных установок, которые действуют как объединяющая сила в обществе. Важную роль в ней занимают социальные институты, куда, помимо государства, СМИ, входит полиция и судебная система, формирующие наши представления о правильном и неправильном и направляющие наше поведение посредством угрозы или применения силы. В теории социальной девиантности Дюркгейм отмечал, что наличие девиаций – норма для общества. Обычно это происходит при невозможности достичь своих целей законными средствами. В таком случае люди могут прибегнуть к преступному поведению. Дюркгейм также считал, что люди создают разные социальные группы, чтобы найти свою экономическую нишу в ответ на нехватку ресурсов. Эти идеи все еще актуальны для современных исследований, поскольку они связаны с различиями в социальном классе и уровнях расширения прав и возможностей.

Помимо теорий, предлагаемых Дюркгеймом, существует также и теория стагматизации, при которой именно социальный контроль толкает людей на преступления. В данной теории стигматизации подтвергаются по причине каких-либо личных дефектов характера, из-за физических деформаций, из-за расы, этничес-

кой принадлежности, идеологии. Проведённое исследователем Бургуа этнографическое исследование торговцев наркотиков в Нью-Йорке показало, что существует взаимосвязь между структурным угнетением и индивидуальными действиями. Подобно анализу Бургуа, исследователь Вигил опирался на концепцию маргинальности для изучения городских уличных банд. Таким образом, он смог изучить взаимосвязи между бедностью, культурным конфликтом, социокультурной маргинализацией и социальным контролем. Он установил, что источником бандитской агрессии часто был маргинальный социальный статус членов банды, который, например, мешал им получить работу начального уровня и часто приводил к жестокому обращению со стороны правоохранительных органов.

Таблица 1. Количество преступлений, совершенных несовершеннолетними в 2011 году

	Кишинёв	Север	Юг	Гагаузия	Центр
Убийства	0	1	4	0	1
Кража	108	285	142	36	191
Наркотики	13	12	2	1	5
Грабёж	34	26	11	4	14

Таблица 2. Количество преступлений, совершенных несовершеннолетними в 2022 году

	Кишинёв	Север	Юг	Гагаузия	Центр
Убийства	2	0	0	0	2
Кража	388	106	56	6	100
Наркотики	21	1	4	2	3
Грабёж	175	26	15	0	10

На основе данных с Правительственного портала открытых данных можно сделать вывод, что преступления по экономическим причинам с течением времени увеличились. Большинство антропологов сходится в том, что одним из главных факторов преступности является социальная, экономическая стигматизация. Ин-

тересно, что большую часть преступлений у несовершеннолетних в РМ занимают экономические, а в Кишинэу их количество даже выросло.

Литература:

1. КОМЛЕВ, Ю.Ю. *Теории девиантного поведения*. Санкт-Петербург: АЛЕФ-ПРЕСС, 2014.
2. SELLIN, T. *Culture conflict and crime* (Bulletin 41). New York, NY: Social Science Research Council, 1938.
3. PHYLLIS, J. Anthropological Theories of Crime and DelinquencyIn: *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 21:255–269, 2011.
4. BALERA, J.E.R., DINIZ, N. M. *The ethics of bioanthropological delinquency research in contemporary scientific scene*, 2013.

Recomandat
***Tatiana MĂRGĂRINT**, dr., lector univ.*

TEMATIZAREA VOCII ÎNTRE LINGVISTICĂ ŞI METAFIZICĂ

Maxim TUCHILUŞ,

Facultatea Istorie şi Filosofie

CZU 111:81’342.21

Vorbind despre voce, aceasta ne apare ca fiind un obiect foarte cunoscut şi apropiat nouă, mintea ducându-ne imediat cu gândul la vocea omului, sau la folosirea omniprezentă a vocii în comunicarea de zi cu zi. Zilnic suntem bombardaţi de un amalgam mare de voci din acest, *„univers al vocii”* pe care îl locuim în mod constant, deoarece anume vocea ne mediază toată viaţa socială, într-o mare măsură vocile sunt chiar textura socialului, dar şi un nucleu al subiectivităţii.

Vocea, în utilizarea sau prezenţa ei cotidiană, îndeplineşte funcţia unui suport al oricărei expresii lingvistice, anume acest lucru – conexiunea, relaţia intrinsecă intimă cu sensul – defineşte şi diferenţiază vocea ca fenomen acustic mai special de toate celelalte zgomote şi sunete. Vocea este un lucru care indică sensul oricărei expresii lingvistice, *„este ca şi cum ar exista o săgeată în ea care ridica aşteptarea sensului”* [1, p.14], este ca o deschidere către sau spre sens. E un sunet care, fenomenologic vorbind, apare ca fiind înzestrat în el însuşi cu voinţa de „a spune ceva”, adesea ne putem da seama de voinţa aceasta, înainte să vorbească persoana, noi deja intuim, sau chiar ştim că doreşte sa spună ceva. Lucrul dat ne denotă sau ne trimite spre subiectivitate, în sensul că vocea implică o subiectivitate ce doreşte să se exprime, să se manifeste pe sine.

Am stabilit mai sus că vocea are sau îndeplineşte această funcţie de purtătoare a producerii sensului. Dar in continuare ne întâlnim cu un paradox. Daca noi vorbim pentru a conferi sens, pentru a semnifica, atunci vocea este suportul material pentru a aduce, sau propune sens, dar nu contribuie la sens însuşi; vocea este mai mult un mediator ce dispare, ce se evaporează treptat. Da, aceasta face posibilă rostirea sensului, dar ea însăşi dispare în rostire. Ne putem gândi la experienţa noastră de zi cu zi; când ascultăm pe cineva vorbind, la început s-ar putea să fim foarte conştienţi de prestaţia vocii (accent, ton, tembru) a lui sau a ei, dar după un timp relativ scurt ne adaptăm la ea şi ne concentrăm doar asupra sensului care ne este transmis. Ce trebuie de extras şi înţeles de aici este că vocea este instrumentul, vehiculul sau mediul, iar sensul este obiectivul. Vocea este prezentă în acţiunea de rostire, dar evită orice fixare, până în punctul în care am putea spune că este acel element extralingvistic care face posibil fenomenul vorbirii, dar care în sine nu poate fi elucidat, în mod deplin, de lingvistică.

Pe lângă cunoscutele particularităţi ale vocii în vorbire – accent, tembru şi intonaţie – putem întâlni şi alte forme ale vocii dar în afara vorbirii – tusea, strănutul, râsetul ş.a.; Mladen Dollar scrie*: „Într-un mod oarecare academic le-am putea clasifica în fenomene, pre-lingvistice şi postlingvistice, vocile de sub şi dincolo de semnificant”* [1, p.23]. Fenomenele date, ne pun în contact cu natura noastră animală [2]. Fiind nişte reacţii fiziologice, fenomenele date survin, fără de controlul sau intenţia subiectului, împotriva

voinței proprii; are loc, în acest fel, o intruziune a fiziologiei în structura semnificației. Dar aici putem observa o inversare interesantă: aceste sunete somatice nu pot fi doar externe sau străine sensului, ca survenind dintr-un spațiu extern, ci, dimpotrivă, ele pot intra în miezul structurii semnificației, devenind chiar o dublură a ei. De exemplu, tușim în timp ce ne pregătim pentru a vorbi, ne folosim de tuse pentru a ne face simțită prezența, sau pentru a da de știre că avem nevoie de timp pentru reflecție, gândire, sau o putem folosi ca un comentariu ironic; nonarticulatul însuși devine brusc un mod al articulației. Presimbolicul își capătă valoarea prin opoziția cu simbolicul, și este astfel în sine încărcat cu semnificație tocmai în virtutea faptului ca fiind nesemnificativ. Prin însuși faptul că nu înseamnă nimic, vocea apare ca însemnând și semnificând mai mult decât orice alte cuvinte. Prin faptul că în sine sunt o lipsă a articulației lingvistice, fenomenele respective ajung totuși prin însuși faptul dat să posibilizeze întruchiparea unui nivel minim al structurii ca atare sau a sensului ca atare. Punctul concluziv ar fi că nu există o lingvistică a vocii, însă *nonvocea* [1, p.23] reprezintă vocea nesupusă de structură, dar totuși nefiind externă lingvisticii.

Vocea apare ca fiind legătura dintre semnificantul de corp, adică trebuie să existe un corp care să-l susțină, și sa-l emită. În acest context, vocea este ceea ce menține limba și corpul împreună; limba este atașată corpului prin intermediul vocii, dar „de aici toate necazurile cu ceea ce Michel Chion a numit *vocea acusmatica*" [1, p.60]. Într-adevăr, Chion definește vocea acusmatică ca fiind aceea voce a cărei surse nu o putem vedea, a cărei origini nu o putem identifica [3]. Un exemplu în acest sens poate servi filmul lui Franz Lang din 1933*, „Das Testament des Dr.Mabuse"*. Un alt exemplu este cel al lui Pitagora, așa cum îl găsim descris de către Diogenes Laertius [4].

Dar adevărata problemă este cât de probabil sau posibil este fixarea acesteia la o sursă? Putem oare să-i identificăm cu adevărat punctul de origine, de emanație? Un asemenea proces Chion îl numește ***disacusmatizare*** – care ar reprezenta oarecum *„disiparea misterului ce învăluie vocea acusmatica"* [3, p.67]. Și totuși, nu pare convingător faptul că o asemenea disacusmatizare să fie posibilă, deoarece persistă o prăpastie – o lipsă de legătură intrinsecă între voce și potențialele surse ale acesteia (gura, corzile vocale etc.), este asemenea problemei originii conștiinței – să fie oare conștiința doar un rezultat al unei serii extrem de complexe de legături neuronale și reacții biochimice din creier? Problema constă anume în această imposibilitate a realizării acestuia, „salt" – al acestei stări intermediare între cele două nivele care sunt strâns legate, dar total opuse: creier-conștiință, sau, în contextul nostru, sursa-vocea. Apare deci o prăpastie paralaxă, un fenomen despre care Slavoj Zizek scrie în cartea sa, *The Parallax View* [5, p.7-8]. Astfel, Dolar propune să inversăm problema disacusmatizării, nu ca fiind una a fixării vocii prin descoperirea sursei ascunse, dar ca fiind această neputință de a-i atribui o voce unei surse a vocii. Adevărul este că, cum și Dolar scrie: *„Sursa vocii nu poate fi văzută niciodată, provine dintr-un interior nedezvăluit și ascuns structural, nu se poate potrivi cu ceea ce putem vedea"* [1, p.70]. Din aceste considerente, putem spune că un proces ca cel de disacusmatizare nu ar fi posibil, vocea apare în vidul, din care se presupune ca ar proveni, dar în care totuși nu se potrivește, asemănător unui efect fără cauză.

Dacă e sa rezumăm într-un mod concluziv, vocea este ceea ce leagă limba de corp, în pofida paradoxalei naturi a acesteia, ca neaparținând nici corpului, nici limbii. Nu este o parte componentă a lingvisticii, totuși acest fapt nu o lipsește de semnificație, de sens, ba chiar, din contra, în unele ipostaze poate amplifica și chiar dubla sensul deja conținut de semnificant; vocea fiind puternic conectată și încărcată cu sensul însuși. Chiar dacă nu îi este cauză și nu contribuie la producerea acestuia, îi servește cu siguranță pe post de vehicul; vocea fiind o deschidere și o posibilitate a ascensiunii sensului. Totodată, nu aparține nici corpului, vocea este situată într-un spațiu care depășește corpul, și îl prelungește ca fiind o excrescență, dar nu este nici în afara lui. E ceea ce ne amintește de scena cu Pisica de Chesire din povestea *Alice in Țara Minunilor,* a cărei zâmbet încă persista, încă era prezent pentru câteva momente, chiar dacă pisica deja dispăruse. Vocea provine din corp, dar nu este parte a lui, dar și susține limbajul, fără să aparțină acestuia. În pofida acestei topologii paradoxale, vocea ni se descoperă ca fiind totuși singurul punct pe care îl împart.

Referințe:

1. DOLAR, M. *A Voice and Nothing and More*. MIT Press, 2006.
2. ARISTOTEL. *De Anima*. București: Editura Științifică, 1996.
3. CHION, M. *The Voice in Cinema*. Columbia University Press, 1999.
4. LAERTIUS, D. *Lives and Opinions of Eminent Philosophers*. Oxford University Press, 2018.
5. ŽIŽEK, S. *The Parallax View*. MIT Press, 2006.

Recomandat
***Alexandru LUPUȘOR**, asist. univ.*

POVESTEA SCAUNULUI: REFLECȚII METAFIZICE

Gheorghe VAMEȘ,

Facultatea Istorie și Filosofie

CZU 111:645.41 vames2004gheorghe@gmail.com

De ce am ales acest subiect de cercetare, și cine l-a mai abordat? Ideea a pornit de la o experiență personală în care am luat un scaun la plimbare și apoi am început să mă întreb despre semnificația și importanța acestui obiect în viața noastră. Subiectul scaunului intrigâvd a dus la gândul posibilității că acesta nu este doar un obiect simplu din lemn, ci poate reprezenta și mai mult decât atât. În acest sens, putem spune că interesul față de scaun este legat de dorința de a înțelege lumea dintr-o perspectivă abstractă și filosofică. În plus, scaunul poate fi un subiect interesant de cercetare dintr-o perspectivă filosofică. Poate fi analizat prin prisma conceptelor de identitate, substanță, ființă sau funcție, pentru a numi doar câteva exemple. În ceea ce privește metafizica scaunului, am constatat că există diferite teorii care încearcă să explice natura și esența sa. Unii filosofi, precum: Mihai Șora, Gabriel Liiceanu, Horia Patapievici, subliniază importanța poziției scaunului în definirea experienței noastre umane și în influențarea modului în care ne simțim și interacționăm cu lumea înconjurătoare.

Putem vedea scaunul ca un simbol al locului în care omul ia loc și se așază, și al modului în care acesta își definește locul în lumea sa. „De când oamenii și-au luat obiceiul de a se așeza pe suprafața unui scaun, lumea și-a schimbat total înfățișarea. Peste tot sunt numai scaune. Unora le place să-și instaleze scaunul pur și simplu pe trotuar sau în mijlocul străzii. Sunt alții care nu mai ies din scaun timp de ore și ore în șir. În marile săli de așteptare, în piețele publice, în gări nu vezi acum decât oameni așezați pe scaune, parcă uitați în propriul lor confort. Deși este neînsemnat și fără forță, și pare neînsufletit, acesta a reușit să scrie istorii cu sânge, lacrimi, fericire, liberate, pace și războaie...

În ceea ce privește scaunul, poziția acestuia poate avea semnificații diferite în funcție de contextul cultural sau social în care este utilizat, iar puterea sa asupra lumii nu este neapărat determinată de forța fizică sau puterea sa aparentă. În schimb, capacitățile sale de a influența gândurile, emoțiile și acțiunile oamenilor joacă un rol important. Și pentru a înțelege mai bine poziția pe care vrem s-o ocupăm în raport cu scaunu', vom începe să facem o comparație între un simplu scaun și un tron. Tronul este adesea asociat cu putere și autoritate, iar poziția fizică a tronului într-un spațiu poate spune multe despre poziția socială și politică a persoanei care-l folosește. De exemplu, în societățile feudale din Europa medievală, tronurile și scaunele ornamentate erau utilizate de monarhi și nobili pentru a-și afirma poziția de lider și pentru a indica rangul social. În același timp, oamenii obișnuiți stăteau adesea pe bănci sau pe podele, iar scaunele erau rezervate doar pentru elite. În cultura chineză, scaunul are o semnificație simbolică puternică, fiind considerat un simbol al stabilității și al ordinii sociale. Scaunele tradiționale chinezești au spatele drept și sunt înălțate deasupra podelei, simbolizând respectul față de persoana

care se așază pe el. În plus, am explorat cum poziția pe care o ocupă scaunul într-un spațiu poate influența atitudinile, comportamentul și starea de spirit a persoanelor care îl folosesc. Vedere apocaliptică – o lume în care teroarea, durerea și disperarea domneau peste tot. Era Germania anilor ′30 și ′40, o țară supusă la voința brutală a unui conducător suprem – Adolf Hitler. Pe măsură ce Hitler își lua locul pe tronul dictatorial, oamenii erau nevoiți să se confrunte cu un regim de teroare, degradare și suferință, care nu numai că le răpise libertatea și demnitatea, ci le amenința chiar supraviețuirea. În fiecare zi, oamenii erau prizonieri în propriile vieți, forțați să facă față opresiunii și restricțiilor impuse de dictatorul lor neiertător. Evrei, romi, homosexuali și persoanele cu dizabilități – toți erau considerați inferiori și tratați ca atare. Cei nevinovați erau nevoiți să lupte pentru viața lor, ascunzându-se de ochii vigilenți ai gărzilor lui Hitler. Din nefericire, mulți nu aveau niciodată o șansă și au sfârșit în lagărele de concentrare și de exterminare, unde atrocitățile și uciderea în masă erau la ordinea zilei. În această lume plină de suferință și disperare, oamenii și-au pierdut speranța, visurile și chiar identitatea lor. Au devenit doar supuși în fața dorințelor dictatorului lor. Hitler a ocupat scaunul de dictator și a utilizat puterea sa pentru a controla întreaga țară, suprimând orice opoziție și perpetuând o persecuție brutală a minorităților și nu numai. Privit ca simbol, scaunul poate fi considerat ca un instrument al puterii și al influenței, dar modul în care este utilizat determină dacă această putere este benefică sau dăunătoare. În acest exemplu, scaunul a fost utilizat pentru a exercita o putere abuzivă, pentru a subjuga oamenii și a-i sili să se conformeze unui regim tiranic. Am explorat impactul pe care scaunul îl are asupra vieții noastre de zi cu zi. A investiga modul în care scaunul poate fi mai mult decât o simplă piesă de mobilier și cum acesta poate influența calitatea vieții umane.

Scaunele sunt obiecte pe care le folosim frecvent în diverse medii și contexte și, prin urmare, pot avea un impact semnificativ asupra confortului, stării de spirit și productivității noastre. Am încercat să explicăm natura și esența scaunului și cum acesta poate influența modul în care ne simțim și interacționăm cu lumea înconjurătoare. Am început să gândim despre metafizica scaunului, cum poziția scaunului poate influența modul în care oamenii interacționează cu el, de exemplu, poziția unui scaun într-o încăpere poate face diferența dintre a fi un loc confortabil și primitor sau un loc neplăcut și neinvitant. De asemenea, am făcut referire la o comparație între un simplu scaun și un tron și cum poziția acestora poate spune multe despre poziția socială și politică a persoanelor care le folosesc. În final, poziția pe care o ocupă scaunul într-un spațiu poate influența atitudinile, comportamentul și starea de spirit a persoanelor care îl folosesc.

Referințe:

1. IONESCO, E. *Cântăreaţa cheală. Lecţia. Scaunele. Regele moare*. București: Humanitas, 2010.
2. ELIADE, M *Noaptea de Sânziene*. București: Humanitas, 1991.

Recomandat
***Dumitru DODUL**, dr., conf. univ.*

RECONSTRUIREA POSTBELICĂ A GĂRII FEROVIARE DIN CHIȘINĂU

Andreea GORGAN,

Facultatea Istorie și Filosofie

andreeagorgantudor@gmail.com

Consecințele celui de al Doilea Război Mondial au fost dezastruoase pentru RSS Moldovenască. Potrivit datelor statistice, cca 30 mii de edificii au fost distruse până în anul 1944, majoritatea deținând valoare artistică și istorică [1, p.155]. Cea mai afectată localitate a fost Chișinăul. În studiul dat, ne propunem să analizăm procesul de reconstrucție a Gării feroviare în contextul postbelic edilitar. Reconstrucția acestui edificiu era necesară pentru creșterea nivelului de urbanizare și intensificarea activității economice în regiune.

Clădirea Gării feroviare din Chișinău, construită în 1870, a fost distrusă în 1944 ca urmare a atacului Forțelor aeriene americane [2, p.109]. După cea de-a doua reanexare a Basarabiei, sovieticii au inițiat lucrări de reconstrucție a fostului edificiu din mai multe cauze: în primul rând, construcția unui edificiu nou ar fi solicitat mai multe eforturi umane, resurse financiare și materiale decât restabilirea celui vechi deteriorat. Conform martorilor, acoperișul și planșeele etajelor constituite din lemn au ars, iar aripa stângă din marginea șinelor de cale ferată s-a prăbușit pe jumătate. În rândul al doilea, autoritățile comuniste au urmărit să standardizeze arhitectural localitățile din RSSM pentru a marca noua apartenență a teritoriului în cadrul URSS. Totodată, prin intermediul reconstrucției edificiilor în stil realist-socialist, a fost susținută politica arhitecturală a Partidului Comunist de a realiza în Chișinău *„un mediu spațial-artistic rațional organizat, propice educației estetice și morale a poporului sovietic”* [3, p.137]. Iar una dintre clădirile reprezentative în acest sens a fost Gara feroviară care s-a integrat perfect în tiparul orașului sovietic. Edificiul Gării a fost reconstruit începând cu 1948, mai târziu decât a planificat noul regim. Conform hotărârii Biroului CC al PCM din 27 aprilie 1945, decizia despre reconstrucția Gării feroviare din Chișinău a fost aprobată încă la sfârșitul anului 1944 și a fost inclusă în ordinul nr. 764 din 20 ianuarie 1945 a Comisariatului Poporului pentru Căile de Comunicare al URSS. Lucrările însă nu au fost inițiate din cauza epidemiei de tifos exantematic și a febrei tifoide care a răvășit Chișinăul din noiembrie 1944. Problemele pandemice au fost catalizate de incapacitatea administrației orașului de a restabili canalizarea și de a asigura populația urbană cu apă potabilă sau menajeră. Printre focarele bolii infecțioase s-a numărat și Gara feroviară, de aceea costrucția clădirii a fost sistată [4, p.57]. Tifosul s-a menținut pe o perioadă îndelungată, atingând apogeul în mai 1945. Al doilea motiv care a încetinit construcția a fost impedimentele de ordin organizațional și iresponsabilitatea lucrătorilor de șantier. În hotărârea CC al PCM din 25 aprilie 1945 se indică faptul că până în luna aprilie, lucrările de pregătire au fost îndeplinite doar la 31%, iar construcția nu era asigurată cu

forță de muncă necesară volumului de lucrări și cu materiale de construcție, precum: lemn, piatră, coteleț, cărămidă, armatură, metal ș.a. Lucrările se îndeplineau neorganizat și haotic, deoarece lipsea un grafic prestabilit. Alte neajunsuri au fost pasivitatea față de obiectivele finale din partea șefului de șantier, un oarecare Kolesnicenko, și nerespectarea disciplinei muncii de către muncitorii angajați [6]. În anii 1946-1947, subiectul reconstrucției gării a obținut o importanță secundară în planurile noilor autorități din cauza foametei organizate, care a afectat și Chișinăul, provocând numeroase victime. Astfel, problemele de bază ale organelor de conducere a orașului în perioada anilor ′46-′47 erau asigurarea populației cu hrană și controlarea fenomenelor infracționale care au însoțit foametea, iar proiectele de reconstrucție au fost plasate pe al doilea plan [5, p.213]. În cele din urmă, clădirea Gării feroviare a fost reconstruită în anul 1948 de către arhitectul Leonid Ciuprin, care a fost consultat de Alexei Șciusev [1, p.159].

Gara a fost foarte importantă nu doar pe timp de război, dar și pe timp de pace. În favoarea acestei teze, poate figura realitatea postbelică, unde necesitatea exploatării căilor ferate în domeniul economic, creștea. Gara, fiind un element reprezentativ al transportului feroviar, deținea o însemnătate analogică. În contextul reconstrucției distrugerilor de război, căile ferate alături de cele auto reprezentau principalele furnizoare de pasageri, produse alimentare și materii prime. Actualmente, Gara feroviară din Chișinău își menține importanța în domeniul economic asigurând mobilitatea populației și activitatea circuitul comercial, de aceea considerăm necesară studierea parcursului istoric al acestui edificiu.

Referințe:

1. COLESNIC, I. *Chișinăul nostru necunoscut.* Chișinău: Cartier, 2015. 632 p.
2. URSU, V. *Politica culturală în RSS Moldovenească*. Chișinău: Pontos, 2013. 288 p.
3. OSTAPOV, A. Urbanismul din RSSM prin prisma reglementărilor statale (1944-1952). În: *Revista de Ştiinţă, Inovare, Cultură şi Artă „Akademos”*, 2018, nr.3, pp. 137-144.
4. PETRENCU, A. Orașul Chișinău în primele luni ale re-ocupației sovietice (august-decembrie 1944). În: *Sesiunea „Sesiunea ştiinţifică a departamentului Istoria românilor, universală şi arheologie”*, 27 mai 2022. Chișinău, pp. 57-58.
5. ȚĂRANU, M. Asigurarea cu produse alimentare a locuitorilor orașului Chișinău în timpul înfometării artificiale a populației din RSSM (1944-1947). În: *Conferința „Identitățile Chișinăului”*. Ediția a IV-a, 19 octombrie 2017, Chișinău, pp. 209-213.
6. *AOSPRM*, F. 51, inv. 3, d. 16, ff. 229-231.

Recomandat
***Liliana ROTARU**, dr., conf. univ.*

FONDAREA „MINISTERULUI ADEVĂRULUI” SOVIETIC

Vlada CONDREA,

Facultatea Istorie și Filosofie

CZU: 94(47+57)″19″:070.13 condreavlada055@gmail.com

În regimurile totalitare, statul deține monopolul tuturor mijloacelor de expresie, precum radio, presă, edituri, cinematograf, controlându-le activitatea. Cea mai renumită în secolul XX a fost cenzura sovietică. În URSS sistemul cenzurii de stat s-a constituit în anii ’20-’30, fiind alcătuit din Glavrepertkom, Glaviskusstvo și Glavlit. Ne propunem în studiul dat să analizăm procesul de fondare a Direcției Generale pentru Literatură și Edituri. În anul 1922 în RSFSR (viitoarea URSS) a fost creat principalul organ de cenzură a regimului sovietic „Direcția Generală pentru Literatură și Edituri” (în rusă: „Главное управление по делам литературы и издательств”), folosindu-se cel mai des acronimul „Glavlit”. Direcția răspundea de cenzura lucrărilor tipărite și de protecția secretelor politice, economice și militare în URSS. Glavlitul a jucat un rol important atât în viața culturală din URSS, cât și în formarea mentalității oamenilor din întreaga perioadă sovietică, cenzurând literatura, repertoriile teatrelor și programele radio. A fost lichidat abia la 25 octombrie 1991, în urma emiterii „Legii presei și a altor mijloace de informare în masă”.

Glavlitul a fost fondat ca urmare a modificării atribuțiilor vechiului organ de cenzură *Editura de Stat al RSFSR* (în rusă: Государственное издательство РСФСР), care fusese înființat la 20 mai 1919 [1, p.181]. Deși la nivel oficial în URSS nu a existat cenzură, în realitate controlul asupra editurilor și a lucrărilor tipărite se efectua încă înainte de crearea Glavlitului. Din cauza activității Gosizdat-ului, au suferit în principal editurile și tipografiile private. Dacă în 1919, tipografiile private au tipărit 19,81% din întreaga producție de carte a RSFSR, atunci în 1920 ele tipăresc doar 5,87% [2, p.189]. Activitatea Gosizdat-ului, în special lipsa unor criterii prestabile ale cenzurii, a trezit nemulțumirea intelectualității care a înaintat scrisori deschise unde denunțau lipsa de organizare în efectuarea cenzurii în cadrul Gosizdat-ului [3, p.334-335]. Necesitatea monopolizării cenzurii, concentrarea acesteia într-o singură instituție, lipsa unor metode fixe ale cenzurării lucrărilor tipărite și protestul intelectualității a impulsionat fondarea Glavlit-ului. La 6 iunie 1922 a fost emis decretul Sovietului Comisarilor Poporului al URSS prin care se fonda Glavlit-ul și se stabileau principiile care urmau să stea la baza activității sale [4, p.32-33].

Glavlit-ul activa în conformitate cu regulamente și decrete speciale, inițial subordonându-se Comisariatului Poporului pentru Învățământ al URSS. Primul conducător al nou-createi instituții a fost numit Nikolai Leonidovich Meshcheryakov, secundat de doi asistenți, la fel numiți de către Comisariatul Poporului pentru Învățământ [3, p.345]. La 24 octombrie 1922 Nikolai Meshcheryakov a fost înlocuit cu Pavel Lebedev-Polianski, care s-a aflat în funcție până în 1931. În momentul fondării, Glavlit-ul era alcătuit din

două secții: una de literatură, care avea misiunea de a cenzura și controla literatura, și secția instructiv-administrativă în competențele căreia intra controlul editurilor și tipografiilor. Iar pentru că din 6 iunie 1922, „Ministerul Adevărului" sovietic fusese învestit să controleze toate lucrările predestinate editării, să întocmească listele lucrărilor tipărite interzise, să supravegheze activitatea tipografiilor și editurilor, au mai fost înființate alte subdiviziuni ale Glavlit-ului numite „Krailit" și „Oblit", împuternicite să controleze administrativ și judiciar editurile, să interzică tirajul unei cărți care conținea informații contradictorii regimului, dar și să efectueze o presiune ideologică asupra redacției prin negocieri [4, p.35]. Către luna decembrie 1922, atribuțiile Glavlit-ului au fost definitivate, prin specificarea de către reprezentatul Administrației Politice de Stat, ce înseamnă cenzura: interzicerea tipăririi articolelor antisovietice, interzicerea lucrărilor tipărite care promovau o ideologie străină statului, precum și înlăturarea frazelor periculoase din articole [4, p.36].

Astfel, pentru a mai pune încă o barieră în calea pătrunderii ideologiilor străine în URSS, a fost creată în 1922 Direcția Generală pentru Literatură și Edituri sau Glavlit, cum era cunoscută în URSS. Prin noua structură, care a fost un adevărat „Minister al Adevărului" (instituție întâlnită în romanul „1984" de George Orwell), regimul comunist a impus cenzură politică asupra fiecărui cuvânt rostit și tipărit. Cenzurând presa și literatura, deformând realitatea tipărită în folosul propagandei, Glavlit-ul a contribuit la „corectarea" percepției societății asupra regimului și asupra vieții sovietice în general, urmărind crearea unui „homo sovieticus".

Bibliografie:

1. ГОРЯЕВА, Т. М. *Политическая цензура в СССР. 1917-1991 гг*. 2-е изд., испр. Москва: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2009. 407 с. (История сталинизма).
2. ЖИРКОВ, Г.В. *История цензуры в России XIX-XX вв*. Москва: Аспект Пресс, 2001. 368 с.
3. РЕЙФМАН, П. С. *Цензура в дореволюционной, советской и постсоветской России*: В 2 т. Москва: Пробел-2000, 2017. 962 с.
4. *Цензура в Советском Союзе*. 1917-1991. Документы / Сост. А.В.БЛЮМ. Москва: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2004. 576 с.

Recomandat
***Liliana ROTARU**, dr., conf. univ.*

РОЛЬ НАРОДОВ ПРИ ПРОВЕДЕНИИ ГРАНИЦ: ШОПРОНСКИЙ ПЛЕБИСЦИТ 1921 ГОДА

Maxim GÎRNEȚ,

Facultatea Istorie și Filosofie

CZU: 94(436+439)″1921″ 00.maxim.g@gmail.com

Постановка вопроса. Под проведением границ понимается исключительное событие, знаменующее завершение конфликта между государствами (их элитами и армиями). На «массы» же возводиться роль оплаты конфликта (трудом, мобилизацией, реквизицией). Хотя их нередко выдвигают в качестве желающих территориальных изменений, элиты старательно отводят «народ» от непосредственного принятия решений. Но история доказывает, что и сам народ способен обрести *субъектность* и вклиниться в процесс проведения границ. Одним из таких примеров является конфликт между Австрией и Венгрией за провинцию Бургенланд, случившийся после поражения габсбургской монархии в Первой Мировой Войне. На примере этих событий мы попытаемся дать ответ на вопрос: какова роль народов при проведении границ?

Исторический контекст. Рассматриваемый регион – это пограничная полоса между Австрией и Венгрией, вошедшая под власть мадьярской монархии ещё в X веке. После раздела Венгрии в 1526, отошедшая Австрии часть стала активно колонизироваться немцами, что подогревало и так существовавшее недовольство венгерских элит. Кульминацией конфликта венгров и немцев стали 1848 и 1867 года. Австро-Венгерский компромисс, последовавший далее, почти полностью снял существовавшие противоречия. Теперь венгерские и немецкие националисты старались сохранить империю, но только осознание неминуемого поражения Австро-Венгрии в войне вынудило их перейти к необходимости сохранить как можно больше национальных территорий. 31 октября 1918 в Будапеште побеждает революция Астр, республиканец Михал Карольи вскоре становится президентом. Последней, 11 ноября, провозглашена Австрийская Республика. Она капитулирует перед Антантой и провозглашает планы об объединении с Германией, претендуя на немецкоязычные Судеты, Братиславу и Бургенланд. Карольи не смог принять ультиматум Антанты, поэтому передал власть социал-демократам, вступившим в союз с коммунистами 21 марта 1919. Начнётся строительство советской республики, претендовавшей на сохранение территорий и более справедливый выход из войны. Была сохранена немецкая автономия и созданы такие же для остальных меньшинств. Антанта, однако, рассматривала приход коммунистов как угрозу для европейской безопасности. Последовала война, которая, несмотря на ряд успехов, завершилась взятием Будапешта румынской армией 3 августа 1919. Не все приняли советскую власть. На западе страны адмирал Хорти создавал свои парамилитарные отряды, воевавшие против коммунистов и сумевшие обеспечить

переход власти от оккупационных войск. Хорти, восстановивший и подчинивший республику себе, начнёт долгие переговоры с Антантой. 4 июня 1920 он подписывает Трианонский договор, включавший передачу всего Бургенладна. Но фактическая передача власти столкнулась с вооружённым сопротивлением ополчения в Шопроне. На все требования Австрии и Антанты вывести войска, Хорти отвечал, что не контролирует их и предлагал пересмотр границ. Желая предотвратить войну, Италия (страна с амбициями стать региональным лидером) начала склонятся к идее плебисцита.

Плебисцит в Шопроне был одним из серии референдумов после Первой Мировой Войны и стал инструментом решения локальных и второстепенных территориальных споров. К ним прибегали ввиду массового распространения идеи права народов на самоопределение. Её популяризаторами стали две противоположные личности: Ленин и Вильсон. Большевики радикализировали Европу выходом из войны, предоставлением независимости ряда стран бывшей Российской Империи и «декларацией прав народов России». США легитимизовали эти требования посредством «14 пунктов» Вильсона. Таким образом, требования, как Австрии, так и Венгрии опирались на принципы, поддерживаемые Антантой. В октябре 1921 года был подписан Венецианский договор: под давлением Италии Австрия согласилась на референдум. Шопронские боевики сложили оружие и согласились на присутствие итальянского командования. Референдум прошёл 14-16 декабря 1921 года. Весь муниципалитет превратился в единую избирательную зону. В пригородах, преимущественно населённых немцами, результат был в пользу Австрии (55%), в самом Шопроне голосовали за Венгрию (73%). В целом, результат был 65% в пользу Венгрии. Шопрон и пригород переходили Венгрии.

Последовали обвинения австрийских наблюдателей в адрес венгерских чиновников в подтасовывании результатов и дискриминации немцев. Итальянские офицеры, обеспечивавшие безопасность в городе, рассматривали референдум скорее как легальный способ передачи Шопрона Венгрии, в честность выборов они особо не верили. Однако же стороны ратифицируют новый договор о границе, которая с тех пор останется неизменной. Меньшинства по обе стороны границ ещё долго боролись за свои права, однако на сегодняшний день конфликт между Австрией и Венгрией полностью исчерпан.

Итоги были двойственны. Для правительства Венгрии референдум оказался доказательством того, что при достаточном везении возможен пересмотр границ в свою пользу – это и последовало при венских арбитражах 1938 и 1940 годов. Однако же этот эпизод также доказывает, страны-победительницы были вынуждены подстраиваться под изменяющуюся реальность: популяризация права на самоопределение стала результатом кризиса империалистической политики европейских стран. Таким же образом, гражданский активизм (вплоть до готовности защищать свои интересы вооружённым путём) вынудили страны принимать точку зрения народа. Сопутствие глобального кризиса и демократического движения открыло возможности решения региональных проблем.

Библиография:

1. FISCH, J. *The right of self-determination of peoples. The domestication of Illusion.* Cambridge University press, 2017. 360 p.
2. PRONIN, Anatoliy, V. *The Legal Status of National Minorities in the Austrian Republic*. In: *Journal of International Network Center for Fundamental and Applied Research*, 2016, vol 7(1), pp. 41-48.
3. CEDE, F. The Plebiscites in Carinthia and Sopron-Odenburg after World War I - two Cases of Direct Democracy in Action. In: *Direct Democracy and Minorities*. Ed: Springer, 2012, pp. 15-21.
4. IMRE, Jo. Burgenland and the Austria-Hungary Border Dispute in International Perspective, 1918–22. In: *Region Regional Studies of Russia Eastern Europe and Central Asia*, Vol 4(2), 2015, pp. 219-246
5. KÜHL, Jørgen. The Making of Borders and Minorities, Revisiting the Plebiscites after World War I. In: *European Yearbook of Minority Issues Online*, vol. 19(1), 2022, pp. 49-74.
6. VAGNINI, Al. A disputed land: Italy, the military inter-allied commission and the plebiscite of Sopron" In: *Nationalities Papers*, 2014, vol. 42(1), pp. 126-144.
7. BARDI, N. (ed), *Minority hungarian communities in the twentieth century*. Columbia University Press, 2011, pp. 43-51.

Recomandat
***Ion Valer XENOFONTOV**, dr., conf. univ.*

RĂZBOIUL DE LA NISTRU ÎN MEMORIA PARTICIPANȚILOR

Valeria OSADCII,

Facultatea de Istorie și Filosofie

CZU: 94(478):355.4(478)″1992″ valeria.osadcii@gmail.com

Unii îi spun și azi „conflictul armat” de pe Nistru, deși a fost un război în toată amploarea sa. S-au scurs 31 de ani de la acest război declanșat de Federația Rusă pe teritoriul statului independent Republica Moldova, iar problema diferendului transnistrean rămâne a fi un „conflict înghețat”. Din păcate, Federația Rusă nu dă semnale că are de gând să-și retragă forțele armate din raioanele din partea stângă a Nistrului.

La 27 august 1991, Republica Moldova s-a desprins de trecutul sovietic, proclamându-și independența, fapt recunoscut de peste 150 de state, inclusiv de Federația Rusă. Supuși teroarei comuniste, românii (moldovenii) își revendicau libertatea, limba națională și aspirațiile spre un viitor mult mai bun. Însă viitorul pe care îl așteptau a fost altul – războiul de la Nistru, tensiuni politice, crize economice, dezamăgiri și exod în masă. Pe fundalul mișcării de eliberare națională s-au intensificat însă și acțiunile forțelor conservatoare care doreau să mențină cu orice mijloc enclave ale fostului imperiu sovietic, inclusiv pe teritoriul Moldovei. Faza majoră de escaldare a separatismului în partea stângă a Nistrului a avut loc în primăvara anului 1992. Era perioada în care abia se formau insituțiile statului, înclusiv Armata Națională, de aceea la război au participat în mare parte polițiști, militari cu experiență de participare în „zone fierbinți” (de exemplu, în războiul sovieto-afghan), dar și voluntari, care s-au mobilizat benevol și au intrat în luptă împotriva separatiștilor din stânga Nistrului.

Am decis să discutăm cu participanții direcți ai conflictului. Cine sunt acești oameni? Cu ce au trăit ei până la război? Ce au trăit ei la război și cu ce s-au întors acasă? Pentru ce au luptat și ce au obținut până la urmă? Cei mai mulți voluntari, care s-au ridicat pentru apărarea integrității Republicii Moldova, au fost din raionul Căușeni. În acei ani, Ștefan Trocin era primar în Ursoaia. A mobilizat bărbații din sat și au pornit la luptă: „A fost greu și am trăit momente ce se regăsesc acum doar în filmele despre război, dar asta se întâmpla aevea cu noi. Adunasem 253 de bărbați, șapte dintre ei au rămas pe câmpul de luptă, 32 de luptători au fost grav răniți, iar 70 sunt deja morți, fără a cunoaște clipa când li s-ar fi făcut dreptate. Mă doare că acești 70 de bărbați care nu mai sunt printre noi așa și nu au apucat să aibă legitimație de război”.

Veaceslav Gavril Burduja în anul 1992 avea gradul militar de locotenent, fiind în rezervă. Acesta a relatat despre mediatizarea războiului în mass-media: „Doar în timpul conflictului transnistrean faceam parte din echipa centrului de presa al Ministerului Apărării. Mai mult ca atât, însoțeam reprezentanții mass-media din toata lumea care erau acreditați în Republica Moldova. Astfel, am fost la Coșnița, Doroțcaia, Hârbovăț, Gura Bîcului, unde filmam, faceam reportaje sau chiar însoțeam jurnaliștii străini. Cei din partea stângă a Nistrului reflectau evenimentele din spațiul lor și mai agresiv în comparație

cu cei de la Moscova, deoarece erau interesați în a promova o imagine falsă despre Republica Moldova, atribuindu-i calitatea de stat agresor. Evident că jurnaliștii de la Moscova reflectau astfel, ca sa nu corespundă realității, cum își doreau ei, așa spune chiar eronat. Astfel, jurnaliștii de la Moscova ne considerau naționaliști români și reflectau evenimentele prin prisma faptului ca regiunea transnistreană este jertfa agresiunii românești".

Mihail Baeș, locuitor a satului Tănătari, raionului Căușeni, a narat despre evenimentele din zona Bender: „Aveam 32 de ani când s-a început războiul. Hainele mele miroseau încă a praf de pușcă din Afghanistan. Cele mai grele zile au fost 19-20-21 iunie 1992, lângă cinematograful „Drujba" („Prietenia"). Un băiat abia fusese adus, l-au lăsat acolo cu lunetistul și imediat, din cealaltă parte, l-au împușcat în cap. Unul a fost împușcat direct în gură. A fost greu. La război, trebuie să fii atent, să privești mereu prin părți. Și dacă nu-l vei împușca tu, te va împușca el. Aceste două luni mi-au lăsat durere, amintiri în suflet. Sincer vorbind, atunci când pășesc pe pământul din regiunea transnistreană, încep să tremur, emoțiile sunt foarte puternice. Mai ales la Bender, pot chiar să lăcrimez. Pentru că eu știu ce a fost acolo. Îmi amintesc imediat toate străzile, cinematograful „Drujba". Îmi amintesc și încep să tremur. Dacă m-ar privi cineva dintr-o parte, ar spune că ceva nu e în regulă cu mine".

Serghei Osadcii, la fel locuitor a satului Tănătari, mi-a relatat următoarele momente: „În `92 în luna martie a început războiul. Atunci eram un tânăr absolvent al Universitatii Agrare. M-a chemat președintele și m-a întrebat dacă vreau sa fiu conducatorul voluntarilor din sat. Unde anume ne-au trimis – nu știam, știam că ne-au dat arme și muniții. Înainte de a ne urca un „UAZ"-ic, trei au renunțat. Sarcina a fost stabilită și trebuia executată. De forme sau ceva îmbrăcăminte nici nu era vorba, cu ce eram îmbracat de acasa cu aceea am plecat, soția îmi punea ceva de mâncare și așa ne duceam la Bender, daca eram acasă ne culcam toți impreuna îmbrăcați ca atunci când va suna alarma sa fiu pregatit și repede să mă duc în centrul satului ca să ne pornim spre Bender". La Chisinau era altă lume, în capitală nu se împușca, aici oamenii erau îmbrăcați în haine de sărbătoare. Nu s-a simțit că statul se afla în acțiuni de luptă, că toate acestea se întâmplau nu departe; pe malurile Nistrului.

Analizând și ascultând fiecare persoană în parte, am înțeles că toți suntem afectați în mod direct sau indirect de *trauma transnistreană*; bărbații și-au lăsat familiile, locurile de muncă și s-au încadrat în formațiuni militare ori au fost voluntari. A fost o mobilizare, unire, generată de dorința de a asigura securitate noului stat, de a-l proteja de forțele agresive.

La o distanță istorică de trei decenii de la declanșarea războiului de la Nistru, considerăm că este cea mai potrivită ocazie ca să începem un exercițiu serios de explicare a trecutului nostru și să înțelegem unde s-a greșit. Dacă vrem ca istoria să ne învețe ceva, trebuie mai întâi de toate să ne cunoaștem propria istorie aflată într-un amplu proces de derulare.

Bibliografie:

1. Intreviu realizat de Valeria Osadcii cu Mihail Baeș.
2. Intreviu realizat de Valeria Osadcii cu Veaceslav Gavril Burduja.

3. Intreviu realizat de Valeria Osadcii cu Serghei Osadci.
4. Intreviu realizat de Valeria Osadcii cu Ștefan Trocin
5. *Conflictul armat de la Nistru: Bibliografie* /Biblioteca Ştiinţifică (Institut) „Andrei Lupan”, Agenţia pentru Ştiinţă şi Memorie Militară; editor: Constantin Manolache; coordonator: Ion Valer Xenofontov; responsabil de ediţie: Lidia Prisac; bibliografie: Janna Nicolaeva, Lidia Zasavițchi, Chişinău, Biblioteca Ştiinţifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2022**.**
6. XENOFONTOV, I.V. Istoria recentă a Republicii Moldova. În: *Revista Militară*. *Studii de securitate şi apărare*. Chișinău, 2018, nr. 2 (20), pp. 69-109.
7. PRISAC, L. *Istoriografia separatismului transnistrean (1989–2005)* /Red. șt.: Ion Valer XENOFONTOV. Ed. a 2-a, rev. şi ad. Chişinău: Lexon-Prim, 2021.

Recomandat
***Ion Valer XENOFONTOV**, dr., conf. univ.*

EFFECTIVENESS OF NARROW READING ON VOCABULARY ACQUISITION

Ecaterina STEPANOV,

Facultatea Litere

CZU: 811.111'243:028.42

ecaterina.stepanov@mail.ru

Reading is one of the basic skills for foreign language learners, and without it, the process of language acquisition would certainly be impossible. Besides, whatever the chronological development, one thing is obvious – *vocabulary* is an indispensable part of language learning as it represents the fundamental vehicle enabling the communication process. Furthermore, given the role of the English language on a global scale, *communicative competence* has become an exceedingly imperative skill. Hence, *vocabulary* is considered to be inseparably connected to reading, the former having a significant function in reading comprehension. From this perspective, it ought to be emphasized that the major concern of researchers and language teachers is to facilitate the memorization of new vocabulary units. In this view, the lexical unit needs to be encountered repeatedly for several times with a view to ensuring memorization. This feature can be perfectly ensured by *the Narrow Reading Approach*.

The concept of *Narrow Reading (NR),* pioneered by Krashen more than thirty years ago, is defined as "reading in only one genre, one subject matter, or the work of one author" [1, p. 17]. The subsequent research is based on the *hypothesis* that the vocabulary learning strategy involving narrow reading ensures multiple exposure to vocabulary items and their repeated retrieval from memory throughout text-related activities, which improves learners' vocabulary retention and appropriation for active use.

Accordingly, the main theories underlying the referred research include the works of important scholars such as S. Krashen, N. Schmitt, and R. Carter. For instance, S. Krashen expressed his view on the importance of reading in *The Power of Reading: Insights from the Research*: "reading is a powerful means of developing reading comprehension ability, writing style, vocabulary, grammar, and spelling. In addition, evidence suggests that it is pleasant, promotes cognitive development, and lowers writing apprehension" [2, p. 37]. The same author also maintains that due to the fact that NR involves reading only one genre, one subject matter, or the work of one author, learners will be exposed to a considerable amount of meaningful text, a principle leading to *incidental language acquisition*. Moreover, *the shared context* of different texts, as well as *multiple exposures* to similar contexts enhance the probability of incidental learning to take place [1, p. 17]. Apart from that, N. Schmitt and R. Carter posit that texts selected for NR usually contain

notion words recurring more frequently and fewer types of words to work with, thus substantially decreasing the lexical burden on the developing reader [3, p. 6].

To prove the hypothesis of the research, the quasi-experiment was conducted at the "George Călinescu" Theoretical High School in Chişinău, involving the participation of two groups (control and treatment) of 8th-grade learners. Within the control group, the lessons were conducted on the basis of the national English language textbook for the 8th form, *English for Life*, and within the treatment group – on the basis of materials selected from additional sources adapted for NR according to the target vocabulary (e.g. *https://health.clevelandclinic.org/digital-detox/; https://www.rmser.org/blog/time-management*). Both groups were administered the Pre-Tests and Post-Tests. The types of activities implemented during the quasi-experiment were essentially divided into tasks targeting *receptive knowledge* and tasks targeting *productive knowledge*. The tasks targeting receptive knowledge included a variety of *decision-making tasks*, more specifically, *identifying* (word scramble, crossword puzzle, cryptogram), *selecting* (odd one out), *matching* (synonym / antonym match), etc. The tasks focused on productive knowledge basically comprised *completion tasks* (cloze, gap-filling, running dictation, etc.) and *creation tasks* (brainstorming, suggesting another title for the text, problem-solving, writing an essay, etc.).

In terms of the Post-Test results on the level of receptive knowledge, it was established that the treatment group had acquired vocabulary considerably better than the control group, as the average score of the treatment group represented 85% (with a progress of 18% from the Pre-Test to the Post-Test) and the average score of the control group constituted approximately 43% (with a progress of 5,5% from the Pre-Test to the Post-Test). Similar results were reached with regard to productive knowledge. Correspondingly, the average mark for the essays written in the treatment group was 8,65 and in the control group – 6.6. Thus, the hypothesis of the research has been confirmed as a result of the conducted experiment and the NR approach has proven to be effective in vocabulary acquisition due to its two inherent principles – *comprehensible input* and *multiple exposures*.

Overall, it has to be underlined that *the reading only approach* determines significant improvements at the level of receptive knowledge. Correspondingly, in order to develop productive knowledge as well, it is recommended to resort to *the combination of reading and vocabulary-enhancement activities approach.* In addition, *authentic* materials (e.g. newspapers, magazines) represent a good source for learner reading. They are *interesting* for students because they cover *real* world events, some of which should *affect* the students' lives and touch them *personally*.

References:

1. KRASHEN, S. The Case for Narrow Reading. In: *Language Magazine*, 2004, no. 5, vol. 3, pp. 17-19.
2. KRASHEN, S. *The Power of Reading: Insights from the Research*. Portsmouth: Heinemann, 2004. 199 p.
3. SCHMITT, N., CARTER, R. The Lexical Advantages of Narrow Reading for Second Language Learners. In: *TESOL Journal*, 2000, no. 1, vol. 9, pp. 4-9.

Recomandat
***Oxana CREANGĂ**, dr., conf. univ.*

ОБРАЗ МЕДЕИ В СОВРЕМЕННОМ СОЦИОКУЛЬТУРНОМ КОНТЕКСТЕ

Margarita DANILOVA,

Facultatea Litere

CZU: 821(100).09:398.22 rita.danilova.2003@gmail.com

Миф фокусирует в себе представление человека о мире, о самом себе, о побудительных мотивах его поступков. Так было от самых истоков существования человеческой культуры. Мифологические образы и сюжеты обладали огромной ёмкостью, питая литературу с древности и на протяжении всего ее развития [3]. Таков образ Медеи, поражающей своей стихийной мощью, жестокостью и алогичностью поступков.

В мифах и у античных авторов Медея предстает женщиной, которую погубили собственные страсти. Она – жестокая ведьма, которая, не колеблясь, убивает своих детей, чтобы отомстить Ясону [2].

Самая известная литературная интерпретация Медеи создана еще Еврипидом [1]. В его трагедии впервые поднимается актуальный для нашего времени вопрос о переселенцах, которых в другом государстве не всегда принимают, и трудностях, с которыми приходиться сталкиваться женщинам на их жизненном пути. Еврипид первый отходит от традиционного мифологизма, отчасти переосмысляя каноническую концепцию образа Медеи. Трагедиограф создает особенную Медею, умную женщину, обладающую ясным и быстрым мышлением. Она доказывает, что может действовать самостоятельно, может парировать удары врагов и соперников, предугадывать их шаги наперёд и даже ошеломить их своей страшной и невероятной логикой. Ее месть не является неконтролируемой бурей страстей или иррациональным извержением, как это будет описываться у последующих авторов. Еврипид демонстрирует её месть, как расчетливое и рациональное явление, вполне логичный результат страданий, через которые она прошла.

После инновационной версии в трактовке образа Медеи у Еврипида, великий римский философ и драматург Сенека возвращается к традиционному изображению Медеи как колдуньи-изуверки [4]. С устрашающей жестокостью, она казнит своих детей, призывая тёмные силы помочь ей осуществить своё возмездие

В Средневековье Медея также выступала в роли злодейки. Но к середине XIX века в немецкой литературе появляется тенденция к «обелению» образа Медеи. Впервые появляются произведения о Медее, такие как «Золотая река» Франца Грильпарцера и «Медея в Праге» Макса Цвайга, где поднимается проблема ксенофобии [5]. В «Золотой реке» Медея, будучи чужестранкой в Коринфе, пытается вести себя соответственно принятым здесь обычаям и этическим нормам, однако терпит неудачу. В произведении Цвайга неприятие и отторжение жителями Праги

героини заканчивается убийством детей, но движет ею не месть, а боязнь того, что дети в будущем станут членами такого же негуманного общества.

В последней трети XX столетия в постмодернистском художественном мышлении исходный античный миф всегда претерпевает трансформацию в контексте неомифологизма, который предполагает коренную переработку сюжета и образов или гротескное заострение определенных черт, которые раньше не доминировали. В образе Медеи эпоха начинает искать ответы на злободневные вопросы современности.

Самой значимой интерпретацией образа Медеи, как жертвы социума и несчастной переселенки, является роман Кристы Вольф «Медея. Голоса» [6]. Вольф переосмысляет образ Медеи, чтобы продемонстрировать насущные проблемы современной Европы, а именно ксенофобии и эмансипации. Роман стал значимым этапом в реабилитации образа. Здесь героиня мифа об аргонавтах не злая колдунья, а жертва сложившихся обстоятельств, и, в то же время она – очень решительная женщина, которая может противостоять мужской силе. В финале не она убивает своих детей, а переполненные ненавистью коринфяне, изгоняющие Медею из города, забивают камнями детей. Сама Криста Вольф ни к чему не призывает, но предупреждает, что ксенофобия может привести весь мир к необратимым последствиям.

Другим интересным переосмыслением мифа о Медее является произведение современной немецкой писательницы и драматурга Диа Лоэр «Медея в Манхэттене». Судьбы людей здесь определяют деньги. Медея же, не обладая волевым характером, играет роль покорной жены. Единственным её протестом становиться убийство ребенка [5].

Образ Медеи особо актуализируется в современном социокультурном контексте в связи с проблемами ксенофобии и эмансипации. Он так многогранен, обладает такой психологической ёмкостью, что просто обречен на все новые и новые литературные интерпретации.

Литература:

1. ЕВРИПИД. *Медея*. Москва: Азбука, 2006.
2. ЛОСЕВ, А. *Античная литература*. Москва: Просвещение, 1980., сс. 157-158.
3. МЕЛИТИНСКИЙ, А. *Поэтика мифов*. Москва: Азбука, 2021.
4. СЕНЕКА. *Медея*. Москва: Азбука, 2022.
5. GROSSU-CHIRIAC, C. *Mitul Medeei în literatura germană contemporană*. Chișinău: USM, 1980., cc. 43, 54, 101, 112, 144.
6. WOLF, C. Medea.B: *Stimmen*, 1997, № 1, перевод на русский М. РУДНИЦКИЙ; 2001.

Recomandat
***Natalia SPORÎȘ**, dr., conf.univ.*

MEDUSA GORGONA ȘI CONDIȚIA FEMEII CONTEMPORANE

Nina JARUC,

Facultatea Litere

CZU: 821(100).09:398.22(38) ninajaruc@gmail.com

În prezent, mitul Medusei Gorgona este unul dintre cele mai cunoscute [1, 2], cele mai solicitate în diverse domenii ale activității umane, dar, în același timp, și cele mai diferit (până la semnificații opuse) interpretate. Istoria unei femei frumoase și puternice, abuzate, pedepsite, demonizate și apoi ucise, învinuite pe nedrept, care suferă datorită greșelilor comise de alții, astăzi, mai mult ca oricând, pare a fi extrem de actuală. Dacă în Antichitate Medusa a fost interpretată ca monstru care trezește frică, dezgust și ură, în prezent, pentru mulți, ea a devenit simbol al feminității oprimate, al luptei pentru dreptate împotriva hărțuirii și despotismului bărbaților. Astăzi, Medusa, unul dintre cele mai repugnante personaje din mitologie, este reabilitată, începe să fie înțeleasă și respectată.

Receptarea mitului Medusei a evoluat de-a lungul veacurilor, din Antichitate și până în secolul XXI, mai mult decât al oricărui alt personaj mitologic. Pe tot acest parcurs, imaginea Meduzei a fost permanent prezentă în cultura: de exemplu, unii dintre cei mai faimoși pictori s-au inspirat din istoria acestui personaj, printre ei fiind: Michelangelo Buonarroti, Leonardo da Vinci, Caravaggio Rubens, Dante Gabriel Rossetti, Gustav Klimt ș.a. În literatură antică, despre ea au scris sau au amintit: Homer, Pindar, Euripide, Ovidiu ș.a. Atunci era receptată tradițional, ca monstru temut. Această atitudine începe să se schimbe în Prerenaștere, la Boccaccio, care îi dedică un capitol în lucrarea sa, *Despre femeile celebre*. În interpretarea lui Boccaccio, Medusa este atât de frumoasă, încât bărbații care o văd, rămân nemișcați și își pierd cunoștința. Mai târziu, în sec. al XIX-lea, în poezia lui B.P. Shelley „Pe Medusa lui Leonardo Da Vinci din Galeria Florentină”, din simbol al groazei, Medusa își recapătă umanul și apare ca o victimă îndurerată. Poetul romantic a scris o adevărată odă Medusei, prin care a atacat patriarhatul care a transformat tânăra femeie, victima care a avut de suferit toată viața, într-un simbol al terorii, înlocuind demonizarea prin feminizare.

În secolul al XVIII-lea, în timpul Revoluţiei franceze, imaginea capului Medusei a fost folosită ca emblemă populară a iacobinismului. Pentru rebelii iacobini, Medusa a reprezentat o victimă a tiraniei și a devenit un imbold al luptei pentru schimbare, pentru libertate. Desfigurarea și mutilarea Medusei a devenit un simbol al puterii revoluționare, al subminării sistemului. Iacobinii credeau în puterea ei și în capacitatea ei de a distruge dușmanii. Au ales-o ca față a libertății patriei, transformându-i statutul de monstru în arma pentru a învinge tirania.

În prezent, femeile moderne din proprie inițiativă se asociază cu Medusa pentru a-și demonstra puterea, sexualitatea, pentru a-și revendica rolul în societate și politică. În viziunea lor, Medusa reprezintă femeia frumoasă, deșteaptă, puternică și curajoasă. Bărbații însă, le văd ca pe o amenințare, un pericol, ca pe femeia ce trebuie cucerită, contro-

lată, iar individualitatea ei distrusă. Cei care au inventat mitul despre Medusa, probabil, au fost bărbaţii care se tem de femei, de frumuseţea lor, de puterea lor, de seducţia lor, de „pericolul" puterii feminine în societate, care văd femeia ca pe o ameninţare. În ultimul timp, multe femei cunoscute sunt comparate cu Medusa datorită calităţilor pe care acestea le posedă; ele fiind puternice, deştepte, active, adevărați lideri. De exemplu, Margaret Thatcher, fosta prim-ministru al Regatului Unit, numită și „Doamna de fier", precum și Angela Merkel, fosta cancelar federal al Germaniei, Hillary Clinton, prima femeie care a câștigat o nominalizare la președinție de către un partid politic important din SUA.

Astăzi, simbolica Medusei este foarte solicitată, atât în artă, cât și în alte domenii ale vieții. S-au scris opere, s-au montat filme in care istoria ei este interpretată și reinterpretată. Capul Medusei a devenit și logo-ul, marca înregistrată a casei de modă Versace. În viziunea lui Gianni Versace, un mare admirator al mitologiei, Medusa evocă autoritate, atractivitate și fascinație fatală și cine se îndrăgostește de ea, nu mai poate scăpa, la fel ca și de brendul Versace. Sau, un alt exemplu, chiar din Republica Moldova: la Chișinău, își desfășoară activitatea firma *Gorgona Architecture & Design*, unul din ale cărei proiecte a fost extinderea spitalului internațional Medpark.

În secolul XXI, în legătură cu faptul că în tot mai multe state femeile abuzate sunt încurajate să nu se ascundă, să nu se teamă să spună ce li s-a întâmplat, violul fiind calificat ca infracțiune, istoria Medusei este privită altfel, ea nu mai este blestemată, ci auzită, compătimită, înțeleasă și ajutată. În această ordine de idei, în octombrie 2017 a apărut mișcarea #MeToo care s-a răspândit viral ca un hashtag folosit pe rețelele de socializare cu scopul de a ajuta la demonstrarea agresiunii și a hărțuirii sexuale. În 2018, în plină mișcare #MeToo, Luciano Garbati, în sculptură, a răsturnat mitul antic despre Medusa. În centrul New York-ului a fost inaugurată statuia Medusei în interpretare #MeToo, opusă legendelor elene. Ea este amplasată lângă tribunalul unde Harvey Weinstein a fost condamnat la pușcărie pentru zeci de violuri și hărțuiri sexuale. În timp ce mitologia greacă povestește că Perseu este cel care a decapitat Medusa, Medusa din New York este cea care triumfă, iar capul tăiat este al unui bărbat. Această Medusă reimaginată a fost adoptată ca un simbol al rezistenței în toată lumea, inspirând mii de femei să iasă la lumină și să-și spună poveștile.

Să privim Meduza în față! S-o auzim, s-o ascultăm, s-o compătimim, s-o înțelegem! Nu este un monstru! Este independentă, puternică, deșteaptă și frumoasă! O istorie, precum cea a Medusei, oferă lecții de viață: despre capacitatea de a asculta și a înțelege, despre empatie, despre înțelepciunea de a vedea dincolo de aparențe, ne face mai buni, mai oameni.

Referințe:

1. BUXTON, R. *Lumea completă a mitologiei grecești*. Oradea: Aquila, 2006. 256 p.
2. DRAGOMIR, C. *Coiful magic: mituri și legende ale poparelor lumii*. Chișinău: Dragodor, 2014. 288 p.

Recomandat
***Emilia TARABURCA**, dr., conf. univ.*

LE RÔLE DE LA LECTURE DANS L'APPRENTISSAGE ET L'UTILISATION DU FLE

Olesea STAVILĂ,

Facultatea Litere

CZU: 811.133.1'343:028 oleseastavila2000@gmail.com

Dans le cadre de l'éducation, notamment dans l'apprentissage d'une langue étrangère, la lecture est un élément clé de la réussite scolaire. Elle est celle qui permet aux élèves d'acquérir et de développer au maximum leurs propres compétences pour apprendre une langue étrangère.En classe de FLE, la lecture est un processus assez large et complexe parce qu'il comprend plusieurs compétences. L'acquisition et le développement de ces compétences demandent beaucoup d'implication et de travail. Ainsi, la lecture est ce qui devient un outil indispensable lorsqu'il s'agit d'apprentissage en FLE, qui ne peut pas être négligé.

L'actualité du sujet choisi est due à l'apprentissage de la langue française comme langue étrangère dans la plupart des écoles de notre pays, la Moldova étant un pays étroitement lié à tout ce qui signifie « francophonie ». C'est pourquoi nous considérons que dans le cadre de l'apprentissage du français comme langue étrangère, la lecture est un élément indissociable, car ce n'est qu'à travers elle que l'élève a la possibilité de développer et d'approfondir ses compétences en français.

Le but général poursuivi dans notre mémoire c'est d'établir les éléments composants du processus de la lecture, de l'acquisition de la compétence discursive et d'observer le niveau de leur réalisation dans les écoles nationales. Conformément au but proposé, nous avons établi les objectifs suivants : établir la place de la lecture au sein du CECRL, étudier les différents types de définitions de la lecture, analyser les mécanismes de l'approche cognitive dans le contexte de la lecture, déterminer l'interdépendance dans la relation lecteur-texte. Généralement, cette étude qui porte sur le processus de la lecture et de l'acquisition de la compétence discursive met en évidence son importance dans l'enseignement et l'apprentissage de la langue française comme langue étrangère.

Afin de mener à bien les tâches et les activités exigées pour traiter les situations communicatives dans lesquelles ils se trouvent, les utilisateurs et les apprenants utilisent un certain nombre de compétences acquises. Voilà pourquoi, le CECRL introduit une série de compétences générales et une série de compétences communicatives langagières. Parmi les compétences communicatives langagières, celle discursive représente un élément essentiel qui décrit le fonctionnement de la langue dans les pratiques langagières et communicatives. Dans le CECRL, la compétence discursive apparaît dans le cadre des composantes de la compétence pragmatique. À l'intérieur de cette compétence plus générale, la compétence discursive est celle qui *permet à l'utilisateur/apprenant d'ordonner les phrases en séquences afin de produire des ensembles cohérents*.

En ce qui concerne la notion de littérature proprement dite, le même Cadre Européen souligne également que le processus de lecture comprend beaucoup plus d'aspects que son caractère esthétique reconnu et le plus approché au fil du temps. Dans le cadre de CECRL, l'apprentissage de la littérature est aperçu comme une condition et un outil indispensable quand il s'agit de l'apprentissage et l'acquisition d'une langue étrangère.

Comme dans tous les autres processus des cours de français, l'enseignant a évidemment un rôle majeur. Le CECRL donne à l'enseignant le rôle le plus important dans le cadre de la compétence discursive et de la lecture. Le document met en évidence les facteurs sur lesquels un enseignant doit fixer l'attention : l'aptitude d'enseigner, l'aptitude de tenir la classe, les styles d'enseignement, les attitudes et les aptitudes interculturelles, la connaissance critique et la capacité à individualiser l'enseignement.

La deuxième partie de notre travail, qui vise l'aspect pratique du sujet, nous a fait conclure que la méthode interactive de la lecture est l'une des plus efficaces en classe de FLE. L'idée principale de cette méthode est de motiver le lecteur lors de l'activité de lecture. Dans cette perspective, le lecteur n'est pas un récepteur passif de sens, mais au contraire, il agit en tant qu'un acteur qui collabore avec les autres apprenants ainsi qu'avec le professeur afin de construire le sens du texte. La lecture est aussi une interaction entre les connaissances antérieures du lecteur et celles que le texte lui fournit.

En conclusion, nous pouvons affirmer sans aucun doute que la compétence discursive est l'élément essentiel pour le fonctionnement de la langue dans les pratiques langagières et communicatives. La lecture représente un processus complexe qui implique le développement de plusieurs compétences dans lequel l'enseignant joue un rôle très important.

Bibliographie :

1. *Cadre européen commun de référence pour les langues : apprendre, enseigner, évaluer*. Conseil de l'Europe. Paris : Les Éditions Didier, 2001.
2. *CECRL: apprendre, enseigner, évaluer*. Conseil de l'Europe. Volume complémentaire, 2018, p.31.
3. CAUSA, Mariella. Compétence discursive et enseignement d'une discipline non linguistique : définition, diversification et pratiques formatives. Les Carnets du Cediscor, février 2014, p. 115.

Recomandat
***Lidia MORARU**, dr., conf. univ.*

IMPLEMENTING LITERARY TEXTS INTO THE EFL CLASSROOM

Tatiana GROSU,

Facultatea Litere

CZU: 811.111'243:028.4 tatiana.grosu.m.tg@gmail.com

Reading literary texts does not only develop one's reading skills, but also broadens the cultural background and contributes to the overall knowledge base. In what follows, the focus of the current research is set on the implementation of literary texts in the EFL as a means of learning the English language. In order to shape their literature preferences, students need to taste a diverse range of texts. Their choices about the types of literature they enjoy can be unpredictable, so it is essential to introduce them to well-written texts from different genres. Literature contributes to teaching language use, *i.e.* it enhances students' abilities to take expressions from the text and appropriate them for their own purposes. It contributes to deeper processing, understanding, memorability and development of additional language in use. Consequently, it facilitates language acquisition and enhances cultural awareness. Subsequently, practicing reading followed by extensive reading in the target language is considered a method of improving one's language proficiency.

The aim of the study is to ensure the strengthening of linguistic skills and increase the comprehension of English language via literary texts. To determine the role of literary texts in the national coursebooks for EFL, the reading activities included in two editions of the 10th form *Working Together, Student's Book* were compared and analysed in terms of quantity and quality according to the three stages of teaching reading [3]. After evaluation it was found that the quantity of literary texts (2012) was highly reduced compared to the previous edition of the textbook issued in 2002. Moreover, *Literary Section* was excluded in favour of non-literary texts, including articles, extracts from academic journals, and essays [3, p. 159]. The focus is set on developing students' expository, technical, and persuasive skills. The range of activities which correlate with the first stage of reading include predicting, discussion points, skimming, etc. Second, for the while-reading stage are suggested notes taking, reading for details, gaps filling. Third, post-reading activities include text analysis, closes, gaps filling, matching tasks, case study, and writing prompts.

According to Nick Bullard, *graded readers* are a reliable method of implementing literary texts in the EFL classroom, providing learners the opportunity to explore a variety of genres and improve all four language skills. The use of specifically designed topics, such as biographies or novels, can stimulate critical thinking and moral discussions. Graded readers also promote learner autonomy and responsibility by allowing students to choose their own reading materials and practice at their own pace [1]. Literary texts can also broaden general knowledge and provide insight into moral values and prin-

ciples. Additionally, they assist with the development of grammatical and vocabulary skills and help students navigate diverse communicative situations. Moreover, literary texts promote critical and analytical thinking as well as verbal communication skills by initiating text-based discussions [6].

In *Literature and Language Teaching* Gillian Lazar argues literature can enhance reading, writing, speaking, and listening skills, and should be used to engage learners in authentic language use. Teachers should focus on language aspects and promote communicative competence by selecting appropriate literature. Lazar outlines different teaching approaches, including the language-based, reader response, and cultural studies approach [6, p. 27]. In *Techniques and Resources in Teaching Reading* Sandra Silberstein (1993) advises teachers to use a multifaceted approach and offers strategies and resources to improve reading instruction. Reading requires various strategies, careful material selection, pre-reading activities, comprehension-focused post-reading activities, and technology integration to enhance instruction [9]. Lorraine McDonald, in *A Literature Companion for Teachers* argues that literature is a valuable tool for teaching language, critical thinking, and cultural awareness. Strategies for teaching it include shared reading, guided reading, literature circles, and response journals, while promoting active engagement. Literature can also be integrated across the curriculum to promote connections and foster a love of learning. Assessment should focus on language and literature outcomes, using reading response tasks, logs, and rubrics to evaluate understanding [7].

Literary texts, including poetry, flash fiction, and short stories, are effective in teaching cultural information, discourse structure, language rhythm, and inferencing skills in the EFL classroom. Poetry highlights language discourse structure and rhythm, while flash fiction covers a range of forms and styles that cater to students' preferences. Overall, the use of literary texts in EFL teaching can help learners develop their language skills, deepen their understanding of the English-speaking world, and foster their critical thinking abilities.

References:

1. BULLARD, N. *Using Graded Readers for Extensive Reading.* Oxford: Oxford University Press, 2022. 112 p.
2. LAZAR, G. *Literature and Language Teaching.* Cambridge: Cambridge University Press, 1993. 268 p.
3. MCDONALD, L. *A Literature Companion for Teachers.* 2nd Edition. Laura St, Newtown, Australia: PETAA, 2017. 217 p.
4. SILBERSTEIN, S. *Techniques and Resources in Teaching Reading.* Oxford: Oxford University Press, 1993. 125 p.

Recomandat
***Oxana CREANGĂ**, dr., conf. univ.*

„PRIN MĂHĂLĂLI MAI NEAGRĂ NOAPTEA PARE...” – INCURSIUNI GEOCRITICE ÎN IMAGINARUL POETIC BACOVIAN

Andreea RĂCHITEANU,

Facultatea de Litere,
Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău

CZU: 821.135.1-1.09 rachiteanuandreea08@gmail.com

Lucrarea de față pornește de la premisa că poezia bacoviană poate fi reinterpretată printr-o grilă geocritică. Venită pe filon francez, geocritica s-au afirma și la noi, prin studiile și cărțile semnate de Andreea Răsuceanu (seria dedicată lui Mircea Eliade) și Cornel Ungureanu (cu volumele de geografie literară și despre Mitteleuropa periferiilor). Făcând un exercițiu de arheologie literară, am căutat a realiza legătura între versurile bacoviene și lumea veacului al XIX-lea, cu prelungiri în veacul următor, nu în sens strict determinist, ci în ideea de a privi poezi lui Bacovia dincolo de clișeele dezvoltate în jurul *Plumbului*.

În acest sens, am făcut o (re)lectură, în palimpsest, încercând a înțelege lumea care a generat-o. Astfel, străzile lui Gheorghe Vasiliu poartă, și astăzi, pentru cei care aleg să pornească pe urmele omului înainte de a căuta poetul, pașii celui care a trăit scriind și a scris trăind o „melancolie provincială” [1, p. 167] corporalizată în poezie. Mihai Ceucă vede în tabloul stradal o „imagine vie, nefardată, a unor realități care scapă istoriei. [...] Pentru că strada nu înseamnă doar drumul, trotuarele, mijloacele de locomoție, ci, în egală măsură, oamenii și atmosfera pe care o implică” [2, p. 53], motiv pentru care poezia bacoviană poate fi citită și ca un reportaj al epocii.

Cu toate că orașul poetului nu mai corespunde imaginii actuale, este interesant a reconstitui traseul străzilor de altădată, dar mai interesant este modul în care se reflectă tabloul stradal în imaginarul poetic bacovian. Pornind de la câteva cuvinte-cheie precum: „măhălăli”, „ziduri vechi”, „noroi”, „apă”, „glod”, „umezeală grea”, „prăfărie” ș.a.m.d, nu ne rămâne decât să descoperim realitatea vremii, conservată în câteva lucrări-reper despre Bacăul de odinioară, pentru a așeza în oglindă poezia bacoviană și referentul său. Astfel, definitorii rămân două dintre imaginile drumurilor comunei urbane: cea din lunile de toamnă, în care ploaia abundentă transforma totul în „ciorbă” [3, p. 22], după cum își amintește memorialistul Costache Radu, și cea din lunile de vară, în care vântul încețoșa tabloul stradal pierdut în nori uriași de praf.

Acestea sunt „elementele concrete” [4, p. 39] de la care pornește Bacovia, atunci când descrie, în poezia sa, aspecte ale realității pe străzile căreia se plimba, adesea, ca fin observator iritat de imaginea urbei: „Plouă.../Pe-un târg jidovit/Și plin de dugheni/ Și-aici stă iubita.../Și ulița-i plină./De fân și coceni./Și trec cotiugare./Cu saci de făină./ Și plouă mai tare./Pe crâșme murdare,/Pe-un târg sărăcit”. Semnificativă este, fără îndoială, această imagine a mizeriei ce trece în imaginarul poetic bacovian fără vreo urmă de

artificiu. Detaliile realiste din acest poem trimit la zilele în care țăranii, din localitățile situate în proximitate, veneau la târg, moment în care străzile se umpleau de căruțe. Iată cum vântul preia controlul în poemul cu același nume: „Pe drum prăfăria se duce fugară./Și-am stat singur supărat”, versuri ce reflectă cea de-a doua perioadă, cea secetoasă, în care mormanele uriașe de praf dezechilibrau, la un alt nivel de semnificație, universul situat „geografic” pe strada sufletului omului bacovian.

Observând cu atenție contrastele, periferia orașului a ascuns o imagine mult mai degradată a configurației drumurilor, în comparație cu Strada Centrală, din cauza poziției geografice. Apropierea de râul Bistrița punea în dificultate viața localnicilor, lăsându-i neputincioși în fața ploilor abundente ce conduceau, inevitabil, la inundații. Un tablou al străzilor mărginașe, topite în noaptea „udă” și „grea”, reușește să descrie Bacovia, în *Sonet*: „Prin mahalăli mai neagră noaptea pare.../Șivoaie-n case triste inundară-/Ș-auzi tușind o tusă-n sec, amară-/Prin ziduri vechi ce stau în dărâmare”, cu o atenție caracteristică asupra disforicului. Iată cum periferia bacoviană resimte acut efectul distructiv al apei atât în planul exterior al mahalalelor, cât și în cel uman. Este evident că nu poate fi ceva mai grăitor decât povestea urbei care, cu străzile sale vii de atâta realitate izbitoare, trece în poezie respirând atmosfera unui cadru de epocă proiectat pe un „relief interiorizat” [5, p. 32], căci „Bacovia a creat pornind de la Bacău, extrapolând și înnegrind anumite date ale acestuia” [6, p. 57].

Concluzia cercetării este că imaginarul poetic bacovian este sinteza unor observații acute, proiectate din exterior înspre interior, dar și a unei sensibilități profund influențate de mediul în care poetul a trăit. De aici, potrivirea conținutului sufletesc cu spațiul băcăuan, devenit element rezonator al percepției profund originale a poetului.

Referințe:

1. ADERCA, F. *Contribuții critice.* Vol. II. Ediție, prefață și note de Margareta FERARU. București: Minerva, 1983.
2. CEUCĂ, M. și JICU, A. *Între oglinzi paralele. O istorie ilustrată a Bacăului (1918-2018)*. Bacău, Editura Bibliotecii „C. Sturdza”, 2018.
3. RADU, C. *Bacăul de la 1850 la 1900.* Ediție îngrijită și note de Lucian ȘERBAN, prefață de Ioan DĂNILĂ. Bacău: Egal, 2008.
4. CĂLIN, C. *Dosarul Bacovia I. Eseuri despre om și epocă*. Bacău: Agora, 1999.
5. FLĂMÂND, D. Prefața volumului *Plumb.* București: Litera, 2009.
6. *Ibidem*.

Recomandat
***Adrian JICU**, dr., lector univ.*

INFLUENȚA OVIDIANĂ A CONCEPTULUI DE *METAMORFOZĂ* ÎN LITERATURA ROMÂNĂ

Alexandra VLĂDUȚĂ,

Facultatea Litere

CZU: 821.124'02.09 roe19vladuta.alexandra@gmail.com

Tema dată este una actuală, deoarece ne demonstrează ideile și valorile umane care nu și-au pierdut importanța în decurs de două milenii. **Scopul** cercetării este de analiza influența ovidiană a conceptului de metamorfoză în literatura română. Fundamentarea teoretico-științifică a cercetării se bazează pe mai multe lucrări importante: *Eternul Orfeu* [1] de Margareta Curtescu, *Hermeniutica mitului antic în poezia din Republica Moldova* [2] de Victoria Fonari și *Mitosferă și mitocreație: mitizare și demitizare* [3] de Elena Prus.

Metamorfoza reprezintă un proces de transformare. Acțiunea respectivă este realizată datorită timpului și condițiilor. Omul mereu este supus schimbărilor. Omul a fost înzestrat cu conștiință spontan, și nimeni nu poate afirma dacă aceasta este rezultatul implicării divine sau o concidență a evoluției. Întrebarea preponderentă este: Am apărut ca un rezultat al coincidenței, sau suntem creați de divinități? În opera *Metamorfoze* [4] sunt prezente toate răspunsurile la întrebarea respectivă. Cadrul didactic Victoria Fonari a selectat în suportul de curs *Literatura comparată* [5, p. 109-111] poeziile autorilor români, unde se observă influența conceptului de metamorfoză preluat din creația lui Ovidiu.

Mitul are o valoare importantă din perspectiva culturală. De la începutul timpurilor, acesta a oferit oamenilor sensul vieții și speranța că aceștia pot schimba timpul și câștiga un anumit război, dacă vor îmblânzi zeii. Forțele divine erau cioplite la fel cum sunt oamenii, lacome, însetate de putere. Nu în toate miturile se observă această trăsătură. Unele au ca motiv dragostea și sacrificiul. Este cunoscut faptul că mitologia greacă a servit drept sursă de inspirație pentru romani. Aceștia au modificat numele zeilor, adaptându-i la model latin.

Poemul cuprinde transformările cunoscute în lume, începând cu crearea universului, terminând cu apoteoza lui Iulius Cezar. În *Metamorfoze* [4] se conține mitul lui Daphne, răpirii Persifonei, al lui Orfeu și Euridice etc. Ovidiu a expus în opera sa ideea că tot ce este viu se schimbă. În literatura română influența ovidiană a fost identificată din mai multe perspective.

Primul mit se observă în creațiile lui Ștefan Augustin Doinaș, acesta este identificat direct, deoarece în unele poezii lirica este redată din perspectiva zeului Apollo care este îndrăgostit de Daphne. Eul liric este supus suferințelor spirituale din cauza că iubita lui simte numai dezgust față de acesta.

Mitul orfic este văzut în mai multe perspective, el are o valoare universală și geneza acestuia este din Peninsula Balcanică. Margareta Curtescu susține că „nici un alt mit al

Antichității nu s-a dislocat mai profund în cultura universală din toate timpurile şi nu a cunoscut o adaptare atât de nuanțată la regulile artei ca cel orfic" [1, p. 20]. El conține tema artistului şi a destinului său, sfera creației, diferența dintre creație şi viața reală, erosul şi femininul. Mitul este bine cunoscut datorită elementelor: originii, iubirii, coborârii în infern, interdicției, privirii, tristeții şi a morții artistului. Cercetătoarea Victoria Fonari identifică reminiscențele orfice în operele lui Grigore Vieru, Nicolae Dabija şi a Leonidei Lari [2, p. 122-165]. Influența mitică a acestor poeți poate fi motivată din perspectiva politică. Ei au activat în perioada comunistă când libera exprimare era supusă cenzurii, din acest motiv un refugiu a constituit conceptul orfic.

Mitul este un fenomen bazat pe evenimente reale care pătrund în conştiința colectivă şi este purtat din generație în generație ca adevăr. Victoria Fonari susține că acesta „este sincronizat cu viziunea religioasă asupra lumii. Mitul constituie dezvăluirea creativității din om" [2, p.53]. Evoluția mitului poate fi observată în felul următor: materializarea ideii, aspectul filosofic, atribuirea conotațiilor alegorice în artă, care apoi devin simboluri specifice şi restaurarea acestuia. Constatăm că literatura antică reprezintă un tezaur cultural care a pus baza civilizațiilor. Ea rămâne a fi sursă de inspirație după mii de ani.

Referințe:

1. CURTESCU, M. *Eternul Orfeu*. Chişinău: Ştiința, 2005, p. 20.
2. FONARI, V. *Hermeniutica mitului antic în poezia din Republica Moldova(1999-2010)*. Chişinău: Epigraf, 2021.
3. PRUS, E. *Mitosferă şi mitocreație: mitizare, demitizare, remitizare*. Sursa online: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/ENKOMION_pp23-30.pdf (vizitat pe 10.03.23).
4. OVIDIUS. *Metamorfoze*. București: Editura de stat pentru literatură şi artă, 1988.
5. FONARI, V. *Literatura comparată*. Chişinău: CE USM, 2018.

Recomandat
***Victoria FONARI**, dr., conf. univ.*

COORDONATELE DIALOGULUI STĂNESCIAN CU OPERA LUI MIHAI EMINESCU

Corina SÎRBU,

Facultatea Litere

CZU: 821.135.1-1.09 corinasirbu16@gmail.com

Impactul eminescian asupra operei lui Nichita Stănescu a fost pus în evidenţă de mai mulţi exegeţi: Ioana Em. Petrescu semnalează prezenţa, în creaţia stănesciană, a unei „stări de poezie" teoretizată de Eminescu însuşi [1], Crişu Dascălu surprinde „mutaţiile paradigmatice" ale limbajului poetic sub impact eminescian [2], Ioana Bot elucidează „valenţele citatului eminescian în poezia lui Nichita Stănescu" [3], Grigore Canţâru relevă „coordonatele ontologice ale dialogului stănescian cu opera lui Eminescu, ca însemn al destinului creator al poetului contemporan" [4, p. 8], iar Dorina Rotari analizează „relaţiile intra-poetice" dintre opera stănesciană şi cea eminesciană prin prisma teoriei bloomiene a „anxietăţii influenţei", argumentând că „poezia lui Nichita Stănescu înscrie, în evoluţia sa, diverse „abateri revizioniste" în raport cu precursorul, de la o experimentare afişată a modelului, la o asumare a actului de rescriere" [5, p. 108].

Pe linia acestor interpretări, semnalăm caracterul „dialogic" al eminescianismului la Nichita Stănescu, care, deşi se realizează sub formă de intertext, depăşeşte domeniul poeticii, manifestându-se ca un dialog ontologizat. În creaţia sa, Nichita Stănescu intră în relaţii intertextuale cu opera eminesciană, cel mai frecvent, prin *Odă în metru antic*, dar, chiar dacă mai rar, în mod semnificativ, şi prin *Luceafărul*, *Scrisoarea I*, *Rugăciunea unui dac*, *Scrisoarea IV* ş.a. Citatul intertextual se constituie în cale de acces la sensul diverselor poeme, iar rescrierea unor fragmente sau poeme eminesciene generează, prin integrarea lor specifică, în structura semantic-sintactică a poemelor stănesciene, ipostaze diferite de situare faţă cu întrebările Fiinţei. Astfel, condiţia fiinţei umane revelată de Demiurg lui Hyperion: „Ei doar au stele cu noroc / Şi prigoniri de soarte, / Noi nu avem nici timp, nici loc, / Şi nu cunoaştem moarte" este reinterpretată în poemul stănescian *Jertfă şi ardere de tot* din perspectiva omului, prin trecerea de la persoana a III-a la persoana I plural exclusiv: „Noi numai tălpi avem, iar ele/ au rădăcini în mit,/ noi numai stele-avem pe cer, doar stele,/ când ele au adâncul lor de timp oprit". Tragismul condiţiei creatorului, exprimat prin imaginea eminesciană a *organelor sfărmate*, îşi are originea, în *Elegia a zecea*, în asumarea durerii universului: „Iată-mă stau întins peste pietre şi gem/ Organele-s sfărmate, maestrul,/ ah, e nebun căci el suferă de-ntreg universul". Imaginea *muzicii sferelor* din imaginarul complex prin care se revelează, la Nichita Stănescu, naşterea poeziei prin dialog cu fiinţa lumii („Cu pavilioanele-albastre încordate,/ numai viitorul o aşteaptă să-i intre în auz,/ şi ea stă acolo, o viaţă, hrănindu-se /cu muzica sferelor"), poate fi raportată la o imagine eminesciană în care sensul fundamental este situarea eului poetic sub semnul transcendentului: „Cu arcul tău de stele o univers cobori / Cu tainic-armonie din sfere şi din sori".

Exemplele de mai sus confirmă observația Ioanei Em. Petrescu că intertextul poate fi considerat „un fel de limbaj al fiinţei reactivat într-o nouă rostire individuală” [1, p. 232] sau un pretext pentru inițierea unui dialog ontologizat cu opera precursorului.

Asimilarea de profunzime a modelului eminescian în cărţile reprezentative ale lui Nichita Stănescu gravitează în jurul *Odei (în metru antic)*, text ce marchează „începutul poeziei moderne”, prin viziunea ontologică a „rupturii” şi afirmarea unei poezii „metalingvistice”. Demersul de iniţiere ontologică a eului stănescian a cunoscut în replicile poetice la *Odă (în metru antic)* mai multe ipostaze: scindarea sinelui şi contemplarea propriei alterităţi; obiectualizarea eului prin contopirea lui cu realitatea; revolta eului scindat împotriva ordinii existenţiale, a limitelor pe care le impune condiţia sa de subiect supus cuvântului deja rostit; depăşirea alterităţii şi a limitelor prin asumarea lor (prin „învăţarea” propriei „morţi”), care favorizează descoperirea integrităţii sinelui şi afirmarea unui statut impersonal, transcategorial” [5, p.118].

Concluzionând asupra operei eminesciene, însuși Nichita Stănescu afirma: „Chipul lui vestit, de adolescent, cel de luceafăr, chipul de pe urmă, cel testamentar, niciunul nu ne sugerează nimica. Dovada este că niciunul dintre înzestrații noştri sculptori nu şi l-a putut imagina convingător ca ființă. Eminescu este în tot atâtea feluri ca înfăţişare, în câte feluri sunt ca înfăţişare cei care-i înţeleg opera”. Astfel, subînțelegem că poezia eminesciană este una plurivalentă, precum și interpretarea acesteia de către alți autori, care, recunoscându-i valoarea, o perpetuează prin relansarea ei continuă într-un nou circuit axiologic. Dialogul stănescian cu Mihai Eminescu este unul inedit, confirmându-i poetului contemporan propriile convingeri ontologice și poetice, și orientându-l spre o nouă direcție a poeticității românești.

Referințe:

1. PETRESCU, Ioana Em. *Eminescu şi mutaţiile poeziei româneşti*. Cluj-Napoca: Dacia 1989.
2. DASCĂLU, C. *Mutaţii paradigmatice în evoluţia limbajului poetic românesc.* Bucureşti: Editura Academiei Române, 1998.
3. BOT, I. *Eminescu şi lirica românească de azi.* Cluj-Napoca: Dacia, 1990.
4. CANȚÂRU, Gr. Nichita Stănescu – coautor „hemografic” al „Odei (în metru antic)”. În: *Revistă de Lingvistică şi Ştiinţă Literară*, 1996, nr. 6, pp. 27-34.
5. ROTARI, D. *Eminescianismul: spirit tradiţional şi modern în poezia română contemporană*. Chișinău, CEP USM, 2021.

Recomandat
***Dorina ROTARI**, dr., conf. univ.*

INTERTEXT EMINESCIAN ÎN „LEVANTUL" DE MIRCEA CĂRTĂRESCU

Patricia COTLĂU,

Facultatea Litere

CZU: 821.135.1-1.09 cotlaupatricia@gmail.com

Mircea Cărtărescu mărturiseşte într-un interviu că „Levantul este o piatră funerară peste poezia românească" [1]. Totuşi resemnarea este exclusă: creaţia este posibilă la nivelul valorificării trecutului literar, cu maximă sinceritate a mimetismului şi cu revendicarea originalităţii în organizarea colajelor şi în resemantizarea intertextelor: „Ars poetica devine în contemporaneitate ars combinatoria, compromis asumat şi afirmat fără regrete, atâta timp cât este prolific şi nu conduce la tăcere absolută în faţa abisului, ca în cazul modernilor" [2, p. 162].

Instituind, prin epigraf, un dialog paratextual cu Mihai Eminescu, sinteza cărtăresciană reprezintă şi un omagiu pe care, la 1988, scriitorul postmodern îl aduce înaintaşilor, aşa cum făcuse poetul romantic, la 1870, în raport cu generaţia paşoptistă, în a căror lucrare găsea premise de a crede din nou în poezie. „Epopeea se constituie astfel, potrivit lui Nicolae Mecu, nu numai într-un act de recuperare a poeziei celorlalţi, dar şi într-o recuperare de sine. În ultimă instanţă, *Levantul* capătă profilul unui vibrant elogiu adus Poeziei ca unică raţiune a autorului de a exista" [3].

Momentul Eminescu este actualizat în epopee prin inserţia mai multor nuclee ideatice, care relevă instituirea unei „relaţii intra-poetice" complexe cu precursorul. Se remarcă, iniţial, un marcaj intertextual (cu tentă parodică/ludică) ce vizează portretul personajului Manoil, amintind de prototipul eroului romantic eminescian („Manoil cufundat adânc în vis, / Floarea-albastră căutând-o ca şi blândul Novalis"); imaginea pregenezei şi a principiului primordial din *Scrisoarea I* („Nefiinţă şi fiinţă-s râncede grosolalii"; „Să-mpăcau bune şi rele, întunerec şi lumine / Şi totuna e mic, mare, nesfârşit şi mărginit..."); zborul hyperionic din *Luceafărul* („Galaxii să dau în lături zob făcute de aripe, / Pere limitele lumii îndărăt în două clipe"), relativizat, ironic, de povara aripilor enorme („El sbura dodat în toate părţile, şi în afară / Şi înuntru, pân ce totul fu împlut d-a sa povară, / Dă lumina-ntunecată a aripelor enorme..."); cunoaşterea de sine, prin cufundarea în vis şi poezie, ca premisă a cunoaşterii absolute („Te cufundă-n poesie şi-n visare, te cunoaşte / Tu pre tine, dar nu-n lume, ce-i asemeni unei broaşte") etc. [4, p. 164]. Cărtărescu revalorizează citatul eminescian în mod parodic sau metatextual, această abordare fiind tipică spiritului poetic postmodern şi constituind o formă a „despărţirii" creatoare de precursor.

Dincolo de jocul intertextual, dialogul cu Eminescu în *Levantul* se manifestă şi prin „nostalgia originarului, detaşarea melancolică, apetenţa pentru vizionar şi interogaţiile privind identitatea fiinţei şi a limbajului poetic, toate acestea, pe lângă ritmul propriu-zis al epopeii, trimit la Eminescu" [5, p. 53]. Cântul al şaptelea actualizează obsesia orică-

rui creator: „Spune-mi ce e poezia şi-ncotro o să se-ndrepte?”. Răspunsul este oferit de popasul în Halucinaria, care constituie un pretext pentru dezvăluirea artei poetice postmoderne: „ars combinatoria”, artefact, dialog intertextual, obţinând suplimentar şi alură de profetism literar. Cărtărescu restructurează celebrul răspuns eminescian („voluptos joc cu icoane şi cu şoapte tremurate”), atribuindu-l amurgului: „Naintează-apoi Manoil şi-n amurgul care zbate/ Volutos joc cu icoane şi cu şoapte tremurate” [6, p. 87]. Astfel, ceea ce la Eminescu era o definiţie a poeziei, este tăiat şi lipit de Cărtărescu peste imaginea unui colţ de natură. Concluzia autorului este realizată prin rescrierea modelului din Glossa eminesciană („Toate-s vechi şi nouă toate”), în consens cu estetica reevaluării trecutului („Totul este scriitură”). Vocile celor doi autori consună însă în a afirma unicitatea poetului: „Lumea-i toată trecătoare,/ Oamenii se trec si mor/.../ Numai poetul,/ Ca paseri ce zboară/ Deasupra valurilor,/ Trece peste nemărginirea timpului“ (*Numai poetul* de Mihai Eminescu), respectiv, „Doar poet şi poezie, / Conştiinşă şi destin, / Existenţa o învie/ Şi-o fixează pe deplin/.../ El doar s-a salvat din spume,/ Din iluzie, eclips” (*Levantul*) [6, p. 179].

Levantul este un spectacol regizat de un profund cunoscător al literaturii, care manifestă nostalgie şi distanţare ironică faţă de trecut. Este expresia propriului concept de poeticitate cărtărescian şi o demonstraţie a faptului că inovaţia e posibilă privind nu numai înainte, ci spre trecut. Referinţele intertextuale la discursul poetic eminescian acoperă întreaga zonă a semnificaţiei, atât în structura sa de suprafaţă, cât şi în cea de profunzime. Valorificând textul eminescian, Cărtărescu legitimează încă o dată universalitatea poetului, lectura operei lui fiind necesară şi actuală şi în epoca postmodernă.

Referinţe:

1. CĂRTĂRESCU, M. *Producţia literară nu e o grămadă de cărţi, ci un sistem. Interviu realizat de Doina Ioanide.* Disponibil: http://www.observatorcultural.ro/Productia-literara-nu-e-o-gramada-de-carti-ci-un-sistem*articleID_24247-articles_details.html
2. BOLDEA, I. Livresc şi parodic în poezia lui Mircea Cărtărescu. În: *Limba Română*, 2007, nr. 4-6, pp. 156-162.
3. MECU, N. *Levanul lui Mircea Cărtărescu – un monument al postmodernismului românesc.* Disponibil: http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/kulhoni_magyarsag/2010/ro/kriza_tarsasag_evkonyv_33/pages/015_levantul_lui.htm
4. ROTARI, D. *Eminescianismul: spirit tradiţional şi modern în poezia română contemporană*. Chişinău: CEP USM, 2021.
5. DIACONU, M. *Poezia postmodernă*. Braşov: Aula, 2002.
6. CĂRTĂRESCU, M. *Levantul*. Bucureşti: Humanitas, 2014.

Recomandat
***Dorina ROTARI**, dr., conf. univ.*

ELEMENTE PRAGMATICO-DISCURSIVE ÎN PODCASTUL CULTURAL

Gabriela-Miruna IRIMIA (HÂRȚAN),

Facultatea Litere,
Universitatea „Vasile Alecsandri" din Bacău

CZU: 808.5:[070.447:008] hartangabriela@gmail.com

Podcastul reprezintă un tip foarte popular de newmedia, înțeles ca o variantă digitală a unei emisiuni radio, înrudit cu blogging-ul și video blogging-ul. Considerăm podcastul cultural *All you can read* realizat de scriitorul, traducătorul și criticul literar Marius Chivu drept un model de bună practică, de aceea ne-am oprit asupra acestui produs audio online pentru a ilustra schema spațiului pragmatico-discursiv dezvoltată de reputatul profesor și cercetător Stelian Dumistrăcel în 2012.

Stelian Dumistrăcel stabilește două coordonate ale comunicării, prima a datelor obiective și cea de-a doua a datelor subiective [1]. Ca date obiective, cercetătorul a identificat spațiul în care se situează comunicarea (spațiul public, socioprofesional și personal), fiecare cu registrul corespunzător (registrul public formal, registrul public informal-social și profesional și registrul familiar). Datele subiective ale comunicării fac referire la dotările personale ale participanților la dialog și aici sunt introduse conceptele în accepțiunea lingvistului Eugen Coseriu, *competența lingvistică* și *variația lingvistică* [2]. Competența elocuțională se referă la capacitatea de a vorbi dincolo de o limbă anume. Competența idiomatică are în vedere gradul de cunoaștere a unei limbi anume, în vreme ce competența expresivă face trimitere la adecvarea la situația de comunicare, la tema discursului și la interlocutor.

Pentru aplicarea schemei spațiului pragmatico-discursiv propusă de Stelian Dumistrăcel, am ales interviul [3] realizat de Marius Chivu cu traducătoarea Iulia Gorzo, prilejuit de apariția în librării, în anul 2022, a cărții semnate de faimosul regizor Quentin Tarantino, *A fost odată la Hollywood*, pentru care invitata podcastului a realizat traducerea și notele de subsol. Interviul debutează într-un ton familiar, stabilind datele obiective ale comunicării: deși dialogul se desfășoară în spațiul public al internetului, apartenența celor doi participanți la dialog la aceeași sferă profesională înscrie discursul într-un registru public informal. Ocazional își face simțită prezența și tonul familiar, care uneori alunecă spre ludic. Pe parcursul interviului, realizatorul intră, împreună cu invitata sa, în bucătăria muncii de traducător, construind un dialog specializat, deoarece emițătorul și receptorul beneficiază de același background cultural și împărtășesc același cod lingvistic. Putem vorbi astfel despre *coreferință*, un termen utilizat de Francis Jacques [4] și care, sub umbrela dialogului referențial, se referă la folosirea aceluiași nume pentru același element extralingvistic. Descoperim faptul că realizatorul interviului are competența de a-și exprima punctul de vedere, uneori diferit de al invitatei, emițătorul și receptorul negociind, sub umbrela competenței expresive, referința comună, și anume, traducerea ca act de re-creație.

Regăsim, de asemenea, ilustrată și *interreferința* [5], căci dialogul se construiește, se dezvoltă permanent din relația celor doi actori ai spațiului discursiv, care se completează mereu unul pe celălalt, își ridică la fileu noi întrebări și răspunsuri pentru care aduc argumente inedite, proaspete, dincolo de cele prefabricate. Sensurile comunicării se construiesc prin acțiune sinergică, iar rolurile celor doi nu mai sunt fixe, ci devin interșanjabile. Mai mult, relația interpersonală cu celălalt, deschiderea către partenerul de dialog ilustrează conceptele de *alteritate* și de *contract de comunicare* așa cum le definește Stelian Dumistrăcel [6]. Emițătorul și receptorul cooperează permanent și stabilesc o comunicare nu doar la nivel lingvistic, ci și social și psihologic, dezvoltându-și empatia. Moderatorul nu se rezumă la formularea întrebărilor, ci el vorbește la rândul lui mult, explică, dă detalii, orientează publicul în meseria traducătorilor prin prisma propriei experiențe, însă cu modestie, neuitând că scopul său principal este să își pună în valoare invitatul. Dimensiunea relațională scoate în evidență funcția fatică a limbajului în accepția lui Stelian Dumistrăcel [7], care este mereu prezentă. Marius Chivu se raportează întotdeauna la invitat și se identifică cu acesta, ceea ce nu poate decât să aducă un plus discuției între cei doi profesioniști ai cuvântului scris.

În ceea ce privește comunicarea paraverbală (aspect din sfera competenței elocuționare), observăm faptul că timbrul vocal al locutorilor, accentul, intonația, inflexiunile și pauzele, sublinierile, toate acestea contribuie la crearea unui spațiu complet al rostirii, căci felul în care (se) comunică cei doi parteneri constă atât din verbal, cât și din paraverbal și nonverbal. Un alt element specific acestui podcast îl reprezintă pauzele muzicale, discuția fiind întreruptă de piese alese de către invitat, o altă metodă prin care putem să aflăm mai multe despre personalitatea acestuia.

În concluzie, reiterăm ideea din debutul acestei lucrări conform căreia podcastul *All you can read* constituie un spațiu pragmatico-discursiv și un model de bună practică în ceea ce privește strategia discursivă și dialogismul (arta dialogului).

Referințe:

1. DUMISTRĂCEL, S. Spații pragmatico-discursive ale generării idiotismelor: o înscenare caragialescă. În: *Studii și cercetări științifice. Seria „Filologie”,* 2012, nr. 28, pp. 47-48.
2. COȘERIU, E. *Prelegeri și Conferințe*. Iași: Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, 1994, pp. 27-47.
3. https://starcast.ro/podcasturi/all-you-can-read/
4. JACQUES, F. *Dialogiques*. Paris : Presses Universitaires de France, 1979, *apud* FLORIA, F. Stelian Dumistrăcel – *Forme de comunicare.* În: *Studii și cercetări științifice, Seria „Filologie”,* 2022, nr. 48, p.23.
5. *Ibidem*, p. 24.
6. DUMISTRĂCEL, S. *Spații pragmatico-discursive*. Volum omagial oferit autorului la împlinirea a 80 de ani. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2017, p. 120.
7. *Ibidem*, p. 123.

Recomandat
***Petronela SAVIN**, dr. hab., conf. univ.*

MODALITĂȚI INTERACTIVE ȘI STIMULATIVE DE FORMARE A COMPETENȚEI DE PRODUCERE A TEXTULUI SCRIS

Nina SANDUL,

Facultatea Litere

CZU: 801.1 nina.sandul2001@gmail.com

Actualitatea și *importanța* temei noastre de cercetare este determinată de faptul că, pentru treapta preuniversitară, Curriculumul național la limba și literatura română (CLLR 2019), care este un act normativ nou, introduce competența de producere a textului scris, dar în același timp aduce puțină claritate despre cum poate fi formată elevilor această competență. *Scopul* pe care ni l-am propus a fost motivarea profesorilor de a persevera în această direcție și de a transmite elevilor plăcerea scrierii diferitelor tipuri de texte în limba română, prin intermediul asimilării unor principii de etică a redactării textelor.

Noul curriculum pentru gimnaziu și liceu „*centrează procesul de instruire pe formare de competențe și pe standarde de eficiență a învățării, menite să sporească calitatea procesului educațional la disciplină*” [1, p.1], ceea ce presupune că cele șase competențe specifice formate la disciplina școlară limba și literatura română trebuie să fie dezvoltate în paralel.

În afară de aceasta, **producerea textelor de orice tip**, mai ales a celor scrise, este „*o activitate complexă, în care se concretizează atât deprinderile de exprimare corectă, cât și cele ce țin de organizarea logică a unei scrieri*” [2, p. 53]. Deci însușirea logicii scrierii unui text ar fi un alt principiu de care trebuie să țină cont profesorul, învățându-și elevi, pe lângă cele menționate, cum „*să-și programeze minuțios această activitate, să reflecteze profund la ceea ce au de făcut (...)*”, apoi „*să selecteze un lexic adecvat, să alcătuiască mai multe câmpuri lexicale, să respecte normele așezării în pagină și altele*” [3, p.17].

CLLR 2019 prevede progresia competenței de scriere pe unități constituente, de aceea profesorul trebuie să-i deprindă pe elevii de gimnaziu, gradual, de la clasă la clasă, că scrierea unui text trebuie să țină de trei faze: **activități de preredactare** (studierea strategiilor de recunoaștere a unor forme textuale, de ex.: *reguli de scriere a textului argumentativ*, în clasa a 6-a), **activități de redactare propriu-zisă** (producea textului în sine) și **activități de postredactare** (aprofundarea experienței de creare a textului, de exemplu printr-o grilă de (auto)evaluare, experiență pe care se insistă deja în clasa a 7-a) [4, p.75].

Așadar, propunem ca profesorul de gimnaziu să abordeze o **strategie imitativă**, ceea ce presupune că elevilor li se oferă mostre de text pe care ei le studiază, deduc regulile de scriere, apoi le exersează la postredactare, și una **creativă**, care trebuie să-i pună pe elevi în contexte sau situații ce să le declanșeze acestora idei originale, deci

îndepărtându-i de eventualele modele existente. Este o strategie care se potrivește atât pentru *lecțiile mixte* și *de consolidare a cunoștințelor*, cât mai ales pentru *lecțiile de tip atelier*.

Vom exemplifica printr-un scenariu didactic axat pe scrierea unui text meditativ la nivel de gimnaziu și în acest sens drept punct de declanșare a scrierii ne poate servi un proverb. Pentru etapa preredactare profesorul va recurge la tehnica *Acumulare* și *Lectura împotrivă,* pentru etapa redactare propriu-zisă, care ar coincide cu tema pentru acasă, se propune următoarea sarcină pentru realizarea unui text meditativ: *Selectează, consultând surse tipărite şi electronice, un proverb care s-ar referi la tema relaţiei oamenilor cu animalele. Scrie un text meditativ/reflexiv/argumentativ în baza acestuia*. La etapa de postredactare se verifică textul scris printr-o grilă de (auto)evaluare, sau o grilă după care elevii să se evalueze între ei.

În aceeași ordine de idei, printre strategiile și tehnicile care se mai pot utiliza, pot fi: *Pictura verbală*, *Jocul figurilor de stil*, *Fișa de caracterizare în patru pași*, *Curriculum Vitae al personajului*, a căror descriere o găsim în varii surse [5,p.2].

Valoarea utilizării unor strategii adecvate în realizarea compunerilor este mai mare decât credem, pentru că ele contribuie la dezvoltarea la elevi a unor abilități și aptitudini, care să le permită o exprimare în scris cât mai degajată, cât mai personalizată. Stimularea plăcerii de a scrie prin activități variate, înseamnă și menținerea interesului pentru studierea limbii și a literaturii române.

Prin articolul nostru ne-am propus să accentuăm o dată în plus că CS 4 trebuie să devină o temă actuală, pentru că cere o pregătire specială și pentru că limbajul scris funcționează în condițiile în care interlocutorul este *in absentia*, ceea ce solicită mai multe eforturi din partea autorului de text.

Referințe:

1. MARCU, N. Formarea competenței de scriere în limba română prin producerea textelor scrise în limita standardelor de eficiență. În: *Materialele Conferinței republicane a cadrelor didactice,* 10-11 martie 2018, p.1.
2. *Ghid de implementare a curriculumului. Aria Curriculară Limbă și Comunicare. Disciplina Limba și literatura română, clasele X-XII.* Chișinău, 2019.
3. SANDU, E. *Compuneri școlare*. Ediția a VI-a revăzută și adăugită. Iași: Polirom, 2015.
4. *Ghid de implementare a curriculumului. Aria Curriculară Limbă și Comunicare. Disciplina Limba și literatura română, clasele V-IX*. Chișinău, 2019.
5. BOCLINCA, L. Metode de lucru cu textul literar, În: *Revista Didactica Pro*, nr. 5-6 (105-106) din 2017. (vizitat 28.02.23).

Recomandat
***Elena VARZARI**, dr., conf. univ.*

STRATEGII DE INTER-, MULTI- ŞI TRANSDISCIPLINARITATE LA DISCIPLINA ŞCOLARĂ LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

Valeria PALADI,

Facultatea Litere

CZU: 37.016:[811.135.1 + 821.135.1] lera.paladi72@gmail.com

Actualitatea problemelor ce țin de utilizarea în școală a unor strategii de inter-, multi- și transdisciplinaritate este dictată de evoluția de ansamblu a societății, or, lumea contemporană se confruntă cu instaurarea globalizării, se urmărește integrarea și depășirea frontierelor de orice fel, ceea ce are repercusiuni chiar și în câmpul educațional. Prin urmare, acest studiu urmărește gradul de indispensabilitate a noilor abordări în noul Cod curricular (2019) la disciplina școlară LLR.

Potrivit unor cercetători, tendința de „întrepătrundere a disciplinelor, a metodelor, precum şi a abordărilor se traduce prin mai multe niveluri de integrare curriculară" [1, p. 9-10]. Cercetătorul L. Ciolan în monografia sa *Învăţarea integrată. Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar* justifică necesitatea conceptului „de integrare" în învățământul actual: „Integrarea situează procesul de învăţare în optica globală a unităţii cunoaşterii, postulează coerenţa şi logica ansamblului cunoştinţelor […] la nivelul curriculumului, integrarea înseamnă stabilirea de relații clare de convergenţă între cunoştinţele, capacităţile, competenţele, atitudinile şi valorile ce aparţin unor discipline şcolare distincte" [2, p. 114-115].

Potrivit literaturii de specialitate, interdisciplinaritatea este interacţiunea între competenţe sau conţinuturi interdependente din două sau mai multe discipline, multidisciplinaritatea se referă la situaţia în care o temă/problemă este supusă analizei din perspectiva mai multor discipline, transdisciplinaritatea este centrată pe probleme importante apărute în context cotidian [2].

În noua paradigmă curriculară au fost introduse și/sau schimbate concepte importante în conformitate cu noile politici educaționale la nivel național, dar și internațional. Una din schimbările fundamentale este introducerea unui sistem de competențe format din competențe-cheie/transversale care au un caracter pluri-/inter-/transdisciplinar [3].

Pentru a releva acest element de noutate, vom lua ca exemplu paradigma Competenței Specifice1 (Clasa a V-a). La compartimentul Unități de Conținut, curriculumul propune ca temă transdisciplinară: Harta culturală a satului/orașului meu, iar la compartimentul Activități și Produse se propune spre realizare: pagina de jurnal, prezentare orală, proiect de grup interdisciplinar. În urma asimilării acestei competențe specifice, elevul va fi încurajat să aprecieze valorile naționale și să-și argumenteze apartenența la istoria, cultura și limba română ca imbă maternă [4].

Un alt element de noutate este implementarea unor strategii active și interactive: strategii didactice ilustrativ-explicative; strategii de învățare prin cooperare; strategii problematizate [3]. Regândirea strategiilor ajută elevul să își realizeze potențialul său

afectiv, cognitiv și psihologic, de asemenea să își dezvolte gândirea critică, percepția, atenția și memoria. Educabilii se vor ciocni cu varii probleme care necesită rezolvate individual sau prin cooperare, astfel, școala devine un spațiu care favorizează exersarea și punerea în practică a soluțiilor.

Cadrul curricular propune alternative metodologice de predare-învățare-evaluare: învățarea activă, învățarea prin descoperire, învățarea în bază de sarcini, învățarea în bază de probleme și învățarea în bază de proiecte, toate acestea deschid calea spre formare/autoformare a elevului ca personalitate. Elevii devin subiectul activ al educației îşi asumă responsabilitatea pentru propriul succes, aceştia sunt implicați în activități care îi motivează să descopere lumea dincolo de pereții clasei și pe lângă competențele lingvistice dezvoltă și alte competențe pentru o carieră de succes [4].

În concluzie, observăm că ideea referitoare la integrarea și depășirea frontierelor de orice fel trebuie să fie conștientizată de orice cadru didactic, și în primul rând de profesorul de limba și literatura română. În intervenția noastră, am analizat câteva axe valorifice care au fost promovate în CLLR (2019) pentru clasa a V-a: competențele specifice, unități de conținut, produse curriculare, strategii și metodologii. În cadrul disciplinei LLR, elevul formează competențe pentru învățare care pot fi aplicate în viața cotidiană și îl ajută să se integreze în societate. În acest context, putem motiva că reactualizarea Curriculumului Național din Republica Moldova a reprezentat un pas spre îmbunătățirea calității învățământului. La o analiză a curriculumului se observă că procesul de învățământ centrat pe competențe a pus în prim-plan problema cerințelor actuale ale vieții atât sociale, cât și profesionale, acest demers axându-se pe abilități, atitudini și pasiuni.

Referințe:

1. ARDELEAN, D.M. ș.a. *Strategii didactice în perspectivă transdisciplinară.* Ministerul educației, Cercetării, Tinerelului și Sportului, Unitatea de Management al Proiectelor cu Finanțare Externă. Chișinău, 2011.
2. CIOLAN, L. *Învățarea integrată. Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*, Iași: Polirom, 2008.
3. *Curriculum la disciplina Limba și Literatura Română clasele a V-a – a IX-a*. Coordonatori: Angela CUTASEVICI ș.a., Chișinău, 2019.
4. *Gid de implementare a curriculumului la disciplina Limba și Literatura Română clasele a V-a a IX-a.* Coordonatori: Angela CUTASEVICI ș.a., Chișinău, 2019.

Recomandat
***Elena VARZARI**, dr., conf. univ.*

PROVERBIALITATE ȘI NARAȚIUNE ÎN *POVESTEA LUI STAN PĂȚITUL*, DE ION CREANGĂ

Dorina-Roxana ZAHARIA,

Facultatea de Litere,
Universitatea „Vasile Alecsandri”, Bacău

CZU: 821.135.1-34.09 zahariadorinaroxana33@gmail.com

Povestea lui Stan Pățitul pare să conducă cititorul printr-un labirint de proverbe și zicători plasate strategic, pentru a oferi la fiecare pas noi indicii spre aflarea ieșirii din încurcătură. Un rol important în opera analizată îl joacă diavolul și femeia, astfel că multe dintre proverbele din poveste sunt referitoare la modul în care este văzută această relație în mentalul colectiv românesc. Din perspectiva scriitorului humuleștean, „pactul cu diavolul, străvechea și răspândita temă biblică, aflată în folclorul european în atâtea variante, capătă aci o configurație cu totul specială” [1, p. 83]. În mod paradoxal, Chirică este binefăcătorul, iar la polul opus lui se află femeia, „soi rău” [2, p. 46].

În această lucrare, ne-am propus să ilustrăm rolul proverbului în construirea traseului narativ în *Povestea lui Stan Pățitul*, în ipostaza sa de catalizator al viziunii țărănești despre relația femeie-diavol pe care autorul și-o asumă.

Intriga narațiunii este constituită de neîndeplinirea uneia dintre cele mai importante cerințe sociale, intrarea în rândul lumii prin intermediul căsătoriei. Protagonistul, Stan Pățitul, a reușit, în cele din urmă, să-și găsească un rost într-un sat mare și frumos, căci, „Vorba ceea: *Și piatra prinde mușchi, dacă șede mult într-un loc*” [2, p. 30], dar nu a reușit să-și găsească nevastă. Povestitorul pune rezolvarea acestei situații sub semnul unei ziceri: „*până la 20 de ani se însoară cineva singur; de la 20-25 îl însoară alții; de la 25-30 îl însoară o babă, iar de la 30 de ani înainte numa dracu-i vine de hac*” [2, p. 33]. Pe firul poveștii apare astfel dracul, Chirică, trimisul lui Scaraoschi, „prefăcut într-un băiet ca de opt ani” [2, p. 60], care se prezintă la poarta viitorului său stăpân, moment în care Stan invocă zicerea: „*vrabia-i tot pui, dar numai dracul o știe de când îi*” [2, p. 61]. Când Chirică îi amintește stăpânului său că i-a venit vremea însurătorii, Stan îi răspunde prin vorba ceea: „*Când se-nsoară, nu-i de moară*” [2, p. 37], pe de o parte, pentru că este „gura înainte de toate și apoi celelalte” [2, p. 64], iar pe de altă parte, pentru că femeile sunt considerate risipitoare.

În privința alegerii nevestei, Stan mărturisește: „tare mă tem, nu cumva să-mi ieu pe dracul pe cap, să-l aduc cu lăutari în casă, și pe urmă să nu-l pot scoate și cu o mie de popi” [2, p. 68]. Tot Chirică, care îl sfătuiește să aibă mai multă încredere în draci: „ – Apoi dă, stăpâne, în ziua de azi, dacă nu-i fi și cu draci oleacă, cică te fură sfinții, și iar nu-i bine” [2, p. 69]. Spusele lui Chirică duc cu gândul și la proverbul: „fă-te frate cu dracul până treci puntea”, aplicabil în situația lui Stan.

Prima femeie aleasă de Ipate, cea care „are trei coaste de drac într-însa” [2, p. 42], este refuzată categoric de Chirică, pentru că „una de aceste a albit odată numai într-o

singură noapte pe moşu-meu în fântână". Când bărbatul își găsește aleasa, Chirică îi reamintește că nici aceasta nu e lipsită de coastă de drac. Pentru a-i demonstra lui Ipate că are dreptate, trimisul lui Scaraoschi pune la cale un plan prin care să scoată la iveală răutatea femeii. Stan ajunge, în noaptea stabilită, în casa „în care şede un tălpoi de babă, meşteşugoasă la trebile sale cum îi sfredelul dracului" [2, p. 45]. Chirică îl ajută pe Stan până la final, împlinindu-și datoria pe care o avea față de el. Cei doi reușesc să-i scoată femeii „coasta de drac", iar după ce vede și acest lucru împlinit, Chirică își ia bunul promis, ducând-o pe babă acolo unde îi este locul, sub „talba iadului". Astfel, ordinea şi armonia din casa lui Stan sunt restabilite: „Și iaca așa, oameni buni, s-a izbăvit Ipate și de dracul și de babă, trăind în pace cu nevasta și cu copiii săi" [2, p. 49].

Aşadar, toate aceste expresii paremiologice inserate în text, la momentul potrivit, stârnesc râsul şi, totodată, însumează într-o formulă deja consacrată, concluziile care pot fi trase în urma întâmplărilor povestite. Narațiunea poate fi recontituită, în cazul poveștii lui Creangă, printr-o hartă a proverbelor folosite. Stilul gnomic are atât valoare stilistică, cât și valoare moralizatoare în opera lui Creangă, iar, după cum susține T. Vianu, „pentru el limba, cu nesecatele ei posibilități de culoare și humor, a încetat de a mai fi o funcțiune spontană și inconștientă, pentru a deveni un mijloc reflectat în serviciul unor scopuri artistice" [3, p. 102]. Demonstrația urmărită arată cum, în reconstituirea firului narativ al poveștii, harta proverbelor punctează foarte precis toate momentele importante ale acțiunii și, în același timp, dinamica personajelor.

Referințe:

1. DUMITRESCU-BUȘULENGA, Zoe. *Ion Creangă*. Introducere de Iulian COSTACHE, Putna: Editura „Nicodim Caligraful", 2017.
2. CREANGĂ, Ion. Povestea lui Stan Pățitul. În: *Povești, povestiri, amintiri*. București: Casa editorială Muntenia, 1998.
3. VIANU, Tudor. *Arta prozatorilor români*. București: Editura „Albatros", 1977.

Recomandat
***Petronela SAVIN**, dr. hab., conf. univ.*

IMAGINEA VINULUI ÎN LITERATURĂ CHINEZEASCĂ ȘI ROMÂNEASCĂ (analiză comparativă)

Pang WEI,

Facultatea Litere

CZU: 82.091:[821.135.1 + 821.581] pangwei721115@gmail.com

Cercetarea unei imagini, valorificată în două culturi, a fost motivată de următorul precept: „Literatura trebuie să fie un ritual având scopul de a se apropia de ontologia creației prin scris, de a încerca să mențină conexiunea dintre eul scriitorului și cultura umană” [1, p. 19]. Prin intermediul simbolului vinului, putem să observăm similitudinile și deosebirile unei culturi. Această licoare este des întâlnită atât în literatura populară, cât și în literatura cultă. Am analizat două texte a doi autori care au valorificat vinul ca o sursă de curaj, de libertate, de neam. Din repertoriul literaturii chineze, am selectat pe Wang Han „Cântecul din Liangzhou” și din literatura română am ales „Nainte, spre vise” de Ionel Căpiță.

Dinastia Tang în care Wang Han trăia, este una dintre cele mai prospere și puternice perioade din punct de vedere politic, economic și cultural în istoria chineză și este o epocă de aur de poezii. Dar în această perioadă a cunoscut și multe războaie interioare și conflicte de frontieră. El trăia în partea central-nordică a Chinei, foarte aproape de frontieră, de aceea are multe poezii cu tema războiului. Exemplificăm prin câteva exemple din „Cântecul din Liangzhou” de Wang Han: „Vin rafinat în cupele ce strălucesc noaptea, / Lăuta cântă în ritmul cailor și ne îndeamnă să bem. / Nu râzi pe câmpul de luptă, chiar dacă bețI stăm, / Din cele mai vechi timpuri, câți s-au întors vreodată din război de departe?” [2] (trad. noastră – *W. P.*).

Considerăm că este important să relevăm cupele, ce lucesc în noapte: acestea sunt realizate dintr-o materie foarte fină, fiind străvezii și având capacitatea de a emite lumină de culoare verde în întuneric. În acest context, acompaniamentul muzical contribuie la intensificarea atmosferei. Instrumentul tradițional chinezesc lăuta emite un sunet ușor și un pic puternic. Într-un ritm rapid instrumentul muzical sugerează un sunet similar cu cel al unei herghelii de cai alergând. Astfel soldații sunt îndemnați să meargă pe câmpul de luptă.

În poezia „Nainte, spre vise” autorul Ionel Căpiță exprimă dorința de a trăi viața cu pasiune și de a urmări visele și aspirațiile personale, chiar dacă acestea ar putea fi dificil de atins. Primele versuri sugerează că autorul se simte copleșit de lumea din jur și că nu înțelege motivul pentru care există atât de multă tristețe și suferință. Însă, în ciuda acestor gânduri, el se simte energizat de tânăra sa vârstă și de puterea iubirii care îl învăluie. Versurile care urmează încurajează să nu renunțe la visele și aspirațiile sale, chiar dacă acestea ar părea dificil de atins. În ultimele versuri, poetul pare să sugereze că viața este ca un ocean cu valuri care ne pot împiedica să ne atingem visele. Prezintă un sentiment ce rămâne hotărât pentru a continua lupta să-ți realizezi dorințele, ținându-și mereu paharul sus, așa cum ar face un marinar care își conduce nava peste valuri.

În ambele texte am sesizat vizualizarea vinului, elementul auditiv prin ciocnirea cupelor. Atestăm următoarele similitudini: urmărirea libertății, speranței și putere interioară, valorifică curajul și încrederea în viața viitoare. În „Cântecul din Liangzhou" am simțit curajul soldaților, puterea lor interioară și urmărirea de pace [3, p. 38-46]. Poezia „Nainte, spre vise" accentuează sentimentul de speranță și o susținere că putem să trecem prin toate dificultățile.

Specificăm următoarele diferențe: „Cântecul din Liangzhou" a fost scrisă în anul 604, care a fost perioada de creștere a dezvoltării dinastiei Tang, descrie viața soldaților explicând sentimentele indirect, cu stil elogios, concomitent tragic. Poezia „Nainte, spre vise", selectată din cartea *Vinul, via, veșnicia* [4], este scrisă în secolul nostru, valorifică emoțiile direct, se caracterizează printr-un lexic simplu, clar, stil romantic și visător. Diferența dintre I. Căpiță și H. Wang este de 1276 de ani.

Concluzionând asupra celor două poezii, ne-am axat pe raportul dintre eul liric și vin, în ambele texte am atestat culoarea vinului, prezența toastului, dorința exprimată în urare prin ciocnirea paharelor. Ambele texte elucidează conceptele de *libertate*, *spreranță* și *putere interioară*. Constatăm următoarele diferențe: epoca vieții poeților este diferită, contextul valorificat, scenele culturale, viziunile culturale, viziunea autorului și sensul implicației sunt complet diferite. Este foarte interesant faptul că prin comparația celor două poezii din diferite epoci, am simțit un fel de putere de acum mii de ani: antică și contemporană. Oamenii au curaj, idealuri ferme, îndrăznesc să se miște înainte și să demonstreze o putere foarte mare interioară cu idealuri și semnificații.

Bibliografie:

1. FONARI, Victoria. *Hermeneutica mitului antic în poezia din Republica Moldova (1990-2010)*. Chișinău: Epigraf, 2021.
2. 彭定求等，*全唐诗*，清康熙四十四年（1705年.胡震云.《唐诗宋词元曲赏析》.北京: 高等教育出版社, 2005.
3. XU, Zhonglin. On the Cultural Context and Literary Style of Wang Han's Ci. In: *Journal of Arts and Humanities*, 2013, vol. 2, no. 4.
4. IONEL, C. *Vinul, via, veșnicia,* Chișinău, 2020.

Recomandat
***Victoria FONARI**, dr., conf. univ.*

LINGUISTIC AND CULTURAL DIMENSION OF FOOD TERMINOLOGY TRANSLATION (based on Oliver's Cookbook "Jamie's 30 Minute Meals")

Ana-Maria BUTNARU,

Facultatea Litere

CZU: 81'25:81'374.6:64 butnaruanamaria11@gmail.com

Culinary recipes specific to other countries carry elements of cultural identity, so through the translation of these recipes we can get familiar with some aspects of other cultures, enhancing the necessity for qualitative translation of cuisine terminology. Our study is based on theoretical premises pioneered by prominent linguists and terminologist such as M. Baker, M.T. Cabre, P. Newmark, L. M. Murphy.

As the world and humans developed so did the words we use, thus some words preserved their meaning, but some of them gradually changed in form and sound, while other words remain as loanwords, borrowed from other languages, due to migration of people, which enter into contact with other cultures. In this regard, different internal means of term formation are worth to be mentioned [1].

Compounding is considered to be the simplest, most common and productive type of term-formation in English language, defined as a process through which a new term with a new meaning is created by adding two or more already existing words. Valerie Adams states that "a compound word is usually understood to be the result of the fixed combination of two free forms that have an otherwise independent existence" [2, p.10-11]. Relevant examples of cuisine compound terms are *breadcrumb, meatball*, *icing sugar*, *peanut butter*, *Trapani-style rigatoni, stir – fry*. **Derivation** is an important source of new words in English language, since there are quite a few possibilities in this sense, that is, there are many suffixes and prefixes that can be added to a root to form a term. Relevant examples of cuisine terms formed via derivation are: ***un****peeled*, *salti****ness***, *spoon****ful***, *meat****y***, *mint****y***. **Abbreviation** is another method of creating cuisine terminology, however compared to other methods such as compounding or derivation, is less frequently used and are mostly related to units of measurements: *veg* (vegetables), *pud* (pudding), *2* ***cm*** *piece of fresh ginger*, *1x400* ***ml*** *tin of coconut milk*.

Borrowing represents one of the most frequently used methods of term formation in English language, especially in the cuisine field where many terms are borrowed from other languages such as Italian, Greek, Japanese and many other languages. Relevant examples that emphasize the impact of internationalization and the influence of other cultures over the term formation process in the English language and subsequently over the Romanian language are *halloumi*, *ganache*, *feta.*

Another aspect important to mention when speaking about cuisine terminology is the concept of realia words or culture-bound words, a concept that denotes culture specific objects, phenomena or practices particular to one culture or a language community

which are absent in another culture, for instance *pizza*, *spaghetti*, *salsa*, *guacamole* [3, p.126].

Semantic relationships in cuisine field are an interesting aspect to study, due to the diversity of terms. When referring to the semantic aspect in culinary terminology, we have to highlight that even if many terms have monosemous character, polysemy is also met, being exemplified by such terms as *pudding*, *flesh*, *pastry*. In cuisine terminology, synonymy occurs mostly in the case of terms related to cooking methods and techniques, whereas in the case of antonyms it is somewhat more difficult to identify terms that have a semantic relationship of perfect antonymy.

When translating English cuisine terminology into Romanian language several different translation techniques were used among which we identified **equivalence** (*add the caster sugar and* **a pinch of salt** – *adăugați în bol zahărul tos și* **un praf de sare**), **transposition (***roughly chop and mix the* **jarred peppers** – *tăiați în bucăți mai mari* **ardeii din borcan**), **addition** (*a splash of* **balsamic** – *puțin* **oțet balsamic**), **expansion** (*put the* **mince** *into the largest frying pan – Puneți* **carnea tocată** *în tigaia cea mai mare*).

Overall, it may be said that food terms preserve a rich and long history, since using food items has always been a part of humans' lives and existence. As a result of the analysis we conclude that the most productive means of term formation is compounding, in particular open compound terms, followed by borrowing, and the least used method of forming cuisine terms is abbreviation, which is mainly used with regard to measurement units. Translation techniques used to render cuisine terminology from English into Romanian are various and are used to overcome translation difficulties, among the most frequent used being transposition, addition, expansion and equivalence.

References:

1. Food through Time: Exploring Social History with Etymology [article online, visited 13.12.2020], available at teachingwiththemes.com.
2. FROHLICHOVE, K. *Word Formation and Neologism in the Current English Language*. Plzen, 2011. 53 p.
3. GAMBIER, Y., DOORSLAER, L. van. *Handbook of Translation Studies*. Vol. 2. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2011. 197 p.

Recomandat
***Gabriela ȘAGANEAN**, PhD, Associate Professor*

LEXICO-SEMANTIC AND STYLISTIC DIFFICULTIES OF LITERARY TRANSLATION BASED ON THE NOVEL "FATHERS AND SONS" BY I. TURGENEV

Iana IANCIUC,

Facultatea Litere

CZU 81'255.4:821.161.1-31 ianciuc.iana14@gmail.com

Literary translation is one of the most difficult areas for professional translators. The main difficulty of such translations is that it is necessary not only to convey the meaning of the text but also to preserve the uniqueness and peculiarity of the author. *According to Savory (1957), literal translation of a literary work does not reproduce the effect of the original. Because literature allows multiple interpretation, there should be freedom in literary translations to consider a wide range of implicatures* [1, p.3]. In literary texts, it is important to convey the atmosphere and variety of language techniques.

The analysis of the lexical and semantic features of the novel "Fathers and Sons" makes it possible to more accurately and in detail consider the question of the specifics of the writer's language. We will consider the peculiarities in translating ***realia and phraseological units.***

Realia is a linguistic phenomenon that conveys a special national flavor and does not have an exact correspondence in the translation language. *Нет, ты можешь велеть* ***самовар*** *принять, – отвечал Николай Петрович и поднялся к ней навстречу* [5, p.54]. */ "No" was Nikolai Petrovitch reply as he rose to meet her, " So you can order the* ***samovar*** *to be removed"* [3, p.76]. /*... возле перил, на столе, между большими букетами сирени, уже кипел* ***самовар*** [5, p.22] /*... and there seated themselves under the shade of the awning. Amid nosegays of lilac,* ***a tea-urn*** *was simmering on a table by the balustrade...* [3, p.24].

When translating one of the most famous realia of Russian life – ***"самовар"*** – the translator used two ways of translation. In the first case, he considers that the transcription of ***"samovar"*** will be enough since most foreign readers have probably faced this realia more than once and it should not cause difficulties. The next translation option is the reception of a functional analogue, the translator replaced the ***"самовар"*** with ***"tea-urn".*** Both options are quite acceptable. The first option preserves the national flavor of realia, and the second one is more practical and helps to avoid ambiguity or misunderstanding.

The use of **phraseological units** gives the speech liveliness and imagery. This is appreciated by Russian writers. I. S. Turgenev masterfully uses the richness of vocabulary and phraseology in his works. *Говорят, его кто-то недавно побил, но* ***он в долгу не остался****: в одной темной статейке,...* [5, p.187]/ *... has dechned* ***to face the music*** *— rather, that he has preferred to hint in an obscure article in an equally obscure newspaper that his assailant is the coward* [3, p.275].

In this case, the author used an analogue in English to convey phraseology. The translator tried to find a phraseological unit suitable for the meaning. Next, we will focus our attention on the analysis of two stylistic figures that Turgenev used in his novel, **metaphors and epithets.**

Epithets significantly affect the reader's perception: the text with them is filled with new colors and meanings. *Несколько мгновений спустя его губы уже прильнули к* ***безбородой, запыленной и загорелой щеке*** *молодого кандидата* [5, p.10]*/ A few moments later he was pressing his lips to the* ***sun-tanned, dusty, hairless cheek*** *of the newly-fledged graduate* [3, p.5].

The main task in translating an epithet is to convey its stylistic function, which it performs in the original. The best solution for translating an epithet is to find an epithet identical in expressive function in the target language. In one of the translations ***"безбородой, запыленной и загорелой щеке/ sun-tanned, dusty, hairless cheek",*** the translator changed the order of adjectives according to the rules of the English language.

Metaphors can also play a significant role in the composition of a literary text. With the help of a metaphor, the author reveals to the reader the characters of the heroes. *...может быть, и* ***не желая остаться под барским глазом****, зашел под ворота и закурил трубку* [5, p.10]*/...****disinclination to remain immediately under his master's eye*** *led the servant to withdraw to the entrance gates, and there to light a pipe* [3, p.4]. */Но тот даже не пошевельнулся:* ***это был человек старого закала****, не разделявший новейших воззрений* [5, p.13]*/ ...but as the functionary in question* ***was one of the old school*** *which takes no share in the modem movement…* [3, p.10].

In most cases, when translating metaphors, the translator resorts to a full or partial equivalent. Peter Newmark identifies two strategies for translating metaphors: semantic and communicative. Semantic translation can be used for artistic works and is focused on the cultural environment of the original.

To draw a conclusion, one can say that literary works are among the most difficult, and only professionals can undertake such work. In our analysis, we have identified the main features of a work of art and various ways of translating them.

References:

1. BAHAA, A. *Literary Translation: Aspects of Pragmatic Meaning*. Cambridge: Scholars Publishing, 2011. 115 p.
2. HALLIDAY, M.A.K., CHRISTIAN, M.I.M. Matthiessen. *Halliday's Introduction to Functional Grammar.* Published By Routledge, 2013. 808 p.
3. HOGARTH, C.J. *Fathers and Sons by Ivan Turgenev*. 2015, 176 p.
4. PROSHINA, Z. *Theory of Translation (English and Russian).* 3rd edition. Vladivostok: Far Eastern University Press, 2008. 233 p.

Recomandat
Gabriela ȘAGANEAN*, dr., conf. univ.*

LES ASPECTS SEMANTICO-PRAGMATIQUES DES CALEMBOURS ONOMASTIQUES DANS LE LANGAGE DE LA PRESSE

Valeria CIBOTARI,

Facultatea Litere

CZU 81’22’372.2 :070 vilirica.c@gmail.com

Les jeux de mots ont toujours suscité un intérêt chez les linguistes, les écrivains et les passionnés de la langue. Bien que les mots ne soient pas des jouets, leur manipulation créative peut donner lieu à une variété de jeux de langage fascinants, qui peuvent avoir des fonctions diverses. Les jeux de mots apparaissent dans divers contextes de communication, de la littérature à la presse, et peuvent être utilisés pour des fins satiriques, humoristiques ou pour masquer des sujets tabous. Leur spécificité dans la presse réside dans leur rôle pragmatique et communicatif qui consiste à transmettre un contenu et à susciter la curiosité du lecteur.

Le dictionnaire Larousse définit le jeu de mots comme « une équivoque, une plaisanterie fondée sur la ressemblance des mots » [1]. En effet, les jeux de mots manipulent le langage de façon à créer un résultat le plus souvent humoristique. Selon la linguiste Henry Jacqueline, les jeux de mots impliquent toujours un *«dédoublement du sens»* [2, p.45]. Catherine Fuchs parle d’un *«cumul de significations ».* Le cumul de sens, qui impose artificiellement deux sens de même niveau. Il s’agit des jeux de mots qui jouent sur l’ambiguïté sémantique [3, p.23].

Les jeux de mots s’actualisent dans le langage de la presse, surtout dans les titres, les accroches, ou même dans les articles. Les calembours, les doubles sens, les allusions et les jeux de langage sont utilisés par les journalistes pour captiver l’attention des lecteurs et susciter la curiosité du destinataire, en le poussant d’aller plus loin, vers la lecture de l’article entier. Les jeux de mots se caractérisent par une forme concise du langage qui jouent sur l’implicite et l’allusion, souvent en référence à des expressions figées, des proverbes, des événements ou des noms propres. Tzvetan Todorov parle de *« sens exposé »* et de *« sens imposé»*, mais on peut aussi, plus simplement, parler de sens explicite et implicite [4, p.290]. Les calembours jouent sur une dualité de sens en faisant glisser d’un sens donné par le contexte verbal à un sens caché qui se superpose au premier.

Pierre Guiraud distingue trois catégories de calembours [5, p.69]: 1) *les calembours phoniques* reposent sur l’homonymie et la paronymie des mots. 2) *Les calembours sémiques* jouent sur les différents sens des mots, en exploitant notamment l’antonymie, la synonymie et la polysémie. 3) *Les calembours complexes* peuvent contenir des allusions implicites ou explicites à d’autres éléments textuels. Jacqueline Henry, quant à elle, regroupe les calembours en deux grandes catégories: *les expressions in absentia* - un seul

terme en sous-entend un autre et *les expressions in praesentia* - les termes qui portent sur le jeu de mots sont dits *« co-occurents »* [2, p.38].

Les personnalités politiques sont souvent l'objet de jeux de mots et de critiques dans la presse. Les noms propres politiques sont utilisés dans des contextes humoristiques pour susciter l'intérêt du public et pour donner au journal ou à la revue une image avantageuse. À l'époque de totalitarisme, par exemple, la citation des noms propres était soumise à une rigide réglementation. Par contre, la désinvolture de la presse libre permet un style humoristique, ironique, voire satirique qui oscille entre dépréciation et sympathie. Par exemple, dans le titre *«La fête à Macron, une formule ambiguë pour une manifestation qui se veut pacifique»* le jeu de mots *la fête à Macron* joue sur la similarité phonétique entre les expressions *«la fête»* et se *«faire»,* en essayant de trouver une formulation qui a un effet semblable à *« faire à Macron»* ou *«s'attaquer à Macron»* [6]. Un autre jeu de mots actualisé dans le titre *«Les trahisons de Mélenchon»* utilise la paronymie. Le nom propre *«Mélenchon»* est utilisé pour évoquer l'idée de mélange ou de mélanger, qui est renforcée par le choix du mot trahisons [7]. Un autre calembour *«Retraites la baston de Berger»* tiré du quotidien *Libération* joue sur une association d'idées entre deux sens différents du mot *baston*. Le jeu de mots utilise l'homophonie entre le mot *berger* qui désigne un homme qui garde les moutons ou les bovins dans les pâturages et le nom propre *Berger* pour créer une tension entre ces deux connotations opposées. L'exemple *«Elle a vendu des macarons. Aujourd'hui, elle vend Macron»* tiré de l'*Echo* est un calembour qui exploite le phonétisme quasi-identique des mots *macarons* et *Macron* pour produire un effet comique.

En conclusion, on peut affirmer que les journalistes utilisent souvent des jeux de mots basés sur les noms propres pour des raisons de brièveté et de cohérence dans leur discours. Les calambours onomastiques leur permettent de jouer sur les sonorités des mots et de créer des effets comiques ou littéraires. Pour comprendre un jeu de mots, il faut être capable de construire une représentation mentale cohérente à partir des connaissances antérieures et des données explicites et implicites du jeu de mots. L'usage d'un nom propre qui présente un certain écart de la norme linguistique peut avoir une signification allusive, mais cela dépend du contexte et de la propriété du nom propre à être compatible avec divers facteurs.

Références:

1. *Dictionnaire de français Larousse* disponible à l'adresse http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/jeu/44887/locution accesat 14.02.2023.
2. HENRY, Jacqueline. *La traduction des jeux de mots*. Paris: Presses Sorbonne Nouvelle, 2003. 297 p.
3. FUCHS, Catherine. *Les ambiguïtés du français*. Paris: Ophrys, 1996. 184 p.
4. TODOROV, Tzvetan. *Les genres du discours*. Paris: Edition du Seuil, 1978. 310 p.
5. GUIRAUD, Pierre. *Les jeux de mots*. Paris: PUF, 1976. 128 p.
6. BFMTV disponible à l'adresse https://www.bfmtv.com/societe/manifestations/la-fete-a-macron-une-formule-ambigue-pour-une-manifestation-qui-se-veut-pacifique_AN-201805030064.html

7. FRANC-TIREUR disponible à l'adresse https://www.franc-tireur.fr/les-trahisons-de-melenchon
8. GRĂDINARU, Angela. Les aspects sémantico-pragmatiques des calembours onomastiqueses dans le langage de la presse. În: Materialele Conferinței internaționale *„De la monem la text: parametri lexico-semantici şi discursivi,* ediţia a IV-a, *in memoriam* Grigore CINCILEI". Chișinău: CEP USM, 2018, pp.77-83.

Recomandat
***Angela GRĂDINARU**, dr., conf. univ.*

LES MOYENS D'ÉQUIVALENCE DES UNITÉS PHRASÉOLOGIQUES DANS LES COMÉDIES FRANÇAISES SOUS-TITRÉES EN ROUMAIN

Edelmira BUGA,

Facultatea Litere

CZU 81'22'372.2 :070

edelmirabuga588@gmail.com

Dans les comédies, les unités phraséologiques jouent un rôle important dans le processus de communication des protagonistes, dans les relations complexes qu'ils établissent entre eux. Même si le français et le roumain partagent une origine commune, le latin, d'où leurs nombreuses similitudes, la traduction de la phraséologie reste un problème, car la phraséologie est par nature linguistiquement universelle et possède dans chaque langue une spécificité nationale qui se manifeste dans son sens, sa composition lexicale, ses schémas grammaticaux et ses particularités d'usage.

Un proverbe est une expression d'extraction populaire qui témoigne de son origine par sa forme et sa structure. Il exprime ce qui est apparemment une vérité fondamentale, c'est-à-dire un truisme, en langage familier, souvent orné, toutefois, d'allitération et de rime [1, p.56]. Dans le discours audiovisuel, il existe un nombre pratiquement infini de combinaisons stylistiques possibles. Afin de saisir les caractéristiques des proverbes, nous nous sommes concentrés sur leurs techniques de traduction. Umberto Eco, dans son ouvrage intitulé en français « *Dire presque la même chose* », affirme qu'une traduction n'est pas seulement un passage entre deux langues, mais aussi entre deux cultures, et que la plus grande difficulté ne réside pas dans les mots en tant que tels, pour lesquels on ne peut trouver d'équivalents adéquats, mais dans les réalités auxquelles ils se réfèrent. Humboldt et Schleiermacher ont également déclaré qu'une traduction doit amener le locuteur à comprendre l'univers linguistique et culturel du texte source, elle doit transformer le texte original pour le rendre accessible au lecteur de la langue et de la culture cibles.

Le bagage cognitif du traducteur est une source riche de solutions pour la traduction des proverbes. Selon Jacqueline Henry, il existe quatre types de traduction de proverbes : la traduction isomorphe, la traduction homomorphe, la traduction hétéromorphe et la traduction libre.

1. **La traduction isomorphe** permet au traducteur de restituer le proverbe exactement comme dans la langue source, en conservant la structure et en utilisant les mêmes termes que dans l'original. Il s'agit d'une traduction littérale : *Qui s'excuse s'accuse. / Cine se scuză se acuză; L'homme propose et Dieu dispose. / Omul propune, iar Dumnezeu dispune.*
2. **La traduction homomorphe** est le processus de traduction d'un proverbe par un autre proverbe équivalent – la même réalité dans des cultures différentes est souvent reflétée par des proverbes différents : *Qui peu endure, peu dure. / Cu răbdarea treci şi marea ; Chat et chaton chassent le raton. / Ce naşte din pisică şoareci prinde.*

3. Dans certains cas, pour redonner cohérence et lisibilité au texte, il est préférable d'opter pour une **traduction hétéromorphe**, c'est-à-dire pour un type d'énoncé différent de l'original. Le traducteur peut ainsi traduire un proverbe par une allusion, une métaphore susceptible de créer un jeu de mots. L'essentiel est de restituer fidèlement le sens et l'effet du proverbe sur le lecteur/spectateur du texte source.
4. La quatrième catégorie est celle de la **traduction libre**, qui permet de traduire le proverbe de la langue source vers une autre forme dans la langue cible.

L'identification des proverbes et l'interprétation de leur valeur sémantique et de leurs fonctions dans le contexte peuvent également varier d'un traducteur à l'autre. Le traducteur peut donc avoir recours aux procédures suivantes : **La correspondance totale** – équivalence non seulement sémantique mais aussi formelle des deux énoncés proverbiaux : *Les grands hommes sont ceux qui ont du coeur. / Marii oameni sunt cei care au inimă.* **La correspondance partielle** – utilisée par le traducteur lorsqu'il existe des différences de vocabulaire ou de structure syntaxique : *Les voies du Seigneur sont impénétrables. / Căile lui Dumnezeu sunt misterioase.* Du point de vue formel, l'équivalent roumain présente quelques différences dans la structure syntaxique, mais ils partagent le même lexique et représentent une équivalence sémantique. Le traducteur peut donc recourir aux techniques suivantes pour traduire les proverbes : 1) **La traduction littérale**, qui peut être utilisée en cas de correspondance totale : *On est fait l'un pour l'autre. / Suntem făcuți unul pentru altul.* 2) **La substitution** dans laquelle le traducteur remplace le proverbe par un autre proverbe en roumain ayant le même sens : *C'est la fin des haricots! / Asta a fost ultima picătură!* 3) **La réduction** – une façon d'amener les lecteurs à participer activement au jeu de la reconstitution de l'énoncé proverbial. Par exemple, le proverbe *L'amour est aveugle / Dragostea e oarbă*. La forme complète du proverbe est *L'amour est aveugle, mais le mariage lui rend la vue*. 4) **L'ajout** – lorsque le traducteur préfère la version complète du proverbe par nécessité de rendre le sens plus clair.

En conclusion, la traduction des proverbes reste un exercice difficile dans lequel le traducteur doit reproduire fidèlement dans le texte cible toutes les caractéristiques du proverbe dans le texte source. La traduction des proverbes pose au traducteur des problèmes de rythme, de rime et de rendre la charge émotionnelle. Ce qui semble plutôt difficile, c'est de reproduire la structure et le contenu de l'original dans une autre langue.

Références:

1. SCHAPIRA, Ch. *Les stéréotypes en français: proverbes et autres formules*. Paris: Ophrys, 1999. 172 p.
2. GRĂDINARU, A. *Atracția paronimică în limba franceză*. Chișinău: CE USM, 2007. 212 p.
3. GRĂDINARU, A. Mijloacele de echivalare a enunțurilor paremiologice în comediile franceze subtitrate în limba română. În : *Studia Universitatis Moldaviae. Seria « Științe umanistice »*, 2020, nr.4 (134), pp.45-52.
4. POTTIER, B. *Sémantique générale*. Paris: PUF, 1992. 237 p.
5. HENRY, J. *La traduction des jeux de mots*. Paris: Presses Sorbonne Nouvelle, 2003. 297 p.

Recomandat
***Angela GRĂDINARU**, dr., conf. univ.*

ANALIZA ERORILOR DE TRADUCERE AUTOMATĂ ÎN BAZA TEXTULUI TEHNIC

Cristina RĂILEANU,

Facultatea Litere

CZU 81'25:004.8 itsmecristinarail@gmail.com

Scopul acestei lucrări este de a identifica și a analiza erorile de traducere automată din limba engleză în limba română într-un text tehnic, prin utilizarea a trei softuri de traducere. Metodologia studiului a constat în utilizarea manualului de instrucțiuni *Washing Machine User's Manual* ca text de referință și analiza calității traducerii automate prin prisma erorilor de tip lexical, terminologic, gramatical și semantic. Traducerea automată (TA) este procesul prin care un program de calculator folosește algoritmi pentru a traduce automat textul dintr-o limbă în alta. Acest proces se bazează pe o combinație de tehnologii, precum analiza lingvistică, identificarea de termeni și crearea de algoritmi pentru a oferi o traducere aproximativă a textului [1]. Deși TA a făcut progrese semnificative în ultimii ani, înțelegem că aceasta nu poate înlocui o traducere realizată de om.

Pentru studiul nostru, am utilizat trei softuri de traducere: *Systran, Google Translate* și *DeepL*. *Systran* este utilizat în traducerea de texte tehnice și se bazează pe analiza lingvistică și extragerea de termeni pentru precizie și calitate. *Google Translate* este o platformă bine cunoscută de TA utilizând algoritmi bazați pe rețele neuronale artificiale și machine learning. *DeepL* s-a remarcat prin calitatea traducerilor, folosind un sistem de inteligență artificială bazat pe rețele neuronale.

Deoarece scopul studiului este analiza calității TA din perspectiva erorilor de traducere, este important să definim noțiunea de „eroare". Așadar, în traducere, eroarea este o abatere de la norma lingvistică considerată standard și se referă la un aspect specific al limbii, cum ar fi gramatica și poate afecta propoziția sau chiar întregul text. În continuare prezentăm o selecție a erorilor de traducere identificate în textele-țintă în baza clasificării propuse de Carmen Moreno [2]:

Eroare lexicală

Textul-sursă (TS): *Keep **packaging materials** in a safe place.*
Textul-țintă (TȚ): *Păstraţi ambalajele într-un loc sigur.*

Systran: *Păstrați **ambalajul materiale** într-un loc sigur.*	Google Translate: *Păstrați materialele de ambalare într-un loc sigur.*	DeepL: *Păstrați materialele de ambalare într-un loc sigur.*

Eroare terminologică

TS: *Put the **liquid soda**, **powder soda** or the fabric dye into the softener compartment.*
TȚ: *Adăugaţi apretul lichid, apretul praf sau pigmentul în compartimentul pentru balsam.*

Systran: *Puneți **lichidul, sucul pudră** sau vopseaua de țesătură în compartimentul de înmuiere.*	Google Translate: *Puneți **sifonul lichid, sifonul pulbere** sau vopseaua pentru țesături în compartimentul pentru balsam.*	DeepL: *Puneți **sifonul lichid, sifonul sub formă de pudră** sau vopseaua de rufe în compartimentul de înmuiere.*

Eroare semantică

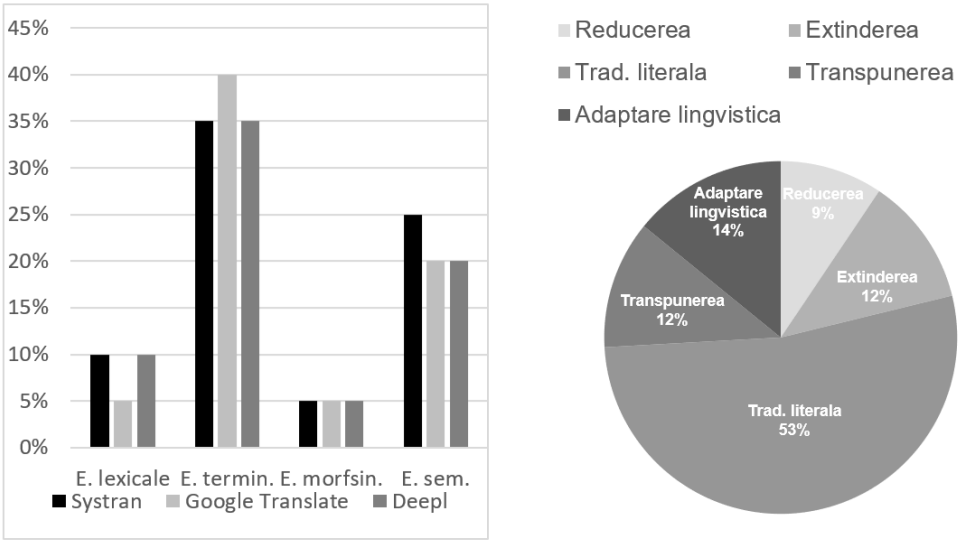
TS: *Risk of **electric shock**!*
TȚ: *Pericol de şoc electric!*

Systran: *Riscul de **producere a energiei electrice șoc!***	Google Translate: *Pericol de electrocutare!*	DeepL: *Risc de electrocutare!*

Eroare gramaticală

TS: *...supplements suitable for **automatic washing machines**.*
TȚ: *...alte produse pentru maşini de spălat automate.*

Systran: *...suplimente adecvate pentru **spălarea automată numai mașini**.*	Google Translate: *...suplimente potrivite pentru mașinile de spălat automate.*	DeepL: *...suplimente potrivite pentru mașinile de spălat automate.*

Erori de traducere *Tehnici de traducere*

Fig. Ponderea erorilor și tehnicilor de traducere în textul tehnic

Analizând un corpus de 50 de erori, conchidem că Google Translate prezintă cea mai mică rată de erori lexicale, dar și cea mai mare pentru erori terminologice (40%). Cât privește tehnicile de traducere, traducerea literală predomină, iar adaptarea lingvistică se află la polul opus (Fig.).

Aşadar, deşi TA reprezintă un instrument util şi eficient în traducere, nu putem neglija faptul că se strecoară şi erori ce pot denatura sensul din cauza traducerii literale. Toate cele trei softuri de TA: Systran, Google Translate şi DeepL, au rate similare în ceea ce priveşte corectitudinea TŢ la nivelul aspectelor lexicale, gramaticale şi semantice. Referitor la erorile gramaticale, Google Translate şi DeepL traduc cu o acurateţe ceva mai mare (30%) decât Systran (25%), primele două fiind opţiuni mai potrivite pentru traducerea textelor cu terminologie specifică, permiţând utilizatorului să intervină cu modificări ce sunt verificate şi adăugate în baza de date.

Referinţe:

1. UNGUREANU, V. *Manual Teoria Traducerii*. Bălţi, 2013. 123 p.
2. MORENO, C. *Machine Translation: Analyzing and Classifying Errors and Comparing Performances*. Examination Thesis, 2018. 78 p.
3. HEARNE, M., WAY, A. Statistical Machine Translation: A Guide for Linguists and Translators. In: *Cognitive science of language*, 2011, vol. 5, no. 6, pp. 205-226.

Recomandat
***Ina SÎTNIC**, dr., lector univ.*

ФОРМУЛА ОПТИМАЛЬНОГО АЛФАВИТА, СОЗДАННАЯ Н.Ф. ЯКОВЛЕВЫМ

Дарья БЕЛЬЧЕНКОВА, Дарья ЯКУБ,

Филологический факультет

CZU: 81’351 + 003.23

olegovnadara4@gmail.com
daria.iacub@gmail.com

Какой алфавит можно считать рациональным? Каждый народ считает, что его алфавит лучший. Но, оказывается, есть формула, которая с точностью до ±2 буквы позволяет назвать желательное количество букв в алфавите.

В начале 20-го века существовал серьезный теоретический вопрос о необходимом и достаточном количестве букв в алфавите. Кроме мистических утверждений, что азбука посылается свыше, бытовало мнение, что идеальным алфавитом следует считать такой, в котором для каждой фонемы имеется отдельная графическая единица (как, например, в слове КУКУРУЗА). Но большинство ученых доказывали, что такой способ обозначения фонем не только почти всегда нереален, но и не всегда желателен, так как неэкономен. В языке любой народности звуков очень много, но лишь небольшое их количество могут выполнять различительную лексико-грамматическую функцию. И именно они получают буквенное обозначение. Указывая, что недостаток согласных графем в русском алфавите для обозначения мягких парных согласных может быть устранен излишком графем для гласных, И.А. Бодуэн де Куртенэ предлагал вывести математическую формулу, которая должна была бы показать пределы возможных графических сочетаний. Но он этой формулы не создал.

Математическая формула рационального алфавита была выведена в 1926 г., в период активной работы лингвистов над созданием письменностей для бесписьменных народов СССР. Она была названа Н.Ф. Яковлевым «формулой построения наиболее экономного (в отношении числа букв) алфавита». Формула Н.Ф. Яковлева носила и носит универсальный характер, ее применение, в частности, к ряду алфавитов горских, так называемых яфетических языков Кавказа или языков северных народностей, дало существенное сокращение числа букв в соответствующих алфавитах. Состав экономного русского алфавита тоже вычисляется по этой формуле:

$$А = (С + Г) – (С’ - Г’) + 1 =,$$

где А – общее число знаков алфавита, С – число согласных фонем, Г – число гласных фонем. Из полученного общего числа фонем вычитается величина (С’ – Г’), где С’ – число парно-различаемых согласных звуков (фонем или вариантов), находящихся в данном языке в сочетаниях с соответствующими парно-различаемыми гласными, а Г’ – число парно-различаемых гласных звуков (вариантов или

фонем) в сочетаниях с вышеуказанными парноразличаемыми согласными. Указанная величина построена так, что если под С’ подставляется имеющееся в языке количество парных согласных фонем, то под Г’ нужно подставить количество повторяющихся в связи с этим парных вариантов гласных фонем. Если же под Г’ подставить число наличествующих в данном языке парных гласных фонем, то под С’ подставляется количество появляющихся в связи с ними парных вариантов согласных фонем.

В русском языке парных по какому-либо признаку фонем больше всего – согласных, парных по твердости-мягкости. Поэтому большее число для русского языка не Г’, а С’, и из него вычитается Г’. Для обозначения мягкости согласных в положении не перед смежной гласной (т.е. – перед согласными или в исходе слов) прибавляется еще один знак (+ 1).

По формуле Н.Ф. Яковлева наиболее экономное число букв для русского языка – 31.

Избыточными он считал э и ъ. Звук /ж'/ он включал в число С, поэтому буква щ, по Н.Ф. Яковлеву, не является лишней. Если раскрыть сам подсчет необходимых знаков русского алфавита, то у Н.Ф. Яковлева он выглядел так:

$$А = (33 + 5) - (12 - 4) + 1 = 31,$$

где 33 – это общее число согласных фонем (/г'/, /к'/, /х'/ он исключал из состава фонем); 5 – общее число гласных фонем (/ы/, по Н.Ф. Яковлеву, в соответствии с позицией МФШ, не является самостоятельной фонемой); 12 – это число пар согласных, различающихся по признаку твердость-мягкость; 4 – это число парноразличаемых вариантов гласных в сочетаниях с парно-различаемыми согласными /ьа - а; ьо - о; ьу - у; ьи - ы/.

Одну из букв пары е – э он считал лишней, так как позиция согласных, парных по твердости-мягкости, по его мнению, - слабая: перед /э/ в исконно русских словах не употребляются твердые согласные. Правда, в настоящее время слов типа МЭР, ПЛЕНЭР становится все больше. Буква э сложна по своему начертанию, поэтому именно ее (из буквенной пары е – э) Н.Ф. Яковлев считал ненужной. Букву ъ (в ее разделительной функции) Н.Ф. Яковлев также считал ненужной, так как «упразднял» из рационального алфавита излишнее для современного фонемографического письма слоговое значение букв я, ю, е, ё /йа, йу, йэ, йо/, оставляя их «смягчающее» значение /ьа, ьу, ьэ, ьо/. Ср., по Яковлеву: подіом вм. подъем, подіехал вм. подъехал, адіункт вм. адъюнкт (букву і как более простую он употреблял вместо й). Кроме того, если вместо Ъ писать после приставок Ь, произношение не изменится.

Рекомендовано
***Надежда ДОНЦУ**, докт., конф. унив.*

ПРОБЛЕМЫ ИЛЛЮСТРИРОВАНИЯ ПАРЕМИЙ ПРИ ПЕРЕВОДЕ НА ДРУГОЙ ЯЗЫК

Кристина ГЕРАСИМЧУК,

Филологический факультет

CZU: 81’255.4:82-84 rue18sibiriov.cristina@gmail.com

Пословицы и поговорки – бесконечный кладезь изречений, помогающий в воспитании действительно светлой и мудрой личности. Созданные в веках, переходя от поколения к поколению, пословицы и поговорки поддерживали уклад народной жизни, крепили духовный и нравственный облик народа. Это как заповеди народа, регламентирующие жизнь каждого простого человека. Это выражение мыслей, к которым пришел народ через вековой опыт. Пословица всегда поучительна, но не всегда назидательна. Однако из каждой следует вывод, который полезно принять к сведенью.

В обучении, как русскому, так и иностранному языку огромную роль играют выразительные средства. Понимание русских паремий требует знания не только языка, но и культуры, истории и традиций русского народа. Однако если иностранец интересуется русской культурой, он может изучить и разобраться в значении русских паремий.

Иллюстрирование паремий при переводе на другой язык может столкнуться с несколькими проблемами:

- Первая проблема связана с культурными различиями между языками и странами. Некоторые паремии могут иметь аналоги в других языках, но их значение и использование могут отличаться. Например, английская поговорка *«The early bird catches the worm»* может быть переведена буквально на другие языки, но ее значение может быть не так ясно или может потерять свой культурный контекст.
- Вторая проблема связана с тем, что некоторые паремии могут быть трудными для их изображения. Некоторые поговорки могут быть абстрактными или могут содержать метафоры, которые трудно представить визуально. Например, поговорка *«All that glitters is not gold»* может быть сложна для иллюстрирования, потому что ее значение заключается в том, что не все, что выглядит блестящим и дорогим, действительно ценно или качественно.
- Третья проблема связана с тем, что некоторые паремии могут быть трудными для перевода. Некоторые поговорки могут содержать игру слов, рифмовку или другие языковые особенности, которые могут быть трудно передать на другой язык. Например, поговорка *«When in Rome, do as the Romans do*» может быть сложна для перевода, потому что она играет на языковом сходстве между словом «Rome» и фразой «to roam» (бродить), что может быть неочевидным в другом языке.

Чтобы решить эти проблемы, иллюстраторы и переводчики могут использовать различные стратегии, такие как обращение к культурным символам и образам, а также использование более широких контекстов, чтобы помочь понять значение поговорки. Они также могут использовать образы, которые ассоциируются с паремией, даже если они не передают ее буквальное значение.

Образность — это способность изображать образы, предметы или идеи в искусстве или литературе таким образом, чтобы они были легко узнаваемы и запоминающимися. Использование образности может помочь художникам и иллюстраторам передать смысл и эмоциональную нагрузку произведения, в том числе и паремий.

Однако, иллюстрирование паремий может представлять трудность для художников, потому что не всегда просто найти подходящий образ для передачи смысла пословицы. Например, многие паремии включают в себя абстрактные идеи, которые трудно изобразить на картинке. Кроме того, каждая паремия имеет свою собственную уникальную историю и контекст, и художник должен понимать этот контекст, чтобы правильно передать смысл в своей иллюстрации.

С развитием искусственного интеллекта появились новые возможности для создания иллюстраций, в том числе и иллюстрирования паремий. Например, с использованием алгоритмов машинного обучения и глубоких нейронных сетей можно создавать иллюстрации, основываясь на текстовых описаниях.

Один из подходов — это генерация изображений на основе текстового описания. Нейронная сеть может проанализировать текст паремии и создать соответствующую картинку, которая передает ее смысл. Однако, важно понимать, что искусственный интеллект пока не может заменить творческий подход и воображение человека. Хотя автоматизация процесса создания иллюстраций может сэкономить время и средства, но важно учитывать индивидуальные особенности каждой паремии и создавать иллюстрации, которые наиболее точно передают ее смысл и контекст.

Таким образом, рассуждая о проблемах иллюстрирования паремий при переводе на другой язык, можно столкнуться с некоторыми проблемами, связанными с культурными различиями, сложностью перевода идиом и ограниченным пространством для их размещения. Однако, если иллюстрации правильно выбраны и использованы, они могут значительно улучшить понимание и запоминание паремий.

Литература:

1. ПАНИН, И. М. *Алеша собирает пословицы и поговорки*. Москва 1989.
2. ВЕРХОГЛЯД, В. А. *English rhymes for children*. Москва 1981.
3. ДУБРОВИН, М. И., ШЕНК, В. *Russische idiomatische redewendungen*. Москва 1982.
4. ЧЕРНЕЛЕВ, В. Д. *Русские паремии в сравнительном аспекте*. Москва 1991.
5. ПАЛЕЙ, О.И. *Работа с пословицами и поговорками на уроке английского языка в IX классе*, 2000.

Рекомендовано

***Всеволод ЧЕРНЕЛЁВ**, докт., конф. унив.*

ТВОРЧЕСКИЙ СИМБИОЗ ЛИТЕРАТУРЫ И ВИЗУАЛЬНОГО ИСКУССТВА В КОМИКСАХ ФЕДОРА НЕЧИТАЙЛО

Ксения-Александра ПОТЕМКИНА,

Филологический факультет

CZU: 82-91.09 + 741.52 alexandra.pierce.wr@gmail.com

Рисованные истории, или комиксы, – многими непросвещёнными закостенелыми консерваторами воспринимаются как детские произведения, недостойные внимания серьёзной публики. Как правило, они даже не понимают, что комиксы – это симбиоз литературы и изобразительного искусства. Этот особый жанр существует чуть больше 100 лет. Принципы, смыслы и события, изображаемые на страницах комиксов, отражают состояние современного сознания, ценности человека и его взгляды на жизнь.

Человечество с ранних времен использовало иллюстрации для создания связного повествования, будь то египетские иероглифы, греческие фрески или средневековые гобелены. Зарождением комиксов можно считать наскальную живопись. Уже тысячи лет назад людям хотелось наглядности: они оставляли на стенах пещер свои представления об окружающем мире и сведения о происходящих событиях. Наскальные рисунки первобытных людей говорят о тяге человека к творчеству. С их помощью ученые больше узнают о культуре и быте наших предков, а иногда даже знакомятся с историей местности, где были нанесены рисунки. Интересной особенностью комиксов является необычное сотрудничество текста и картинки. Обычно книги издаются так, что иллюстрации дополняют текст. Однако комикс – уникальное в своем роде явление. Он представляет собой тесное переплетение между собой текста и изображения, их прочный симбиоз. Картинка не имеет смысла без текста, а текст без картинки. Если убрать картинки из комикса, то его невозможно будет понять. И наоборот, убрав текст из комикса, мы лишаем смысла картинки, и сюжет становится абсолютно неуловимым.

Комикс – это соединение литературы и визуального искусства. Для него характерно единство повествования и изображения. В черновиках А.С. Пушкина на полях можно найти рисунки ко многим его произведениям. Профили, фигуры, портреты, автопортреты – беглые рисунки автора напоминают первые комиксы. Также технику комикса использовал Владимир Маяковский в своих агитационных плакатах Окна сатиры РОСТА. Комиксы могут быть любыми и по литературному жанру, и по стилю рисования. В виде комиксов адаптируются даже произведения классиков русской литературы. В первую очередь комикс – это средство, с помощью которого писатели и художники рассказывают истории.

Федор Нечитайло – известный комиксист, директор и основатель студии «Феникс». Молодой иллюстратор из Ростова-на-Дону, сын учительницы рисования, ещё ребёнком он попал в Италию, где и напечатал свой первый комикс. Впос-

ледствии серия комиксов под названием «Фёдор на девять» стала очень известна в Интернете. Главный герой его комиксов – он сам, сюжеты – ситуации, взятые из жизни. Свою популярность Фёдор обрел благодаря графическому роману «Земля Королей». Восемь карточных олицетворений, валеты и короли четырёх мастей с абсолютно разными характерами и темпераментами, оказались заперты в параллельном измерении, владея мощным источником энергии, способным менять окружающую реальность. Территория и сила ограничены, в отличие от непомерного эго и амбиций некоторых героев. Карточные клоны, находясь в плену собственной вселенной, благодаря своему создателю и загадочным устройствам – Генераторам Вероятности, получают возможность с нуля основать идеальное собственное государство и обустроить его на свой вкус. Комикс состоит из 5 томов: первые четыре тома, посвященные мастям, и финальный пятый том. Каждый том напрямую связан с двумя клонами одной масти, в честь которой том и называется. С каждым томом корона на книге потихоньку начинает разрушаться. Также на обложке каждого тома изображены два заглавных персонажа (король и валет определенной масти) и страны позади них. По словам Федора, первый том является предысторией, поэтому персонажи в нём много рассказывают про свою жизнь. Главы были названы в честь времён суток. Также этот том отличается тем, что только в нём появился Фёдор. Червовый том Земли Королей обостряет и углубляет конфликты Трефового тома, уводя историю дальше, к необратимой погибели. Поступки героев иногда предсказуемые, иногда неожиданные. Восемь правителей строят каждый свое государство, пытаясь сделать его лучшим местом для жизни. Например, в Фелиции король обязал всех быть счастливыми и установил распознаватель улыбок. У каждого правителя свой характер, так, Феликс – вспыльчивый оптимист, а Зонтик – боязливый повелитель.

Сегодня популярность «Земли Королей» приобрела поистине колоссальный размах. Поклонники обсуждают продолжение, косплеят персонажей, снимают собственные ролики по мотивам истории. Одна только статистика в ТикТоке захватывает дух: там ролики с хэштегом *#землякоролей* собрали 1,2 миллиарда просмотров. Читатели вместе с героями комикса размышляют на тему того, что же такое власть, а также понимают, что если власть не взять в свои руки, то её обязательно заберет кто-то другой. Пример Фёдора и его комиксов говорит о том, как сильно интернет-сообщество заточено на самобытный графический арт – тот, что говорит с читателями на одном языке, обыгрывает знакомые ситуации, создаётся буквально на глазах у фанатов и поощряет их собственное творчество.

Рекомендовано
***Всеволод ЧЕРНЕЛЕВ**, докт., конф. унив.*

ТВОРЧЕСКИЙ ПУТЬ ЛЕРМОНТОВА: ОСОБЕННОСТИ СТИЛЯ

Олеся ВЕРЕНЧУК (БЕРБЕР),

Филологический факультет

CZU: 821.161.1.09 lesya.berber@mail.ru

Михаил Юрьевич Лермонтов – автор, в котором все дышит самобытностью и творческой мыслью. (В. Белинский). Однажды прикоснувшись к его произведениям, невозможно остаться равнодушным, потому что Лермонтов проникает в каждый уголок читательской души. Белинский писал о его произведениях так: *«Тут было все — и самобытная, живая мысль, одушевлявшая обаятельно-прекрасную форму, как теплая кровь одушевляет молодой организм и ярким, свежим румянцем проступает на ланитах юной красоты; тут была и какая-то мощь, горделиво владевшая собою и свободно подчинявшая идее своенравные порывы свои».*

Жизнь Лермонтова несмотря на то, что он обладал полной материальной независимостью — этим редким для поэтов даром судьбы, — была тем не менее сплошной цепью страданий. Он создал свой мир, в котором находил покой, в котором мог предаваться своей меланхолии, говорить о том, что его действительно беспокоит. *«С душою, горевшей любовью к прекрасному и свободному, он был вынужден жить в обществе, которое прикрывало свое раболепие и разврат фальшивым блеском показного великолепия».* – говорил о нем Александр Герцен. Лермонтов не мог мириться с этим, он не мог об это молчать, именно поэтому его произведения стали тем самым местом «души» писателя. Для его творчества характерно бесстрашие мысли, критически пересматривающей ценности, подвергающей испытанию и сложившийся порядок жизни, и унаследованные традиции, верования, иллюзии. А. Герцен писал об этом в своей статье: *«Лермонтов находился под сильнейшим влиянием гения Пушкина, но Лермонтов никогда не был подражателем его. В отличие от Пушкина Лермонтов никогда не искал мира с обществом, в котором ему приходилось жить: он смертельно враждовал с ним — вплоть до дня своей гибели».* Здесь же слова И. Тургенева о нем: *«На бале дворянского собрания ему не давали покоя, беспрестанно приставали к нему, брали его заруки; одна маска сменялась другою, а он почти не сходил с места и молча слушал их писк, поочередно обращая на них свои сумрачные глаза. Мне тогда же почудилось, что я уловил на лице его прекрасное выражение поэтического творчества...».* Достоевский тоже писал о творчестве Лермонтова: *«Сколько он написал нам превосходных стихов... Он проклинал и мучился, и вправду мучился. Он мстил и прощал, он писал и хохотал — был великодушен и смешон».* Противоречивость Лермонтова встречается нам буквально с первых страниц его произведений. Мы наблюдаем мотивы горечи, разочарования, сомнений, ненависти, но в

то же время мотивы сострадания, любви, преданности, искренности — и все это лишь придает его творчеству необыкновенную многозвучность.

Избранный Лермонтовым путь рефлексии крайне сложен, и это, конечно же, отразилось на его творчестве. В. Ходасевич писал: «Лермонтов первый открыто подошел к вопросу о добре и зле не только как художник, но и как человек, первый потребовал разрешения этого вопроса как неотложной для каждого и насущной необходимости жизненной — сделал дело поэзии делом совести. Может быть, он предчувствовал, какой отклик найдет впоследствии его зов, когда говорил о себе, что он, Лермонтов, дал первый толчок тому движению, которое впоследствии благодаря Гоголю, Достоевскому и Толстому сделало русскую литературу литературой исповеди, вознесло на высоту недосягаемую, сделало искусством подлинно религиозным». Александр Герцен говорил о Лермонтове: «Герои Лермонтова — часть его самого; его стихотворения — самая полная его биография». Ценнейшая черта в творчестве Лермонтова — это субъективность его произведений, в них отражается внутренний мир поэта, его собственные переживания, истории, мысли, и во всем прослеживается взволнованный интерес автора к жизни. До сих пор не только могила, но и место его гибели полны памяти о нем. Кажется, что над Кавказом витает его дух, перекликаясь с духом другого великого поэта: «Здесь Пушкина изгнанье началось и Лермонтова кончилось изгнанье...» – писала о нем А. Ахматова. И действительно эти две личности звучат в разных тональностях, однако часто одного произведения. Если Пушкин – это солнце русской поэзии, то Лермонтов – ее луна. «Смерть Лермонтова, по моему убеждению, – пишет Владимир Сологуб – была не меньшею утратою для русской словесности, чем смерть Пушкина и Гоголя. В нем выказывались с каждым днем новые залоги необыкновенной будущности: чувство становилось глубже, форма яснее, пластичнее, язык самобытнее. Он рос по часам, начал учиться, сравнивать. В нем следует оплакивать не столько того, кого мы знаем, сколько того, кого мы могли бы знать». Лермонтов – автор, в котором дышит самобытность. Он усваивал в опыте других писателей, своих предшественников и современников, то, что могло способствовать выражению его собственной творческой индивидуальности. Прошло два века с тех пор, как мир узнал о таком великом писателе, поэте и прозаике, однако написанные его пером слова до сих пор громко звучат и «глаголом жгут сердца людей».

Рекомендовано
***Ирина РЕМИЗОВА**, лектор унив.*

CONTEXTUL TRANSPLANTULUI DE ORGANE. DILEME ȘI CONROVERSE

Raluca-Rusanda DONȚU,

Facultatea Drept

CZU:34:616-089.843 donturusanda03@gmail.com

Este important să „protejăm demnitatea şi identitatea fiecărei persoane implicate şi să garantăm, fără discriminări, respectul pentru integritatea fiecăruia, precum şi alte drepturi şi libertăţi fundamentale în ceea ce priveşte transplantul de organe şi ţesuturi de origine umană”. Astăzi transplantul este considerat ca fiind cel mai eficient tratament pentru pacienţii cu insuficienţe de organ (boală în fază terminală). Pe baza principiilor legale şi etice recunoscute la nivel internaţional şi considerând propriile aspecte culturale, religioase şi politice, majoritatea statelor au adoptat legi speciale pentru donarea de organe şi transplant. Legislaţia din două state poate prezenta unele diferenţe, cum ar fi sistemul de acord de donare sau certificarea decesului, dar, în cele din urmă, toate vor respecta aceleaşi principii comune, cum ar fi interzicerea comercializării, acordul informat pentru donatorul viu sau alte criterii relevante. Donarea trebuie să fie voluntară şi altruistă într-un cadru legal şi etic foarte clar definit. Datele donatorilor şi ale primitorilor trebuie să fie protejate şi să fie asigurată trasabilitatea, cu excepţia situaţiilor cu relaţie strânsă între donator şi primitor. Asta înseamnă că oamenii, indiferent de condiţie socială sau pregătire, trebuie să aibă acces în mod egal la orice fel de procedură de transplant.

Reglementările statelor sunt diverse și complexe, câteva exemple la acest capitol ar fi: În *Statele Unite*, transplantul de organe este reglementat de Legea națională privind transplantul de organe, care interzice cumpărarea și vânzarea de organe și instituie Rețeaua de prelevare și transplant de organe pentru a gestiona alocarea de organe. În *Australia*, transplantul de organe este reglementat de Legea privind țesuturile umane, care instituie Autoritatea australiană pentru donarea și transplantul de organe și țesuturi pentru a gestiona alocarea de organe. Legea prevede, de asemenea, consimțământul donatorilor sau al familiilor acestora și include norme de protecție a donatorilor și a primitorilor. În *India*, transplantul de organe este reglementat de Legea privind transplantul de organe umane, care interzice cumpărarea și vânzarea de organe și necesită consimțământul explicit al donatorilor sau al familiilor acestora. Legea include, de asemenea, norme pentru înregistrarea centrelor de transplant și pentru înființarea unor comitete de supraveghere.

Transplantul de organe în Republica Moldova este reglementat de Legea nr. 42 din 06.03.2008, aceasta prevede consimțământul în scris al donatorilor și alocarea organelor

pe baza urgenței medicale și a compatibilității. Norme detaliate sunt stabilite pentru prelevarea și transplantul de organe, țesuturi și celule, iar drepturile donatorilor și ale primitorilor sunt protejate prin interzicerea traficului ilegal de organe și confidențialitatea informațiilor medicale. Agenția Națională de Transplant, Consiliul Național de Transplant și Comitetul de etică pentru transplant sunt organe care supraveghează și reglementează practica transplantului de organe în Moldova. Scopul legii este să asigure practica etică și sigură a transplantului de organe și satisfacerea nevoilor pacienților în mod corect și echitabil. Diferențele dintre România și Republica Moldova în ceea ce privește transplantul de organe, în ciuda multor asemănări legislative, se prezintă prin faptul că în timp ce ambele țări necesită consimțământul informat pentru donarea de organe, România permite „consimțământul prezumat", în timp ce RM necesită întotdeauna obținerea consimțământului explicit. De asemenea, criteriile de alocare a organelor pot varia, deoarece fiecare țară ia în considerare factori diferiți. În cele din urmă, cele două țări au semnat un acord de colaborare în 2019 pentru a face schimb de organe între pacienții aflați pe listele de așteptare și pentru a pregăti personalul implicat în activitatea de transplant.

Există mai multe opinii privind modul în care transplanturile de organe pot fi mai bine reglementate, după părerea noastră, unele dintre acestea includ: îmbunătățirea educației și a sensibilizării publicului, proceduri standardizate, o colaborare sporită între țări, reforme juridice și de reglementare, și creșterea finanțării și a resurselor. Pentru a îmbunătăți reglementarea transplanturilor de organe, este necesară o abordare cuprinzătoare care să trateze diferitele provocări și bariere în calea donării și a transplantului.

În concluzie, transplantul de organe reprezintă un progres medical important care are potențialul de a îmbunătăți sănătatea și bunăstarea a milioane de oameni din întreaga lume. Cu toate acestea, este important să ne asigurăm că practicile de transplant de organe sunt ghidate de principii etice și juridice și că sunt concepute pentru a promova binele public și pentru a proteja drepturile și demnitatea tuturor persoanelor implicate.

Bibliografie:

1. Legea nr. 282/2013 privind transplantul de organe, țesuturi și celule de origine umană, modificată (România).
2. Legea nr. 42 din 06.03.2008 privind transplantul de organe, țesuturi și celule umane.
3. Aspecte etice şi legislative ale donării şi transplantului de organe şi ţesuturi. Dan Adrian, LUSCALOV
4. VASILE, Gabriel Gicu. *Donaţia de organe, ţesuturi şi cellule*: Teză de doctor.
5. https://transplant.gov.md/- Agenția de transplant
6. Raport anual de activitate- https://transplant.gov.md/sites/default/files/doc

Recomandat
***Natalia MARKOVA**, lector univ.*

LEZIUNEA – VICIU DE CONSIMȚĂMÂNT ÎN CONTRACTELE DE DREPT PRIVAT

Alexandrina DAVIDOV,

Facultatea Drept

CZU: 347.441.142.3 alexandrina.davidov@gmail.com

Prin intermediul acestei cercetări, vom stabili locul și rolul leziunii ca viciu de consimțământ în contractele de drept privat. Am analizat apariția, evoluția și aplicabilitatea acestui concept în contractele de drept civil și contractele de muncă la etapa actuală. Leziunea ca viciu de consimțământ mereu a lăsat un șir de întrebări despre aplicatibilitatea acestuia, fiindcă mereu vorbim despre eroare, dol, violență și mai apoi de leziune. Stabilirea concretă a apariției acestui termen este dificilă, întrucât dreptul privat roman nu conținea norme cu privire la leziune.

Însă din spusele lui Ulpianus, care afirma că: „principiile de drept sunt: a trăi în mod onest, a nu vătăma pe nimeni și a da fiecăruia ceea ce i se cuvine" [3, p.8], deducem că doctrina romană prevedea anumite principii de drept ce sunt asemănătoare naturii leziunii. Termenul „leziune" provine din limba franceză *lesion*, ceea ce înseamnă nerentabilitate, caracter dificitar [3, p.8].

Codul civil al Republicii Moldova (CC RM) [1] la art. 343 defineşte actul juridic încheiat prin leziune ca fiind acel act juridic, pe care o persoană îl încheie din cauza unui concurs de împrejurări grele de care a profitat cealaltă parte, în condiţii extrem de nefavorabile pentru prima.

Pentru a invoca existența leziunii, este necesară întrunirea cumulativă a următoarelor condiții: actul să fie încheiat din cauza unui concurs de împrejurări grele, leziunea să fie o consecință directă a actului respectiv, leziunea să existe în raport cu momentul încheierii actului juridic, actul să fie încheiat în proporţii extrem de nefavorabile, adică disproporția de valoare dintre contraprestații trebuie să fie evidentă și cealaltă parte trebuie să profite de circumstanțele de încheiere a actului juridic.

În literatura de specialitate, este unanim recunoscut că „leziunea presupune două elemente: unul obiectiv şi altul subiectiv. Elementul obiectiv constă din disproporţia vădită dintre contraprestaţii, care face ca actul juridic să fie extrem de nefavorabil pentru una din părţi. Cel subiectiv constă din profitarea stării de nevoie în care se află una din părţi" [3, p.8].

O condiție indispensabilă este necesară existența unui concurs de împrejurări grele, adică o stare de nevoie care să silească pe una dintre părţi la încheirea unui act juridic. Dacă nu existau asemenea împrejurări, persoana nici nu-l încheia. Cu părere de rău, Codul civil al Republicii Moldova nu precizează dacă starea de nevoie poate fi una materială sau spirituală. La fel pentru a fi în prezența leziunii, împrejurările nu pot fi create de partea care profită, în asemenea condiții vom vorbi despre violență sau dol.

Un alt aspect al analizei leziunii este calcularea termenului de înaintare a acţiunii privind anularea actului juridic încheiat prin leziune. Potrivit art. 345 alin. (1) CC RM,

persoana îndreptăţită are dreptul să ceară anularea actului juridic încheiat prin leziune în termen de 6 luni de la data când a aflat sau trebuia să afle de temeiul anulării. Deci, termenul de prescripţie extinctivă începe a curge, potrivit regulii generale, din momentul când persoana a aflat sau trebuia să afle despre temeiul anulării.

Viciile de consimțământ ale actului juridic sunt reglementări de dreptul comun, fiind aplicabile şi în sfera raporturilor juridice de muncă. Respectiv, discutam despre leziune în contractele individuale de muncă.

Codul muncii al Republicii Moldova (CM) [2] conţine o serie de reglementări în scopul protejării salariaţilor contra abuzurilor din partea angajatorilor. Astfel, art.12 CM prevede că clauzele din contractele individuale de muncă, din contractele colective de muncă şi din convenţiile colective sau din actele juridice emise de autorităţile administraţiei publice menţionate la art.4 lit.d) şi e), care înrăutăţesc situaţia salariaţilor în comparaţie cu legislaţia muncii sunt nule şi nu produc efecte juridice.

Respectiv, în ipoteza în care angajatorul ar profita de situația materială precară a salariatului și i-ar stabili acestuia un salariu sub limita prevăzută de lege, atunci stipularea contractuală cu privire la salarizare va fi nulă și automat se va înlocui cu prevederea legală respectivă. Deci, posibilitatea leziunii în contractele individuale de muncă este exclusă [4, p.29].

În concluzie, leziunea este un temei al nulității actului juridic justificându-se prin faptul că partea care a profitat de situația nefavorabilă a celeilalte părți, conform art. 10 CC RM, acționează contrar principiului bunei credințe în acord cu legea, cu contractul, cu ordinea publică şi cu bunele moravuri.

Deși viicile de consimțământ sunt reglementate de drept comun, cea mai mare aplicabilitate leziunea o are doar în contractele civile. Deci, legiuitorul, la adoptarea normei cu privire la leziune, a ţinut cont de scopul principal al dreptului civil.

Referințe:

1. Codul civil al Republicii Moldova nr.1107-XV din 06 iunie 2002. În: *Monitorul Oficial*, nr.82-86 din 22.06.2002, intrat în vigoare la 1 ianuarie 2003, modernizat prin Legea nr.133 din 15.11.2018 privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative, în *Monitorul Oficial*, nr. 467-479 din 14.12.2018, intrat în vigoare la 01.03.2019.
2. Codul muncii al Republicii Moldova nr. 154-XV din 28.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 159-162 din 29.07.2003.
3. VOLCINSCHI, Victor. Leziunea – un viciu de consimţământ sau un temei special de declarare a nulităţii relative a actului juridic. În: *Revista Națională de Drept*, 2007, nr. 9, pp. 8-10.
4. MACOVEI, Tatiana. Condiții de fond și de formă privind încheierea contractului individual de muncă. În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr. 12, pp. 26-32.

Recomandat
***Tatiana TABUNCIC**, dr., conf. univ.*

SUPREMAȚIA CONSTITUȚIEI REPUBLICII MOLDOVA: DE LA CONSACRARE LA REALIZARE

Ana-Maria HÎNCU,

Facultatea Drept

CZU: 342.4:342.72/.74(478) anamariahincu0903@gmail.com

O constituție poate fi recunoscută ca lege supremă a unui stat, dacă ea corespunde unor constante: este o expresie a voinței poporului, sediul drepturilor și libertăților cetățenești [1, p.217], determină funcțiile și atribuțiile ce revin autorităților publice [2, p. 263] și furnizează principiile directoare pentru asigurarea ordinii juridice. Supremația constituției este asigurată printr-un șir de garanții, precum:

- *îndatorirea fundamentală a cetățeanului de a respecta Constituția.* La asigurarea supremației constituției pot și trebuie să participe și cetățenii [3, p. 444]. Probleme pe care le-am identificat în acest segment sunt: inexistența unei astfel de îndatoriri fundamentale în textul Constituției Republicii Moldova și lipsa culturii juridice în rândul cetățenilor;
- *controlul general al aplicării constituției.* Ne referim la supravegherea generală a aplicării prevederilor constituționale în activitatea cotidiană a autorităților publice;
- *controlul constituționalității legilor*. Unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova este Curtea Constituțională. O hotărâre ce reprezintă un exemplu concludent în exercitarea voinței poporului este Hotărârea Curții Constituționale cu privire la restabilirea dreptului cetățenilor de a-și alege președintele [4]. De asemenea, identificăm și Hotărârea nr. 17 din 19 mai 2016 cu privire la omisiunea legislativă din cadrul art. 191 Cod de procedură penală care reglementează eliberarea provizorie sub control judiciar, dar fără un termen maxim pentru care să poată fi dispusă această măsură preventivă, astfel încălcându-se dreptul fundamental la circulație [5].

Totodată, facem referire și la Avizul Curții Constituționale din 15 aprilie 2021 cu privire la dizolvarea parlamentului justificat de imposibilitatea formării guvernului. Conform art. 134 alin. (3) al Constituției Republicii Moldova: Unica autoritate care asigură supremația Constituției este Curtea Constituțională, astfel acest aviz a fost adoptat legitim și legal [6]. Pe de altă parte, se identifică problema nerespectării obligativității hotărârilor Curții Constituționale, după ce deputații și-au susținut votul de neîncredere față de judecătorii Curții Constituționale [7], fapt care din nou vine asuprire a supremației Constituției.

Includem cele mai semnificative încălcări ale Constituției Republicii Moldova: art. 1, art. 3, art. 11 – despre suveranitatea, independența, indivizibilitatea și inalienabilitatea statului, dar și interzicerea dislocării trupelor militare de pe teritoriul altor state pe teritoriul Republicii Moldova, articole încălcate flagrant de autoritățile din stânga Nistrului.

Subliniem că ideea asigurării supremației Constituției Republicii Moldova este o premisă pentru edificarea statului de drept, căci art. 1 care consemnează faptul că Republica Moldova este un stat de drept, la moment înfățișează o normă-scop.

Astfel venim cu un şir de recomandări privind aspectele ce ar contribui la asigurarea supremației constituției: dezvoltarea culturii juridice în rândul cetățenilor, responsabilitatea autorităților publice de a supraveghea aplicarea normelor constituționale în domeniul lor de activitate, recunoașterea puterii de jurisdicție a Curții Constituționale, responsabilitatea acesteia de a verifica constituționalitatea unor prevederi existente care conțin omisiuni legislative susceptibile să afecteze drepturile fundamentale, consolidarea statutului și crearea condițiilor prielnice pentru edificarea statului de drept.

Referințe:

1. IONESCU, Cr. *Tratat contemporan de drept constituțional contemporan,* Bucureşti: C.H. Beck, 2008.
2. DELEANU, I. *Drept constituțional și instituții politice*. Tratat. Vol. I. București: Europa Nova, 1996.
3. GUCEAC, I. *Tratat elementar de drept constituțional.* Vol. I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2020.
4. Curtea Constituțională a restabilit dreptul cetățenilor de a-și alege președintele, 04.03.2016. Disponibil: https://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=7&id=759&t=/Media/Noutati/Curtea-Constitutionala-a-restabilit-dreptul-cetatenilor-de-a-si-alege-Presedintele
5. RENIȚĂ, Gh. *Controlul de constituționalitate al omisiunilor legislative*. Disponibil:https://juridicemoldova.md/12843/controlul-de-constitutionalitate-al-omisiunilor-legislative.html
6. ARSENI, Al. *Supremația Constituției și raporturile dintre ramurile puterii*. Disponibil: https://juridicemoldova.md/11117/suprematia-constitutiei-si-raporturile-dintre-ramurile-puterii.html
7. *Criza Constituțională în Republica Moldova*. Council of Europe Portal. Disponibil: https://www.coe.int/ro/web/chisinau/-/constitutional-crisis-in-the-republic-of-moldova-call-for-restraint-and-dialogue-parliament-should-repeal-today-s-decision-statement-by-president--buqu

Recomandat
***Doina CUCIURCĂ**, magistru, asist. univ.*

RAPORTUL DINTRE AUTORITĂȚILE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE CENTRALE ȘI ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE: SITUAȚIA ÎN REPUBLICA MOLDOVA ȘI PRACTICA STATELOR EUROPENE

Chiril ȘEVȚOV,

Facultatea Drept

CZU: 354:352(4+478) ksevcov88@gmail.com

Importanța raportului dintre autoritățile APC și APL se datorează faptului că evoluția procesului de descentralizare și a dezvoltării autonomiei locale în Republica Moldova este una dintre sarcinile primordiale despre care se vorbește la toate nivelele administrației statale. Rezolvarea acestei sarcini depinde în mod direct de eficiența și productivitatea relațiilor dintre administrația publică centrală și administrația publică locală. În contextul inițierii și următoarei implementări a reformei administrativ-teritoriale, legiuitorul ar trebui să apeleze la modelele europene privind interacțiunea dintre nivelele administrației publice.

Din perspectiva relațiilor dintre APC și APL există state descentralizate, centralizate și mixte. În virtutea practicii statelor europene, cunoaștem diferite modele de relații dintre diferite autorități: modelul agențiilor, modelul autonomiei relative și modelul bazat pe interacțiune [1, p.439].

Indiferent de modelul aplicat, actele normative internaționale determină, tangențial, specificul și caracteristicele raporturilor de drept administrativ dintre diferite nivele ale administrației publice. Printre actele juridice care reprezintă nivelul internațional de reglementare juridică putem evidenția: Declarația universală a drepturilor omului, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, Convenția-cadru europeană asupra cooperării transfrontaliere a colectivităților sau autorităților teritoriale, Carta albă a guvernării europene, Carta europeană a autonomiei locale [2].

În cazul Republicii Moldova, Constituția consacră în art.109 că administrația publică se bazează pe principiul autonomiei locale, descentralizării serviciilor publice, consultării cetățenilor în problemele locale etc. Autoritățile publice locale beneficiază de autonomie decizională, organizațională, gestionară și financiară, au dreptul la inițiativă în tot ceea ce privește administrarea treburilor publice locale. Totodată, intervin două dispoziții: art.34 din Codul administrativ consacră că autoritățile publice au obligația să colaboreze în vederea realizării competențelor, iar art.5 din Legea 435 din 2006 privind descentralizarea administrativă prevede că autoritățile publice locale și cele centrale pot coopera, în condițiile legii. În realitate RM se confruntă cu un șir de probleme în acest domeniu: existența unei tutele excesive a APC asupra APL, în special în ceea ce privește gestionarea financiară, presiunea asupra APL bazată pe un număr exagerat de rapoarte etc. [3].

Astfel, Congresul Autorităților locale și regionale din Europa a emis diverse Rapoarte de monitorizare privind Republica Moldova, indicând necesitatea de a întreprin-

de mai multe acțiuni în sensul democrației locale [4]. Realizarea reformelor în domeniu au fost facilitate, în special, de aceste rapoarte și recomandări. Cu un șir de recomandări vin și reprezentanții Congresului autorităților locale din Moldova (CALM). Experții CALM au propus în 2018 implementarea modelului DACIA: descentralizare administrativă, cooperare intercomunală, amalgamare.

Practica României: raporturile dintre autoritățile administrației publice locale exclud subordonarea administrativă, iar controlul actelor în instanțe judecătorești speciale vizează numai legalitatea, nu și oportunitatea acestora [5].

Practica Germaniei: în Germania funcţionează un sistem dezvoltat de cooperare între colectivităţile locale. În edificarea relațiilor dintre administrația publică centrală și administrația publică locală în Germania nu există reglementări unice [5].

Practica Franței: modelul francez este o simbioză dintre centralizare și descentralizare, dintre controlul de stat și autonomia locală. Statul nu are funcția de judecător, capabil să pedepsească puterea locală pentru nesupunere, el devenind partener, care colaborează cu administrația publică locală pornind de la principiul legalității și controlului limitat [5].

Practica Spaniei: datorită unui regim juridic diversificat, diferit și flexibil s-a recunoscut „de jure" și în mod oficial autonomia tradiţională a unor regiuni precum Catalonia, Ţara Bascilor şi Galiţia [5].

Fiecare stat își construiește și dezvoltă propriul model de interacțiune dintre administrația publică centrală și locală, pornind de la tradițiile istorice, necesitățile populației, capacitatea de a dezvolta autoadministrarea locală, unde statul devine partener și creează condiții pentru dezvoltarea acesteia. Dat fiind faptul că reglementările juridice au stabilit parcursul strategic de implementare a reformelor din sistem, propunem spre analizare următoarele condiții, care ar asigura buna organizare a conducerii statale din perspectiva raportului dintre autoritățile de diferite niveluri: asigurarea unui dialog permanent al autorităților centrale cu CALM; elaborarea cadrului normativ care ar permite crearea subdiviziunilor poliției locale în unitățile administrativ-teritoriale; eliminarea cazurilor de imixtiune a autorităților centrale în activitatea comunităților; instituirea unor mecanisme de formare și dezvoltare a competențelor profesionale a funcționarilor publici pentru asigurarea unui managment efectiv; consultarea practicii statelor europene în vederea implementării și promovării unor mecanisme, modele și bune practici, argumentate științific etc.

Referințe:

1. ЗОТОВ, В. *Местное самоуправление,* Энциклопедия, 2010.
2. FOTESCU, V. Reglementarea raporturilor de drept administrativ dintre administrația publică centrală și administrația publică locală în legislația internațională. În: *Materialele conferinței „Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice"*, USM, 2022.
3. FOTESCU, V. Abordări teoretice privind raporturile dintre autoritățile administrației publice centrale și autoritățile administrației publice locale. În: *Legea și viața*, nr.2(338) din 2020.

4. *Report on the situation of local democracy in the Republic of Moldova – Monitoring Committee CG34(2018) 09/28 March 2018,* https://rm.coe.int/local-democracy-in-the-republic-of-moldova-monitoring-committee-rappor/16807931de
5. FOTESCU, V. Practici ale țărilor europene privind relațiile dintre autoritățile administrației publice centrale și administrația publică locală. Forme de interacțiune. În: *Conferința „Realități și perspective ale învățământului juridic național"*, Chișinău, 2019.

Recomandat
***Tatiana IGNATIUC**, magistru, asist.univ.*

100 DE ANI DE LA ADOPTAREA CONSTITUȚIEI ROMÂNIEI (Evoluții, context și perspective europene în România și Republica Moldova)

Cristian GOLOGURSCHI,

Facultatea Drept

CZU: 342.4(498):341.232(498+478) cristiangologurschi.03gmail.com

Actualitatea și importanța temei abordate: Prezentul articol tratează itinerarul istoric parcurs de neamul românesc prin perspectiva unor evenimente care au adus schimbări radicale în mentalitate și nivelul de conștiință. Întreaga lucrare se centrează în jurul Constituției din 1923, care în contextul său istoric propriu-zis reprezenta un simbol al democrației, constituind un exemplu elocvent și demn de urmat pentru parcursul democratic al altor state. Prin aplicarea Constituției din 1923 în Vechiul Regat Român s-au garantat schimbări politice, economice și sociale, ulterior apare necesitatea de a evalua gradul de eficiență a aplicării Constituției din prezent și de a face o analiză obiectivă asupra transformărilor pozitive pe care le generează și asupra modului în care sunt ocrotite drepturile și libertățile fundamentale ale fiecărei persoane. Într-un asemenea context destul de delicat, se încearcă pe alocuri cu pași de anticipare să se stabilească corect direcția de viitor și prerogativele esențiale pe care Republica Moldova își propune să le înfăptuiască. Tratând realitatea omniscient, observăm că Constituția din 1923 s-a interpătruns cu situația politică de azi, pentru că și atunci se urmărea stabilirea unui echilibru statal, prin crearea unui stat de drept și prosper. În realizarea acestei misiuni, Republica Moldova are de ales între parteneriatele estice și cele vestice, dilemă cauzată de răscrucea internațională dintre două mari ideologii și mentalități economice. O parte din relatările acestui articol, se axează asupra tentativelor de consolidare a unor noi relații internaționale și asupra atrocităților provocate de conflictul transnistrean, care a devenit un factor de risc eminent la adresa stabilității și integrității teritoriale a Republicii Moldova. Tot aici se pune și problema migrației care a dezis țara, de o parte din rațiunea sa lucidă în contextul cursului de dezvoltare. Deci, vedem care sunt provocările actuale, cum Republica Moldova oferă reacția sa de răspuns și în ce măsură suntem gata să deschidem ușile familiei europene, în situația în care suntem martori oculari la o vărsare de sânge în zona Estică a Europei.

Scopul: Analizând toate aceste extreme și probleme majore, ce afectează ordinea internațională, avem deosebita oportunitate de a pava poteca evoluției statului nostru, astfel ca în viitorul apropiat să prospere din punct de vedere democratic și să aibă o imunitate la toate provocările meschine și perplexe venite ca amenințare directă asupra armoniei statale.

Rezultatul cercetării: Cercetarea a avut ca finalitate cunoașterea procesului de evoluție a Republicii Moldova și relevarea nivelului de pregătire în acceptarea noilor provocări, care ar putea schimba radical poziția pe arena internațională. O atenție deosebită este acordată neutralității statului nostru care este garantată prin prevederile ar-

ticolului 11 din Constituția Republicii Moldova, vedem cum rezistă fragilitatea acestei neutralități, care nu mai este atât de sigură după dislocarea unor trupe străine în spațiul transnistrean. Tot în acest context, poate fi reamintită neutralitatea solidă a statelor scandinave și nivelul elevat al democrației pe care l-au construit în timp. Printr-o asemenea abordare, poate fi observată destul de conturat influența Federației Ruse asupra suveranității Republicii Moldova.

O altă constatare, la fel de grandioasă, este desprinsă de la democratica Constituției române din 1923, care trimite o lecție istorică cu un preț inestimabil, învățându-ne că unitatea națională este arma dintâi a unui popor democrat. Pe când, lipsa de unitate sugerează lipsă de încredere și stabilitate în toate structurile statale. Republica Moldova în contextul problemelor actuale simte nevoia acută a unei unități de neam capabilă să determine vectorul concret al dezvoltării noastre, lucru care indirect va elimina influențele nedorite.

Prin referire directă la organizațiile internaționale care influențează cooperarea interstatală, reușim să constatăm aportul enorm și sprijinul necondiționat pe care îl recepționează Republica Moldova, find considerată un adevărat prieten la capitolul destinderii relațiilor internaționale, este oportun de evidențiat că suntem la început de cale, din cauza parcursului comunist care a dominat guvernarea, perioade semnificative de timp. Republica Moldova și-a demostrat intențiile sale nobile, manifestând preocupări globale, prin aderarea și cooperareaa cu GUAM, în scopul securității și combaterii terorismului și prin colaborarea cu Organizația Națiunilor Unite, unde Republica Moldova deține calitate de stat-membru începând cu 2 martie 1992.

Concluzii: Trasând o linie concluzionară referitor la cele relatate anterior, menținem poziția fermă a cooperări Republicii Moldova cu statele occidentale și Statele Unite, care mereu au manifestat solidaritate și înțelegere față de situațiile de criză cu care ne-am confruntat de la independență, acest sprijin vestic nu s-a manifestat doar prin loturi de asistență macrofinanciară, dar și prin oferirea unor relații de prietenie și a unei libertății de expunere, lucruri de care am fost izolați în perioada dominației comuniste. Este motivul cel mai elocvent de a nu face cârdășii cu cei care au interese pe la spate și să nu luăm apărarea celor care cândva au știut să ne zdrobească sub picioare. Trebuie să oferim voce prerogativelor noastre, măcar în numele Independeței naționale. De ani buni, încercăm să ne tot autoafirmăm, adesea ciocnindu-ne de obstacole practic inseparabile în cale, de aici putem învăța că doar adevăratele prietenii de pe arena internațională vor acorda sprijinul necesar, fără a cere lucruri de preț în schimb. Momentul de răscruce în care ne aflăm astăzi se datorează în special nesiguranței cu care am călcat ieri, nimic nu vine deodată, totul se clădește cărămidă cu cărărmidă, cel puțin așa funcționează mentalitatea diplomatică. Republica Moldova poate coopera cu orice țară de pe pământ atât timp cât este în beneficiul ambelor state și nu vizează o izolare față de celelalte națiuni, fiindcă izolarea este primul pas spre ură și interese secrete, ceea ce vine în detriment cu politica de colaborare și consolidare promovată prin toate forțele posibile de statele UE și prietenii lor.

Recomandări:

- ✓ Pentru o viziune mai profundă asupra acestor evenimente și asupra procesului de cooperare pe care îl realizează Republica Moldova, considerăm plauzibile

următoarele recomandări: Consolidarea unei politici solide bazată pe egalitate și democrație.

- ✓ Este absolut necesar să menținem relațiile de bună vecinătate atât cu Estul cât și cu Vestul, orice ură provocată poate veni în detrimentul nostru.
- ✓ Apropierea față de țara-mamă, deoarece România deține un cuvânt ferm și încrezătot în structurile europene, ceea ce ar fi un avans considerabil în construirea de noi relații și în întărirea celor existente.
- ✓ Extinderea cooperării într-o multilateralitate de domenii și sfere ale vieții sociale.
- ✓ Convorbiri cu înalți demnitari de state, care prin experiența lor ar putea oferi sfaturi de restructurare a mecanismului din Republica Moldova.
- ✓ Continuarea tratativelor și insistarea asupra dezarmării spațiului transnistrean, care reprezintă veriga insecurității nu doar pentru Republica Moldova, ci și pentru întreaga Europă de Est.
- ✓ Educarea nondiscriminării și asigurarea unei protecții sociale popoarelor etnice;
- ✓ Rolul activ al poporului este mereu binevenit, la capitolul dat am putea prelua tactica elvețiană de implicare a societății civile în diferite alegeri prin referendumuri.
- ✓ Dezvoltarea locală a întreprinderilor pe bază de resurse existente, acest proiect ar putea fi factorul salvator în reducerea ratei de inflație și în readucerea echilibrului economic.
- ✓ Oferirea de asistență umanitară unor state care au suferit în urma unor calamnități naturale, aici este binevenit să uităm de rivalitatea istorică, aplicând principiul umanismului care denotă că suntem egali prin diferențele noastre.

Bibliografie:

1. A.Arseni, Drept Constituțional și Instituții Politice, Tratat Elementar, Vol I, Chișinău- 2005 CEP USM.
2. Anton Muraru, Istoria românilor, Basarabia și Transnistria 1812-1993, Chișinău-1995.
3. Arif Yunusov. Migration Processes in Azerbaidjan, „Adiloglu" Baku-2009.
4. Constituția Republicii Moldova, 29 iulie 1994.
5. Constituția României de la 29 martie 1923.
6. Dinu Poștarescu, O Istorie a Basarabiei în date și documente 1812-1940, CARTIER ISTORIC.
7. Ian Bache Stephen George, Politica în Uniunea Europeană, Editura EPIGRAF.
8. Ion Guceac. Tratat Elementar de Drept Constituțional, Vol. I, Chișinău 2001.
9. Ion Rusu. Drept Constituțional și Instituții Politice, LUMINA LEX, București 2001.
10. Ludmila D. Cojocaru, Arhivele Memoriei, Volumul I, Chișinău, Tipografia Balacron 2016.
11. Moldova, România, Ucraina: Integrarea în structurile europene, Chișinău- 2000.
12. Octavian Țîcu. Opagină din istoria Basarabiei. Sfatul Țării (1917-1918), Prut Internațional.
13. Philip Longworth, Crearea Europei de Est, Balkan History Programme, Curtea veche, București, 2002.
14. Raporturile dintre stat și societatea civilă în Republica Moldova în contextual realizării reformei democratice, Chișinău 2014.

15. Ştefan Ciobanu, BASARABIA, populația, istoria, cultura, editura CLIO BUCUREŞTI, CHIŞINĂU ŞTIINŢA 1992.
16. Teodor Cârnaț, Drept Constituțional, Chişinău 2010.
17. V. Moşneaga, Gh.Mohamadifard, V. Teosa, REPUBLICA MOLDOVA DOUĂ DECENII PE CALEA DEMOCRAȚIEI ŞI INDEPENDENȚEI, Editura PAN EUROPE, Iași România- 2009.
18. V. TEOSA. Ştiința Politică în Republica Moldova: Realizări şi Perspective, Chişinău 2011 CEP USM.
19. Valentina Teosa, Grigore Vasilescu, Emil Ciobu, Serviciul Diplomatic: Teorie şi practică, Chişinău, 2011 CEP USM.
20. Valeriu Moşneaga. Politica Externă a Republicii Moldova, Aspecte ale Securității şi colaborării regionale, Chişinău 1998.
21. Victor Moraru. REPUBLICA MOLDOVA: Provocările Migrației, Ştiința 2010.
22. Dumea Viorel, INTEGRAREA ROMÂNIEI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ ŞI CONSECINȚELE ACESTEIA ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII ŞI APĂRĂRII NAȚIONALE.pdf.
23. ru.scribd.com/document/187220703/Carta-ONU-pdf#.
24. https:// https://romania.representation.ec.europa.eu/despre-noi/scurt-istoric-al-relatiilor-dintre-romania-si-uniunea-europeana_ro.

Recomandat
***Corina ZAPOROJAN**, lector univ.*

PARENTHESES ON ENVIRONMENTAL OFFENSES AND PENALTIES - ANALYSIS OF THE NATIONAL AND US LEGAL FRAMEWORKS IN THE INCRIMINATING MATTER

Xenia MARANDICI, Irina AGATII,

Facultatea Drept

CZU: 343.77:343.8(478+73)

eliemax16@mail.ru
mishairinaagatii@gmail.com

There is no doubt that the consequences of one's actions in the environmental law have a general impact on the country's welfare. More than 20 years after environmental penalties' introduction in most industrialized countries, their use against environmental offenders is being reconsidered. Both in the United States and the Republic of Moldova, environmental lawmakers and regulators have recently been actively reviewing how to extend penalties in terms of scale and scope for reasons of enhanced special and general deterrence. At the same time, their use continues to be questioned by environmental lawyers on the grounds of lack of effectiveness and excessive cost. The *effectiveness* arises out of the citizen's awareness of the disastrous consequences of overall illegal activities in the given territory, and the best way to ensure that the misdemeanors won't bring any more harm is to give a law compliance just and clear frames, where the law enforcement can be brought into an action.

The origins of criminalizing environmental offences in almost all European countries lie in the 1980s. *The United States Environmental Protection Agency's* criminal enforcement program was established in 1982, with full law enforcement authority granted in 1988. The Republic of Moldova introduced criminal prosecution of environmental offenses for the first time in 1980s when criminal legislation was extended to include crimes against the environment. However, countries differ substantially in terms of the function criminal sanctions fulfill within their domestic enforcement system.

In contrast to the United States, *civil prosecution of environmental offences* as used by the Environmental Protection Agency is not an option available to regulators in the Republic of Moldova legal system. The difference in the volume of criminal prosecutions between the United States and Republic of Moldova can therefore be taken to reflect differences in enforcement options, among other factors. The Criminal Code of the Republic of Moldova is a federal law. A critical aspect of its implementation is, however, that it is delegated comprehensively to administrative-territorial units within the Republic for the purpose of *detection*, *prosecution*, and *sanctions*. In contrast to the United States, there is no federal shadow system of federal prosecutors or environmental officers who monitor and assist state-level enforcement and potentially preempt state-level enforcement.

In order to balance out the impact of the negative externalities of the present issues, we must analyze how to bring into action the positive externalities of the environmental

policies. Generally speaking, through raising the prominent issues in social interactions with nature and creating a more effective register of pollution, water regulator as well as biodiversity one, the State will be able to ensure the individual's behavior compliance with the legal norms which, in turn, will create a general deterrence improvement.

Through following the coordinates of social wellbeing, economic and environmental outcomes with the improved management of the offense punishment and clear distinction of the endangered areas the legislation can be several steps toward ensuring the rule of law and law-abidingness, maintaining healthy cohesion through the whole of environmental regulators.

Even though *prima facie* as frequently witness by us crime of littering isn't something many citizens think about, in a long-term perspective becomes a problem, a pressing matter. Which is why, following the US legislation perspective that sets for small littering typically punishing with a monetary fine, a set number of hours spent picking up litter, or community service can be a strong push-toward the goal in question.

Environmental law regulations are essential for safeguarding people, natural resources, habitats, wildlife, and the environmental wellness, and it is crucial for constant improvement to compare different legal perspective on the common safeguard of the whole states, which is exactly the point of our research.

References:

1. The Marine Mammal Protection Act of 1972 of the United States.
2. The Endangered Species Act of 1973 of the United States.
3. The Criminal Code of the Republic of Moldova.
4. The Contravention Code of the Republic of Moldova.
5. The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES).
6. Law no. 1422/1997 on the Protection of Atmospheric Air of the Republic of Moldova.
7. The Clean Water Act of 1972 of the United States.

Recommended
***Irina SÎLI**, Ph.D. in Law, University lecturer*

EXCEPȚIA APLICARII FORȚEI FIZICE ȘI A MIJLOACELOR SPECIALE FAȚĂ DE FEMEI DEȚINUTE

Veronica POZNEACOVA,

Facultatea Drept

CZU: 342.721:343.84(478)-055.2 veronicapozneacova@gmail.com

Actualitatea şi importanţa temei abordate. Femeile în detenție, de regulă, provin din familii social vulnerabile, sunt victimele violenței sexuale și fizice, suferă din cauza bolilor mentale [1], sunt dependente de consum de alcool sau droguri [2], ceea ce determină riscul ridicat de aplicare a torturii, tratamentului sau pedepsei inumane și degradante fața de această categorie de persoane, deosebit de vulnerabilă în prezența acestor tipuri de abuz [3].

Vulnerabilitatea sporită a deținutelor determină aplicarea prudentă și limitată a forței fizice și a mijloacelor speciale față de femei. Cu toate acestea, prezența fenomenului automutilărilor, agresivitatea deținutelor, tentative de suicid frecvente în sistemul penitenciar al Republicii Moldova duc la cristalizarea practicii aplicării forței fizice și a mijloacelor speciale fața de deținute, ceea ce determină, pe de o parte, necesitatea stabilirii cazurilor excepționale în care colaboratorii organelor de drept sunt în drept să aplice forță, iar pe de altă parte, proporționalitatea forței aplicate și procedurile, care urmează să fie respectate de către colaboratori până și după aplicarea forței fizice și a mijloacelor speciale.

Scopul. În urma cercetării, ne-am pus drept scop determinarea cazurilor, în care colaboratorii organelor de drept pot aplica forța fizică și mijloace speciale fața de femei, procedura, care trebuie să fie urmate în aceste cazuri, cât și riscurile aplicării forței fizice față de această categorie de persoane.

Rezultatele cercetării. Regulile privind aplicarea forței fizice și a mijloacelor speciale față de femei sunt stabilite în cadrul standardelor internaționale, printre care Regulile Nelson Mandela [4], Regulile Bangkok [5], Regulile Penitenciare Europene REC(2006)2 [6], Recomandările Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante, Hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului. În cadrul legislației naționale, regulile privind aplicarea forței fizice și a mijloacelor speciale sunt reglementate în legi și actele subordonate legii, precum Codul de executare [7], Statutul executării pedepsei de către condamnați [8], Legea nr. 218 din 19-10-2012 privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc [9], Hotărârea de Guvern nr. 474 din 19.06.2014 cu privire la aprobarea Nomenclatorului mijloacelor speciale, al tipurilor de arme de foc şi al muniţiilor aferente, precum şi a regulilor de aplicare a acestora [10].

În conformitate cu prevederile standardelor internaționale, neaplicarea forței fizice față de deținute reprezintă un deziderat spre care tind toate statele democratice. Cu titlu de excepție, ca ultim resort, în cazul în care siguranța în cadrul instituției peni-

tenciare nu poate fi menținută prin alte modalități, față de femei poate fi aplicată forță fizică și mijloace speciale în următoarele cazuri: a) legitimă apărare a colaboratorilor, în cazul prezenței unui atac direct, imediat, material, real din partea unei deținute, ce amenință viața și sănătatea colaboratorului; b) prezența unei tentative de evadare, dacă recurgerea la forță este absolut necesară pentru a împiedica persoana să evadeze din locul de detenție; c) opunerea rezistenței prin forță (activă) sau rezistență pasivă la ordinul colaboratorului penitenciarului, forța fizică aplicată fiind proporțională gradului de rezistență a deținutei, fiind analizate criterii, precum vârsta, sexul, comportamentul, agresivitatea, prezența obiectelor periculoase pentru viața și sănătatea lui sau a altor persoane, dizabilitate evidentă.

Forța fizică și mijloace speciale se aplică față de deținute cu respectarea principiilor proporționalității, caracterului excepțional al aplicării forței fizice, aplicarea metodelor de constrângere pe perioadă de timp cât mai scurtă posibil, gravitatea intervenției fiind la nivelul minim necesar.

Standardele internaționale prevăd un șir de situații, în care este interzisă aplicarea forței fizice și a mijloacelor speciale față de femei, printre care aplicarea mijloacelor speciale în timpul nașterii sau imediat după naștere, aplicarea forței fizice cu scopul pedepsirii, intimidării persoanei, aplicarea tratamentului inuman, degradant sau aplicarea forței fizice în scop de discriminare, persecutarea, pedepsirea unei condamnate, hărțuire sexuală, cauzarea suferințelor excesive sau folosirea lanțurilor și a obiectelor din fier.

Riscurile precum încălcarea principiului proporționalității aplicării forței, cauzarea vătămărilor corporale, agravarea stării de anxietate și agresivitate a femeii, hărțuirea sexuală, agravarea stării de victimizare sunt aferente aplicării forței fizice și a mijloacelor speciale față de femei, ceea ce subliniază caracterul excepțional al acestei măsuri.

Concluzii. Într-o instituție penitenciară bine gestionată, personalul este capabil să identifice riscuri, printre care riscul de evadare, sinucidere sau o înclinație spre violență într-un stadiu incipient și să întreprindă măsuri în timp util. Forța fizică și mijloacele speciale trebuie să fie aplicate doar în circumstanțe excepționale, când prin procedee mai puțin invazive nu poate fi menținută ordinea și securitatea în instituția penitenciară. În același timp, statul este obligat să asigure respectarea plenară a drepturilor femeilor deținute, în special prin acordarea asistenței psihologice și psihiatrice calificate, crearea programelor de resocializare și prevenirea aplicării forței fizice și a mijloacelor speciale în mod abuziv. **Fiecare femeie trebuie să fie protejată în timpul în care se află în custodia statului.**

Recomandări. Pentru prevenirea cazurilor de automutilare, violență între codețínute, tentative de suicid, recomandăm: 1) adoptarea abordării prin securitate dinamică, care se manifestă prin stabilirea relațiilor pozitive între colaboratorii instituției penitenciare și deținute, cunoașterea aspectelor vulnerabile ale femeilor deținute și prevenirea conflictelor între codețínute și angajați; 2) utilizarea metodelor de „de escaladare" a situației, în special recurgerea la asistența psihologului în cazul manifestărilor violente ale deținutelor și conflictelor dintre deținute și angajații instituției penitenciare; 3) recurgerea la mediere, în cazurile respective în funcție de mediator poate fi exercitată de psihologul instituției, care va asculta viziunile deținutelor și ale angajaților instituției

penitenciare și le va ajuta să soluționeze problemele apărute; 4) instruirea angajaților în tehnici de gestionare nonviolentă a conflictelor fără violență și aplicarea forței fizice.

Referințe:

1. World female prison population up by 60% since 2000 Online: World female prison population up by 60% since 2000 | World Prison Brief (prisonstudies.org)
2. Penal Reform International, Penal Reform Briefing No. 3: Women in Prison – Incarcerated in a Man's World, London, 2008, p. 2.
3. ZAHARIA, V. Metodologia de raportare și documentare a situației curente privind tortura și alte rele tratamente în Republica Moldova. În: *Cartea juridică*, 2014. p. 35. Online: https://irp.md/library/publications/591-metodologia-de-documentare-i-raportare-a-situaiei-curente-privind-tortura-i-alte-rele-tratamente-n-republica-moldova.html
4. Ansamblul de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților (Regulile Nelson Mandela) adoptat prin Rezoluția Adunării Generale 70/175 din 17 decembrie 2015.
5. Regulile Organizației Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților femei și măsurile non-privative pentru femeile-infractori (Regulile Bangkok), adoptate prin Rezoluția Adunării Generale 65/229 din 21 decembrie 2010.
6. Recomandarea Comitetului de Miniştri ai Statelor Membre, referitoare la Regulile Penitenciare Europene REC(2006)2 (Adoptată de Comitetul de Miniştri, la data de 11 ianuarie 2006, în timpul celei de a 952-a reuniuni a Miniştrilor Delegaţi).
7. Codul nr. 443 din 24-12-2004; Codul de executare al Republicii Moldova Publicat: 05-11-2010 în *Monitorul Oficial*, nr. 214-220 art. 704 Modificat LP116 din 05.05.22, MO164-169/03.06.22 art.293; în vigoare 03.06.22
8. Hotărâre de Guvern nr. 583 din 26-05-2006 cu privire la aprobarea Statutului executării pedepsei de către condamnați. Publicat: 16-06-2006 în *Monitorul Oficial*, nr. 91-94 art. 676. Versiune în vigoare din data 18.08.17 în baza modificărilor prin *HG643 din 15.08.17, MO301-315/18.08.17 art.743*
9. Legea nr. 218 din 19-10-2012 privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc. Publicat: 14-12-2012 în *Monitorul Oficial*, nr. 254-262 art. 836. Modificat LP245 din 15.11.18 MO462-466 din 12.12.18 art. 774
10. Hotărâre de Guvern nr. 474 din 19.06.2014 cu privire la aprobarea Nomenclatorului mijloacelor speciale, al tipurilor de arme de foc şi al muniţiilor aferente, precum şi a regulilor de aplicare a acestora. Publicat: 24.06.2014 în *Monitorul Oficial*, nr. 167-168 art. 517 lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=367623

Recomandat
***Victor ZAHARIA**, dr., conf. univ.*

TEMEIURILE CONSTITUȚIONALE DE DECLARARE A UNUI PARTID POLITIC NECONSTUTUȚIONAL

Elena PUŞNEI,

Facultatea Drept

CZU: 342.4:329.61(478) elenapusnei58@gmail.com

Vom începe cu o introducere în tot ceea ce reprezintă un partid politic şi care a fost evoluţia acestor organizaţii politice de-a lungul anilor. Evoluând istoric partidele politice, putem spune că forme asemănătoare partidelor politice de astăzi au existat încă din Antichitate, însă partidele apar în secolele XVIII-XIX În societatea modernă, partidele politice s-au impus ca realităţi incontestabile. Procesul apariţiei lor trebuie privit în strânsă corelaţie cu apariţia şi cu dezvoltarea parlamentarismului, deci cu ideea de reprezentare în viaţa publică. Pe teritoriul RM au activat 105 partide politice în perioada anilor 1991-prezent. Partidele politice reprezintă asociaţii benevole, cu statut de persoană juridică, ale cetăţenilor Republicii Moldova cu drept de vot, care, prin activităţi comune şi în baza principiului liberei participări, contribuie la conceperea, exprimarea şi realizarea voinţei lor politice, fiind institute democratice ale statului de drept, promovează valorile democratice şi pluralismul politic, contribuie la formarea opiniei publice, participă, prin înaintarea şi susţinerea candidaţilor, la alegeri şi la constituirea autorităţilor publice, participă, prin reprezentanţii lor, la exercitarea în mod legal a puterii în stat, desfăşoară alte activităţi în conformitate cu legea.

Mai întâi de toate, vom menţiona de ce am ales anume această temă. Având în vedere faptul că în perioada dată avem drept exemplu un caz de declarare neconstituţională a unuia dintre cele 55 de formaţiuni politice care sunt înregistrate în Republica Moldova, şi anume, este vorba despre Partidul „Şor”(PPŞ), aceast subiect ne-a trezit un interes sporit. Un alt motiv pentru care am ales, să abordăm tema propriu-zisă este faptul că activitatea politică în societate se realizează nu numai prin intermediul statului, a instituţiilor şi organismelor ce ţin de aceasta, ci şi printr-o vastă şi complexă reţea de organizaţii şi instituţii extrastatale. Dintre acestea, cele mai vechi şi importante sunt partidele politice. Existenţa partidelor politice, a partidismului ca fenomen politic reprezintă un element esenţial al vieţii democratice. Iar democraţia începe şi există numai odată cu apariţia şi dezvoltarea partidismului. Alegând acest subiect, am luat decizia să analizăm problema constituţionalităţi partidelor politice, care este relativ nouă pentru Republica Moldova. Din acest considerent, este o procedură ce necesită o analiză minuţioasă din partea organului competent, Curtea Constituţională. Acum această temă a căpătat o întorsătură neaşteptată. De aceea am ales, în cele ce urmează, să comunicăm despre temeiurile de declarare a unui partid politic neconstituţional.

Temeiurile constituţionale de declarare neconstituţională a unui partid politic ce sunt prevăzute în art.41 alin. (4) Constituţia Republicii Moldova cu privire la libertatea partidelor politice şi a altor organizaţii social-politice. Conform acestui alineat,

indentificăm următoarele temeiuri, partidele şi alte organizaţii social-politice care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva: 1) pluralismului politic; 2) a principiilor statului de drept; 3) a suveranităţii şi independenţei; 4) a integrităţii teritoriale a Republicii Moldova sunt neconstituţionale. O primă dovadă de veridicitate a celor spuse mai sus poate servi articolului 1 din Legea supremă, cunoaştem că Republica Moldova este un stat de drept, democratic, suveran, independent, unitar şi indivizibil, deci ulterior toate acele temeiuri menţionate mai sus reprezintă valori supreme ce sunt garantate de către stat, astfel nimeni nu este în drept să meargă împotriva acestor principii. O altă confirmare este expres prevăzută în art.5 din Constituţie privind democraţia şi pluralismul politic, în care se susţine că „Democraţia în Republica Moldova se exercită în condiţiile pluralismului politic, care este incompatibil cu dictatura şi cu totalitarismul. Partidul politic îşi încetează activitatea prin: a) reorganizare, conform prevederilor prezentei legi, şi pierdere, în urma reorganizării, a personalităţii juridice; b) autodizolvare, prin decizia organului său suprem; c) dizolvare prin hotărâre definitivă a judecătoriei, la cererea Ministerului Justiţiei; d) declarare a neconstituţionalităţii partidului prin hotărâre a Curţii Constituţionale. (2) Ministerul Justiţiei va înainta judecătoriei o acţiune prin care va cere dizolvarea partidului politic, dacă există cel puţin unul din următoarele temeiuri: a) partidul activează în baza statutului şi programului său cu modificări şi completări care nu au fost înregistrate în modul stabilit de lege; b) pe parcursul unui an, care începe să curgă din data când a devenit definitivă hotărârea Curţii de Apel Chişinău cu privire la limitarea activităţii partidului, acesta a comis acţiuni similare celor pentru care activitatea partidului a fost limitată; d) activitatea partidului se desfăşoară pe căi ori prin mijloace ilegale sau prin săvârşirea unor acte de violenţă; e) partidul a fost declarat neconstituţional prin hotărîre a Curţi iConstituţionale; f) radierea din oficiu din Registrul de stat a persoanelor juridice.

Am găsit drept exemplu sesizarea nr. 184h/2022 referitoare la verificarea constituționalității Partidului politic „Șor” care se află spre organizare în procedura Curţii Constituţionale. În legătură cu această cauză, au fost solicitate opinii de la partidul vizat şi de la autorități. Din cele citite, am aflat că liderul acestui partid prin sentinţa judecătoriei Chişinău, sediul Buiucani, din 21 iunie 2017 în urma a mai multor constatări a fost arestat pe un termen de 7 ani şi 6 luni. Din câte cunoaştem dumnealui nu este prezent în ţară, părăsind teritoriul Republicii Moldova, deşi în momentul respectiv avea interdicţia de a părăsi ţara. Conform sesizării menţionate, includem şi faptul că în baza probelor acumulate, Procuratura Anticorupţie şi organele de urmărire penală au identificat modalitatea de transmitere a unei sume de bani din partea unui grup criminal organizat în vederea finanţării partidului şi, în special, pentru acoperirea cheltuielilor de transportare şi de participare organizată a persoanelor la proteste. De asemenea, sancțiunile americane afirmă că liderul Partidului „Șor”, Ilan Șor, s-ar fi implicat în alegeri în interesul Federației Ruse. Totuși, Partidul „Șor” declară aceste acuzații ca fiind unele false și că nu există dovezi clare însă, analizând sesizarea nr.184 h, pornind de la contextul acesteia, am constatat faptul că sunt prezentate acuzații cu dovezi clare.

Pentru încheiere, vom menţiona că partidele politice fac parte integrantă din viaţa constituţională a unui stat. Modul lor de manifestare pe scena politică reprezintă o oglin-

dă a modului de structurare a societăţii în grupuri sociale, cu idealurile, interesele şi manierele lor specifice de luptă pentru a ajunge la guvernare. Cât despre tema abordată, neconstituționalitatea partidelor politice poate fi stabilită doar de către Curtea Constituţională, singurul organ competent. În cazul Partidului „Șor", considerăm că este o problemă destul de importantă, actuală, şi nicidecum una uşoară având în vedere că însăşi Curtea Constituţională nu are o practică pe bază de experienţă în privinţa declarării unui partid politic neconstituțional. După cele citite, am constatat că de fapt acest partid prin activitatea sa afectează democrația, în special din punct de vedere electoral, pentru că „aparatul" lor este banul şi nicidecum valoarea partidului. Considerăm că ar fi important de gândit, că deşi acest partid va fi declarat neconstituțional, totul se va sfârşi? suntem siguri că nu, deoarece acei membri se pot uni şi forma o altă organizație politică, deşi conform Constituției art.41 alin.(1) prevede asocierea liberă a cetățenilor în partide şi în alte organizații social-politice, ar fi bine de gândit critic şi că asupra acestor persoane ar putea fi aplicate anumite mustrări sau alte modalităţi de acest gen, altfel această istorie nu se va încheia doar prin înlăturarea partidului respectiv. Şi un alt semn de întrebare este în privința liderului partidului, care este în contradictoriu cu legea şi evită justiția, ceea ce reprezintă cu siguranță un atribut neconstituțional al acestui partid.

Referințe:

1. CÂRNAŢ, Teodor. *Drept Constituţional şi Instituţii Politice*. Partea 2. p.23.
2. *Constituţia Republicii Moldova*, art.41.
3. Legea privind partidele politice nr.294-XVI din 21.12.2007.
4. https://moldova.europalibera.org/a/guvernul-cere-cur%C8%9Bii-constitu%C8%9Bionale-s%C4%83-verifice-dac%C4%83-activitatea-partidului-%C8%99or-este-legal%C4%83-/32122590.html
5. Sesizarea nr. 184h/2022 referitoare la verificarea constituționalității Partidului Politic „Şor"

Recomandat
***Teodor CÂRNAŢ**, dr. hab., prof. univ.*

ACHIZIȚIILE PUBLICE ÎN VIZORUL VIITORILOR JURIȘTI

Gloria CHEPTEA, Daniela ȚURCANU,

Facultatea Drept

CZU: 351.712:347.96(478)

SAP este format din cadrul legal și cadrul instituțional, necesare pentru a asigura buna desfășurare a activității în domeniul achizițiilor publice.

Sistemul instituțional:

Ministerul Finanțelor:
Agenția Achiziții Publice;
Agenția pentru Soluționarea;
Trezoreria de Stat:
Sistem descentralizat – aproximativ 3 000 Autorități Contractante.

Atributiile de bază ale AP:

a) elaborează și înaintează Ministerului Finanțelor propuneri de modificare și completare a legislației în domeniul achizițiilor publice;
b) întocmește, actualizează și menține Lista de interdicție a operatorilor economici;
c) monitorizează conformitatea desfășurării procedurilor de achiziție publică și efectuează analiza sistemului de achiziții publice.

Studiu de caz: Cum au „dispărut" 14 milioane de lei alocați din bugetul de stat pentru o casă de cultură?

Retrospectivă și concluzii personale și recomandări finale

În esență, **achizițiile publice** (*ca termen general*) constituie o parte extrem de importantă pentru „microflora" economico-socială a oricărei țări, creând posibilități de dezvoltare a infrastructurii, educației, sportului, dar și a sistemului financiar, informațional, de securitate etc. Cu alte cuvinte, are impact major asupra tuturor ramurilor – individual, și asupra statului – în general. În decadele precedente, pentru Republica Moldova, parteneriatele publice-private reprezentau un „tabu" pentru organele statului din cauza unui nivel economic extrem de jos, legislație desuetă, lipsa cadrelor de o calificare înaltă, lipsa unor organe de control cu atribuții exhaustive (*în unele situații – lipsa „de facto" a unui control din partea statului*), politica izolaționistă la nivel regional și internațional, astfel erau executate într-o manieră nihilistă, deseori nimeni neavând o răspundere pentru lucrările efectuate din banul public. Aderarea la „familia europeană" odată cu schimbarea vectorilor politici (2009, PLDM-PL-PD , AIE-AIE I – AIE II) a obligat Republica Moldova de a-și asuma anumite schimbări și pe plan legislativ (*legislație nouă cu privire la achizițiile publice, parteneriatul public-privat, politici bigetar-fiscale de scutiri, analiza și evaluarea alocării banilor publici, aderarea la mai multe pieți de dezvoltare etc.*) care în final a permis o evoluție a acestei ramuri vitale pentru economie.

Mai simplu vorbind, statul (în persoana Guvernului (APC) și a altor APL) creează o ofertă în baza evaluării necesităților și agentul economic aplică prin intermediul formula-

rului de participare cu „oferta” sa. Sună destul de simplu dar în practică apar foarte multe nuanțe ascunse care fac ca aceste „achiziții publice” să fie folosite de unele persoane (grupuri de interes) în scop exclusiv de îmbogățire, adeseori scopul *de facto* al „achiziției publice” fiind doar unul declarativ. De ce? În esență orice agent economic urmărește scopul de a-și majora „profitul”, iar achiziția publică sau contractul public-privat reprezintă doar o altă sursă de finanțe care îi este oferită în gestiune. Cu cât mai mult agentul economic **va cheltui pentru îndeplinirea obiectivului trasat,** cu atât mai puțin va avea pentru creșterea capitalului său efectiv, și invers **cu cât mai puțin va cheltui agentul economic, cu atât mai mare îi va fi profitul său,** adică profitul beneficiarilor efectiv ai acestora.

Volumul achizițiilor publice în Republica Moldova în 2021 a depășit **18% din PIB**. Astfel, orice îmbunătățire chiar minoră în performanța achizițiilor creează beneficii semnificative pentru societate. Totodată, analiza rapoartelor **Curții de Conturi ne arată că achizițiile publice este un domeniu cu riscuri mari de utilizare ineficientă a banilor publici (!)**. Din această cauză, sunt necesare eforturi energice din partea organelor centrale, pentru a diminua pierderile legate de achiziții.

În ultimii ani, organele de resort au efectuat un șir de măsuri pentru îmbunătățirea cadrului legal și normativ privind achizițiile și a sporit măsurile de monitorizare a autorităților contractante privind respectarea procedurilor. De asemenea, chiar dacă cu mare întârziere în 2012, a fost lansat **Registrul de Stat al Achizițiilor Publice**, care constituie un pas important nu numai în sporirea eficienței managementului în acest domeniu, ci și la sporirea transparenței în achiziții.

Procesul de descentralizare prin care trece Republica Moldova se răsfrânge şi asupra domeniului de achiziţii publice. Acordarea unor atribuţii şi împuterniciri extinse autorităţilor contractante presupune în acelaşi timp existenţa capacităţii acestora, realizarea unei responsabilizări efective şi un sistem echilibrat de control. În acest sens, o importanţă crucială o are respectarea principiilor de transparenţă pe tot procesul achiziţiilor publice. De asemenea, **introducerea cât mai rapidă a sistemelor noi de achiziții electronice adecvate pentru folosire, dar și îmbunătățirea celor existente cooperării în procesul de achiziții a autorităților contractante și trecerea lentă la procurarea serviciilor de achiziții publice de la agenții specializate sunt direcțiile care vor contribui la îmbunătățirea calității achizițiilor**.

Cadrul legal şi de proceduri privind achizițiile publice, chiar dacă nu este perfect, nu este cauza care generează cele mai multe riscuri de pierderi în achiziții. **Principalele cauze sunt mai curând legate de controlul slab al rezultatelor achizițiilor și managementului inadecvat al riscurilor.**

Autoritățile contractante acordă puțină atenție analizei factorilor și constrângerilor existente cu scopul de a elabora măsurilâe necesare pentru îmbunătățirea situației. **Astfel, este necesar de pus mai mare accent pe controlul rezultatelor, atât din interiorul autorității contractante, cât și din partea executorilor primari de buget și/sau autorităților ierarhic superioare**.

Rapoartele de executare a bugetelor întocmite de toate autoritățile contractante trebuie să includă date suficiente și relevante în privința rezultatelor obținute din achiziții și informații privind rezultatele evaluărilor postachiziții.

Referințe:

1. Legislația națională din domeniul achizițiilor publice poate fi găsită pe pagina web a Agenției Achiziții Publice, la rubrica Legislație: https://tender.gov.md/ro/con%C8%9Binut/legisla%C5%A3ie
2. Legea 131 din 03.07.2015 privind achizițiile publice.
3. Hotărârea Guvernului nr. 1419 din 28.12.2016 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de planificare a contractelor de achiziții publice.
4. Hotărârea Guvernului nr. 10 din 20.01.2021 privind aprobarea Regulamentului cu privire la activitatea grupului de lucru pentru achiziții.
5. Hotărârea Guvernului nr. 665 din 27.05.2016 privind aprobarea Regulamentului cu privire la achizițiile publice de valoare mică.
6. Hotărârea Guvernului nr. 1418 din 28.12.2016 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de întocmire a Listei de interdicție a operatorilor economici.

Recomandat
***Oleg TELEVCA**, dr., lector univ.*

PROTECȚIA MINORILOR FAȚĂ DE ABUZ, VIOLENȚĂ ȘI NEGLIJARE

Felicia TUREȚCHI,

Facultatea Drept

CZU: 342.721:343.62:341.231.14-053.2 turetchifelicia27@gmail.com

În societatea actuală, unde se promovează constant educația nonviolentă, paradoxal, educația prin metode abuzive rămâne a fi un fenomen *„absolut indispensabil”* pentru creșterea unor adulți responsabili și conformați. În linii idealizate, dreptul la o viață fără nicio formă de violență este un drept fundamental consacrat într-o multitudine de acte normative și standarde atât la nivel național, cât și internațional.

Actele normative internaționale ce consacră dreptul copilului la o viață lipsită de orice tip de maltratare și neglijare, în linii generale regăsim:

- Convenția ONU cu privire la drepturile copilului * Declarația Drepturilor Copilului (1959);
- Recomandările Comitetului ONU pentru Drepturile Copilului (2009);
- Recomandările Comitetului ONU pentru Drepturile Copilului (2017).

Toate într-o unanimitate proclamă același obiectiv major: Copilul trebuie tratat cu respect, iar statul este obligat să îi asigure cele mai bune condiții de dezvoltare. Se cer obligator respectate drepturile copilului și normele de protecție ale acestuia și, totodată, se recomandă crearea unui mediu favorabil pentru prevenirea și eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului. Norma de bază în ceea ce privește protecția drepturilor și intereselor copilului **este Constituția Republicii Moldova**, care prin prisma art. 50. **Ocrotirea mamei, copiilor și a tinerilor** consacră protecția minorilor și a tinerilor. Totodată, **Hotărârea Guvernului 799/2014** și **Hotărârea Guvernului 1177/2007**, la fel pun în discuție obiectivele de garantare a siguranței minorului.

Conform Organizației Mondiale a Sănătății, abuzul reprezintă *orice formă de maltratare fizică și/sau psihică, abuz sexual, neglijare, tratare neglijentă sau exploatare în scopuri comerciale sau orice alt tip de exploatare, care poate cauza daune efective sau potențiale pentru sănătatea, supraviețuirea, dezvoltarea sau demnitatea copilului, în contextul unei relații de responsabilitate, încredere sau autoritate.*

Violența/abuzul de orice fel își găsește reglementarea în Codul penal al Republicii Moldova în cadrul *art. 201*1* **Violența în familie**. La fel, regăsim actul de violență și în cadrul art. 206 **Traficul de copii**.

În linii generale, regăsim trei tipuri majore de violență: violență fizică, violență psihologică și violență sexuală.

Abuzul fizic este reprezentat de acele traume fizice (care pot sa varieze în intensitate de la mici vânătăi la fracturi sau chiar moartea minorului) ca rezultat al înțepării, pălmuirii, lovirii, (...) cauzate de din partea persoanei abuzatoare. În funcție de forma abuzului trăit de copil, acesta va prezenta sechele fizice corespunzătoare.

În cazul abuzului psihologic sau emoțional, Legea nr. 45 din 2007 cu privire la *„Prevenirea și combaterea violenței în familie”,* prezintă termenul de *violență psihologică* drept *„impunere a voinței sau a controlului personal, provocare a stărilor de tensiune și de suferință psihică prin ofense, luare în derâdere, (...) sau alte acțiuni cu efect similar”.*

Violența sexuală este reprezentată ca fiind o formă gravă și din păcate frecventă în viața unui minor. Aceasta constă în comentarii jignitoare la adresa copilului, hărțuirea sexuală, atingeri sau aluzii neplăcute, diverse injurii, propuneri indecente, atingerea sau mângâierea organelor genitale ale copilului, expunerea organelor sexuale ale abuzatorului în fața copilului etc.

Un fenomen clasic regăsit în procesul de educare și creștere a unui copil este și **„educația tradițională”** sau recunoscuta educație prin violență. Conform statisticilor actuale, mult mai mulți copii suferă de violență sub forma de disciplină.

Câteva dintre amalgamul de probleme apărute în procesul de prevenire și combatere a violenței asupra copiilor regăsim :Neinformarea sau informarea superficială a minorilor despre fenomenul violenței și impactul negativ al acestuia asupra sănătății cognitive și dezvoltării fizice; în cadrul educației preșcolare (grădiniță) nu se discută despre violența în familie sau despre abuzul la care aceștia pot fi supuși zilnic; neinformarea părinților despre fenomenului violenței, impactul acesteia asupra copilului, dar și traumele cu care se vor confrunta viitorii adulți și multe altele.

Prevenirea fenomenului dat poate avea loc prin intermediul câtorva strategii eficiente de combatere a fenomenului vicios. Acestea pot fi:

1. Susținerea părinților, îngrijitorilor și familiilor (emoțională, materială).
2. Sprijinirea copiilor și adolescenților să facă față situațiilor de risc.
3. Schimbarea atitudinilor și a normelor sociale care încurajează violența și discriminarea.

Concluzie. Pentru a concluziona toate cele relatate anterior, putem expune faptul că abuzul față de minori nu are nicio scuză, nicio circumstanță, niciun motiv.

Deși informațiile despre impactul temeinic dăunător al abuzului față de copii și influența prejudiciabilă a violenței sunt răsunătoare, din păcate fenomenul dat este și rămâne în continuare o normalitate, iar în familiile dezinformate ia imaginea unei necesități absolute în formarea adultului cinstit și chibzuit. Îngrijitorii, și nu doar, neglijează consecințele nefaste ce influențează întreaga viață a minorului.

Afectându-i comportamentul social, dezvoltarea cognitivă propice, dorința de a întemeia o familie și simpla încredere în cei adulți, violența le afectează întreg planul social. Violența, indiferent de tipul acesteia, promovează discriminarea, amplifică dorința de a „evada” din propria lume sau, din contra, predispune inhibarea în propriul univers. Abuzul asupra copiilor crește adulți agresivi, delincvenți, cu traume emoționale și incapacitatea de exprimare a emoțiilor.

Referințe:

1. Raportul copiilor din Moldova pentru Comitetul ONU privind Drepturile CopiluluI (file:///C:/Users/user/Downloads/1678720926474832%20(1).pdf)

2. CIDDC (https://www.drepturilecopilului.md/index.php?option=com_content&view=article&id=314&Itemid=818&lang=en)
3. Programul "Combaterea violenței asupra copilului" (file:///C:/Users/user/Downloads/1678720926474832%20(1).pdf)
4. Ghid "Audierea legală a copiilor victime/martori ai abuzului și neglijării" (https://www.cnpac.md/uploaded/Publicatii/PDF/audierea_legala.pdf)
5. LEGEA nr.45 (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110200&lang=ro)
6. Articolul "Prevenirea și combaterea violenței asupra copiilor: Strategii de acțiune" (https://childhub.org/ro/resurse-multimedia-protectia-copilului/prevenirea-si-combaterea-violentei-asupra-copiilor-sase)

Recomandat
***Rodica NICHITA**, dr.*

BULLYNG-UL ÎN MEDIUL COPIILOR DIN COMUNITATEA LGBT+

Valeria CEPOI,

Facultatea Drept

CZU: 343.435:316.485:37-055.3(478) valeriacepoi15@gmail.com

Minorii din comunitatea LGBT+, de multe ori, constituie o cauză a agresiunii în școală, a respingerii din partea familiei, stigmatizării și excluderii din cadrul societății. Este important să discutăm despre problemele cu care se confruntă minorii LGBT+ și despre răspunsul pe care îl dă sistemul de protecție din Republica Moldova la aceste probleme.

Bullyng-ul este o formă de agresivitate care se manifestă în mod intenționat, repetat și prin dezechilibru de putere în relațiile dintre copii, elevi sau studenți și care se referă la acele comportamente prin care un copil, un elev, un student ori un grup rănește, dăunează, provoacă suferință, neputință sau aduce prejudicii demnității umane. Acest tip de agresivitate se desfășoară, în principal, în instituțiile de învățământ și în spațiile destinate educației și formării profesionale. La secțiunea noțiuni cu o importanță deosebită am introdus și termenul de minor sau copil ca fiind" „persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani" și termenul de LGBT+ ca o prescurtare pentru o comunitate de oameni care se identifică cu orientări sexuale sau identități de gen diferite de cele normative sau predominante în societatea lor.

Tema pe care am prezentat-o este actuală în Republica Moldova. De exemplu, în primăvara anului 2022 o adolescentă transgender s-a sinucis. Potrivit mamei acesteia, fata a fost bătută de colegi și alungată din două școli, pentru că insista asupra identității sale de gen. Moartea elevei a zguduit comunitatea LGBT și a cauzat un protest în fața Ministerului Educației și Cercetării împotriva discriminării în școli a persoanelor transgender. Minorii LGBT+ sunt deosebit de invizibili în societatea moldovenească – care poate fi deja caracterizată printr-un grad ridicat de stigmatizare și ură față de aceste persoane.

Un studiu din februarie 2022 efectuat de compania *Magenta Consulting* pentru Terre des Hommes Moldova, care a fost îndreptat spre determinarea problemelor cu care se confruntă adolescenții LGBT+ din Republica Moldova și a răspunsului pe care îl dă sistemul de protecție din Republica Moldova la aceste probleme, denotă că majoritatea adolescenților intervievați au dezvăluit situații existente în familie, la școală și în spațiul public care implică diferite forme de agresiune.

În cazul existenței unor astfel de probleme grave în societatea noastră, este necesar ca autoritățile publice ale Republicii Moldova să pună în practică măsuri de prevenire și combatere a fenomenului de bullyng.

Autoritățile au întreprins unele măsuri, dar se pare că nu suficiente. Pe 16 septembrie 2022, în art.3 Codul educației a fost introdusă noțiunea de ***bullying***. După intrarea în vi-

goare a modificărilor, Metodologia cu privire la prevenirea și combaterea bullying-ului a fost aprobată prin Ordinul ministrului Educației și Cercetării nr. 1024/2022 și a fost publicată în Monitorul Oficial, nr. 349-361 din 11.11.2022. De asemenea, autoritățile publice iau măsuri pentru a include în curricula școlară a disciplinei „Educația sexuală și de gen", pentru a ajuta la promovarea înțelegerii și toleranței față de persoanele LGBT.

În același context, Centrul de informații *GENDERDOC-M* a susținut organizarea de evenimente de conștientizare și campanii de sensibilizare cu privire la problemele de bullying împotriva adolescenților LGBT. De exemplu, *campania „Copiii LGBT în Școala Ta"*.

În prezent, noțiunea de „bullying" este oarecum reglementată legal, pentru că completarea Codului educației permite, cel puțin, să operăm oficial cu acest termen. În același timp, modificările respective sunt un răspuns la nevoile copiilor și adolescenților de a se simți protejați și în siguranță în mediul de învățare. Este important să se continue eforturile de educare a publicului cu privire la problema dată și să adopte măsuri concrete pentru a proteja drepturile adolescenților LGBT și a preveni bullying-ul în rândul lor.

Trebuie să înțelegem că toți copii și adolescenții merită să se simtă în siguranță și acceptați la școală și în comunitatea lor.

Referințe:

1. Codul educației al Republicii Moldova nr. 152/2014 din 17 iulie 2014. În: *Monitorul Oficial*, nr. 319-324 din 24 octombrie 2014.
2. Metodologia cu privire la prevenirea și combaterea bullying-ului, aprobată prin ordinul ministrului Educației și Cercetării nr. 1024/2022 din 13 octombrie 2022.
3. Studiu privind analiza problemelor cu care se confruntă adolescenții LGBT+ din Republica Moldova [citat 01 martie 2023]. Disponibil: https://gdm.md/analiza/TdH%20Adolescenti%20LGBT%20Raport.pdf
4. "Spune NU campaniei Copii LGBT+ în școală Ta" Un grup de părinți au inițiat o petiție online prin care cer interzicerea campaniei. [citat 01 martie 2023]. Disponibil: ttps://tv8.md/2022/09/11/spune-nu-campaniei-copii-lgbt-in-scoala-ta-un-grup-de-parinti-au-initiat-o-petitie-online-prin-care-cer-interzicerea-campaniei/215015

Recomandat
***Mariana GRAMA**, dr., conf. univ.*

NOILE PRACTICI ȘI TENDINȚE ÎN CONTEXTUL INFRACȚIUNII DE SPĂLARE A BANILOR

Daniela CHIRILĂ, Liviana FRUNZĂ,

Facultatea Drept

CZU:[343.37 + 343.352]:343.326 chirila.daniela.ion@gmail.com, livianafrunza11@gmail.com

Secolul XXI este unul în care s-a avansat foarte mult, punându-ne în față o masivă revoluție tehnologică, istoricul Yuval Noah Harari afirmând că „*Rețelele blockchain peer-to- peer și criptomonedele ar putea restructura cu totul sistemul monetar, astfel încât reforme în domeniul reglementării acestora vor fi inevitabile"* [1]. Acest studiu are intenția de a aduce spre atenția cititorului riscul nereglementării la nivel național a monedei virtuale și a platformelor și bunurilor digitale în contextul infracțiunii de spălare a banilor.

Conform opiniei BNM [2], monedele virtuale nu sunt monede în sensul comun al termenului, ci reprezintă active virtuale fără acoperire reală și garantare de acceptare ca mijloc de plată din partea autorității monetare și de rambursare a acesteia. Pentru a încadra sau nu moneda virtuală în categoria de obiect (i-) material al infracțiunii, vor fi analizate două prevederi: Art. 243 Cod penal RM [3] și art. 3 al Legii nr. 308 din 22.12.2017 [4]. Ca să fie considerată obiect imaterial al infracțiunii, moneda virtuală trebuie să aibă la origine veniturile ilicite.

Procedura de introducere a veniturilor ilicite în circuitul legal prin următorii pași:

1. colectarea banilor prin săvârșirea unor infracțiuni;
2. cumpărarea monedelor crypto cu veniturile obținute din infracțiunile săvârșite;
3. distanțarea infractorului de venitul ilicit;
4. integrarea banilor în circuitul legal [5].

Parlamentul UE, într-un articol recent publicat declară că „*Folosirea pe scară largă a criptoactivelor, fără reglementarea acestora, poate produce* ***instabilitate financiară, manipulări ale pieței*** *și* ***criminalitate financiară"*** [6]. Recomandările UE se consolidează pe patru obiective principale: securitatea juridică, sprijinirea inovării; protecția consumatorilor și a investitorilor, precum și integritatea pieței și asigurarea stabilității financiare.

Metavers este multitudine de comunități virtuale interconectate și infinite. În metavers, utilizatorii pot procura bunuri de diverse categorii, comercializate de societăți comerciale. **NFT-urile** sunt nişte criptoactive ce pot încorpora bunuri mobile ori alte drepturi ce pot fi tranzacţionate în schimbul unor monede virtuale ori transferate de la un titular la altul [7].

Instituția care activează în domeniul prevenirii și combaterii spălării de bani este **Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor.** Acesta are atribuția de a primi, înregistra, analiza, prelucra și transmite organelor competente informațiile privind activitățile și tranzacțiile suspecte de spălare a banilor [4].

Acte normative precum ***Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului; Legea privind procedura de constatare a încălcărilor în domeniul prevenirii spălării banilor și finanțării terorismului și modul de aplicare a sancțiunilor*** și alte regulamente și strategii nu conțin reglementări care să prevină sau să combată spălarea de bani prin bunuri și platforme digitale [4, 8, 9].

Recomandări pentru legislația națională

1. Reglementarea bunurilor digitale în Codul civil va introduce bunurile digitale în circuitul legal și va reprezenta premisa reglementării acestora de legislația în domeniu.
2. Introducerea noțiunii de bunuri digitale în Legea nr. 308/ 22.12.2017.
3. Crearea mecanismelor de constatare a infracțiunii de spălare a banilor și implementarea acestora prin Legea nr. 75/ 21.05.2020. Crearea mecanismelor de identificare a utilizatorilor metaversului și monitorizare a tranzacțiilor.
4. Reglementarea veniturilor obținute prin intermediul platformelor și bunurilor digitale de Codul fiscal.

Referințe:

1. Harari, Yuval. *21 Lessons for the 21st Century*. Vintage, 2019
2. BNM, [citat 14.09.2018] Disponibil: https://www.bnm.md/ru/node/57649
3. Codul Penal al Republicii Moldova. Nr.985-XV din 18.04.2002
4. Legea nr. 308 din 22.12.2017 [28.02.2023] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134290&lang=ro#
5. Cryptocurrency Money Laundering Explained [Accesat: 01.03.2020] Disponibil: https://bitquery.io/blog/cryptocurrency-money-laundering
6. Actualitate Parlmentul European [24.02.2023] Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/economy/20220324STO26154/riscurile-asociate-criptomonedelor-si-beneficiile-legislatiei-ue
7. Perspectiva juridică a NFT-urilor [24.02.2023] Disponibil: https://www.juridice.ro/775020/perspectiva-juridica-a-nft-urilor-non-fungible-tokens.html
8. Legea Nr. 75/ 21.05.2020 [28.02.2023] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121717&lang=ro
9. Strategia națională de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2020-2025 [28.02.2023] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131779&lang=ro#

Recomandat
***Andrei STRATAN**, asist. univ.*

STUDIUL PERSONALITĂȚII RECIDIVISTULUI CA SARCINĂ DE PREVENIRE A INFRACȚIUNII

Daniela MATEICIUC,

Facultatea Drept

CZU: 343.235:159.923:343.22 danielamateiciuc2001@gmail.com

Una din principalele surse de analiză a cauzei recidivei în practica juridico-penală este identitatea infractorului. Personalitatea este acea verigă care concentrează în sine rezultatul influenței factorilor sociali și psiholigici externi care dau naștere recidivei în general.

Studiile efectuate în cadrul stiinței criminologice indică faptul că cel mai înalt nivel de recidivă se observă în rândul persoanelor la care pedeapsa penală a luat forma privării de libertate. Trăind în conflict cu societatea și acționând mereu împotriva ei, prin succesele obținute în activitatea infracțională, delicvenții devin încrezuți, egocentrici, supraapreciindu-se și ajungând la manifestări de vanitate. Infractorul se simte mereu în continuă apărare legitimă față de societatea care refuză să îi ofere de bunăvoie, ceea ce capriciul lui de moment pretinde [1, p.61].

Având în vedere diferențele de gen în ceea ce privește subiecții infracțiunilor, numeroase studii criminologice și date statistice arată că marea majoritate a recidiviștilor sunt bărbați. Una dintre caracteristicile de gen ale recidivei este că vârsta medie a recidiviștilor de sex masculin este mai mică decât cea a femeilor din acest grup. Infracțiunile care sunt cele mai frecvente în structura criminalității feminine sunt comise la o vârstă mai înaintată și sunt asociate cu unele caracteristici psihologice, astfel încât femeile mai greu se resemnează cu destrămarea sau absența unei familii. Nu de puține ori, pierzând principiile constructive ale celulei societății – familia, dar și a maternității, întâmpinând anumite dificultăți după eliberarea din închisoare și negăsind sprijinul necesar, femeile comit din nou infracțiuni, ceea ce afectează intensitatea condamnărilor.

Potrivit rezultatelor statisticilor și ale numeroaselor studii criminologice, vârsta medie a unui recidivist este de la 25 la 30 de ani [3, p. 85]. Această distribuție pe vârstă nu este întâmplătoare, înainte de vârsta de 30 de ani, cel mai adesea se stabilește activitatea muncii, se creează o familie, se rezolvă problemele cele mai vitale și, într-o anumită măsură, se finalizează formarea personalității. Această categorie de persoane, de regulă, se caracterizează prin stabilitatea opiniilor, credințelor și a obiceiurilor antisociale, precum și o orientare criminală a individului.

Un alt semn de interes pentru studierea personalității unui recidivist este numărul de condamnări și perioada izolării de societate. În lucrarea sa, Antonyan afirmă, pe bună dreptate, că „odată cu creșterea numărului de condamnări, numărul celor care comunică constant cu infractorii este în creștere. După cum arată practica, nu putem nega influența criminală a mediului social în locurile de detenție, întrucât influența asupra personalității condamnatului a altor infractori este incomparabil mai puternică decât în

condițiile de libertate, mai ales că comunicarea cu aceştia uneori are loc timp de mulți ani [2, p.72].

În literatura criminologică, există un punct de vedere larg răspândit că nivelul de educație în rândul recidiviştilor este mult mai scăzut decât nivelul mediu de educație al întregii populații. Deşi nivelul cultural şi educațional al recidiviştilor este scăzut, cu toate acestea, mulți dintre ei au o educație medie. Aici este necesar să facem o rezervă că relația dintre nivelul de educație al oamenilor şi probabilitatea comportamentului lor antisocial, inclusiv criminogen, este complexă. Cu toate acestea, educația este unul dintre factorii importanți care contribuie la resocializarea persoanelor eliberate din locurile de privare de libertate.

Următoarea caracteristică importantă de interes pentru studierea personalității unui recidivist este starea familială şi mediul social. Pe perioada aflării lor în libertate după ispășirea pedepsei în locurile de detenție, persoanele eliberate au trei priorități în alegerea mediului. În primul rând, acestea sunt legături de familie, în al doilea rând, relații cu „amicii" din comunitatea penală şi, în al treilea rând, acestea sunt relații nonfamiliale cu persoane necriminale.

Executarea repetată a unei pedepse, condiții nefavorabile de viață, situații constante stresante, alcoolism şi dependență de droguri, tulburări psihice congenitale sau dobândite – toți acești factori dau naştere la îndoieli cu privire la justificarea conceptului de reeducare a tuturor infractorilor. Ei creează adesea aparența corectării lor, deghizându-se în „activiști", „căiți" şi „şi-au dat seama de vinovăția lor". În realitate însă, ei rămân cu vechiul lor bagaj, imoral, ghidați de aspirații antisociale.

În concluzie, putem menționa faptul că un studiu al caracteristicilor morale şi psihologice ale recidiviştilor arată că mulți dintre ei nu urmează niciun ideal de viață din punct de vedere social, dar ei înşişi nu ştiu ce vor, pentru ce se străduiesc şi care este scopul lor de viață. Cunoaşterea caracteristicilor morale şi psihologice ale persoanelor condamnate în mod repetat va face posibilă organizarea corectă a efortului pentru dezrădăcinarea acelor trăsături care au contribuit cel mai mult la apariția şi întărirea opiniilor şi obiceiurilor antisociale apărute într-o serie de cazuri de comitere a infracțiunilor.

Referințe:

1. BUTOI, Ioana-Teodora, BUTOI, Tudorel. *Psihologie Judiciară.* București: Fundația „România de Maine", 2004.
2. АНТОНЯН, Ю. М. *Социальная среда и формирование личности преступника*.
3. МОСКАЛЕВ, А. Ю. *Особенности личности рецидивистов*, 2012.

Recomandat
***Andrei STRATAN**, master, asist. univ.*

EUTANASIEREA ÎN REPUBLICA MOLDOVA – PRO SAU CONTRA LEGALIZĂRII

Mihaela EFROS,

Facultatea Drept

CZU: [343.614:340.131]:303.4(478) efmihaela2002@gmail.com

Apariția eutanasiei se remarcă încă din preajma anului 1900 în Statele Unite ale Americii, iar primul Cod penal care a reglementat omorul la cerere este Codul penal German după 1940, Omorul la cerere era considerată *o crimă privilegiată*, având un tratament sancționator *mult atenuat*.

Omul nu se naște la dorința sa, de aceea în numele dreptății ar trebui să i se ofere libertatea de a hotărî dacă vrea să își continue viața sau nu. Această problemă reprezintă un interes în materia drepturilor omului, și anume, în legătură cu dreptul la viață, care este reglementat și de Constituția RM prin art. 24, cât și de legislația internațională prin intermediul art.2 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Deci, dispozițiile acestor articole supreme sunt destul de explicite prin faptul că se subînțelege că ambele aceste drepturi, și anume, dreptul la moarte și la viață, nu poate crea doar unul la autodeterminare, potrivit căruia o persoană poate alege mai degrabă moartea decât viața. În acest context, este cazul să explicăm că eutanasia, în sensul larg poate fi de două tipuri:

- **Eutanasie activă =** administrarea unor substanţe letale cu intenţia de provocare a morţii, conform cererii bolnavului ce doreşte să moară, sau fără acordul lui la decizia unei rude apropiate sau a corpului medical.
- **Eutanasie pasivă** – viața persoanei suferinde este curmată de el singur/autolipsirea de viață, refuzul sau încetarea tratamentului de intervenţie în viaţă.

Lipsa dreptului la moarte în Republica Moldova

La articolul 148 Codul penal a Republicii Moldova se stabilește răspunderea penală pentru infracțiunea de lipsire de viață la dorința persoanei, adică pentru lipsirea de viață a persoanei în legătură cu o maladie incurabilă sau cu caracterul insuportabil al suferințelor fizice, dacă a existat dorința victimei sau, în cazul minorilor, a rudelor acestora.

Realizând un sondaj pro/contra eutanasiei cu studenții Facultății de Drept, am obținut un rezultat de aproximativ 72% pro legalizării Eutanasiei în Republica Moldova, exprimându-și fiecare dintre ei și argumente asupra răspunsului, iar explicația acestora a fost faptul că fiecare persoană este capabilă să răspundă de propria sa soartă, mai ales în cazurile în care unii suferă de boli incurabile, iar ca sugestii au oferit exemple ca țări, precum Elveția, Germania, Spania, Luxemburg etc. Țările nominalizate au legalizat omorul la cerere cu anumite condiții foarte stricte, iar acestea sunt doar câteva exemple.

Vrem să spunem că prin această analiză ne-am propus ca nu doar să punem pe tapet eutanasia și toate informațiile acestea pur și simplu, dar și să ridicăm o problemă vizavi de cum este tratată și cu referire la faptul că nu se conștientizează adevărata ei

importanță sau chiar gravitate, pentru că aflându-ne în proces de cercetare și discutând cu mai multe persoane, ne-am dat seama că unii nu știu nici măcar ce reprezintă eutanasia. Astfel, în primul rând, este necesar de a informa populația despre această legalizare și de luat în considerare reacția societății.

Nu am intenţionat să luăm partea niciuneia dintre tabere, deoarece viaţa şi moartea nu sunt două aspecte care pot fi catalogate sau încadrate într-o paranteză sau o concluzie trasă după puţină experienţă, puţine cunoştinţe, însă considerăm că este necesar să se ştie foarte bine ce implică eutanasia şi această moarte asistată, ce presupune solicitarea şi implorarea morţii, precum şi care sunt argumentele care stau la baza lor, a cererilor, dar şi a celor care o susţin, în cea mai mare măsură medicii.

Referințe:

1. Lect. univ. dr. STĂNILĂ, Laura. *Obsesia terapeutică. Pro şi contra eutanasiei– noi provocări ale legislaţiei româneşti*. Universitatea de Vest din Timișoara Facultatea de Drept. 3 p.
2. BALTAGA, Dumitru. *Eutanasia – probleme de responsabilitate morală şi juridică*. Universitatea Liberă Internaţională din Moldova.
3. Convenția Europeană a Drepturilor Omului, https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf , art.2, 6 p., accesat la data de 14.03.2023.
4. BRÎNZA, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de Drept Penal. Partea specială* Vol. I , 328 p.
5. Codul penal al Republicii Moldova art. 148.
6. *Cercetarea infracțiunilor contra persoanei (Ghidul ofițerului de urmărire penală)* de Mihail AVRAM, Tudor POPOVICI, Vasile COBÂȘNEANU. 65 p.
7. Constituția Republicii Moldova. art.24.
8. Legea cu privire la ocrotirea sănătății, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135137&lang=ro# , accesat la data de 14.03.2023, ora 15:03, art.34.

Recomandat
***Stela BOTNARU**, dr., conf. univ.*
***Anatolie COLȚENIUC**, magistru, asistent univ.*

ROLUL INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ÎN STABILIREA PEDEPSEI PENALE

Gabriel VESCU,

Facultatea Drept

CZU: 343.81: 004.8 gabrielvescu25@gmail.com

În unele state, Inteligența Artificială (IA) este deja folosită în instanțele de judecată. Una dintre aceste țări este Malaysia. Pentru prima dată în această națiune, IA a fost utilizată în februarie 2020. IA a fost folosită pentru a oferi îndrumări unui judecător al Tribunalului de Magistratură cu privire la stabilirea pedepselor penale pentru anumite infracțiuni, dar totuși, judecătorul a fost cel care stabilea sentința. Procurorul și avocatul aveau posibilitatea de a comenta ghidul de stabilire a pedepselor penale generat de sistemul de IA. Sistemul de IA a fost utilizat pentru stabilirea pedepselor în legătură cu două infracțiuni – deținerea de droguri (prevăzută de secțiunea 12 (2) și 12 (3) din *Legea cu privire la drogurile periculoase*) și viol (prevăzută de secțiunea 376 din *Codul penal al Malaysiei*) [1]. Deținerea de droguri presupune o amendă maximă de 100.000 de Ringgit malaysieni [1], adică circa 21.000 de euro și/sau până la 5 de închisoare. Violul este pedepsit cu privațiune de libertate și biciuire [1].

Algoritmul IA s-a bazat pe un set de date ce privesc condamnările efectuate în statele Sabah și Sarawak din 2014 până în 2019. Înainte ca inculpatul să se fi exprimat, dacă pledează vinovat sau nevinovat, judecătorul a introdus în sistemul de IA diferiți factori, precum vârsta inculpatului, dacă acesta a mai comis o asemenea infracțiune, tipul și cantitatea drogurilor în cazurile de deținere de droguri sau vârsta victimei și dacă aceasta a fost rănită în cazurile de viol. Sistemul de IA urma să analizeze informația și să vină cu o indicație a unei posibile sentințe. De exemplu, dacă inculpatul pleda vinovat, acestuia îi putea fi aplicată privațiunea de libertate pe un termen de 5 luni. Apoi, procurorul putea interveni și argumenta că ar fi nevoie de o sancțiune mai aspră. Avocatul, la fel, putea să intervină după. La final judecătorul lua în considerare toți acești factori și pronunța sentința [1]. Pe la jumătatea anului 2021, experimentul a fost extins și în capitala Kuala Lumpur, unde sistemul de IA a fost folosit în propunerea pedepselor penale pentru 20 de tipuri de infracțiuni. Experimentul a durat până în aprilie 2022. Conform unei analize a cazurilor din Sabah și Sarawak efectuate de către Khazanah Research Institute, judecătorii au urmat recomandarea sistemului de IA într-o treime din cazuri. În celelalte cazuri, judecătorii au acordat fie o sancțiune mai blândă, fie una mai dură. Concluziile autorităților din Malaysia au fost că sistemele de IA oferă pedepse penale mai consistente și că acestea soluționează ieftin și rapid cauzele. Avocații însă au avut alte păreri. Aceștia au afirmat că setul de date de 5 ani care a fost folosit pentru a antrena sistemul de IA este limitat comparativ cu seturile de date folosite în alte țări. Aceștia au mai declarat că sistemul de IA nu este capabil să ia în considerare circumstanțele agravante și atenuante la fel cum o face omul [2].

Prin urmare, constatăm că utilizarea IA în stabilirea pedepselor penale are atât avantaje, cât și dezavantaje. Printre avantaje distingem consecvența IA, adică aceasta este capabilă să ofere sancțiuni similare pentru infracțiuni similare în diferite instanțe de judecată. De asemenea, IA poate soluționa ieftin și rapid cauzele [2]. Aceasta are capacitatea de a analiza o cantitate mare de informații [1, 2]. Un alt avantaj are fi imposibilitatea coruperii IA – adică aceasta nu ar accepta bani sau alte favoruri în schimbul pronunțării unei anumite sentințe sau achitării unui inculpat. Dar, există și dezavantaje. IA, spre deosebire de un judecător om, nu are simțul justiției [3], a normelor morale și nu poate lua în considerare circumstanțele inviduale [2, 3]. Astfel, este afectat unul dintre principiile de bază ale dreptului penal – principiul individualizării pedepsei penale. Un alt dezavantaj ar fi faptul că un sistem de IA ar putea fi supus unui atac cibernetic. De asemenea, există riscul ca oamenii să își piardă relevanța, fiindcă, în cazul în care guvernele vor ignora dezavantajele IA, concentrându-se doar pe rapiditate și costuri mici, judecătorii ar putea fi complet înlocuiți de sisteme de IA, iar dacă judecătorii vor fi înlocuiți, aceeași soartă o vor avea și procurorii, și avocații.

La final, am dori să ne expunem propria opinie. Credem că atât avantajele, cât și dezavantajele sunt relevante, iar noi avem datoria de a le lua în considerare. De asemenea, suntem de părere că tehnologia trebuie să servească umanității. Din acest motiv, dar și fiindcă IA nu are un simț al justiției [3] și al moralității, considerăm că înlocuirea completă a judecătorilor cu sisteme de IA ar fi o greșeală. Ultimul cuvânt în stabilirea pedepsei penale trebuie să îl aibă o ființă umană. Date fiind avantajele, credem însă că IA ar putea fi utilizată în calitate de asistent al judecătorului, facilitându-i munca acestuia.

Referințe:

1. Artificial Intelligence has Arrived for Criminal Sentencing. THE MALAYSIAN LAWYER [citat 28 februarie 2023]. Disponibil https://themalaysianlawyer.com/2020/02/17/artificial-intelligence-has-arrived-for-criminal-sentencing/.
2. FEATURE-As Malaysia tests AI court sentencing, some lawyers fear for justice. Reuters [citat 2 martie 2023]. Disponibil https://www.reuters.com/article/malaysia-tech-lawmaking-idUSL8N2HD3V7.
3. We built an algorithm that predicts the length of court sentences – could AI play a role in the justice system?. THE CONVERSATION [citat 28 februarie 2023]. Disponibil https://theconversation.com/we-built-an-algorithm-that-predicts-the-length-of-court-sentences-could-ai-play-a-role-in-the-justice-system-193300.

Recomandat
***Daniel MARTIN**, dr., conf. univ.*

INCRIMINAREA FAPTELOR DE LA art.176[1]: ARGUMENTE PRO ȘI CONTRA

Valeria GRIȘCIUC,

Facultatea Drept

CZU:343.41:343(478)(094.4) valeriagrisciuc1@gmail.com

Prin Legea nr.78 din 2021, în Codul penal al RM a fost introdus articolul 176[1]: „Încălcarea drepturilor cetățenilor prin propagarea fascismului, a rasismului și a xenofobiei și prin negarea Holocaustului" [1]. Cu sediul materiei în Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliul Europei [2] și Legea nr.302 din 22.12.2016 pentru ratificarea Protocolului adițional la Convenția Consiliului Europei [3], ignorând, parcă, existența unor norme din Codul penal al RM care satisfac deja cerințele impuse la nivel european (art.176, 135/2, art.346, art.77 alin. (1) lit.d)), legiuitorul nostru a admis un vădit exces de reglementare penală prin adoptarea art.176[1]. Mai mult, conform Raportului întocmit în cadrul Proiectului privind infracțiunile motivate de ură pentru perioada 2003-2019, desfășurat în țările Parteneriatului Estic [8], în Republica Moldova au fost înregistrate 59 de infracțiuni (art. 326, art. 176, art.322 CP), dintre care 38 de cauze au fost trimise la Procuratură și doar 8 cauze au ajuns în fața instanțelor de judecată [4].

Prima ratio, constatăm o atribuire aleatorie a normei analizate la Capitolul V „Infracțiuni contra drepturilor politice, de muncă și alte drepturi constituționale ale cetățenilor". Or, prin prisma obiectului juridic generic era logică regăsirea unor prevederi de acest gen la Capitolul I, similar amplasării acestora în Codurile penale ale Republicii Cehia, Republicii Bulgaria sau Republicii Croația. În România, acets tip de infracțiuni se reglemenează prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 31/2002 [5].

Art.176[1] Cod penal al RM prevede patru variante-tip de infracțiuni. Infracțiunile prevăzute la alin.(1) și alin.(4) au o formulare ambiguă și îngrădesc nejustificat dreptul la libera exprimare. În acest context, este important să facem trimitere la prevederile Constituției, și anume, art.32 și art.42 care garantează libertatea de exprimare și libertatea întrunirilor. Nu este justificată incriminarea penală din considerentul că orice formă de manifestare care se încadrează în limitele pașnicului are dreptul la viață. Ar putea să apară întrebarea: ce se întâmplă dacă astfel de organizații/propagări depășesc sfera dreptului de exprimare atentând la drepturile și libertățile altor persoane? În acest caz, considerăm oportună încadrarea faptelor conform prevederilor art.176 alin.(1) lit.e) Cod penal al RM (de două sau mai multe persoane) sau reținerea săvârșirii prin participație.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului apreciază că libertatea de exprimare include „nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență de opinia publică ori considerate inofensive, dar și pe acelea care ofensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică" [6].

Infracțiunea-tip de la alin.(2) constă în „Negarea sau contestarea în public a Holocaustului ori a efectelor acestuia". Valoarea socială protejată o constituie recunoșterea Holocaustului și a efectelor acestuia. Iarăși nu este clar de ce leguitorul nu a atribuit această prevedere la Capitolul I din Partea specială a Codului penal, alături de infracțiuni, precum cele de la art.135 (genocidul), art.135[2] (propagarea genocidului și a crimelor împotriva umanității), dat fiind obiectul generic care le legă. Ca și la prima variantă-tip prevăzută de art.176[1] Cod penal al RM, legiuitorul a admis omisiuni, și anume, incriminarea negării sau contestării numai a unui tip de genocid.

Infracțiunea-tip prevăzută la alin.(3) art.176[1] Cod penal al RM vizează simbolurile fasciste, rasiste ori xenofobe. În acest sens, trebuie să facem trimitere la art.32 alin. (1) din Constituție care garantează libera exprimare prin „imagine sau prin alt mijloc posibil". Prin urmare, simbolurile de orice natură reprezintă o formă de exprimare. În *Cauza Vajnai vs Ungaria*, deși Curtea s-a declarat conștientă că regimul comunist a fost instalat și menținut prin teroare în multe țări, printre care și Ungaria, ceea ce a condus la cicatrici serioase în mintea și inima Europei, iar utilizarea simbolurilor folosite de fostul regim ar putea crea suferințe victimelor și rudelor acestora, atare sentimente, deși de înțeles, au fost considerate a nu justifica limitarea libertății de expresie [7].

Problematică este și prevederea de la alin.(4) care tinde să justifice infracțiunile prevăzute la art. 176[1] CP „săvârşite în interesul artei sau al ştiinţei, al cercetării sau al educației".

CtEDO în *Cauza Garaudy vs Franța* stabilește că nu este justificată o astfel de dezincriminare. În speță, petentul, un filosof și publicist francez, a fost condamnat de instanțele naționale pentru publicarea unei lucrări în care susținea punctele de vedere negaționiste privitoare la Holocaust. Curtea a apreciat că reclamantul repunea în discuție realitatea, amploarea și gravitatea unor fapte istorice care nu fac obiectul unor dezbateri între istorici, fiind, dimpotrivă, stabilite în mod incontestabil [8]. Prin urmare, negarea sau contestarea în public a Holocaustului ori a efectelor acestuia constituie infracțiune, chiar dacă este săvârşită în interesul artei sau al ştiinţei, al cercetării sau al educației.

Însumând cele de mai sus, Codul penal al RM de până la modificare prin introducerea art.176[1] avea instrumente necesare de protejare împotriva discriminării și infracțiunilor comise pe motiv de prejudecată. Dacă totuși leguitorul ține cu înverșunare să aglomereze codul cu prevederi ambigue și neclare, acesta trebuie să facă conexiunea cu realitatea, să depună mai mult efort la construcțiile lingvistice folosite precum și la amplasarea corectă din perspectivă logico-juridică a normelor penale.

Referințe:

1. Legea nr.78 din 23.04.2021 pentru modificarea unor acte normative.
2. Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliului din 28 noiembrie 2008 privind combaterea anumitor forme și expresii ale rasismului și xenofobiei prin intermediul dreptului penal. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32008F0913
3. Legea nr.302 din 22.12.2016 pentru ratificarea Protocolului adițional la Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică, referitor la incriminarea actelor de natură rasistă și xenofobă comise prin intermediul sistemelor

4. Proiectul „Consolidarea accesului la justiție prin mecanisme de soluționare extrajudiciare pentru victimele discriminării, infracțiunilor motivate de ură și discursurilor de instigare la ură în țările Parteneriatului Estic” Disponibil: https://rm.coe.int/final-draft-data-collection-md-ro-2-/1680a2d62f
5. Ordonanța de Urgență a Guvernului României nr.31 din 13.03.2002 privind interzicerea organizațiilor, simbolurilor și faptelor cu caracter fascist, legionar, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni de genocid contra umanității și de crime de război. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/34759
6. Cauza Handyside împotriva Regatului Unit, pct. 49. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-62057%22]}
7. Cauza Vajnai împotriva Ungariei, pct. 47. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-87444%22]}
8. Cauza Garaudy împotriva Franței. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-23829%22]}

Recomandat
***Dorina GUREV**, dr., conf. univ.*

ÎNCRIMINAREA VIOLENȚEI ÎN FAMILIE: CARENȚE DE ORDIN TEHNICO-LEGISLATIV

Veronica PASTELA,

Facultatea Drept

CZU: 343.625(478)(094.5) pastela.veronica05@gmail.com

În procesul de elaborare a actelor normative, legiuitorul tinde ca acestea să cuprindă norme juridice menite de a ordona, apăra și consolida relațiile sociale de importanță majoră.

Cu toate acestea, normele de drept nu își valorifică mereu scopul, generând carențe de ordin tehnico-legislativ, afectând eficacitatea normelor în vigoare. Un astfel de exemplu îl reprezintă art. 201[1] Cod penal al Republicii Moldova a cărui modificări și completări se datorează *Legii nr.196 pentru modificarea şi completarea unor acte legislative*, din 28.07.2016 [1].

Actualmente, în art. 201[1] CP sunt reunite șase variante-tip de infracțiuni și trei variante agravante de infracțiuni [2]. Însă, în pofida sferei extinse de acțiune, se remarcă o serie de deficiențe de care suferă articolul abordat, care constau în construcția legislativă al acestuia.

Ab initio, consemnăm că o primă carență legislativă derivă chiar din formele de violență consacrate în art. 201[1] CP. Astfel, dispoziția art. 201[1] CP nu relevă în mod clar și deplin sfera de incriminare a violenței în familie. Textul incriminator se referă doar la anumite forme de violență în familie, lăsând loc de interpretări vizavi de aplicarea legii penale.

În art. 2 din Legea nr. 45 din 2007 sunt specificate formele pe care le poate îmbrăca violența în familie, după cum urmează: *violență fizică, violență sexuală, violență psihologică, violență spirituală, violență economică* [3].

Plecând de la aceste premise, se constată că nu orice act de violență în familie cade sub incidența art. 201[1] CP [4, p. 41]. Spre exemplu, violența sexuală se află în afara câmpului incriminator al art. 201[1] CP, urmând a fi aplicate prevederile din art. 171 sau 172 CP. Astfel, apare dilema de ce formele de violență în familie din CP sunt reglementate segmentar, și nu ca un tot întreg.

Cu toate că *Legea nr. 45* prevede cinci forme ale violenței, art. 201[1] CP se referă doar la două forme dintre acestea. În consecință, nu sunt clare criteriile care au stat la fundamentarea deciziei legiuitorului de a oferi conotații penale doar unor forme de violență.

Într-un mod incert sunt expuse și unele ipoteze descrise în norma incriminatorie (de exemplu, art. 201[1] alin. (1), lit. b) CP *acțiunea sau inacțiunea de izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei* [2]). Noțiunile de izolare și intimidare nu sunt definite și nici exemplificate de către leguitorul autohton, fiind interpretative [5, p. 51]. De asemenea, scopul special consacrat în dispoziția

respectivă denotă limitarea aplicării răspunderii penale pentru manifestarea acțiunilor de violență în familie. În practică, acest scop special nu este unul specific majorității infracțiunilor comise, fiind întâlnite scopuri din diverse registre.

O altă perspectivă care necesită abordare la aplicarea art. 201[1] CP este reliefată prin prisma calității subiectului infracțiunii, care urmează să aibă calitatea specială de membru al familiei. Cercul de subiecți inclus în art. 133[1] CP și în dispoziția de la alin. (2) art. 3 al Legii nr. 45 din 2007 extind calitatea de membru de familie, inclusiv asupra persoanelor care se află în concubinaj. Astfel de relații nu au la bază legătura juridică care ar genera drepturile și obligațiile între soți [4]. Încadrarea acestor subiecți sub incidența art. 201[1] CP nu este justificată, constituind, de fapt, infracțiuni ordinare contra vieții și sănătății persoanei.

Inter alia, se evidențiază necorespunderea regimului de tragere la răspundere penală pentru săvârșirea infracțiunii de vătămare intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății de la art. 152 alin. (2) cu cea de violență în familie. În ipoteza în care s-ar provoca o vătămare intenționată medie integrității corporale sau a sănătății asupra a două sau mai multe persoane, în condițiile prevăzute de art. 152 alin. (2) CP se aplică pedeapsa cu închisoare de la 5 la 7 ani. Când aceeași faptă este săvârșită în privința a doi sau mai mulți membri de familie, se aplică munca neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de la 1 la 6 ani [2].

Aceeași rațiune s-a aplicat în raport cu art. 151 alin. (4) în plan comparat cu art. 201[1] alin. (4) CP. Cea din urmă, cu toate că este o normă specială, din punctul de vedere al regimului sancționar nu se diferențiază de cel al primei infracțiuni, ambele norme stabilind aceeași pedeapsă – închisoare de la 12 la 15 ani [5, p. 55]. O asemenea etichetare se percepe ca fiind una carentă și injustă, astfel încât nu corespunde pericolului social real al violenței în familie și nu protejează calitatea specială a acestor subiecți.

Actualmente, art. 201[1] CP este unul ambiguu și care lasă loc de interpretări, fapt ce contravine art. 3 alin. (2) CP. *In aditio*, conform Hotărârii Curții Constituționale nr. 14 din 27 mai 2014, *norma penală trebuie să dispună de o claritate desăvârșită pentru toate elementele componenței infracțiunii în cazul normelor din partea specială a legii penale* [6].

În consecință, se urmărește ca legiuitorul autohton să înlăture carențele tehnico-legislative existente la moment. Fie prin completarea art. 201[1] CP cu dispoziții care n-ar permite interpretarea extensivă, fie prin segmentarea articolului abordat în agravante la infracțiunile din art. 150-152, art. 155 CP. Reglementarea acestei infracțiuni trebuie să ducă la determinarea exactă a câmpului infracțional, în concordanță cu principiile legii penale și cu convențiile internaționale la care Republica Moldova este parte.

Referințe:

1. Legea nr.196 din 28.07.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.
2. Codul penal al Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.128-129
3. Legea nr.45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr.55-56.

4. IONAȘCU V. *Infracțiunea de violență în familie: reglementări normative, analiză criminologică și măsuri de prevenire*. Chișinău, 2018.
5. BRÎNZA, S., STATI, V. Infracțiuni de violență în familie (art.201[1] CP RM) în lumina prevederilor Legii nr.196/2016. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria „Științe sociale”*, 2017, nr.8 (108), pp. 47-56
6. HOTĂRÂREA Nr. 14 din 27-05-2014 pentru controlul constituţionalităţii Art. II al Legii nr. 56 din 4 aprilie 2014 pentru completarea articolului 60 din Codul penal al Republicii Moldova (prescripţia tragerii la răspundere penală). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2014, nr. 364-365.

Recomandat
***Vitalie STATI**, dr., conf. univ.*

ДЕВИАНТНОЕ ПОВЕДЕНИЕ ПОДРОСТКОВ НА ПРИМЕРЕ РЕАЛЬНОЙ И ВИРТУАЛЬНОЙ ЖИЗНИ

Альберт ПЛУКЧИ,

Юридический факультет

CZU: [343.224.1:004.774.1]:303.4 albertplukci4@gmail.com

Девиантное поведение – совершение поступков, которые противоречат нормам социального поведения в том или ином сообществе.

Актуальность проблемы. Актуальность темы исследования обусловлена нарастающим интересом к проблеме девиантного поведения несовершеннолетних. Так как эта проблема встречается у подростков повсеместно. Большое количество подростков употребляет вредные вещества и отклоняется от нормального образа жизни.

Главная задача профилактики – помочь проблемным подросткам не совершать преступные деяния и не откланяться от нормальной жизни. Таким образом мы стремимся снизить уровень подростковой преступности.

Цель данного исследования. Целью данной работы является анализ молодежи, предрасположенность их к девиантному поведению в Республике Молдова на основе анкеты каждого подростка, опираясь на его пол, возраст, интересы, социальный контекст и ведущую деятельность ребенка.

- **Объект исследования –** подростки в возрасте от 11 до 17 лет.
- **Материалы исследования –** сайты подростков (Instagram, VK).
- **Метод исследования.** Мы использовали метод анализа личных документов, в качестве которых выступали странички подростков в социальных сетях.
- **Основной принцип проведённого исследования:** Исследование было проведено на основе абсолютной анонимности, конфиденциальности данных и добровольности получения данных.

В ходе исследования были проанализированы 25 подростков: 15 парней и 10 девушек. Нами проведено анонимное анкетирование 25 подростков, на базе 7 вопросов касательно образования, возраста, увлечений, вредных привычек, нарушений закона. Также, было произведено изучение их личности в социальных сетях.

Меры по реабилитации девиантного поведения: Профилактика девиантного поведения подростков в результате целенаправленного воздействия методов нейролингвистического программирования.

Программа рассчитана на детей от 13 до 17 лет.

Сроки проведения 3-4 месяца.

Ожидаемый результат: снижение уровня девиации.

Предмет профилактики: девиантное поведение подростков.

Средства профилактики: игры, упражнения и методы нейролингвистического программирования.

Форма работы: групповая.

Структура программы.

Программа включает в себя четыре этапа:

1. подготовительный;
2. исследовательский;
3. продуктивный;
4. заключительный.

Заключение. В современном мире существуют подростки, которые ведут правильный образ жизни, а также те, кто склонны к девиантному поведению. К моему большому сожалению, большинство из них совершают поступки, которые противоречат нормам социального поведения, в основном это подростки, которые проживают в городах. По нашему наблюдению, подростки, склонные к девиантному поведению, это те подростки, которые пытаются заполучить признание общества, которое их окружает, в отличие от тех подростков, которые не стараются добиться всеобщего расположения и одобрения и действуют на основании своих принципов и положительных намерений.

Библиография:

1. ХАГУРОВ, Т.А., ЧЕПЕЛЕВА, Л.М, РЯБЧЕНКО, Н.А, РАКАЧЕВ, В.Н. *Девиантное поведение подростков и молодежи: формы, причины и профилактика: Учебное пособие*. Краснодар, 2020.
2. ЗМАНОВСКАЯ, Е.В., РЫБНИКОВ, В.Ю. *Девиантное поведение личности и группы*: Учебное пособие. СПб.: Питер, 2010.
3. МЕНДЕЛЕВИЧ, В.Д. Психология девиантного поведения: Учебное пособие. СПб., 2005.
4. ДУБИНИН, С.Н., НАЗМУТДИНОВ, Р.А., КАИРОВА, Б.К. *Психология девиантного поведения: Учебное пособие*. Костанай: Костанайский государственный педагогический институт, 2019.

Рекомендовано
***Лилия ГЫРЛА**, докт., доцент*

ПРИЧИНЫ ДЕВИАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ ПОДРОСТКОВ В СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЯХ, МЕРЫ ПО РЕАБИЛИТАЦИИ И ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ ДЕВИАЦИИ

Анастасия НАФИКОВ,

Юридический факультет

CZU:[343.224.1:004.738.5]:343.85 nafikovanastea@gmail.com

С каждым поколением дети становятся всё хуже, а родители всё лучше. Таким образом, из всё более плохих детей получаются всё более хорошие родители

(Каган, 1991, с. 57).

Актуальность проблемы. Актуальность темы исследования обусловлена нарастающим интересом к проблеме девиантного поведения несовершеннолетних. Это связано с тем, что всё большее количество подростков подвержено девиантному поведению, проявляющемуся в различных формах негативной направленности.

Главная задача профилактики девиантного поведения – не допустить первого опыта правонарушений и снизить, таким образом, уровень подростковой преступности.

Цели данного исследования

1. Разработать новые меры/новые эффективные методы борьбы с проявлением девиантного поведения у подростков.
2. Проанализировать сайты подростков, проявляющих девиантное поведение и установить причины данного поведения, меры по предупреждению и меры по реабилитации.

Объект исследования – подростки в возрасте от 14 до 18 лет.

Материалы исследования – сайты подростков (Instagram, VK).

Метод исследования:

Мы использовали метод анализа личных документов, в качестве которых выступали странички подростков в социальных сетях.

Основной принцип проведённого исследования: Исследование было проведено ***на основе абсолютной анонимности, конфиденциальности данных и добровольности получения данных***.

В ходе исследования были проанализированы 25 профилей подростков в социальных сетях, из которых 16 составляли мальчики и 9 – девочки, которые проявляли различные формы девиантного поведения (вандализм, садизм, РПП). Мы выявили основные причины данного поведения, отразив их в диаграмме в процентном соотношении.

Меры по реабилитации девиантного поведения:

1. Родителям необходимо наладить диалог с ребёнком, чаще разговаривать с ним на откровенные темы, построить доверительные отношения с ребёнком.
2. Предотвращение девиации с помощью летнего оборонно-спортивного оздоровительного лагеря. Главная цель работы – создание условий, подходящих для смены жизненных ценностей.
3. Работа с психологом. Если подросток отказывается идти к психологу, стоит пригласить женщину под видом маминой подруги, которая бы невзначай помогала подростку наводящими вопросами.
4. Занятия в различных секциях, соответствующих интересам и предпочтениям подростка.
5. Завести домашнего питомца, к которому подросток проявлял бы любовь, заботу, бережное отношение и ласку. Так, подросток чувствовал бы уровень ответственности и необходимость его присутствия в жизни питомца.
6. Правильная организация досуга, именно из-за безделья подростки начинают находить для себя варианты коротания свободного времени. Придумайте совместное хобби с ребёнком.

Заключение. Можно сделать вывод о том, что подростки, используя социальные сети, хотят убежать от реальности. В нашем обществе до сих пор не предпринимается довольно мер для профилактики девиантного поведения молодёжи. Задача родителей и всего общества в целом – минимизировать риски развития девиантного поведения у подростков и разрабатывать новые меры по предотвращению/профилактики девиаций.

Библиография:

1. ХАГУРОВ, Т.А., ЧЕПЕЛЕВА, Л.М., РЯБЧЕНКО, Н.А., РАКАЧЕВ, В.Н. *Девиантное поведение подростков и молодёжи: формы, причины, профилактика: Учебно-методическое пособие*. Краснодар, 2020. 100 с.
2. КАЛИНИНА, Т. В. *Профилактика девиантного поведения подростков* / Т. В. КАЛИНИНА// Феноменология и профилактика девиантного поведения.
3. НАБОЙЧЕНКО, Е.С. *Психология отклоняющегося поведения подростков. [Текст]: монография/* Е.С. НАБОЙЧЕНКО. Издатель Г.П. КАЛИНИНА Екатеринбург, 2007. 285 с.
4. КОВАЛЬЧУК, М.А. *Девиантное поведение: профилактика, коррекция, реабилитация* / М.А. КОВАЛЬЧУК, И.Ю. ТАРХАНОВА. Москва, 2010.

Рекомендовано
***Лилия ГЫРЛА**, докт., доцент*

ADMISIBILITATEA DECLARAȚIILOR MARTORILOR ANONIMI ÎN PROCESUL PENAL

Cătălina RĂILEANU,

Facultatea Drept

CZU: 343.143:341.231.14 katalinaraileanu@gmail.com

Matorii sunt ochii şi urechile justiţiei.
J. Bentham

Mijloacele de probă şi procedeele probatorii au o importanţă colosală în procesul penal, întrucât împreună cu probele, sunt strâns legate de realizarea principiului aflării adevărului. Respectarea echității unei proceduri trebuie să fie apreciată în raport cu totalitatea actelor unui proces, astfel, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului este axată în principal pe condițiile în care o parte dispune de mijloacele necesare amenajării probelor și pe situațiile respective, pe care legea internă le atribuie fiecărei părți [1, p. 248]. Obligația de a depune mărturie contra voinței sale, sub constrângerea unei amenzi şi sub orice altă formă de silire, reprezintă o imixtiune în aspectul negativ al dreptului la libertatea de exprimare care trebuie să fie respectată într-un stat de drept [2, p. 58].

Ab initio, Curtea de la Strasbourg determină noțiunea de „martor anonim" persoană care, deşi nu a compărut la audiere, a depus contra acuzatului într-un stadiu anterior al procedurii şi a cărei depoziţii au fost utilizate de instanţa naţională pentru fundamentarea condamnării [3, p. 49]. Ținând cont de jurisprudența Curții, se delimitează două mari categorii în acest sens, astfel, prima categorie este reprezentată de persoanele a căror identitate nu a fost dezvăluită în fața acuzatului, ca de pildă martorul propriu-zis [4] şi investigatorul sub acoperire [5], iar a doua categorie este reprezentată de persoanele a căror credibilitate nu putea fi testată de către apărare în niciun stadiu al procesului penal, cu toate că identitatea acestora era cunoscută de către acuzat. În această categorie, poate fi încadrat „martorul vulnerabil" [6] şi „martorul indirect" [7]. În noţiunea de „martori anonimi" Curtea include şi agenţii infiltraţi din cadrul organelor poliţiei ce au îndatorirea generală de a se subordona autorităţilor. În acelaşi timp, estimând dispoziţiile Recomandării privind intimidarea martorilor şi drepturilor apărării se desprinde că anonimitatea nu trebuie acordată decât atunci când autoritatea judiciară competentă, după audierea părţilor, constată că viaţa sau libertatea persoanei implicite este serios ameninţată sau, în cazul agenţilor sub acoperire, activitatea lor în viitor este serios ameninţată, şi mărturia se anunţă importantă, iar persoana pare a fi credibilă.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauza *Kok vs Olanda* aminteşte că atunci când un martor îţi păstrează anonimatul, obstacolele de care se loveşte apărarea în cursul procedurii, trebuie compensate în vreo formă, iar condamnarea nu se poate fundamenta în mod exclusiv sau de o manieră determinantă pe declaraţia anonimă. În

speţă, chiar dacă motivele exacte ale temerilor martorului anonim nu au fost dezvăluite, judecătorul de instrucţie a anchetat temeinicia lor, bazându-se atât pe informaţii primite de la martor, cât şi pe informaţii primite de la poliţie. Curtea a considerat că, ţinând cont de faptul că reclamantul putea, în mod rezonabil, să fie suspectat de apartenenţă la o grupare de crimă organizată periculoasă şi, în plus, era înarmat în momentul reţinerii sale, se considera că acesta constituia o ameninţare pentru informatorii poliţiei, de aceea, se poate susţine că existau suficiente motive pentru ca identitatea martorului să rămână secretă. Finalmente, Curtea a considerat că procedura de interogare a asigurat, de o manieră suficientă, o compensare a dificultăţilor pe care le prezintă pentru apărare utilizarea mărturiei anonime. Într-o altă cauză, menţionată *supra*, *Van Mechelen ş.a. vs Olanda*, poliţiştii audiaţi în calitate de agenţi infiltraţi s-au aflat în aceeaşi cameră cu judecătorul de instrucţie, în timp ce acuzaţii şi avocaţii lor se aflau în altă încăpere, comunicarea efectuându-se prin intermediul unei conexiuni sonore, iar apărarea nu a avut posibilitatea de a observa reacţiile agenţilor infiltraţi la întrebările directe, ceea ce i-ar fi permis să controleze fiabilitatea lor. Cu prilejul soluționării cauzei, Curtea statuează că în condiţiile în care drepturile apărării sunt respectate, poate fi legitimă dorinţa autorităţilor de poliţie de a păstra anonimatul unui agent utilizat în activităţi secrete, nu numai în scopul protecţiei acestuia şi a familiei sale, ci şi pentru a nu compromite utilizarea sa în operaţiuni viitoare. De asemenea, în cauza *Birutis şi alţii vs Lituania*, Curtea a subliniat că nu se putea exclude posibilitatea utilizării mărturiilor anonime, fiind vorba de o revoltă în penitenciar, ceea ce impunea ca autorităţile să protejeze martorii anonimi, posibili codeţinuţi cu reclamanţii.

Conchidem că jurisprudenţa Curţii ne prezintă o diversitate de hotărâri în care condamnarea acuzatului se încredinţează drept prerogativă mărturiilor anonime, având un rol decisiv în pronunţarea sentinţei de condamnare. În consecinţă, realizarea unei justiţii corecte ține de profesionalismul înfăptuirii acţiunilor de urmărire penală, care în prim plan în fiecare cauză în parte este ghidat de problematica administrării probelor. Procesul penal exteriorizează un caracter etapizat, iar fiecare dintre fazele procesului aspiră la rezolvarea anumitor chestiuni şi finalizează cu adoptarea unor soluţii oportune.

Referinţe:

1. CHIRIAC, A., CHARRIER, J. *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: Balacron SRL, 2008. 724 p.
2. DOLEA, Ig., ZAHARIA, V., HANGANU, S. *Justiția penală și drepturile omului. Cercetare sociologică*. Chișinău: Prut internațional, 2004. 100 p.
3. MATEUȚ, Gh. *Protecţia martorilor. Utilizarea martorilor anonimi în faţa organelor procesului penal*. București: Lumina Lex, 2003.
4. E..C.H.R., Kostovski vs Olanda, 11454/85, (20 noiembrie 1989), A166; E.C.H.R., Kok vs Olanda, 43149/98, (4 iulie 2000); E.C.H.R., Krasniki vs Republica Cehă, 51277/99, (28 februarie 2006); E.C.H.R., Visser vs Olanda, 26668/95, (14 februarie 2002), E.C.H.R., Birutis şi alţii vs Lituania, 47698/99, 48115/99, (28 martie 2002); E.C.H.R., Saïdi vs Franţa, 14647/89, (20 septembrie 1993), A261-C.
5. E.C.H.R., Van Mechelen şi alţii vs Olanda, 21363/93, 21364/93, 21427/93, 22056/93 (23 aprilie 1997); E.C.H.R., Lüdi vs Elveţia, 12433/86, (15 iunie 1992).

6. E.C.H.R., Unterpertinger vs Austria, 9120/80, (24 noiembrie 1986), A110; E.C.H.R., Asch vs Austria, 12398/86, (26 aprilie 1991), A203; E.C.H.R., Delta vs Franţa, 11444/85, (19 decembrie 1990), A191-A; E.C.H.R., S.N. vs Suedia, 34209/96, (2 iulie 2002); E.C.H.R., P.S. vs Germania, 33900/96, (20 decembrie 2001); E.C.H.R., Mayali vs Franţa, 69116/01, (14 iunie 2005); E.C.H.R., Bocos-Cuesta vs Olanda, 54789/00, (10 noiembrie 2005).
7. E.C.H.R., Ferrantelli şi Santangelo vs Italia, 19874/92, (7 august 1996); E.C.H.R., Calabró vs Italia şi Germania, (21 martie 2002).

Recomandat
***Artiom ENI**, magistru, asist. univ.*

PARTICULARITĂȚILE PRIVIND URMĂRIREA PENALĂ ÎN LIPSA ÎNVINUITULUI

Valeria GRIȘCIUC,

Facultatea Drept

CZU: 343.123:343(478)(094.4) valeriagrisciuc1@gmail.com

Procedurile *in absentia* sunt acele mecanisme care vin să eficentizeze justiția penală și să combată criminalitatea în general. Instituția urmăririi penale și a judecării cauzei penale în lipsa persoanei a fost reglementată și consolidată în Codul de procedură penală al RM prin Lega nr. 179 din 11.09.2020 [1]. Din acest considerent, subiectul abordat este actual și de importanță sporită pentru înțelegerea mecanismului de funcționare, dar și clarificarea unor aspecte care ar putea fi problematice.

Sediul materiei la nivel european a fost statornicit prin Rezoluția (75) 11 din 21 mai 1975 a Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei [2], Decizia-cadru a Consiliului 2002/584/JAI din 13 iunie 2002 [3] și Directiva (EU) 2016/343 Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 [4]. Deși nu există o prevedere expresă în Convenția Europeană, sub egida art.6 CEDO, recurgerea la procedura *in absentia* la faza de urmărire penală este conformă, dacă: persoana a renunțat la dreptul său de a fi prezent și de a se apăra (în *Colozza c.Italiei*, Curtea a reținut că nu este suficientă o prezumție precum că persoane este ,,fugar", aceasta neconstituind o bază suficientă); persoana a fost informată despre învinuire (a primit informații complete și detaliate) și este asigurată reprezentarea juridică a bănuitului, învinuitului prin apărător ales sau avocat numit din oficiu.

Nemijlocit, bănuitul sau învinuitul este citat legal și, totodată, informat de către organul de urmărire penală că neprezentarea nemotivată la organul respectiv nu împiedică finalizarea urmăririi penale în lipsa sa. În cauza *Vasiliciuc* c. *Moldovei*, Curtea a constat o încălcare a acestui drept procesual, deoarece reclamanta nu a fost citată la adresa la care locuia de facto, pe care a oferit-o organelor de urmărire penală anterior plecării sale în Grecia. Mai mult, din materialele cauzei nu se poate demonstra că autoritățile au depus toate diligența de a informa reclamanta cu privire la procesul penal intentat și necesitatea de a se prezenta în fața acestora [5].

Prin modificările operate prin Legea nr. 179 din 2020, s-au învederat două mecanisme de înaintare a acuzării.

1. Înaintarea acuzării în cadrul urmăririi penale, dacă învinuitul se sustrage, sau locul aflării lui nu este stabilit în urma investigațiilor de căutare se face prin înaintarea copiei ordonanței de punere sub învinuire apărătorului acestuia, contra semnătură.
2. Înaintarea acuzării prin comisie rogatorie, element de novație reglementat prin art. 282^1 CPP care se aplică în ipoteza în care învinuitul se sustrage de la urmărirea penală, iar locul aflării acestuia peste hotarele țării este cunoscut.

Dacă înaintarea învinuirii în condițiile stipulate la art. 282^1 CPP nu este posibilă din considerente că cererea a fost refuzată, a fost restituită, sau nu a parvenit răspuns în

urma adresării repetate, procurorul dispune finalizarea urmăririi penale și înainteaza demers judecătorului de instrucție. Incert este momentul neparvenirii răspunsului în urma adresării repetate, deoarece legiuitorul nu a stabilit un termen după expirarea căruia procurorul poate dispune finalizarea urmăririi penale.

O cerință indispensabilă este informarea apărătorului ales sau avocatului care oferă asistență juridică garantată de stat despre finalizarea urmăririi penale anterior remiterii solicitării judecătorului de instrucție. Deși nu este specificat expres, în lipsa unui avocat ales, obligația de numire a unui avocat din oficiu revine procurorului în virtutea art. 69 alin.(3) CPP.

Noile prevederi de la art. 291^1 CPP stabilesc procedura de finalizare a urmăririi penale în lipsa învinuitului. Astfel, procurorul prin demers înaintat judecătorului de instrucție poate dispune finalizarea urmăririi penale, dacă sunt întrunite cumulativ condițiile impuse de lege.

În altă ordine de idei, pentru o mai bună claritate, la art.287^1 alin.(1) pct. 1) CPP, care reține drept temei de suspendare dispariția, sustragerea sau imposibilitatea stabilirii locului aflării învinuitului, trebuie să fie specificat că acest temei se aplică, dacă nu sunt întrunite condițiile de la art. 291^1 CPP.

Prevederile de la art 291^1 alin.(4) CPP ar putea crea probleme în sensul în care dispunerea finalizării urmăririi penale în privința unui învinuit în cadrul unei cauze penale cu mai mulți învinuiți, dacă cei din urmă ar solicita audierea ca martor a persoanei absente. Riscul unei astfel de inechități ar putea fi evitat, sau cel puțin minimizat, dacă ar exista o obligație specifică pentru judecătorul de instrucție, de a se asigura că acceptarea solicitării de judecare a cauzei *in absentia* nu ar cauza prejudicii celorlalți învinuiți, după audierea propunerilor învinuiților în cauză, în această privință.

Importanță este menționarea garanției procesuale a persoanei condamnate în lipsă de a înainta o cerere de reluare a examinării cauzei penale (art. 465^5 CPP). În *Colozza c. Italiei*, Curtea a reținut că atunci când legislația internă permite organizarea unui proces în absența persoanei „acuzate în materie penală", acea persoană trebuie, imediat ce află de proceduri, să poată obține de la instanța în fața căreia a fost audiată o nouă hotărâre asupra fondului acuzațiilor [6].

În concluzie, premiera reglementării procedurilor *in absentia* în Codul de procedură penală a RM reprezintă o modificare necesară, care respectă dreptului la un proces echitabil, iar aplicarea corespunzătoare a acestora poate constitui un moment de cotitură în direcția realizării unui proces de justiție penală mai eficient.

Referințe:

1. Legea nr. 179 din 11-09-2020 pentru modificarea unor acte normative. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123430&lang=ro .
2. Rezoluția (75) 11 din 21 mai 1975 a Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei. Disponibil: https://rm.coe.int/09000016804f7581 .
3. Decizia-cadru a Consiliului 2002/584/JAI din 13 iunie 2002. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32002F0584 .
4. Directiva (EU) 2016/343 Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0343 .

5. Cauza Vasiliciuc împotriva Moldovei. Disponibil: http://agent.gov.md/wp-content/uploads/2017/08/VASILICIUC-v.-THE-REPUBLIC-OF-MOLDOVA-rom.pdf .
6. Cauza Colozza împotriva Italiei. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-74059%22]}

Recomandat
***Igor DOLEA**, dr. hab., conf. univ.*

INADMISIBILITATEA PROBELOR OBȚTINUTE PRIN PROVOCARE: ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE

Ion FIALCOVSCHI,

Facultatea Drept

CZU: 343.143:341.231.14 fialcovschiion@gmail.com

Pentru a fi atins scopul procesului penal, este necesar ca acțiunile procesuale să fie realizate în strictă corespundere cu prevederile legale. Una din premisele realizarii acestui scop o reprezintă administrarea corectă și legală a probelor. Din momentul declanşării procesului penal şi până la soluţionarea definitivă a cauzei deduse judecăţii, toate problemele fondului cauzei sunt rezolvate cu ajutorul probelor și, ca urmare a acestui fapt, putem afirma că întregul proces penal este dominat de problema probelor. Astfel această temă devine una stringentă și nelipsită de actualitate și importanță mai ales când se pune problema admisibilității acestora. Unul din cazurile când o probă este inadmisibilă este atunci când este obținută prin provocare, subiect care îl propunem spre analiză. Subiectul probelor obținute prin provocare se face a fi abordat, în special, în conjunctura realizării măsurilor speciale de investigaţie. Aşadar, la aprecierea unui comportament drept provocator este ineluctabil să se stabilească dacă iniţiativa de a săvârşi infracţiunea i-a aparţinut agentului statului, fără a se neglija însă trecutul infracţional al persoanei acuzate [1, 2].

În context, Curtea Europeană, în cauza *Lalas c. Lituaniei*, a punctat că una din împrejurările care necesită a fi luate în calcul la aprecierea existenţei sau lipsei provocării rezidă în identificarea faptului dacă persoana acuzată a fost implicată anterior în comiterea unor infracţiuni similare. Statuări asemănătoare au fost făcute şi în alte cauze. Pregătirea sau trecerea la realizarea actelor de executare constituie temei pentru efectuarea acțiunilor speciale de investigaţie. Suspiciunile goale nu pot constitui temei pentru realizarea acestor măsuri. Plus la aceasta, măsurile speciale de investigaţie trebuie efectuate în lipsa unei alternative. În context, în cauza *Malininas c. Lituaniei* Curtea Europeană a precizat că în cazurile în care elementele principale provin dintr-o operațiune sub acoperire, autoritățile trebuie să fie în măsură să demonstreze că au avut motive întemeiate de a recurge la realizarea operaţiunii respective. A.Eni subliniază: „Agentul sub acoperire are un rol pasiv în cadrul investigaţiei efectuate, şi anume, cel de prevenire şi descoperire a infracţiunii. Manifestul activ al acestuia în cadrul investigaţiei sub acoperire ar putea ridica probleme referitoare la provocarea de săvârşire a infracţiunii.

Este necesar de remarcat, atunci când organele statale creează doar condiţiile favorabile săvârşirii unei fapte concepute de autorul ei, nu putem discuta de provocare. În schimb, atunci când se acţionează în vederea insuflării hotărârii infracţionale unei persoane, ce altfel nu ar fi săvârşit o astfel de faptă, instigarea îşi face simţită prezenţa. Cu privire la cele două activităţi, aparent similare, în doctrină se aduce următorul exemplu de disociere a acestora: „Dacă, de exemplu, faţă de un agent sub acoperire îmbrăcat în

civil şi care se plimbă ca şi ceilalţi cetăţeni în cadrul unui cartier în care sunt comercializate droguri, se apropie un comerciant şi îi propune benevol să cumpere substanţe narcotice, atunci procurarea acestor substanţe de către agentul secret nu va fi catalogată drept provocare. În acest caz, comerciantul de droguri va fi tras la răspundere penală, deoarece agentul a acţionat în atare situaţie, în postura de cetăţean obişnuit, căruia i s-a propus să procure substanţe narcotice. În cazul în care agentul sub acoperire va da dovadă de iniţiativă în ceea ce priveşte vânzarea-cumpărarea substanţelor narcotice, comportamentul său va trece în unul interzis, fiind deci, unul provocator [3].

De asemenea, analiza legislatiei nationale procesual penale putem prezenta și propuneri *de lege ferenda* cu privire la temeiul legal al soluției adoptate de către procuror sau instanța de judecată, şi anume, completarea alin.(2) art.284 CPP cu următorul conținut: 3') Fapta a fost săvârşită în urma provocării, facilitării sau încurajării bănuitului, învinuitului de către agenții statului sau de o persoană/e care a acționat în comun cu aceştia; şi completarea alin.(1) art.390 CPP cu următorul conținut: 5') Fapta a fost săvârşită în urma provocării, facilitării sau încurajării inculpatului de către agenții statului sau de o persoanăle care a acționat în comun cu aceştia; în atare mod asigurându-se o examinare minuțioasă a cererilor ce au ca obiect pretinsele acțiuni de provocare atât de către procuror (la faza de urmărire penală), cât şi de către instanțele de judecată. În practică a fost identificată atât implicarea temeiului precum că fapta nu a fost săvârşită de inculpat (art.390 alin.(1) pct.2) CPP), cu care nu suntem de acord, din motiv că în cazul achitării persoanei în baza acestui temei, organul de urmărire penală este obligat să continue urmărirea penală pentru identificarea făptuitorului – situație incompatibilă cu cazul provocării.

Referințe:

1. BERCHEŞAN, V., DUMITRAŞCU, I.N. *Probele şi mijloacele de probă*. Bucureşti: Ed. Ministerului de Interne, 1994.
2. UDROIU, M. et al. *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*. Bucureşti: C. H. BECK, 2015.
3. BEZNIȚCHI, C. Unele considerații privind clasificarea probelor în procedura penală. În: *Revista Naţională de Drept*. 2018, nr. 1-3(207-209).
4. BRÂNZĂ, C. *Aspectele de drept penal ale provocării luării de mită sau a dării de mită*.
5. COPEȚCHI, S. Provocarea infracţiunii în contextul măsurilor speciale de investigaţie. În: *Revista Institutului Naţional al Justiției*, 2017.
6. VALAH, P. Inadmisibilitatea probelor obținute prin provocare. În: *Sesiune națională cu participare internațională de comunicări ştiințifice studențeşti*. Ed. 26, vol.1. Chişinău, 1 februarie - 1 martie 2022.
7. https://www.juridice.ro/535174/probele-mijloacele-de-proba-si-procedeele-probatorii-in-procesul-penal.html
8. https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf
9. https://juridicemoldova.md/11095/aspectele-de-drept-penal-ale-provocarii-luarii-de-mita-sau-a-darii-de-mita.html

Recomandat
***Artiom ENI**, magistru, asist. univ.*

NEGOCIEREA CONTRACTELOR COMERCIALE INTERNAȚIONALE

Iana CHETREAN,

Facultatea Drept

CZU: 341.241.8:339.5 ianachetrean12@gmail.com

Cel mai important expert în demonstrarea modului de a negocia cu succes în orice afacere, doctorul Chester L. Karrass a relatat: *„În afaceri ca în viață – Nu primești ceea ce meriți, primești ceea ce negociezi”*. Într-adevăr, prin excelența sa, negocierea reprezintă o artă care deși la prima vedere ușor realizabilă, implică de facto demonstrarea unei serii de abilități și cunoștințe multilaterale din diferite domenii, cu precădere din psihologie, vorbind în acest sens de flexibilitatea mentală, capacitatea de-a gândi rapid și de a-și stăpâni emoțiile, rezistență la stres și, nu în ultimul rând, abilitatea de-a ieși cu succes din situații dificile.

Astfel, în materia încheierii unui contract comercial internațional, negocierea reprezintă o fază precontractuală indispensabilă în vederea nașterii unui raport de cooperare între subiecți, importanța acesteia fiind pe larg recunoscută și subliniată atât în doctrină, cât și în practică. Autorul D. Mazilu remarcă că negocierea contractelor comerciale internaționale constituie o activitate complexă întreprinsă prin excelență de comercianți persoane fizice și societăți comerciale, în scopul obținerii unor rezultate reciproc avantajoase în procesul derulării raporturilor contractuale [1, p.291]. La rândul său, alți autori definesc negocierea ca un proces organizat de comunicare între doi sau mai mulți parteneri din țări diferite, care urmăresc adaptarea progresivă a pozițiilor lor în scopul realizării unei înțelegeri reciproc acceptabile, materializată în contractul extern [2, p. 184].

Așadar, în literatura de specialitate, faza negocierii este divizată în două etape, și anume, pregătirea negocierilor și nemijlocit desfășurarea acesteia. Corelativ, Principiile Unidroit privind Contractele Comerciale Internaționale consacră în alin. (1) art. 2.1.15 faptul că *„Fiecare parte este liberă să negocieze și nu poate fi trasă la răspundere pentru eșecul încheierii contractului”* [3].

La rândul său, părțile în faza precontractuală se pot folosi de o serie de modalități (documente), precum: acordul de principiu, scrisoarea de intenție, scrisoarea de confort, angajamentul de onoare, oferta de negociere, oferta de contractare, contractul-cadru ș.a. care, în esență, îmbracă diverse forme, exprimând intenția autorului de a intra în negocieri și de a ajunge la un acord.

Revenind la cele expuse *supra*, faza pregătirii negocierilor implică în sine elaborarea unui plan consistent. Orice negociere trebuie să înceapă cu o *informare prealabilă* pentru o bună organizare și asigurarea succesului acesteia. Această informare implică prospectarea piețelor străine, cunoașterea conjuncturii economice, investigarea oportunităților unor tranzacții comerciale pe respectivele piețe, așa încât să se opteze

pentru operațiunea comercială cea mai favorabilă. Totodată, negociatorii trebuie să cunoască bine prevederile convențiilor internaționale, legislația și uzanțele comerciale, reglementările de politică comercială, cele financiar valutare etc. De asemenea, este important să cunoască starea economică și financiară a partenerului, solvabilitatea și reputația comercială a acestuia etc. [4, p. 156]. În urma conturării opțiunii pentru o anumită piață, se purcede la *inițierea dialogului comercial* între potențialii parteneri comerciali. Respectiv, intenția de negociere reprezintă etapa premergătoare negocierii propriu-zise. Inițiativa dialogului contractual poate să aparțină exportatorului, care lansează o ofertă publicitară, sau importatorului, care emite o cerere de ofertă [4, p. 156].

Ca urmare, după contractarea partenerului, se lansează *tratativele comerciale*, etapă care reprezintă nucleul negocierii și care datorită măiestriei părților conduc sau nu la semnarea unui contract comercial internațional. La acest capitol, autorii relevă că premisa esențială a tratativelor o reprezintă menținerea caracterului deschis al comunicării, asigurarea unui climat de lucru, de cooperare între părți [5, p. 190], fapt pe care îl susținem în totalitate. Mai mult, aici un rol important îl manifestă principiul bunei-credințe a părților implicate în negocieri și obligația de confidențialitate. În acest sens, Principiile UNIDROIT în conținutul alin. (2-3) art. 2.1.15 prevăd în mod expres comportamentul părților, care poate fi catalogat drept de rea-credință, iar ca rezultat al acestuia, partea care manifestă o asemenea conduită urmează să răspundă pentru prejudiciul cauzat omologului său.

În ceea ce ține de obligația de confidențialitate, conform art. 2.1.16 din Principiile UNIDROIT, care a fost reluat și în legislația națională în conținutul art. 1026 Cod civil al RM [6], se remarcă că, atunci când unele informații sunt oferite cu caracter de confidențialitate de către o parte în cursul negocierilor, cealaltă parte este obligată să nu dezvăluie respectiva informație sau de a o folosi necorespunzător în interes personal, chiar dacă un contract este încheiat ulterior sau nu. Totodată, este necesar de a remarca și obligația de informare în etapa precontractuală care poate fi analizată ca având-și sorgintea în materia viciilor de consimțământ. Așadar, negociatorii sunt obligați să furnizeze celeilalte părți toate informațiile de care dispun și care pot fi decisive pentru parteneri în decizia lor de a încheia un contract. Totuși, în acest sens, obligația de informare este limitată la faptele pe care cealaltă parte nu le cunoaște și nici nu era ținută să le cunoască. Aceste fapte trebuie să fie relevante, adică să fie de natură a influența hotărârea părții, în sensul încheierii contractului sau al perfectării [4, p. 163].

Făcând referire în continuare nemijlocit la faza desfășurării negocierilor, atestăm că în practică contractanții, având la bază o strategie bine determinată, recurg la o serie de tactici și tehnici care în comun cu puterea cuvântului duc la semnarea unui contract comercial internațional de succes. Prin urmare, tactica de negociere desemnează capacitatea de a combina și executa procedee și tehnici specifice procesului de negociere, de a folosi mijloace și metode adecvate în planul general al strategiei de negociere. În mod tradițional, tacticile pot fi clasificate în tactici de persuasiune și de influențare.

Tacticile de persuasiune urmăresc convingerea partenerului în legătură cu poziția susținută de negociator sau în cazul negocierilor conflictuale, constrângerea acestuia să accepte această poziție.

Tacticile de influențare, la rândul său, încearcă să-l determine în mod direct sau indirect pe partener să-şi modeleze concepția şi atitudinea în raport cu cerințele încheierii acordului, negociatorul urmărind ca interesele sale să fie cât mai bine reflectate în acest acord [7]. Referindu-ne în continuare la tehnici, acestea reprezintă totalitatea procedeelor ce urmează a fi utilizate în desfășurarea procesului de negociere, constituindu-se în instrumentul practic al negociatorului şi reprezintă schemele şi formele de acțiune utilizate în vederea realizării diverselor tactici de negociere [8]. În acest sens, tehnicile aplicabile pe larg sunt: *tehnica negocierii secvențiale, tehnica „falsului pivot"* [7]*, tehnica celor patru trepte* [9]*, tehnica bilanțului, tehnica învăluirii* [10] şi altele.

În concluzie, precizăm că negocierile unui contract comercial internațional reprezintă procesul prin care două sau mai multe părți din state diferite negociază termenii şi condițiile unei tranzacții comerciale. Acest dialog prezintă nu doar abilități în arta vorbirii şi negocierii, ci şi posedarea unor cunoştințe cu privire la regulile de protocol şi etichetă din regiunea cocontractantului. Scopul negocierilor comerciale este de a ajunge la un acord reciproc acceptabil pentru toate părțile implicate, care să includă prețul produsului sau serviciului, cantitatea, termenele de plată, termenele de livrare şi alte condiții relevante. Deşi recunoscută în mod unanim ca o fază facultativă, considerăm negocierea contractului comercial internațional o etapă indispensabilă şi importantă, având drept fapt că un contract comercial internațional are ca părți subiecți cu culturi şi obiceiuri variate, precum şi diferite norme legale şi fiscale. De aceea, este foarte important, prealabil semnării contractului să se consulte specialişti în domeniu, să se poarte tratative verbale pentru a ajunge la un acord acceptabil pentru ambele părți care să se finalizeze cu încheierea contractului.

Referințe:

1. MAZILU, Dumitru. *Tratat privind Dreptul comerțului internațional*. Bucureşti: Universul juridic, 2011, p. 291.
2. POPA, Ioan. *Tranzacții internaționale. Politici. Tehnici. Instrumente*. Bucureşti: Recif, 1992, p. 184.
3. https://www.unidroit.org/wp-content/uploads/2021/06/Unidroit-Principles-2016-Romanian-bl.pdf accesat la 04.03.2023.
4. GRIBINCEA, L. *Dreptul comerțului internațional*. Chişinău, 2014, pp. 156, 163.
5. POPA, Ioan. Op. cit., p. 190.
6. Codul civil al R. Moldova nr. 1107 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial*, nr. 82-86 din 22.06.2002.
7. https://www.scrigroup.com/management/marketing/Negocierea-comerciala-internat 13452.php accesat la 04.03.2023.
8. http://file.ucdc.ro/cursuri/R_2_n220_Negociere_comerciala_internationala_Chitiba_ Constanta_pdf.pdf accesat la 04.03.2023.
9. GULEA, Mihaela. *Strategii, tehnici si tactici de negociere*. Bucuresti: ASE, 1995, p.22.
10. https://www.scritub.com/economie/STRATEGII-TEHNICI-SI-TACTICI-D73149.php accesat la 04.03.2023.

Recomandat
***Lilia GRIBINCEA**, dr., conf. univ.*

CLAUZA DE *HARDSHIP* – EXCEPȚIE CONVENȚIONALĂ DE LA PRINCIPIUL FORȚEI OBLIGATORII A CONTRACTULUI COMERCIAL INTERNAȚIONAL

Valeria BÎRCA,

Facultatea Drept

CZU: 341.241.8:347.75/.76 valeria.birca28@gmail.com

Protecţia împotriva situaţiilor imprevizibile care ar fi putut afecta echilibrul contractului a devenit o preocupare tot mai intensă a participanţilor la relaţiile contractuale, în special a celor cu caracter comercial, dar şi a statelor totodată, acestea neputând rămâne imparţiale faţă de fenomenul juridic, care ar putea pune în dificultate derularea normală a relaţiilor comerciale prin lipsirea de protecţie a participanţilor „loviţi" de această problemă [1 p. 3].

O formă de protecţie reprezintă cea de includere în contractele comerciale internaţionale a unor clauze menite să protejeze părţile împotriva riscurilor contractuale, în privinţa impreviziunii aceasta fiind clauza de *hardship*, mai numită în literatura de specialitate: clauză de revizuire, „situaţie dificilă" [2, p.79], „duritate [3, p.40]".

Se numeşte *hardship* stipulaţia contractuală care permite modificarea conţinutului unui contract, atunci când, pe parcursul executării sale, se ivesc unele evenimente care afectează echilibrul contractual, schimbând substanţial elementele şi datele pe care părţile le-au avut în vedere în momentul contractării, creând pentru una dintre părţi consecinţe atât de oneroase în executarea propriei obligaţii, încât ar fi inechitabil să le suporte singură. Esenţial este faptul că aceste evenimente se produc sau apar fără culpa vreunuia dintre contractanţi şi pe care, oricât ar fi fost de rezonabili şi prudenţi, nu le-ar fi putut prevedea în momentul încheierii contractului.

Conform Principiilor UNIDROIT, există *hardship,* atunci când apariția unor evenimente schimbă fundamental echilibrul contractului, fie datorită creşterii preţului executării obligațiilor unei părți, fie datorită faptului că valoarea contraprestației pe care o parte o primeşte s-a diminuat şi evenimentele apar sau devin cunoscute părții dezavantajate după încheierea contractului; evenimentele nu ar fi putut fi luate în considerare în mod rezonabil de către partea dezavantajată în momentul încheierii contractului; evenimentele sunt în afara controlului părții dezavantajate; riscul evenimentelor nu a fost asumat de partea dezavantajată [4].

Scopul urmărit prin clauza de hardship este menținerea sau restabilirea echilibrului contractual, în pofida oricărei împrejurări care ar modifica elementele originare pe care s-a întemeiat contractul părților.

În mod definitoriu, clauza de hardship este o excepție convențională de la *principiul forței obligatorii a contractului*. Utilizarea tot mai frecventă a clauzei de impreviziune în contractele comerciale internaționale dă expresie tendinței participanților la aceste raporturi juridice de a limita, pe cale convențională, aplicarea principiului civil clasic al

forței obligatorii a contractelor şi de a afirma, în locul lui, *principiul adaptării contractului la noile împrejurări*. Acest principiu apare ca fiind mai potrivit realităților prezente din comerțul internațional, deoarece permite reaşezarea relațiilor contractuale în concordanţă cu mutațiile rapide şi profunde din conjunctura economică mondială şi evitarea suportării de către o singură parte a unor prejudicii neimputabile şi injuste [5, p.223].

Pentru ca o situaţie să poată fi calificată ca hardship şi, prin urmare, să poată servi ca temei pentru ca una din părţile contractului să fie îndreptăţită să ceară ajustarea contractului, trebuie să fie îndeplinite următoarele condiţii:

1. Împrejurările care au stat la baza încheierii contractului trebuie să se schimbe în mod considerabil ulterior încheierii contractului. Contează nu atât gravitatea evenimentului, ci impactul acestuia asupra raporturilor contractuale.
2. Împrejurările s-au schimbat sau au devenit cunoscute după încheierea contractului.
3. Schimbarea împrejurărilor era imprevizibilă în momentul încheierii contractului.
4. Partea afectată nu şi-a asumat expres riscul modificării împrejurărilor [6, p.89].
5. Trebuie să fie inechitabil ca efectele situaţiei în cauză să fie suportate exclusiv de către partea afectată.

Clauza de hardship este guvernată de legea aplicabilă contractului de comerţ internaţional. În ţările în care impreviziunea este admisă de *lex contractus*, părţile vor recurge la clauza de *hardship* în măsura în care consideră regimul instituit prin dispoziţiile din dreptul comun ca fiind prea restrictiv, sau, dimpotrivă, prea suplu şi doresc să-i substituie o procedură specială de readaptare. Dacă legea competentă nu reglementează problema impreviziunii, părţile vor avea posibilitatea să negocieze fără îngrădiri conţinutul clauzei de hardship, întrucât, în majoritatea sistemelor juridice naţionale, materia impreviziunii este un drept supletiv [7, p.182-183].

Deseori conţinutul clauzei de hardship include o formulă generală, urmată de o enumerare exemplificativă a împrejurărilor specifice, în multe cazuri clauzele de hardship reiau ideea imprevizibilităţii, referindu-se la acesta în formulări diferite. Unele clauze se limitează în a pretinde numai ca schimbarea să fie datorată unor împrejurări extraordinare sau neprevăzute. O asemenea formulare nu este indicată, deoarece acordă beneficiu repunerii în cauză a contractului şi părţii care s-a arătat, pur şi simplu, neprevăzătoare, neluând în considerare unele evenimente previzibile.

În concluzie, în practica internaţională se desemnează tot mai mult tendinţa ca în locul principiului forţei obligatorii a contractului, cu putere de lege între părţi, să se consacre principiul adaptării contractelor la noile împrejurări, fiind utilizată și prevăzută clauza de hardship, ce reprezintă un veridic instrument juridic de adaptare şi flexibilizare a contractelor comerciale internaționale.

Referințe:

1. SAVA, Silvia. *Clauza de hardship în contractele comerciale internaţionale*, 2013.
2. MUNTEANU, R. *Elemente de tehnică juridică privind adaptatea contractelor de comerţ exterior*. Bucureşti: Ed. Academiei Române, 1990, p.79.
3. CĂPĂŢÂNĂ, O. ŞTEFĂNESCU, B. *Tratat de drept al comerţului internaţional*. Vol. II. Bucureşti: Ed. Academiei, , 1987, p. 40.

4. Principiile UNIDROIT privind contractele comerciale internaţionale, art. 6.2.2.
5. GRIBINCEA, Lilia. *Dreptul Comerţului internaţional: Tratat*. Chişinău, 2014. p.223.
6. CAŢAVEICĂ, Eugeniu. *Dreptul Comerţului internaţional: Suport de curs*. Chişinău, 2014, p.89.
7. COSTIN, M.N., DELEANU, S. *Dreptul comerţului internaţional*. Partea specială. Vol. II. Bucureşti: Lumina Lex, 1995, pp.182-183.

Recomandat
***Lilia GRIBINCEA**, dr., conf. univ.*

CONTRACTUL INTERNAȚIONAL DE FRANCHISING

Evelina DESCALUI,

Facultatea Drept

CZU: 341.241.8:347(478)(094.4) e.descalui@gmail.com

Analizată sub aspect comercial, franciza este considerată una dintre cele mai însemnate reuşite în domeniul afacerilor, ce a cunoscut o vădită ascensiune după cel de-al Doilea Război Mondial.

Codul civil al Republicii Moldova oferă, la art. 1723, definiția legală a contractului de franciză, astfel: *„Prin contractul de franciză o parte (francizor) acordă celeilalte părți (francizat), în schimbul unei redevențe, dreptul de a desfășura o activitate comercială (activitate de franciză) în cadrul rețelei francizorului, cu scopul de a furniza anumite produse în numele și pe contul francizatului, iar francizatul are dreptul și obligația de a folosi denumirea comercială, marca sau alte obiecte ale drepturilor asupra obiectului de proprietate intelectuală, know-how și metode ale activității comerciale ale francizorului"* [1].

Din definiția propusă *supra*, poate fi lesne dedus că elementul principal într-un contract de franchising îl constituie dreptul de a folosi marca de fabrică, comercială sau de serviciu a unei firme de renume mondial. Se înţelege că firma care cedează acest drept nu se poate separa de necesitatea supravegherii producţiei şi serviciilor care se furnizează pe diferite segmente de piaţă sub marca sa. De aceea, punerea la dispoziţia franchisee a licenţei şi cunoştinţelor sale tehnice şi exercitarea controlului tehnic şi comercial apar ca necesităţi obiective [2, p. 38].

În ceea ce privește avantajele părților contractante, este imperativ de a reliefa că franciza permite deținătorului afacerii de succes să reitereze un succes comercial înregistrat pe o anumită piață și să îl amplifice pe noi piețe, de regulă în teritorii noi, prin intermediul partenerilor săi, prin crearea de structuri suple, descentralizate și cu mobilizarea unor capitaluri minime de către francizor [3, p. 10].

Pe lângă faptul că permite expansiunea rapidă a francizorilor, franciza apare ca fiind deosebit de avantajoasă și pentru că reprezintă o reală oportunitate de succes, mai cu seamă pentru întreprinzătorii de talie medie, atrași și deveniți, astfel, francizați [3, p. 11-12]. Păstrându-și independența, francizatul beneficiază, totodată, de imaginea, de renumele și de marca francizorului, de transferul permanent de know-how, ca și de asistența tehnică din partea acestuia, ceea ce îi procură un real avantaj concurențial [4, p. 53].

De menționat că inclusiv este avantajat și consumatorul pentru că are certitudinea omogenității și a uniformității calității serviciilor prestate în întreaga rețea a unei francize, sub aceeași marcă, grație regulilor, condițiilor și parametrilor impuși de francizor ca și a controlului riguros pe care acesta îl exercită.

Cu titlu de studiu comparativ, ținem să accentuăm că majoritatea statelor nu au legi sau alt tip de reglementări speciale în ceea ce privește franciza, întrucât se consideră

că aceasta nu are nevoie de norme speciale pentru a se dezvolta în cadrul economiei. În acest context, este potrivit de a analiza dispozițiile care reglementează contractul de franciză în legislațiile străine, pentru a determina abordările conceptuale, modul în care au evoluat acestea.

În această ordine de idei, franciza a cunoscut o dezvoltare semnificativă şi a căpătat o importanță distinctă pe tărâm american. California a fost printre primele state americane în care a fost adoptată o lege în domeniul francizei. Legea californiană privind franciza, adoptată în anul 1970, a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1971 şi a fost urmată de apariția altor 15 legi la nivel statal [5], ca şi de o reglementare la nivel federal, adoptată de Comisia Federală de Comerț a SUA (the US Federal Trade Commission). Semnificativă este însă legea adoptată în SUA, la nivel federal, denumită *Disclosure Requirements and Prohibitions Concerning Francising and Business Oportunities Ventures*. Votată în anul 1978 de Comisia Federală a Comerțului din SUA şi intrată în vigoare la 29 iulie 1979, iar mai apoi amendată în anul 1986, această lege are aplicabilitate în toate statele americane. În plus, în SUA niciun contract de franciză nu poate fi încheiat fără verificarea caracterului său licit din punctul de vedere al dreptului concurenței. Comisia Federală a Comerțului este organismul care supraveghează respectarea acestor prevederi şi obligații [6, p. 36-37].

Concluzionând toate cele expuse *supra*, considerăm oportun de a evidenția că indiferent de sfera în care este utilizată, franciza este un puternic vector de schimbare, de novație, ce potențează tendința actuală manifestată în plan comercial. În adiție, se nuanțează detaliul prin care contractul de franchising începe să dețină un rol de marcă în mediul de afaceri contemporan, în contextul în care inteligența şi creativitatea umană încorporată în bunuri incorporale, îndeosebi know-how-ul, au devenit valori economice capabile să genereze plus valoare.

Referințe:

1. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002. Republicat în: *Monitorul Oficial*, nr. 66-75 din 01.03.2019 art. 132 [citat 01.03.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129081&lang=ro.
2. GRIBINCEA, L. Contractul internațional de franchising. În: *Revista Națională de Drept*, 2012, nr. 7, pp. 36-42. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/36_42_Contractul%20international%20de%20franchising.pdf.
3. LELOUP, J. *La Franchise. Droit et Pratique*. 3-eme edition, Encyclopedie Delmas. Paris: Dalloz, 2000, pp. 10-40.
4. GIMALAC, L., GRAC, S. *La Franchise. Guide juridique et pratique*. Editions du Puits Fleuri. Paris, 2003, pp. 53-70.
5. LAGARIAS & BOULTER, L.L.P. *Overview of California Franchise Investment Law*. Franchise Law Journal, 1993. Disponibil: http://www.franchiselawteam.com
6. VARTIRES, D. I. Teză de doctorat: *Contractul internațional de franciză*. București: 2010, pp. 1-60.

Recomandat
***Lilia GRIBINCEA**, dr., conf. univ.*

ANALIZA HOTĂRÂRII CtEDO DE CONSTATARE A ÎNCĂLCĂRII art.3 DE CĂTRE REPUBLICA MOLDOVA PRIN NEINTERVENȚIA ÎN CAZUL VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

Veronica POZNEACOVA,

Facultatea Drept

CZU: 341.231.14:343.541(478) veronicapozneacova@gmail.com

Actualitatea și importanța temei abordate. Convenția Europeană a Drepturilor Omului [1] nu consfințește expres dreptul de a nu fi supus violenței domestice, ca drept fundamental, care este protejat în cadrul mecanismului european de protecție a drepturilor omului. Cu toate acestea, Curtea de la Strasbourg a elaborat principiul interpretării evolutive a Convenției [2], care este adaptată la specificul dezvoltării societății contemporane. În jurisprudență s-a cristalizat interpretarea cunoscută sub denumirea de „protecție prin ricoșeu" aplicabilă, de exemplu, în cazul violenței în familie și a protecției dreptului la mediu sănătos, dreptul protejat fiind dedus din conținutul altor drepturi reglementate de către Convenție în scopul identificării mijloacelor de constrângere jurisdicțională.

Cazurile de violență în familie sunt calificate de către CtEDO ca fiind încălcarea articolelor, precum art. 2 (dreptul la viață), în cazul în care victima violenței în familie decedează sau viața acesteia este pusă în pericol; art. 3 (dreptul de a nu fi supus torturii, tratamentului, pedepsei inumane și degradante), violarea constatată în cazul suferințelor grave ale victimei, care ating pragul torturii; art. 6 (dreptul la un proces echitabil), încălcat în cazul nerealizării de către autorități a obligațiilor pozitive pentru tragerea la răspundere penală a agresorului și nerespectării garanțiilor acordate de acest articol; art. 8 (dreptul la viață privată și de familie), violarea determinată de specificul violenței în familie; art. 14 (interdicția discriminării), victimele violenței în familie fiind supuse tratamentului diferențiat defavorabil de către autorități.

Scopul. Ca rezultat al cercetării, ne-am stabilit în calitate de scop definirea obligațiilor pozitive și negative a statului în legătură cu prevenirea și contractarea violenței în familie, determinarea calificării cazurilor de violență în familie ca fiind tortură, tratament inuman și degradant, stabilirea încălcărilor admise în cauza *Munteanu vs Republica Moldova* nr. 34168/11, decizia din 26 mai 2020.

Obiective. În acest context, am trasat următoarele obiective: a defini specificul protecției prin ricoșeu, elaborat în cazul jurisprudenței CtEDO, a analiza calificarea violenței în familia prin prisma art. 2, 3, 6, 8, 14 din CtEDO, a analiza obligațiile pozitive și negative ale statului în legătură cu prevenirea și contracararea fenomenului violenței în familie, a identifica criteriile, în funcție de care se stabilește încălcarea art. 3, a analiza încălcările constatate în cauza *Munteanu vs Republica Moldova* nr. 34168/11, decizia din 26 mai 2020.

Rezultatele cercetării. Printre obligațiile pozitive ale statului pentru prevenirea și combaterea fenomenului violenței în familie se numără: 1) obligații de ordin ma-

terial, printre care obligația statelor de a criminaliza violența în familie ca infracțiune sau circumstanță agravantă în cadrul unei componențe de infracțiune; definirea clară a conceptului violenței în familie; aplicarea practică a reglementărilor adoptate; elaborarea mecanismelor eficiente de intervenție în cazurile violenței în familie, inclusiv restrângerea reală a accesibilității agresorului la victimă; crearea măsurilor eficiente pentru protecția victimelor violenței în familie; 2) obligații de ordin procesual, printre care desfășurarea anchetei eficiente și efective în cazul în care autoritățile cunoșteau sau trebuiau să cunoască despre riscul înalt al aplicării violenței în familie față de victimă.

Atenția sporită a comunității internaționale față de cazurile violenței în familie este dictată de vulnerabilitatea sporită a acestora, poziția de dependență directă fața de agresor, tolerarea violenței domestice de către societate și colaboratorii organelor de drept, cât și lipsa mecanismelor eficiente aplicate în aceste cazuri. Printre victimele violenței în familie se numără în special femei, copii, în cazurile rare bărbați. În cazul aplicării violenței fața de mamă, copilul poate avea fie statut de victimă indirectă, deoarece suferă psihologic din cauza faptului că vede suferințele membrului de familie maltratat, fie statut de victima directă, dacă suferințele acestuia ating pragul de gravitate a tratamentului degradant.

Aplicarea art. 3 în cazul violenței în familie, în accepțiunea Curții, generează obligațiile pozitive, precum: (a) obligația de a adopta și a aplica în practică un cadru juridic adecvat, care asigură protecție împotriva relelor tratamente aplicate de persoane fizice; (b) obligația de a lua măsuri rezonabile, care ar putea fi de așteptat pentru a preveni un risc real și iminent de rele tratamente, riscul despre care autoritățile au știut sau ar fi trebuit să cunoască; și (c) obligația de a efectua o investigație eficientă în cazul unei acuzații întemeiate de rele tratamente [3].

La calificarea încălcării art. 3, Curtea evaluează criteriile precum: intensitatea suferințelor victimei, repetitivitatea și gravitatea violențelor, dorința de intimidare, răzbunare, pedepsire a victimei, provocarea sentimentului de frică pentru viața proprie sau a altor membri ai familiei. Calificarea suferințelor victimei ca cele care ating pragul de gravitate a torturii determină gradul de protecție mai avansat al victimei. Pragul de gravitate a torturii se evaluează în funcție de circumstanțele cazului, printre care natura și contextul tratamentului, consecințele fizice și mentale ale maltratării, starea de sănătate a victimei, durata tratamentului, sexul și vârsta victimei. În plus, CtEDO evaluează respectarea obligațiilor pozitive de către autorități.

În cauza *Munteanu vs Republica Moldova* nr. 34168/11, decizie din 26 mai 2020, Înalta Curte a constatat încălcarea obligațiilor pozitive, printre care: obligația de protejarea persoanelor de violența domestică, obligația de a preveni violența domestică, obligația de a preveni repetarea acestei violențe, obligația autorităților de a asigura executării ordonanțelor de protecție. CtEDO a reiterat faptul că ingerința autorităților în viața privată și de familie poate deveni necesară pentru a proteja sănătatea și drepturile omului. În cauza respectivă, măsurile implementate de către autorități erau ineficiente și nu au prevenit aplicarea violenței față de reclamanți. În special, ordinele de protecție acordate victimelor nu au fost executate pe deplin, ceea ce a determinat acordarea protecției ineficiente a victimei. De asemenea, colaboratorii organelor de drept au învinuit victima în provocarea agresorului. CtEDO a stabilit că față de victimă a fost aplicat

tratamentul degradant, pornind de la suferințele și anxietatea victimei. Autoritățile nu au întreprins evaluarea reală și obiectivă a riscului violenței domestice, nu au implementat acțiuni eficiente pentru prevenirea aplicării violenței, în special, față de agresor nu a fost aplicat arest preventiv. Înalta Curte a stabilit că victima a fost discriminată pe criteriul de sex de către colaboratorii organelor de drept.

Concluzii. Datele statistice din Republica Moldova arată că în 95% de cazuri de violență în familie, aceasta este comisă de către bărbați și experimentată de femei. Violența în familie reprezintă un fenomen răspândit în societatea autohtonă, fiind prezentă în cel puțin 65% din familiile din Republica Moldova și nu depinde de statutul social, situația financiară și nici de educația agresorului.

În majoritatea cazurilor, după primul abuz, situația se înrăutățește și persistă în timp. Anual, în Republica Moldova sunt înregistrate circa 34 de decese în urma violenței în familie. În societate persistă spiritul tolerării violenței domestice, victima este „învinuită" de comportament provocator, iar femeile divorțate sunt discriminate în societate. Cu regret, constatăm că mecanismul de protecție a persoanelor în cazurile violenței în familie rămâne unul ineficient, iar statul nu realizează efectiv obligațiile pozitive și negative, care reies din standardele internaționale și regionale, în special jurisprudența CtEDO, Convenția de la Istanbul și Recomandările Grupului de experți privind combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (GREVIO).

Recomandări. Pentru prevenirea și contracararea fenomenului violenței în familie, recomandăm: 1) majorarea numărului femeilor angajate în organele de drept; 2) organizarea instruirilor speciale pentru colaboratorii organelor de drept în domeniul psihologiei familiei; 3) instruirea colaboratorilor în domeniul gestionării situațiilor de criză și prevenirii revictimizării persoanelor; 4) specializarea colaboratorilor organelor de drept în domeniul violenței în familie; 5) organizarea campaniilor naționale împotriva violenței în familie, în scopul schimbării atitudinii populației față de victimele violenței în familie; 6) sensibilizarea cercurilor largi ale populației; 7) acordarea asistenței psihologice victimelor violenței în familie; 8) elaborarea strategiei naționale de asistență victimelor violenței în familie; 9) elaborarea unor platforme la nivel național accesibile victimelor violenței în familie, care va permite raportarea abuzurilor și primirea asistenței psihologice, juridice și sociale.

Referințe:

1. Convenţia Europeană a Drepturilor Omului amendată de Protocoalele nr. 11, 14 şi 15, completată de Protocolul adiţional şi de Protocoalele nr. 4, 6, 7, 12, 13 şi 16 Online: European Convention on Human Rights (coe.int)
2. SULIMA, Snejana. The Impact of the ECHR Case-Law on the Domestic Violence Regulations. In: *Analele stiintifice ale Universitatii „Alexandru Ioan Cuza" din Iasi. Stiinte juridice* 66 (2020): 269. Online: https://heinonline.org/hol-cgi-bin/get_pdf.cgi?handle=hein.journals/anuaiclaw66&section=52
3. Case of *Munteanu vs The Republic of Moldova (Application no. 34168/11)* Strasbourg, 26 May 2020, final, 26/08/2020 Online: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202554

Recomandat
***Virginia ZAHARIA**, dr., conf. univ.*

REGLEMENTAREA EUTANASIEI PRIN PRISMA CONVENȚIEI EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

Andriana VOZIAN,

Facultatea Drept

CZU: 341.231.14:343.614 *vozianandriana@gmail.com*

Dreptul la viață reprezintă un drept fundamental al ființei umane având o valoare imensă, și, de respectarea acestuia depinde însăși existența umană. Însă, cu toate acestea, se ridică întrebarea cu privire la limita până la care se exercită ocrotirea dreptului la viață, și mai ales ceea ce ține de recunoașterea dreptului la moarte, prin eutanasie, care de altfel îmbracă forma unui act criminal ce provoacă moartea unei persoane, bazându-se pe sentimentele de compasiune și milă. În această lucrare, ne-am propus să analizăm succint jurisprudența în ceea ce ține de eutanasie, deoarece e un subiect foarte controversat, dar actual.

Dezbaterea actuală privind eutanasia se înscrie într-un context social aflat în plină schimbare. Dezbaterea îi vede pe cei care susțin dreptul unei persoane la o „moarte bună" în momentul ales de ea în contradicție cu cei care cred cu tărie în caracterul sacru al vieții umane. La aceasta se adaugă teama că orice formă de „ucidere" autorizată de stat va expune grupurile cele mai vulnerabile ale societății la un risc deosebit [1].

În pofida faptului că art. 2 al Convenției Europene a Drepturilor Omului protejează dreptul la viață, Curtea nu specifică ce înseamnă termenul „viață" și nici nu menționează când aceasta începe și când se termină. Chiar dacă nu există reglementări în mod expres prin instrumentele naționale cu privire la finalul vieții, există câteva norme relevante pentru aceste cazuri. Acestea ar fi art. 2 CEDO, ce prevede dreptul la viață și menționează excepțiile când se poate cauza moartea unei persoane în mod intenționat, printre care nu se regăsește eutanasia sau orice altă îngrijire paliativă; art. 3 al Convenției, ce prevede că nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane și degradante și art.8, potrivit căruia persoanei trebuie să i se respecte viața sa privată și de familie, a domiciliului și corespondenței. În cauza *Haas c. Elveției*, s-a ridicat problema dacă, în virtutea dreptului la respectarea vieții private, statul ar fi trebuit să se asigure că o persoană bolnavă, care intenționa să se sinucidă, putea obține o substanță letală (pentobarbital de sodiu) fără rețetă medicală, prin derogare de la lege, pentru a avea posibilitatea de a-și pune capăt vieții fără durere și fără risc de eșec [2,p.2]. Curtea a hotărât că **nu a fost încălcat art. 8** din Convenție, constatând că, chiar și în ipoteza că statele au o obligație pozitivă de a lua măsuri pentru a înlesni sinuciderea în mod demn, autoritățile elvețiene nu au încălcat această obligație în cazul reclamantului. Curtea a observat, în special, că statele-membre ale Consiliului Europei sunt departe de a ajunge la un consens în privința dreptului unei persoane de a alege cum și când să-și pună capăt vieții, concluzionând că statele au o largă marjă de apreciere în astfel de chestiuni [3]. În cauza *Pretty c. Regatul Unit*, reclamanta care era pe moarte din cauza unei boli neu-

romotorii, nu putea să se sinucidă singură şi a dorit să fie ajutată de soţul ei. În decizia privind acest caz, Curtea a relevat o serie de aspecte importante. Aşadar, Curtea a afirmat că **art. 2** nu poate, fără o distorsiune lingvistică, să fie interpretat în sensul conferirii dreptului diametral opus, respectiv dreptului de a muri, şi nici nu poate da naştere unui drept la autodeterminare în sensul conferirii unei îndreptăţiri la adresa individului privind alegerea morţii, mai degrabă, decât a vieţii. Cu toate acestea, Curtea a menţionat că această decizie nu înseamnă că un Stat-membru nu poate să recunoască acest drept [4].

Cauza *Mortier împotriva Belgiei* [5] este prima hotărâre a CEDO privind conformitatea eutanasiei cu drepturile protejate de CEDO şi, cu atât mai mult, prima hotărâre privind eutanasia pentru o tulburare psihiatrică. În jurisprudenţa sa anterioară, deciziile privind sfârşitul vieţii (*Pretty c. Regatului Unit* 2002; *Haas c. Elveţiei*, 2011; *Koch c. Germaniei* 2012; *Gross c. Elveţiei* 2014; *Lambert şi alţii c. Franţei* 2015 şi 2019; *Lings c. Danemarcei* 2022), CEDO a acordat statelor membre o marjă largă de apreciere pentru a reglementa deciziile privind sfârşitul vieţii. Mai precis, acest lucru se va întâmpla numai atunci când legea aplicabilă: (a) defineşte clar şi cu atenţie domeniul de aplicare al dreptului de a solicita asistenţă medicală pe moarte; (b) prevede o procedură care poate garanta că cererea este voluntară; (c) conţine măsuri de protecţie sporite pentru persoanele vulnerabile; şi (d) reglementează cu precizie deciziile pe care trebuie să le ia persoanele însărcinate cu evaluarea cererii pentru a asigura îndeplinirea criteriilor de îngrijire corespunzătoare. Hotărârea pronunţată în cauza *Mortier c. Belgiei* este importantă deoarece confirmă că eutanasia, inclusiv atunci când este efectuată asupra persoanelor cu tulburări psihiatrice, este conformă cu drepturile omului, dacă legea aplicabilă privind eutanasia oferă suficientă protecţie împotriva constrângerii şi abuzului.

În concluzie, vrem să menţionăm că într-adevăr nu există un consens în cadrul Curţii Europene a Drepturilor Omului cu privire la eutanasie şi acesta duce la interpretări cu abateri de la legislaţie. Acest subiect fiind unul extrem de sensibil, este lăsat la marja de apreciere a statelor, aşadar statele sunt responsabile de a lua decizii cu privire la interzicerea eutanasiei sau permiterea acesteia prin prisma legislaţiei naţionale. Considerăm că eutanasia poate fi discutată în funcţie de cazul concret la care se raportă, pe de-o parte, în funcţie de contextul juridic, etic, religios al societăţii. Precum că, la prima vedere, eutanasia poate părea soluţia ideală pentru a încheia suferinţa persoanei bolnave, aceasta are şi dezavantaje, şi anume – eutanasia ar putea transforma moartea într-o practică de rutină folosită pe scară largă, s-ar abuza valorile religioase care consideră că viaţa este sacră şi inviolabilă. Odată cu creşterea acceptării eutanasiei, va interveni o schimbare în perceperea bolii, morţii şi a tratamentului medical. Exemplul legalizării avortului arată ce se întâmplă.

Referinţe:

1. *Euthanasia, human rights and the law*, mai 2016. https://humanrights.gov.au/sites/default/files/document/publication/2016_AHRC_euthanasia_human_rights_law.pdf
2. Fişă tematică – S*fârşitul vieţii şi Convenţia europeană a drepturilor omului*, mai 2019.
3. *Haas c. Elveţiei*, din 20.01.2011, https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-119348%22]}

4. *Pretty c. Regatul Unit*, din 29.04.2002, https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%222346/02%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-60448%22%5D%7D
5. Mortier c. Belgiei, din 04.11.2022, https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-219559%22]}

Recomandat
Valentin ROȘCA, *dr., lector univ.*

DREPTUL APLICABIL CONTRACTULUI COMERCIAL INTERNAȚIONAL

Olga CEBAN,

Facultatea Drept

CZU: 341.241.8:347(478)(094.4) oleaceban25@gmail.com

Legea aplicabilă unui contract mereu a fost o temă actuală, or validitatea şi producerea efectelor juridice ale acestui contract depind de legea care-l guvernează. Un subiect care provoacă discuţii în rândul teoreticienilor şi practicienilor este legea aplicabilă unui contract comercial internaţional, deoarece nu există o lege care poate fi aplicată automat în sensul dat.

Obiectul dreptului comerţului internaţional este constituit din raporturi juridice patrimoniale, cu caracter de comercialitate şi internaţionalitate [1, p.27]. Aşadar, caracterul de internaţionalitate pune problema sistemului de drept aplicabil contractului comercial internaţional, deoarece raporturile juridice pot fi cârmuite de multe sisteme de drept.

În acest context, după cum cunoaştem, părţile sunt libere să încheie orice fel de contracte comerciale, să-şi aleagă partea contractantă, să stabilească conţinutul contractului, efectele ş.a. Aşadar, în materia dreptului comerţului internaţional este bine cunoscut şi aplicat principiul *lex voluntatis. Lex voluntatis* este determinarea legii aplicabile contractului de comerţ internaţional prin acordul părţilor. Această modalitate se mai numeşte şi „alegerea dreptului", deoarece părţile contractante, în prezenţa mai multor legi „în conflict" aplicabile contractului lor, „aleg" un sistem de drept pe care îl consideră mai convenabil spre a guverna totalitatea raporturilor lor juridice [2, p.191].

Convenţia privind legea aplicabilă obligaţiilor contractuale din 19.06.1980 a prevăzut că părţile semnatare ale unui contract pot desemna legea aplicabilă întregului contract sau numai unei părţi din acesta şi pot alege instanţa competentă să soluţioneze litigiile. Aceasta ulterior, fiind înlocuită prin Regulamentul CE nr.593/2008 al Parlamentului European şi al Consiliului privind legea aplicabilă obligaţiilor contractuale din 17.06.2008 (în continuare – Regulamentul Roma I).

Principiul dat este consacrat atât la nivel internaţional, cât şi la nivel naţional, aşadar conform prevederilor Cod civil al RM, alin.(1) art.2617, contractul este guvernat de legea aleasă prin consens de părţi.

În această ordine de idei, apare următoarea întrebare „este absolut acest drept, în sens că nu are nicio limită?" Răspunsul este evident, acest drept este limitat de frauda la lege şi de ordinea publică din dreptul internaţional privat. Frauda la lege reprezintă o situaţie întâlnită într-un număr mai mare decât ordinea publică, deoarece părţile îşi creează în mod intenţionat condiţii prin care raportul juridic încheiat să nu fie cârmuit de legea normal competentă, ci de prevederile altei legi care le este mai favorabilă [3, p.119]. Când vorbim de ordinea publică, atunci aceasta reprezintă o totalitate de princi-

pii fundamentale ale sistemului de drept al forului, care refuză aplicarea legilor străine, chiar dacă acestea au competenţă [3, p.106].

Nu mereu părţile desemnează o lege aplicabilă şi aceasta nu este o problemă, deoarece la etapa actuală există reglementări care vin să soluționeze întrebarea dată. Conform Regulamentului sus-indicat, în conținutul art.4 sunt prevăzute expres sistemul de drept aplicabil în lipsa alegerii pentru anumite categorii de contracte.

În această ordine de idei, în cazul în care contractul nu se regăseşte în situațiile menționate în Regulament, atunci contractul va fi reglementat de legea țării în care își are reședința obișnuită partea contractantă care efectuează prestația caracteristică.

La fel, dacă contractul se încadrează în criteriile menționate, dar în mod vădit are o legătură mai strânsă cu o altă țară decât cele indicate anterior, atunci legea aplicabilă este legea statului cu care prezintă cele mai strânse legături, aşadar se va aplica legea din țara respectivă.

O altă situație este în cazul în care sistemul de drept nu poate fi determinat ținându-se cont de criteriile existente, în acest sens contractul se va supune legii statului cu care prezintă cele mai strânse legături.

Regulamentul Roma I prevede mai multe tipuri de contracte, aşadar reglementarea acestora poate fi găsită în conținutul art. 5 (contractele de transport), art.6 (contractele încheiate cu consumatorii), art.7 (contractele de asigurare) şi art.8 (contractele individuale de muncă).

În situația în care legea aplicabilă contractului nu a fost aleasă de părți, contractul se va supune legii statutului de care acesta este mai strâns legat. În consecință, legea aplicabilă ar putea să difere de la o cauză la alta în aceeaşi materie, dacă prezintă particularități deosebite [4, p.59].

Analizând subiectul propus, am ajuns la concluzia că oferirea posibilității părților de a-şi alege legea aplicabilă contractului încheiat între aceştia este bine-venită, îndeosebi în materia dreptului comercial internațional. Totuşi, alegerea legii aplicabile este un drept, nu şi o obligație, ceea ce înseamnă că părțile pot alege o lege, dar pot să se abțină de la aceasta. În atare sens, vin în ajutor reglementările internaționale care oferă soluții în cazul dat, pentru a nu rămâne în niciun caz nerezolvat litigiul, deoarece orice litigiu trebuie să fie soluționat, iar soluționarea dată are loc doar în cazul aplicării legii.

Referințe:

1. GRIBINCEA, L. *Dreptul comerțului internațional: Tratat*. Chişinău, 2014. 27 p.
2. ROTARU-MASLO, L. *Legea aplicabilă contractelor comerciale internaţionale – noţiune, fundament şi importanţă*. Chişinău, 2006. 191 p.
3. BABĂRĂ, V. *Drept internațional privat*. Chişinău, 2020. 119 p.
4. CAȚAVEICA, E. *Dreptul comerțului internațional*. Chişinău, 2014. 59 p.

Recomandat
***Lilia GRIBINCEA,** dr., conf.univ.*

DERAPAJE DEONTOLOGICE ÎN JURNALISMUL SOCIAL

Maria COJOCARU,

Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 070:174:316.77 cojocaruGM001@gmail.com

Prezentarea temei. În prezenta lucrare a fost făcută prezentarea descriptivă și analitică a termenilor de „deontologie" și „etică" în mass-media, și interpretarea lor din perspectiva diferiților cercetători.

Studiu de caz: prezentarea adolescentelor însărcinate în presa din Republica /moldova.

Actualitatea temei. Ultimele decenii s-au remarcat prin dezvoltarea tot mai accelerată a noilor tehnologii și, odată cu aceasta, a accesului publicului la o multitudine de informații. Datorită digitalizării excesiv de rapide a tehnologiilor, cerințele publicului față de mass-media s-au schimbat, impunând presa să se adapteze noilor rigori ale secolului. Aceste rigori au stârnit o concurență în interiorul mass-mediei pentru a ajunge mai rapid la consumator și de a le stârni o anumită reacție la evenimentul prezentat. Acest iureș a predispus presa la comiterea anumitor încălcări a normelor deontologiei profesionale.

Conform datelor Biroului Național de Statistică, 6 din 100 de adolescente au devenit mame anul precedent. Dat fiind interesul social față de această temă, instituțiile media aleg să abordeze subiectul. De multe ori, în goana după senzațional, presa comite încălcări în relatările sale asupra subiectului *adolescente însărcinate,* încălcând prevederi ale Codului deontologic, precum: „Jurnalistul tratează cu deosebită acuratețe informația colectată despre copii, asigurându-se că publicarea unei atare informații nu va avea consecințe negative (sentimente de frică, suferință etc.) asupra acestora".

Scopul temei. Prezenta lucrare are drept scop cercetarea modului în care mass-media reflectă subiectele în care sunt implicate *adolescentele însărcinate*: din punctul de vedere al ipostazelor și contextelor în care sunt prezentate adolescentele și din perspectiva corectitudinii mediatizării în parametri legali și etici. În urma analizei și identificării celor mai grave încălcări, se va realiza un set de recomandări pentru profesioniștii din domeniul mediatic național.

Obiective:

- Definirea conceptului de *deontologie* și de *profesionalism al jurnaliștilor* prin intermediul cercetării abordărilor teoretice.
- Analiza evolutivă a drepturilor copilului în raport cu prezentarea imaginii lui de către mass-media și a practicii jurnalistice în parametrii normelor profesionale naționale și internaționale și a cadrului legal național și internațional.

- Identificarea și analiza calitativ-cantitativă a metodelor de mediatizare a subiectelor în care sunt implicate adolescentele însărcinate, aplicate de către intituțiile media din Republica Moldova, din perspectiva prevederilor normelor deontologice și a cadrului legal ce ține de reflectarea copiilor în presă și protecția vieții private.
- Întocmirea unui set de recomandări bazate pe principii etice, care să reflecte bunele practici ale jurnaliștilor de prezentare a subiectului adolescentelor însărcinate.

Studiu teoretic. Conform *Dicționarului explicativ al limbii române* (DEX), substantivul *derapaj* reprezintă „faptul de a derapa", în timp ce *etica* reprezintă un „ansamblu de norme în raport cu care un grup uman își reglează comportamentul pentru a deosebi ce este legitim și acceptabil în realizarea scopurilor" lor.

Necesitatea existenței unor norme etice pentru profesia de jurnalism este un subiect discutat în lucrarea *Good News: Social Ethics & the Press*, de Clifford G. Christians, John P. Ferré și P. Mark Fackler. Autorii sunt de părere că „etica a fost construită din principiile de bază ale acțiunii corecte față de semeni. […] Reporterii au fost îndemnați să nu trădeze încrederea, ci să trăiască după o noblețe a scopului lor profesional și să-și recunoască obligația morală de a fi corecți și fideli".

Studiu practic. În cadrul documentării, au fost selectate un șir de produse jurnalistice, care aveau în prim-plan imaginea adolescentelor însărcinate. În continuare, prezentăm câteva exemple de titluri ale unor subiecte:

UNIMEDIA: „6 copii din 100 au mame tot copii: aproape 3% dintre fetele de 15-19 ani din Moldova au născut".

PUBLIKA: „Statistici îngrijorătoare în Moldova: tot mai multe adolescente fac avort".

ZDG: „VIDEO/Copiii nasc copii: unde am greșit?"

Concluzii asupra abordărilor imaginii copiilor în presă:

- Abordarea subiectului părtinitoare: este indusă ideea că adolescenta este vinovată pentru „situația creată";
- Interesul copilului nu prevalează – se prezintă informații cu caracter personal, precum localitatea, situația familială etc.;
- Sunt create materiale jurnalistice de tip problemă, care vorbesc despre creșterea numărului de nașteri în rândul adolescentelor, dar care nu oferă soluții;
- Pe site-urile de știri, sunt prezente reacții negative ale cititorilor, care învinovățesc adolescentele.

Bibliografie:

1. *Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova.* Ediția tipărită 2018, pp. 8.
2. *Ghid de stil cu norme etice pentru jurnaliști.* Publicat de Asociația Presei Independente, pp 7-8.
3. *Ghid de bune practici jurnalistice.* Editate de Consiliul de Presă din Republica Moldova, pp 4.
4. *Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova*.

5. *Legea nr. 30, din 07-03-2013*, cu privire la protecția copiilor împotriva impactului negativ al informației.
6. *Practical Guide for journalists* (Ghidul practic pentru jurnaliști). Editat de UNESCO împreună cu Reporters Sans Frontieres, pp 27-30.
7. *Good News. Social Ethics & the Press* (Știri bune. Etica socială și presa). C.G. CHRISTIANS, Jh. P. FERRÉ și P. Mark FACKLER, pp. 34, 50-52.
8. *Groping for Ethics in Journalism* (Dibuind etica jurnalistică). H. Eugene GOODWIN, pp. 40-55.

Recomandat
***Arcadie GHERASIM**, lector univ.*

S.O.S. PENTRU NATURĂ. FOTOGRAFII DE AUTOR ȘI FEEDBACK PE REȚELELE DE SOCIALIZARE

Ludmila HIȚUC,

Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 070:504:77.047 j202hitucliudmila@gmail.com

Impulsul pentru dezvoltarea politicii de mediu și a jurnalismului a luat naștere în 1962, atunci când scriitoarea și jurnalista Rachel Carson a publicat cartea *Primăvara tăcută*, în care a reflectat documentarea efectelor negative asupra mediului cauzat de utilizarea pesticidelor. Această carte a stat la baza mișcării ecologiste din întreaga lume, abia peste 10 ani a avut loc prima conferință majoră a ONU pe probleme internaționale de mediu.

În Republica Moldova, jurnalismul de mediu are o biografie deosebită, fiindcă a reușit să se afirme în perioada de ocupație sovietică și de dictatură comunistă. În iunie 1983, un grup de jurnaliști – Gheorghe Malarciuc, Alexandru Sefer, Ion Mija, Alecu Reniță – reușesc să creeze în cadrul Uniunii Jurnaliștilor din Moldova – Secția de ecologie, care a pus începuturile jurnalismului de mediu. Dacă mai înainte scrisul era cel ce transmitea emoția și imaginea, în prezent fotografia a devenit o formă de reflectare a tuturor fenomenelor ce ne înconjoară. Pentru că lumea noastră este atât de interconectată prin intermediul dispozitivelor digitale, instituțiile media achită pentru cele mai bune, mai suprinzătoare și mai informative imagini.

Actualitatea problemei este definită de existența expoziției internaționale „World Press Photo" care are ca scop „conectarea lumii la poveștile care contează". Faptul că expoziția se află la cel de-al 67-lea an de existență demonstrează că problema crizei climatice continuă a fi actuală, pentru că această problemă rămâne a fi abordată la fiecare ediție a expoziției. Andrei Dumbrăveanu, autorul cărții *Mediul și mass media*, definește jurnalismul de mediu în felul următor: „Ziaristica de mediu este un domeniu al jurnalismului care se dorește a fi cel mai des practicat după politică. Exploatată de câmpul ei real, ziaristica de mediu prezintă odată cu elementul senzațional și pe cel de investigație, științific, revelatoriu și analitico-economic" [1].

Un aspect important îl reprezintă rolul fotografiei în conservarea naturii. Dintotdeauna a existat dorința de a capta lumina, de a „desena" natura, astfel termenul de fotografie provine din cuvântul grecesc *photos* – „lumină" și *graphein* – „a desena". Fotografia documentară am putea spune că a apărut odată cu fotografia însăși, pentru că timpul lung de expunere de la acea vreme necesitau subiecte statice pe care natura le oferă din plin. „Prima imagine cu un animal sălbatic apare în 1852, la peste 25 de ani de la inventarea procesului fotografic și are ca subiect un cerb" [2]. Cunoscutul fotojurnalist Yann Arthus-Bertrand, care în anul 2009, împreună cu regizorul Luc Besson, a filmat filmul documentar „Acasă", în unul din interviuri, realizat de Oficiul Națiunilor Unite pentru Reducerea Riscului de Dezastre (UNDRR), la întrebarea „Cum poți contribui la preve-

nirea dezastrelor?", Yann Arthus-Bertrand spune următoarele: „Fotografierea efectelor dezastrelor și a site-urilor avariate îmi permite să sensibilizez publicul. Cu cât sunt mai mulți oameni mobilizați, cu atât opinia publică poate avea un impact mai mare asupra factorilor de decizie" [3].

Prin intermediul rețelelor de socializare, fotograful are posibilitatea să-și facă cunoscute lucrările pentru un public cât mai larg. Pe lângă acestea, fotografiile ce abordează problemele de mediu, pot atrage atât atenția publicului, cât și a mass-mediei.

Referințe:

1. DUMBRĂVEANU, A. *Mediul și mass media*. Chișinău: Centrul Editorial-poligrafic al USM, 2007.
2. *Rolul fotografiei în conservarea naturii*. Disponibil: https://dandinu.net/rolul-fotografiei-in-conservarea-naturii?fbclid=IwAR1ThUAsSLoktuGF3V2YZd_MaMRX5dBsAekgezBybAdL2GByO2kkA5ZWbCw>.
3. UNDRR. Inteviu cu Yann Arhus Bertrand, fotograf aerian de renume intenațional. Disponibil: https://www.undrr.org/news/interview-yann-arthus-bertrand-internationally-renowned-aerial-photographer?fbclid=IwAR2EF2-CUMcn5odWGWc0_eQInLRLden-EXbdrIGNvLTLJ9TWYvHANaDauzs>.

Recomandat
***Andrei DUMBRĂVEANU**, dr., conf. univ.*

JURNALISMUL DE TELEVIZIUNE: ROLUL REPORTERULUI ÎN PROCESUL DE REALIZARE A MATERIALELOR VIDEO CU ELEMENTE DE PORTRETIZARE

Alexandru LEAHU,

Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 070.422:654.17 alexandruleahu1998@gmail.com

Televiziunea este considerată un miracol în dezvoltarea civilizației umane. Aceasta își are rădăcinile în artă, știință și economie. Televiziunea este un sistem de conversie a imaginilor vizuale în semnale electrice, transmiterea lor și afișarea lor electronic pe un ecran. Televiziunea a devenit o parte esențială a vieții cotidiene, care ocupă un loc important în viața noastră. Este o combinație de mediu vizual și audio. În prezent televiziunea, reprezintă atât un concurent, dar și un aliat al noilor media.

Jurnalismul de televiziune este o oglindă care trebuie să reflecte ceea ce reprezintă societatea în ansamblu, ea are o influenţă deosebită, astfel încât poate transmite: emoţii, speranţe, frustrări, satisfacţii şi construieşte strategii pe termen lung [1, p. 62].

În ultimele decenii, spațiul informațional este practic dominat de televiziune și noile media. Ele au devenit unele dintre cele mai populare, mai operative și mai convingătoare medii de informare pe care le-a cunoscut cândva omenirea.

Actualitatea studiului reiese din faptul că jurnalismul TV a fost și va fi o sursă de informare credibilă, iar reporterul este de nelipsit în producerea materialelor video cu elemente de portretizare, astfel având un rol semnificativ.

În parametrii acestei cercetări, scopul principal este de a idetifica rolul jurnalismului de televiziune, precum și rolul reporterului în realizarea materialelor video cu elemente de portretizare. Pentru realizarea acestui scop, am formulat următoarele obiective:

1) identificarea locului materialelor video cu elemente de portretizare în jurnalismul de televiziune;
2) stabilirea impactului reportajelor de acest gen asupra consumatorilor;
3) analiza materialelor video cu elemente de portretizare;
4) stabilirea pașilor în conceperea unor materiale jurnalistice video de acest gen;
5) elaborarea unor recomandări și concluzii privind acest fenomen.

Noutatea studiului reprezintă o abordare multiaspectuală asupra jurnalismului de televiziune. Și anume, ne vom referi la procesul de realizare a materialelor video cu elemente de portretizare. Cum se elaborează acestea și care este impactul lor asupra consumatorilor. Lucrarea de față vine cu anumite informații din culisele unui post de televiziune, unde se realizează aceste materiale. La fel, ne propunem să arătăm cum trebuie să fie elaborate aceste produse media pentru a fi consumate de către public.

Apariția posturilor de televiziune prin cablu și a rețelelor internaționale prin satelit oferă televiziunii posibilități nelimitate în formarea unei imagini informaționale globale. În lucrarea *Sistemul mass-media în Republica Moldova,* autorul Gheorghe Gorincioi

menționează că: televiziunea a parcurs câteva etape distinctive în afirmarea sa ca mijloc al comunicării: 1) inventarea tehnologiilor respective; 2) folosirea lor în difuzarea informației; 3) valorificarea posibilităților specifice; 4) cucerirea auditoriului de masă; 5) specificarea rolului în sistemul mijloacelor de informare [2, p. 40].

Elementele de bază ale limbajului de televiziune sunt: imaginea, sunetul, montajul, textul și lucrul în echipă. În continuare, identificăm caracteristicile jurnalismului de televiziune: mesaje audiovizuale, canale moderne de difuzare a mesajelor, mesajul TV poate fi receptat concomitent cu desfășurarea altor activități, mesajul televizual creează receptorului senzația participării la eveniment, munca în echipă, un număr mare de personal și tehnică [3, p. 30].

În notele de curs, *Jurnalismul de televiziune* ale autorului Dumitru Țurcanu este evidențiat faptul că: „Reportajul de televiziune este spectacolul unui eveniment care merită să fie văzut și povestit, având drept obiective vizualizarea și înțelegerea faptelor" [4, p. 86].

Caracteristici și particularități ale materialelor video cu elemente de portretizare realizate de Alexandru Leahu în cadrul postului de televiziune TVR Moldova: identificarea eroului, stabilirea subiectului, discuțiile prealabile între jurnalist și interlocutor, stabilirea întrebărilor împreună cu producătorul, deplasarea în teren, filmarea materialului jurnalistic propriu-zis, întoarcerea în redacție și scrierea scenariului pentru materialul video, verificarea textului de către editor împreună cu producătorul, sonorizarea textului, editarea video după scenariu, verificarea materialului, difuzarea acestuia la postul TV.

Materialul jurnalistic care a fost cel mai greu de realizat a fost: *La 84 de ani, locuiește în bordei și folosește telefonul mobil.*

La 84 de ani, are grijă de gospodărie. Este vorba de Maria Ardeleanu din satul Rogojeni, raionul Șoldănești. Mătușa nu locuiește într-o casă obișnuită, ci într-un bordei, dar... e în pas cu tehnologiile. Are și un telefon mobil care o ajută să comunice cu copiii și nepoții [5].

Materialul video cu elemente de portretizare a adunat jumătate de milion de vizualizări, aproape 3000 de distribuiri pe Facebook, peste 11 000 de aprecieri și 400 de comentarii.

În concluzie, putem menționa că astfel de materiale video cu elemente de portretizare au un impact destul de puternic asupra publicului. Iar asta se datorează realității sociale în care trăim, iar prin intermediul unor astfel de reportaje scoatem în evidență atât personalitatea, cât și mediul în care trăiesc eroii noștri. Realitatea, în general, dar și problemele sociale, în particular, reflectate în materialele de televiziune, transmit emoții și stări de spirit, care pot duce la schimbări în societate.

Referințe:

1. COMAN, M. *Manual de jurnalism*. Iași: Polirom, 2009. 688 p.
2. GORINCIOI, G. *Sistemul mass-media în Republica Moldova*. Chișinău, CEP USM, 2011. 56 p.
3. DUMBRĂVEANU, A., ȚURCANU, D., PARFENTIEV, B. *Televiziunea în media de actualităţi*. Chișinău: CEP USM, 2010.

4. ȚURCANU, D. *Jurnalismul de televiziune,* Chișinău: CEP USM, 2020. 217 p.
5. *84 de ani, locuiește în bordei și folosește telefonul*. [citat 26 februarie 2023] Disponibil: https://tvrmoldova.md/article/f5d1b3684341485e/la-84-de-ani-locuieste-in-bordei-si-foloseste-telefonul-mobil.html

Recomandat
***Mariana TACU**, dr., conf. univ.*

TEHNICILE DE PROMOVARE A CONȚINUTULUI, UTILIZATE DE POSTUL DE TELEVIZIUNE TVR MOLDOVA

Anatol FORNEA,

Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 654.17(478):339.138 pv211forneaanatol@gmail.com

Marketingul contemporan reprezintă imperativul succesului economic al unei instituții mediatice. Fără această unitate, gestionarea și administrarea corectă a organizației media ar fi un adevărat calvar pentru manageri ori anume marketingul este dimensiunea care ajută la structurarea și etapizarea unei politici de marketing, care cuprinde strategii și tactici, ce au menirea să contribuie la evoluția social-economică, dar și la soluționarea problemelor instituției media. Marketingul reprezintă un fenomen deosebit de complex, unde practica și teoria se află în strânsă legătură. În ultimele decenii, acesta începe să fie folosit tot mai des în cadrul instituțiilor media, inclusiv în televiziune.

TVR Moldova este canalul Societăţii Române de Televiziune pentru Republica Moldova, lansat la data de 1 deembrie 2013. TVR Moldova este un post generalist care difuzează producţii ale studiourilor TVR din Chişinău şi din Bucureşti, dar şi achiziţii din piaţa audiovizualului internaţional. Emisiunile informative, sportive, programele publicistice, filmele artistice româneşti şi străine şi piesele de teatru româneşti, documentarele, emisiunile despre evenimente în care sunt implicaţi românii din comunităţile din afara graniţelor României şi Republicii Moldova, producţiile de divertisment, spectacolele de muzică şi folclor, transmisiile în direct sau înregistrate de la festivalurile naţionale şi internaţionale, toate acestea fac parte din oferta mediatică a TVR Moldova [4].

Produsele mediatice ale postului de televiziune TVR Moldova reprezintă, în mare parte, o gamă largă de emisiuni. Cele aproximativ 20 de emisiuni reflectă cel mai mult arena socială și culturală a românilor (Telematinal; Tradiții; Obiectiv Comun etc.) de pe ambele maluri ale Prutului. Funcția informativă prevalează prin intermediul buletinelor de știri (Telejurnalul), dar și a altor emisiuni, unde actualitatea este un element-cheie. Produsele acestor emisiuni sunt, de regulă, reportajele, interviurile, voxurile și știrile. Aceste produse, pentru a ajunge la consumator, pe lângă calea tradițională de difuzare, necesită o promovare. Internetul, în acest sens, este metoda cea mai potrivită. Atât intensificarea concurenţei locale şi globale, cât şi dezvoltarea pe care a cunoscut-o Internetul la nivel mondial, au determinat multe organizaţii să privească ca o necesitate prezenţa în mediul online [1]. Cele mai importante motivații ale publicității pe Internet sunt [3]: *inițierea unei prezențe în spațiul virtual; mod de promovare a afacerilor; propagarea informației de afaceri; deservirea clienților; sporirea interesului publicului; acces la piețe-țintă importante; răspunsul la cele mai frecvente întrebări; crearea unui serviciu permanent de informații; actualizarea informațiilor oferite, cu rapiditate, ori de câte ori este nevoie; recepționarea feedback-ului de la consumator.*

În cele ce urmează, vom expune principalele tehnici de promovare a vânzărilor produselor televizate marca TVR Moldova, pe care le-am sesizat și analizat:

- *Concursurile promoționale* oferă consumatorilor șansa de a beneficia de avantaje legate de achiziționarea unui produs care face obiectul promoției.
- *Oferta gratuită* reprezintă o tehnică asemănătoare cu reducerea imediată, diferența fiind aceea că reducerea prețului apare ca o gratuitate.
- *Promovarea în parteneriat* ce presupune împărțirea costurilor promoționale cu altcineva.
- *Evenimentele* – unul din instumentele de promovare a vânzărilor larg utilizate de întreprinderile moderne.
- *Persoanele publice, vedetele și influencerii* se numără printre figurile-cheie care apar în cadrul emisiunilor, materialelor jurnalistice, dar și evenimentelor organizate de TVR.

Politica și strategia de marketing aplicată de departamentul de marketing a postului presupune utilizarea unor tehnici uzuale pentru societatea actuală, unde politica și cultura de consum este una sporită. În același timp, tehnicile folosite reflectă un echilibru bine structurat între politica editorială a instituției media și valorile contemporane de marketing. Găsind acea ,,spirală de aur", specialistul în marketing a reușit să pună pe roate un bun mecanism de vânzare a produselor TVR în cadrul maselor de consumatori de conținut. Acest prilej este favorabil și prielnic pentru ca echipa organizației să-și promoveze emisiunile.

Referințe:

1. IVANOV, A.E. Internetul, suport al comunicării integrate de marketing. În: *Revista de Marketing Online*. 2011, vol.5, nr. 3, p. 48.
2. KOTLER, P., KELLER, K. L. *Managementul marketingului*. Ediția a V-a. București: Teora, 2008, pp. 1-46.
3. MOROZAN, Cr. *Extinderea importanței publicității în spațiul virtual*. Editura Independența Economică, 2011, nr. 4, pp.43-44.
4. TVR MOLDOVA, 2023 [on-line]: http://tvrmoldova.md/start/ (vizitat la 19.02.2023).

Recomandat
***Natalia BEREGOI**, dr., lector univ.*

PODCASTUL – DE LA CONCEPT LA REALIZARE

Vasile LIPCEAN,

Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 070.43/.44:004.738.5 vasealipcean2001@gmail.com

Ce este un podcast video? „Nu, podcasting-ul video nu este orice videoclip YouTube. În forma sa cea mai simplă, un podcast video este un podcast audio cu un element video sau vizual” [1]. Astfel, podcastul video nu aduce nimic nou pe piața mediatică, aduce doar fețe, oameni și imagine. Aceste trei lucruri sunt bazele unui podcast video, doar așa noi putem transmite emoții, mimici, gesturi sau lucruri pe care nu le putem auzi. Mulți confundă podcastul cu un vlog, dar sunt două lucruri diferite din două lumi diferite și care transmit mesaje diferite. Un podcast video transmite experiențele trăite în mediul audio, însă permite publicului să interacționeze cu oamenii din cadru și să se conecteze mai ușor la discuție pentru a crea senzația că se află și el acolo, lângă eroii principali. Totuși, ca să înțelegem cum a apărut acest format de podcast și care sunt diferențele, trebuie să începem de la capăt întru studierea podcastului audio.

Per general, un podcast poate fi numit un program multimedia care apare într-un flux atașat și poate fi descărcat și urmărit. Din punct de vedere tehnic, acesta este ceea de ce ai nevoie pentru a realiza un podcast audio, dar nu video. Acesta fiind realizat doar audio poate fi audiat de oriunde datorită noilor tehnologii. Însă când vine vorba de un podcast video situația devine mai complicată pentru că presupune noi forțe, noi tehnologii și chiar capacități pentru un nou format apărut mai recent, formatul video.

Un podcast video este exact asemănător cu cel audio doar că este completat de un alt element, și anume, de elementul video. Acesta poate fi cât simplu atât și complex, totul se realizează după propria dorință, însă cel mai des se folosește o imagine statică sau o înregistrare video a gazdei și a celui care este invitat la podcast. „Odată cu introducerea video, podcasturile audio au început să ia forme noi. Acoperim câteva dintre formatele pe care le folosesc astăzi vodcasterii” [2]. Imaginea video a revoluționat total ideea de podcast luând cu totul alte idei și formând noi orizonturi și care pătrund altfel în ecranele dumneavoastră. Cel mai des oamenii iubesc să aprecieze totul cu vederea pentru că 70% din creierul uman este dedicat doar ochilor noștri. De exemplu, copiii nounăscuți încep să se uite la fețele celor din jur chiar în primele zile după naștere. Această calitate devine mai puternică pe măsură ce înaintăm în vârstă din cauza informației pe care o acumulăm pe parcursul vieții noastre, îndeosebi vorbim despre chipurile oamenilor. Potrivit psihologilor, fețele umane oferă mai multe informații decât limbajul acestuia. Așadar, cu ajutorul podcastului video poți crea mai multă valoare pentru urmăritori și astfel se creează conexiuni mai profunde cu podcastul distribuit pe platformele video. Există un număr mare de persoane care urmăresc podcasturile, însă conținutul video a devenit unul dintre cele mai preferate în prezent, iar acest lucru nu ar trebui să ne uimească, pentru că Youtube este a doua cea mai mare platformă de socializare conside-

rând faptul că aceasta este o platformă pe care se publică și distribuie doar conținuturi video. În momentul în care folosești într-un podcast imaginea video obții acces la un public extins de persoane care pot deveni fani pe parcurs. *(Pentru detalii grafice și statistici online vezi Anexa 1).*

Podcastul video este mai bun decât podcastul audio, întrucât oferă o experiență vizuală îmbunătățită. Vizualurile, cum ar fi grafice, animații sau imagini de fundal, pot fi incluse pentru a face podcastul mai captivant și mai atractiv pentru publicul tău. De asemenea, podcastul video poate fi o modalitate eficientă de a prezenta produse sau servicii, deoarece telespectatorii pot vedea produsele sau serviciile în acțiune. Podcastul video poate fi, de asemenea, o modalitate excelentă de a construi o relație mai strânsă cu publicul tău prin intermediul unei prezențe vizuale mai puternice. Ca exemplu al acestui fapt, oamenii politici din Scoția au folosit podcastul video pentru a-și promova imaginea personală la alegeri. „În luna noiembrie, Partidul Național Scoțian a folosit vodcasturi pentru a-și lansa campania electorală. Acest lucru este în încercarea de a atrage votanți mai tineri, absolvenți și profesioniști. Autorul consideră că aceasta este o idee excelentă, deoarece Partidul Național Scoțian poate viza o audiență largă foarte rapid" [3].

Astfel, utilizarea podcastului video în campaniile electorale este o strategie foarte inteligentă pentru a ajunge la un public mai larg și divers. Prin crearea de conținut video bine structurat, partidele politice pot comunica cu mai mult impact mesajele lor, pot prezenta într-o manieră mai eficientă ideile și programul electoral, iar telespectatorii pot vedea și auzi în același timp argumentele politice și punctele de vedere ale candidaților. În plus, prin intermediul podcastului video, partidele pot ajunge la publicul tânăr, care consumă mai mult conținut video și online decât media tradițională. Prin urmare, utilizarea vodcasturilor în campaniile electorale poate fi o strategie câștigătoare pentru partidele politice, în special în contextul digitalizării și al noilor tehnologii de comunicare.

Lucrarea noastră vine să concluzioneze că podcastul video prinde amploare din ce în ce mai mult în secolul XXI, deoarece odată cu avansul tehnologic și cu sporirea accesibilității la internet și la dispozitive mobile, podcastul video a prins amploare în rândul producătorilor și consumatorilor de conținut. Podcasturile video oferă o experiență mult mai interactivă și vizuală decât cele audio, permitând producătorilor de conținut să includă elemente grafice și să prezinte informații complexe prin intermediul imaginilor și diagramelor. De asemenea, podcasturile video sunt o modalitate populară de a distribui conținut în domenii, precum educația, sportul și divertismentul, oferind un mod eficient și accesibil de a prezenta informații, interviuri și evenimente într-un mod ușor de urmărit și de înțeles.

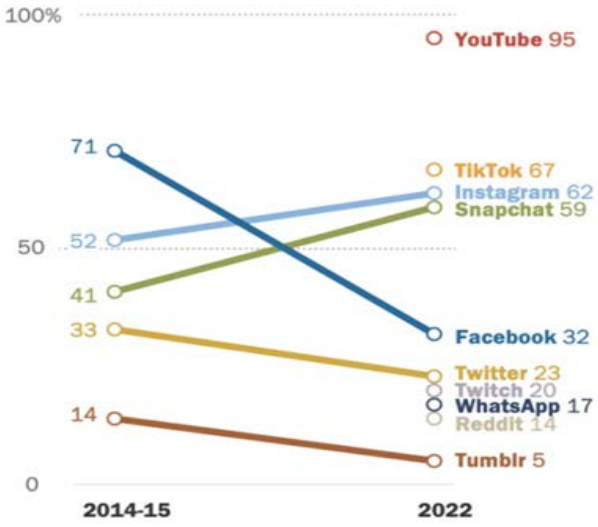
Referințe:

1. Why Launch a Video Podcast and How Can You Benefit?. Disponibil: https://riverside.fm/blog/benefits-of-starting-a-video-podcast. Accesat (11.03.2023)
2. Youtube User Statistics 2023. Disponibil: https://www.globalmediainsight.com/blog/youtube-users-statistics/. Accesat (11.03.2023)
3. MATTHEWS, Kerry. *Research into podcasting technology including current and possible future uses. Electronics and Computer Science*. University of Southampton, 2006, 88.

Anexa 1

Since 2014-15, TikTok has arisen; Facebook usage has dropped; Instagram, Snapchat have grown

% of U.S. teens who say they ever use any of the following apps or sites

Note: Teens refer to those ages 13 to 17. Those who did not give an answer are not shown. The 2014-15 survey did not ask about YouTube, WhatsApp, Twitch and Reddit. TikTok debuted globally in 2018.
Source: Survey conducted April 14-May 4, 2022.
"Teens, Social Media and Technology 2022"

PEW RESEARCH CENTER

Recomandat
***Vitalie GUȚU**, lector univ.*

DESIGNUL PRODUSULUI EDITORIAL

Valeria SACULȚANU,

Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 070.4:7.05 jfr226sacultanuvaleria@gmail.com

Arta designului grafic are ca scop transmiterea unui anumit mesaj către public prin intermediul unor forme de comunicare vizuală. Designul este o activitate care creează şi cuprinde o gamă largă de discipline, fiind ca o *punte de echilibru între artă, știință și tehnică.* Designul nu este atât de simplu, el având mai multe scopuri: pe lângă partea vizuală a acestuia, este orientat pentru a „naște" ceva unic printr-o „comunicare vizuală" care va combina concomitent funcţionalitatea, calitatea, durabilitatea, comoditatea, siguranţa, unicul și, desigur – frumuseţea.

În toate manifestările sale, designul urmăreşte scopul de a îmbina funcţionalul cu esteticul prin culoare, formă, concept – pentru a transmite oamenilor un mesaj. De fapt, se spune că „designul este acel ceva care transmite multe fără cuvinte", fiind partea vizuală a unui produs, este primul lucru pe care îl vedem [1]. De asemenea, designul reprezintă un compartiment al esteticii tehnice, putem spune că este chiar o extindere a artei aplicate și pătrunderea ei în domeniul tehnicii prin programe, care are ca scop integrarea omului de artă în sfera producției.

Dacă designul reprezintă în general „arta de a crea", designul produsului editorial este o ramură, o nișă aparte, o subderivată care merită foarte mult studiu. Pe lângă partea estetică – extrem de importantă – include și capacitatea de a putea lucra cu programe, cum ar fi: Adobe Indesign, Adobe Photoshop, Adobe Ilustrator. Este necesar de a înțelege, pe lângă partea tehnică, și partea interioară a acesteia, adică esența produsului căruia dorim să-i creăm o formă vizuală care, pe lângă faptul că ar trebui să trezească o emoție – să o și ții minte.

Se spune că „proiectarea înseamnă transformarea prozei în poezie". În primul rând, designul unei publicații, fie revistă, ziar sau carte, reprezintă „fața" acesteia, modul în care se prezintă cititorului. O carte de vizită care poate să te „invite" la lectură sau nu. Prin urmare, înfățișarea unui produs editorial este un element esențial, acest lucru se realizează prin îmbinarea mai multor elemente: imagine, text, grafică (desen), spațiu și culoare [2].

„O publicaţie zâmbeşte sau se încruntă, suferă sau este ironică" – toate aceste emoții sunt exprimate prin arhitectura unei pagini, altfel, prin partea ei vizuală – estetica.

Foarte multe ziare se conduceau până în secolul XXI de afirmația „textul dictează designul". Cu timpul, lumea s-a schimbat, oamenii sunt mult mai grăbiți și pe lângă faptul că produsul editorial trebuie să transmită un mesaj cititorului, el trebuie și să-l atragă până în acel punct, căci concurența de acum este mult mai mare decât înainte. Deci, dacă înainte era „textul dictează designul", acum – „imaginea dictează designul". Mai concret, dacă înainte 90% din suprafața tipărită era ocupată de text și 10% – de imagini,

acum situația s-a schimbat, proporția fiind de 50 la 50. În ultimii ani, aportul imaginilor a ajuns și până la 80% [3].

În concluzie, putem spune că succesul unei publicații este condiționat nu doar de text. Designul unui produs editorial este esențial pentru succesul acestuia, căci nu doar „atrage"; el poate uimi prin unicitate și este o modalitate deosebită de a exprima multe lucruri fără cuvinte, fiind o adevărată artă.

Referințe:

1. Jacek UTKO întreabă: Poate designul să salveze ziarele? [citat 16 februarie 2023]. Disponibil: https://www.ted.com/talks/jacek_utko_can_design_save_newspapers?language=ro
2. Istoria designului grafic. [citat 12 februarie 2023]. Disponibil: https://www.creativosonline.org/ro/historia-del-diseno-grafico.html
3. BĂRĂDAN A. *Introducere în Designul de Presă*. [citat 12 februarie 2023]. Disponibil: https://ro.scribd.com/document/581366139/Introducere-In-Designul-de-Pres%C4%83-Alexandra-B%C4%83r%C4%83dan

Recomandat
***Ecaterina DELEU**, dr., lector univ.*

PORTALURILE INFORMATIVE GENERALISTE ÎN CONTEXTUL MEDIATIC CONTEMPORAN

Alisa TANAS,

Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 070.43/.44:004.738.5 j201tanasalisa@gmail.com

Revoluția digitală raportată la realitatea de zi cu zi în materie de informare este marcată de fluxul necontrolat de știri, viteza transmiterii acestora și interesul imediat manifestat de către diversele categorii de public. Utilizarea continuă și uneori compulsivă a computerelor, tabletelor, dar și a smartphon-ului redefinește constant relația noastră cu lumea înconjurătoare.

Realitatea contemporană, dar și cercetările din domeniul comunicațional, ne sugerează că noile mijloace de informare în masă au pătruns adânc în societate și au modificat din scoarță felul în care se produce și se percepe informația. Încă acum o jumătate de secol filosoful canadian, Marshall McLuhan, vorbea despre puterea și influența pe termen lung a noilor tehnologii asupra societății. Acesta motiva și explica necesitatea adoptării și implementării convergenței media [1].

Principalele diferențe dintre noile media și media tradiționale rezidă în câteva trăsături esențiale: a) noile media sunt media digitale; b) toate formele mediei digitale servesc comunicării mediate de calculator care funcționează precum un dispozitiv multimedia; c) noile media permit accesul liber și rapid la datele stocate în calculator; d) spre deosebire de mass-media analogică, unde informația este păstrată secvențial, noile media permit accesul la informație în mod direct; e) media digitală permite copierea de nenumărate ori a informației, fără ca aceasta să fie deteriorată; f) noile media sunt interactive [2, p. 49].

Așadar, conform cercetătorilor și studiilor făcute pe acest subiect, distingem cele mai importante *caracteristici ale new media:*

1. *Digitalizare.* Această caracteristică tehnică permite stocarea unei cantități enorme de informație și, de asemenea, permite transmiterea aproape instantanee a informațiilor prin cablu și satelit. Mai mult ca atât, digitalizarea a dus și la „convergența tehnologică" sau la convergența diferitelor forme de informații (text, audio și imagine) într-un singur „sistem" – majoritatea site-urilor web de astăzi oferă o fuziune de informații text și audiovizuale.
2. *Interactivitate*. Așa cum media tradițională este, în mare măsură, una de tip unidirecțională, cu public care recepționează pasiv conținutul media, new media este mai mult o afacere în două sensuri și le permite consumatorilor și utilizatorilor să se implice mai mult, reprezentând o formă de comunicare în două sensuri.
3. *Hipertextualitate.* Hipertextul sau „link-urile" sunt o caracteristică comună a noilor media, care oferă utilizatorilor mai multă libertate de alegere asupra modului în care navighează în diferitele surse de informații disponibile.

4. *Rețele globale.* Datorită dezvoltării tehnologiilor, a crescut și globalizarea culturală – acum interacționăm mult mai mult la nivel global.

Website-urile și mesageria instantanee au marcat perioada de început a comunicării on-line, oferind utilizatorilor noi posibilități de cunoaștere și de exprimare a opiniilor. Spre deosebire de mass-media tradițională, aceste instrumente de comunicare în rețea au deschis calea comunicării nelimitate în timp și spațiu, a difuzării rapide și masive a informațiilor către un public mult mai numeros.

Conform celor mai recente sondaje ale Barometrului Opiniei Publice din Republica Moldova, realizat la sfârșitul anului 2022, cei mai mulți dintre respondenți, adică 45,2% se informează, în primul rând, din Internet. Acest indice conturează importanța portalurilor informative generaliste în contextul mediatic contemporan din țara noastră [3]. Totodată, potrivit datelor Indicelui de Credibilitate a Portalurilor Informaționale, de cea mai multă încredere se bucură site-urile de știri *agora.md*, *newsmaker.md*, *moldova.org* și *diez.md* [4].

DIEZ.md este un portal de știri generalist ce creează conținut pentru tineri, lansat pe piața mediatică autohtonă în anul 2013 de către Alexandru Lebedev, cu sloganul „Știri pentru tineri" [5]. Acesta este unul dintre cele mai populare site-uri de știri, interviuri și materiale pentru tineri din Republica Moldova, înregistrând un trafic de aproximativ 600 de mii de vizitatori pe lună. Zilnic sunt plasate în medie 30-35 de materiale noi în format text, video, audio, foto, infografic, structurate în cadrul a 12 rubrici. În weekend se plasează pe site în medie 15 știri. Publicul-țintă îl reprezintă tinerii, de la 14 la 30 de ani. Tirajarea pe rețelele sociale este una foarte productivă, întrucât echipa e foarte activă și interacționează cu cititorii.

AGORA.md este, de asemenea, un portal de știri generalist, care a fost fondat în februarie 2014. Acesta se axează pe informarea cotidiană a publicului despre evenimentele și subiectele de actualitate, atât din țară, cât și din afară [6]. Este un site multimedia ce oferă noutăți în format text, video, audio, foto și infografic. Zilnic sunt distribuite în medie 20 de materiale originale, structurate în cadrul a zece categorii. În weekend se publică 5-7 materiale ample. Suplimentar, Agora publică analize, comentarii, interviuri și podcast-uri. Mai nou, portalul publică știri la minut la categoria PeScurt, care reprezintă informații preluate de pe alte portaluri și distribuite sub forma unor fragmente de texte informative. Publicul-țintă sunt preponderent adulții. Conform datelor prezentate pe site-ul www.trafic.md, portalul Agora.md este accesat zilnic de circa 22 000 de vizitatori unici.

Progresul tehnologic și-a lăsat amprenta asupra realității actuale, în general, și a modului în care se practică jurnalismul, în particular. Așadar, în prezent, la consumator ajung noi produse și formate media, specificul portalurilor informative fiind *produsul media integrat*.

Așadar, cum telefonul mobil, laptopul, tableta sau alte dispozitive digitale sunt mereu la îndemână, jurnalismul on-line a căpătat o valoare imensă, mai ales pentru că majoritatea cetățenilor au acces liber și gratuit la internet, iar informarea a devenit astfel mult mai rapidă.

Referințe:

1. PINTILII, I. Comunitatea globală și noile forme de comunicare. În: *Creativitatea în jurnalism: Conferința științifică națională*, 12 februarie 2020. Vol. 3, USM. [citat 01 martie 2023]. Disponibil: http://dspace.usm.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/7711/9199_12.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. MIRON, A-D. *Semantic Web scurtă introducere*. [citat 01 martie 2023]. Disponibil: https://www.todaysoftmag.ro/article/82/semantic-web-scurta-introducere
3. *Barometrul Opiniei Publice din Republica Moldova*. [citat 01 martie 2023]. Disponibil: http://bop.ipp.md/
4. *Platforma de monitorizare și evaluare a portalurilor media din Republica Moldova*. [citat 01 martie 2023]. Disponibil: https://radar.mediacritica.md/ro/?fbclid=IwAR10kkwbPilLGR9qOisLQRvTjz7fyc5rR_DawoT7Ldiq4l6ZmT6BSO1uyY8
5. Portalul generalist diez.md. [citat 03 martie 2023]. Disponibil: https://diez.md/
6. Portalul generalist agora.md. [citat 03 martie 2023]. Disponibil: https://agora.md/

Recomandat
***Mariana TACU**, dr., conf. univ.*

INSTITUȚIILE MEDIA ÎN SPAȚIUL VIRTUAL: FORME DE MANAGEMENT ȘI TIPURI ALE CULTURII ORGANIZAȚIONALE

Olga MOCANU,

Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 070:004:005.73 mocanuolga1@gmail.com

Dezvoltarea conceptului de „cultură organizațională", pe de o parte, este favorizată de rolul resurselor umane, iar pe de altă parte, de progresul tehnologic. Grație apariției formelor inovatoare de interacțiune dintre oameni și tehnologie, instituțiile mediatice contemporane trec printr-o schimbare continuă. Creșterea interesului societății pentru informațiile de ultimă oră și ritmul acestora au condus la reorganizarea structurii instituțiilor, la gestionarea sarcinilor angajaților și flexibilitatea activității. Din acest punct de vedere, un rol esențial le revine managerilor, care reprezintă o verigă importantă în procesul de gestionare a activităților de zi cu zi. Necesitatea strategiilor manageriale eficiente și formele exacte de cultură organizațională au devenit indispensabile într-o societate informațională, bazată pe cunoaștere. În acest context, menționăm faptul că în literatura de specialitate termenul de „management" este prezentat din trei perspective: ca proces, știință și artă. Cea din urmă fiind definită de competențele dobândite și talentul managerilor în procesul decizional.

Astăzi, activitatea în mediul online și apariția noilor media au un impact major asupra grupurilor profesionale și asupra culturilor dintr-o anumită industrie [1, p. 27]. De aceea, buna organizare, la nivel de diviziuni și subdiviziuni, a devenit o necesitate ce asigură calitatea produselor mediatice. Noțiunea de cultură organizațională pusă în circuit de către Edward Tylor definește, actualmente, ansamblul valorilor, credințelor, aspirațiilor, așteptărilor și comportamentelor conturate în timp în fiecare instituție, care predomină în interiorul entității și îi condiționează fie direct, fie indirect funcționalitatea și performanțele [2, p. 401-402].

Cercetarea cadrului managerial al instituțiilor media, transpuse în spațiul virtual, impune determinarea culturii și principiilor de management a acestora, întrucât formele de cultură organizațională diferă de la o instituție la alta. Prin urmare, ne-am propus să cercetăm cadrul managerial al mass-mediei autohtone, în parametrii acestui studiu, mai exact al postului de televiziune PRO TV Chișinău, privind aspectul formelor de cultură organizațională și identificarea strategiilor de management a acesteia.

Apărut la data de 3 septembrie 1999, postul privat de televiziune PRO TV Chișinău, condus de Giosan Traian-Cătălin, difuzează pe lângă programele PRO TV București, după o grilă proprie, diferită de cea românească, o serie de jurnale și emisiuni locale și propriile calupuri publicitare pe toată durata zilei [3]. Fiind un post destinat tuturor categoriilor de public, PRO TV Chișinău are o formă de organizare a activității atât independentă, cât și în grup.

Fig. Tipul de cultură organizațională a instituției media PRO TV Chișinău

În anul 2007, postul a relansat pagina sa de internet, care în prezent are 1,1 mil. de vizitatori unici lunar. În privința culturii organizaționale, aceasta este una de tip rol sau templu (Figura). Astfel, instituția media PRO TV Chișinău este structurată pe departamente: *tehnic*; *marketing* și *știri*, coordonarea acestora realizându-se la vârful piramidei. În cazul acestui tip de cultură, au fost identificate următoarele trăsături specifice: manageri adepți ai stabilității, posturi definite cu claritate și aprecierea activității angajaților.

Analiza cadrului managerial al postului PRO TV Chișinău a scos în evidență elementele vizibile ale acestuia. Identificată printr-o nuanță de albastru-închis, ce inspiră încredere și demnitate, instituția are sloganul: „Ai ce vrei! Ai Pro TV". La fel, pe site-ul oficial al canalului se regăsesc atât rubrici permanente, precum: *Politic*; *Social*; *International*; *Divertisment*, cât și rubrici ce au apărut în contextul unor anumite evenimente, cum ar fi: *Coronavirus*; *Campionatul Mondial 22*; *Ucraina*. Cea din urmă fiind o rubrică ce a apărut în contextul războiului din țara vecină.

Totodată, partea invizibilă a instituției aduce în prim-plan câteva perspective în activitatea angajaților. Prin urmare, aceștia trebuie să-și îndeplinească sarcinile fără constrângere și responsabil, să lucreze în echipă în cazul materialelor voluminoase, iar pentru noii angajați, ce sunt selectați în urma unui interviu, perioada de probă este de 14 zile.

De asemenea, în urma cercetării au fost identificați factorii principali care asigură activitatea eficientă a instituției, printre care: utilizarea noilor tehnologii; diversitatea de conținut; coordonarea bună a serviciilor; elaborarea produselor de calitate, distribuirea și promovarea acestora. Cât privește formele de promovare, lansarea campaniilor, implicarea ca partener la diverse evenimente, rebranding-ul și organizarea evenimentelor caritabile, conturează promovarea la tv a instituției. Pe de altă parte, în mediul online,

PRO TV Chișinău pune accent pe promovarea prin intermediul rețelelor de socializare: Facebook, Instagram, Tik-Tok, Telegram și Youtube; integrările cu alte platforme ale instituției, cum ar fi site-ul perfecte.md și prezentarea unui design unic.

Conchidem, menționând faptul că o bună cultură organizațională conduce la obținerea de rezultate pozitive și succese evidente, care pe piața media se evaluează la nivel de audiență și tirajare online. Astfel, pe lângă schimbările majore din interiorul acesteia, generate de tendința de a fi prima sursă de informare a publicului, nemijlocit prin transpunerea în spațiul virtual, este necesară o verificare minuțioasă a produselor media finale, întrucât în procesul de creație a acestora, sarcinile angajaților devin multiple.

Referințe:

1. TACU, M., PURICE, V. Instituțiile media transpuse în spațiul virtual: principii de management și forme ale culturii organizaționale. În: *Creativitatea în jurnalism*. Chișinău, 2020, vol. III.
2. SAVCA, T. Administrația publică post modernistă și Noul serviciu public. În: *Administrația publică: teorie și practică*, nr.2. Chișinău: AAP, 2015.
3. PRO TV Chișinău [citat 15 februarie 2023]. Disponibil: https://protv.md

Recomandat
***Mariana TACU**, dr., conf. univ.*

SPOTURILE PUBLICITARE TELEVIZATE: ÎNTRE ABUNDENȚĂ ȘI UTILITATE

Victoria VASILIȚA,

Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 659.1/.3:654.17 j201vasilitavictoria@gmail.com

Într-o economie de piaţă concurenţială nu te poţi aştepta ca mărfurile şi serviciile să se vândă singure. Desfăşurarea unei activităţi de marketing nu presupune numai crearea unui produs bun, stabilirea unui preţ atractiv şi punerea mărfii la dispoziţia consumatorilor vizaţi, chiar dacă o firmă are produse de cea mai bună calitate, dacă lumea nu le cunoaşte, este puţin probabil ca ele să se vândă şi de aceea se impune necesitatea unei comunicări permanente, atât cu clienţii actuali, cât şi cu cei potenţiali [2]. Una dintre caracteristicile definitorii ale publicităţii este aceea că reacţionează extrem de rapid la orice tendinţă generală a sistemului social din care face parte, fiind de multe ori prezentă în avangarda schimbărilor, ca forţă care creează şi impune modele, defineşte şi susţine tendinţe pentru marea majoritate a indivizilor din societate [6]. Publicitatea este, astfel, una dintre zonele cele mai dinamice ale vieţii sociale, printre primele gata să îmbrăţişeze schimbări şi să se adreseze inovativ nevoilor şi dorinţelor noilor consumatori, gata să iasă din zonele de confort cognitiv, gata de a încerca noi abordări şi de a-şi asuma riscuri [7]. Televiziunea este în prezent cel mai utilizat canal de comunicare în masă de către publicitate, îndeosebi în cazul produselor de larg consum. Televiziunea este, în acelaşi timp, suportul publicitar care a cunoscut expansiunea cea mai rapidă şi care are cel mai mare impact asupra comportamentului consumatorului. Principalul **avantaj** al televiziunii, fie ea comercială sau publică, este acela că reprezintă un mijloc de comunicare în masă care poate fi recepţionat de către cea mai mare parte a populaţiei unei ţări. Cu un asemenea public potenţial de mari dimensiuni, televiziunea are un impact considerabil asupra tuturor grupurilor socioeconomice. Un alt avantaj important îl reprezintă faptul că se bucură de audienţe extrem de mari, ceea ce asigură atingerea unui număr mare de persoane din grupurile-ţintă vizate de campania publicitară. Spre deosebire de presa scrisă, care este foarte selectivă, televiziunea îşi transmite mesajele, fără a face o selecţie a audienţei [3]. Mai mult decât atât, este vizionată de regulă acasă, într-o atmosferă relaxantă, când telespectatorul este mai receptiv decât de obicei la mesajele publicitare şi de aceea mai tentat să accepte ceea ce vede [6]. Pe de altă parte, prestigiul şi încrederea de care se bucură în general televiziunea în rândul canalelor de comunicare, ca şi posturile tv în particular, se pot reflecta direct asupra credibilităţii mesajului publicitar, sporindu-i considerabil impactul [1]. Una din formele de prezentare a publicităţii la tv este **spotul publicitar,** care reprezintă un scurt mesaj publicitar audiovizual (difuzat la radio si televiziune). Acesta presupune un scenariu, actori și un mesaj, iar obiectivul său este de a-i convinge pe telespectatori de avantajele pe care le conferă produsul sau serviciul promovat de comerciant [4]. Durata uzuală poate fi cuprinsa

intre 3-5 secunde, 7-10 (format scurt), 15, 20, 25, 30, 45, 60 secunde (format extins), ajungând şi până la doua-trei minute sau mai mult. Datorită importanţei lor speciale pentru reclamele de televiziune, elementele audio ar trebui alese cu grijă și ar trebui să se potrivească tipului de poveste ales ca sprijin pentru punctele de vânzare [5]. Cel mai important este tipul de voce selectat pentru a anunța produsul, efectele sonore, fundalul muzical. Acestea dau viață și realism reclamelor. În cadrul emisiunii Generația mea la Radio Moldova Tineret, se realizează interviuri în direct cu diferiți invitați, din diverse domenii: muzică, actorie, sport, medicină, marketing, economie, dans etc. În timpul interviului avem grijă ca vocea noastră sa fie cât mai caldă, sigură pe sine, pentru a-i oferi și intervievatului o siguranță în formarea unui dialog constructiv. La fel se întâmplă și în spoturile publicitare, vocea poate fi cea care convinge, care atrage, iar dacă ai utilizat și imaginile potrivite, deja succesul e garantat. Funcționalitatea unui spot publicitar depinde și de mesajul spotului, dar și de publicul căruia i se adresează. Studiul realizat nu este decât o cercetare a spoturilor publicitare care au apărut într-o perioadă anume, fiind analizate din perspectiva următoarelor criterii: durata, frecvența, produsul promovat, sloganul, muzica de fundal, calitatea textului, mesajul transmis.

În contextul materialelor publicitare analizate, am ajuns la următoarele concluzii: acestea reprezintă materiale media care contribuie la susținerea financiară a oricărei instituții de presă. Numărul acestora ar putea influența capacitatea instituției de a-și asigura de sine stătător independența financiară, nefiind supusă riscului de a intra în zone de interes ale formațiunilor politice, așa precum se întâmplă în Republica Moldova adesea. Materialele publicitare reflectă, nu în ultimul rând, interesul populației pentru un anumit grup de produse sau servicii, spoturile fiind realizate într-o formă simplă, persuasivă, cu utilizarea adesea a persoanelor publice, în vederea sporirii credibilității mesajului publicitar transmis.

Referințe:

1. POPESCU, I.C. *Comunicarea in Marketing.* Ediția a II-a revăzuta și adăugita. București: Uranus, 2003.
2. CMECIU, C. *Tendințe actuale în campaniile de relații publice.* Iași: Polirom, 2003.
3. PETCU, M. *Istoria jurnalismului şi a publicităţii în România.* Iași: Polirom, 2007.
4. CÂMPEANU, P. *Oamenii și televiziunea, privire sociologică asupra telespectatorului.* București: Meridiane, 1973.
5. JEFKINS, F., ZADIN D. *Cum să stăpânești reclama la perfecție*. București: Rentrop & Straton, 2000
6. PETRE, D. și ILIESCU, D. *Psihologia reclamei și a consumatorului. Psihologia reclamei.* București: Comunicare.ro, 2005.
7. GODDARD, A. *Limbajul publicității*. Iași: Polirom, 2002

Recomandat
***Victoria BULICANU**, dr., conf. univ.*

TUTORIALUL VIDEO – UN NOU FORMAT DE PREZENTARE A MATERIALELOR TELEVIZATE

Andrei VÎRLAN,

Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 654.17:004.41:37.01 virlan2andrey@gmail.com

Tutorialul video a apărut ca un nou format de prezentare a materialelor televizate, transformând modul în care învățăm și consumăm conținut educațional. Este un tip de videoclip cu instrucțiuni care oferă îndrumări pas cu pas despre cum să efectuați o anumită sarcină sau să învățați o nouă abilitate. De obicei, tutorialele video sunt create de experți sau instructori în materie, care folosesc software de înregistrare a ecranului și un microfon pentru a se înregistra demonstrând și explicând sarcina sau abilitățile. Tot de ce este nevoie, este de un plan de acțiuni care urmează să îl întreprindeți.

Avantajele tutorialelor video față de alte forme de instruire includ capacitatea de a vedea sarcina efectuată în timp real, capacitatea de a întrerupe, derula înapoi și relua după cum este necesar și abilitatea de a urmări împreună cu instructorul în propriul ritm. În plus, tutorialele video pot fi mai captivante și mai distractive decât tutorialele scrise sau manualele, deoarece includ adesea ajutoare vizuale și animații pentru a ajuta la ilustrarea conceptelor-cheie.

Una dintre cele mai notabile lucrări științifice pe această temă este cartea lui Neil Postman – *Amusing Ourselves to Death*. În ea, Postman susține că „mediul televiziunii acordă prioritate divertismentului în detrimentul educației, ceea ce duce la o lipsă de gândire critică și o devalorizare a cunoștințelor”[1]. Cu toate acestea, odată cu dezvoltarea tutorialelor video, există o oportunitate de a revendica potențialul educațional al televiziunii, prezentând materialul într-o manieră antrenantă și informativă.

Lucrarea *The Theory of Signs and the Role of the Reader* relevă beneficiile tehnologiei, în accepțiunea lui Umberto Eco și că el a avertizat și împotriva pericolelor învățării pasive și a potențialului tehnologiei de a copleși cursantul. Prin urmare, autorul notează că „necesitatea ca tutorialele video să fie bine concepute, interactive și ușor de utilizat, pentru a maximiza valoarea lor educațională” [2]. Iată de ce, este important de a face formatul acestora cât mai captivant și pe înțelesul tuturor. Trebuie să evităm termenii prea științifici sau să le explicăm, totodată, prin aceasta dezvoltând publicul și îl educăm.

În comunitatea științifică, mai multe studii au examinat eficiența tutorialelor video în comparație cu instruirea tradițională la clasă. Autoarea Adela Negură în lucrarea *Elaborarea unui tutorial video didactic – structură, etape, mijloace*, scrie că „tutorialele video în sistemul de formare de astăzi joacă un rol imens, care nu poate fi subestimat. Dar, să nu uităm că numai videoclipul cu sunet oferă un efect uimitor în procesul de învățare, pentru că numai atunci creierul este foarte aproape de mediul natural de percepție, și numai din această cauză lecțiile video și cursurile video sunt atât de populare și solici-

tate" [3]. În aceste condiții, trebuie să remarcăm faptul că anume metoda de asimilare a informațiilor prin intermediul elementelor audiovizuale, însoțite de explicații grafice devine imperativul generației de azi.

Celie O'Neil-Hart scrie în articolul său *De ce ar trebui să te apuci de conținutul instructiv în 2018* că „videoclipurile didactice domină din ce în ce mai mult atenția utilizatorilor pe platformele video online. De exemplu, 86% dintre utilizatorii YouTube raportează că folosesc platforma adesea pentru a învăța lucruri noi, iar 70% dintre utilizatori raportează utilizarea videoclipurilor pentru a rezolva probleme legate de muncă, școală sau hobby-uri" [4].

În timp ce tutorialele video pot fi o modalitate foarte eficientă de a învăța noi abilități sau concepte, există câteva potențiale dezavantaje de luat în considerare:

- **Interacțiune limitată:** tutorialele video sunt, în general, o formă de comunicare unidirecțională, ceea ce înseamnă că spectatorii nu pot pune întrebări sau nu pot primi feedback personalizat de la instructor. Această lipsă de interacțiune poate face mai dificilă înțelegerea și aplicarea completă a informațiilor prezentate.
- **Consumatoare de timp:** tutorialele video pot fi destul de lungi și poate fi dificil să găsești informații specifice în videoclip. În plus, spectatorii ar putea avea nevoie să vizioneze întregul videoclip pentru a înțelege pe deplin materialul, ceea ce poate consuma mult timp.
- **Distragerea atenției:** vizionarea unui tutorial video poate distrage atenția, mai ales dacă videoclipul include muzică de fundal sau alte elemente neesențiale. În plus, este mai probabil ca spectatorii să-și piardă concentrarea în timp ce vizionează un videoclip decât ar fi în timp ce citesc un tutorial bazat pe text.
- **Accesibilitate limitată:** unii spectatori pot avea dificultăți în accesarea tutorialelor video din cauza vitezei reduse a internetului, a problemelor tehnice sau a dizabilităților care fac dificilă vizionarea sau auzirea conținutului video.
- **Bariere lingvistice:** tutorialele video pot fi prezentate într-o limbă pe care spectatorii nu o înțeleg, ceea ce poate face dificilă urmărirea și înțelegerea completă a materialului prezentat.

În general, tutorialele video pot fi un instrument foarte util pentru a învăța noi abilități și concepte, dar este posibil să nu fie cea mai bună opțiune pentru toată lumea sau pentru fiecare situație de învățare. Tutorialele video au avut deja un impact semnificativ asupra modului în care consumăm și ne angajăm cu conținutul educațional. Pe măsură ce tehnologia continuă să evolueze și sunt dezvoltate abordări mai inovatoare pentru proiectarea tutorialelor video, este probabil ca rolul tutorialului video în educație să continue doar să crească. Prin combinarea celor mai bune din predarea tradițională la clasă cu flexibilitatea și accesibilitatea tehnologiei, tutorialele video au potențialul de a transforma modul în care învățăm și de a promova o mai mare incluziune și accesibilitate în educație.

Unii cercetători au examinat potențialul tutorialelor video pentru a ajunge la un public mai larg și pentru a promova incluziunea în educație. Un studiu publicat în „Journal of Interactive Media in Education" a constatat că „tutorialele video pot fi deosebit de

eficiente pentru cursanții care învață vizual sau auditiv, au dizabilități de învățare sau au acces limitat la resursele educaționale tradiționale" [5].

În concluzie, putem susține cu certitudine că tutorialul video a apărut ca un instrument puternic de prezentare a conținutului educațional, dar trebuie conceput cu atenție la punctele sale forte și limitările. Încorporând elemente interactive și încurajând implicarea activă, tutorialele video au potențialul de a revoluționa modul în care învățăm și consumăm conținut educațional.

Referințe:

1. POSTMAN, Neil. *Amusing ourselves to death*: Public discourse in the age of show business. Penguin, 2005.
2. ECO, Umberto. The Theory of Signs and the Role of the Reader. In: *The Bulletin of the Midwest Modern Language Association*. 1981, 14.1: 35-45.
3. NEGURĂ, Adela. Elaborarea unui tutorial video didactic–structură, etape, mijloace. In: *Magazin bibliologic*. 2021, 1-2: 77-83.
4. CELIE, O'Neil-Hart. *Why you should lean into how-to content in 2018*. Disponibil: www.thinkwithgoogle.com/advertising-channels/video/ self-directed-learning-youtube. Accesat (11.03.2023)
5. CONOLE, Gráinne; FILL, Karen. A learning design toolkit to create pedagogically effective learning activities. In: *Journal of Interactive Media in Education*, 2005, 1.

Recomandat
***Vitalie GUȚU**, lector univ.*

ROLUL ȘI CONTRIBUȚIA PLATFORMEI TIKTOK ÎN ACTIVITATEA DE COMUNICARE ȘI PR

Gabriela STRATU,

Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU: 659.4:004.738 stratu.gabriela@usm.md

Pornind de la premisa că omul este o ființă socială, iar viața sa este concentrată pe interacțiune și socializare, putem înțelege și necesitatea procesului comunicațional. Procesul în cauză nu este doar centrat pe dialogul iminent care are loc între doi indivizi, dar care se extinde asupra oricărei forme de interacțiune ce se soldează cu transmiterea și recepționarea unui mesaj.

În acest sens, Relațiile publice apar ca o necesitate de a integra actul comunicațional într-un sistem al proceselor care va duce la elaborarea, implementarea și evaluarea activităților care determină realitatea publicului care ne va servi ca obiect de lucru. Analiza pieței actuale a domeniului Relațiilor publice ne-a determinat să reconfirmăm că vechea sintagmă „cine nu comunică, nu există" astăzi cunoaște o altă formă: „cine nu comunică în social media, nu există", iar forma pe care o au acțiunile din cadrul procesului de PR (*Public Relation*) cunoaște și ea o modificare substanțială, adaptată cerințelor actuale.

Curiozitatea privind rețelele de socializare este cu atât mai mare, deoarece acestea cunosc o evoluție rapidă, actualizată la zi. Tendințele în mediul virtual sunt atât de versatile, încât utilizarea lor este o provocare pentru specialiștii în PR. Una dintre tendințele actuale în rețelele de socializare o reprezintă platforma de TikTok, care în timp record și-a asigurat o poziție de top la nivel mondial în rândul aplicațiilor de socializare și divertisment.

Tema selectată: „Rolul și contribuția platformei TikTok în activitatea de comunicare și PR" este una cu un grad înalt de actualitate, deoarece, fiind o aplicație relativ nouă (disponibilă la nivel mondial din 2 august 2018), nu a fost încă cercetată altfel decât ca o formă de divertisment virtual. Important de menționat că ultimele luni mai multe site-uri specializate au început a vedea o nouă funcție a TikTok-ului, doar că lucrurile sunt limitate preponderent la articole online, în limbi de circulație internațională, altele decât limba română. Or, extinderea resurselor informaționale este o prioritate pentru domeniul cercetării, din acest considerent susținem că actualitatea temei în cauză este una actuală și necesară pentru valorificarea resurselor disponibile în activitățile strategice de PR online.

Scopul studiului este de a cerceta cum platforma TikTok reprezintă un instrument util și inovativ în Relațiile Publice. Obiectivele cercetării se reflectă în necesitatea imperativă de înțelegere a felului în care o aplicație poate fi utilizată în dialogul cu publicul-țintă și cum aceasta ar putea contura strategii de comunicare mai eficiente, capabile să satisfacă necesitățile pieței. În scopul elaborării unei lucrări veridice și într-o directă

corespundere cu realitatea, am utilizat ca metode de cercetare: analiza de conținut, care este o metodă cantitativă de analiză și cu ajutorul căreia vom colecta datele necesare privind baza teoretică a temei în cauză.

Totuși, ne vom asuma și noi un risc, cel de a spune că pandemia cauzată de COVID-19 nu ar fi putut să fie trecută fără o platformă care se ridică vertiginos către topurile mondiale. Este vorba despre platforma TikTok, care, în sfârșit, pare a fi făcută pentru public. Îi satisface necesitățile, e atractivă și de aproximativ trei ani a cucerit întreg mapamondul, iar lumea deocamdată nu pare să înțeleagă cum este posibil. Publicul este atras, deoarece „Informaţia ne găseşte pe noi prin intermediul unui mediu care a fost creat special pentru a permite diseminarea mesajelor prin interacţiune socială" [1, p. 32], iar conectivitatea devine naturală și firească, nimic forțat sau mimat.

În urma analizei acestei platforme, am ajuns la concluzia că există factori care îi fac pe oameni să revină aici. Ne referim la câteva componente importante care caracterizează activitatea acestei aplicații: componenta auditivă (muzică, sunet, audio), componenta vizuală (video, imagini, animații), componenta descriptivă (subtitrele). O problemă a secolului nostru este incapacitatea de a rămâne concentrați prea mult timp, din acest motiv videoclipurile de 15 secunde au adus succesul rapid pentru TikTok. Dar atunci când informația avea nevoie de mai mult spațiu de expresie, a fost nevoie și de instrumente prin care să păstreze atenția publicului agățată de subiect. Uniunea componentelor vizuale și auditive concomitent a devenit unul dintre motivele pentru care în mod inconștient oamenii sunt „absorbiți" de către poveștile, glumele, animăluțele sau ultimele lecții de istorie de pe TikTok. Tot datorită acestora ni se pare cel mai firesc să trecem muzica de TikTok în playlist-ul nostru de pe Spotify („O melodie de top pe TikTok este, de obicei, o melodie de top și pe Spotify"[1]), sau să ne diversificăm vocabularul cu fraze din trendurile actuale. Aceste exemple ilustrează adevărata influență a platformei. Scopul PR-ului în acest sens este de a se integra pe această platformă, de a lua parte la trenduri sau a crea altele noi și a se poziționa astfel în mintea consumatorului.

„TikTok este o sursă nelimitată de autenticitate online. Contentul nu este destinat sau pregătit să fie ideal. Videoclipurile sunt concepute pentru a provoca emoții: pentru a distra până la râs sau pentru a umili până la lacrimi, pentru a ridica subiecte tabu, pentru a se uni și a merge mai departe. Uneori, eșecurile sunt mai distractive decât contentul neutru sau de succes [...] Fenomenul TikTok-lui – e foarte ușor să devii popular în această comunitate" [2].

Referințe:

1. BĂDĂU, Horea Mihai. *Tehnici de comunicare în social media*. Iași: Polirom, 2011. ISBN 978-973-46-1972-6.
2. IACOB, Dumitru. *Relații publice, eficiență prin comunicare*. București: Comunicare.ro, 2003. ISBN 973-8376-40-8.

Recomandat
***Natalia BEREGOI**, dr., lector univ.*

PRACTICI POZITIVE ÎN CAMPANII DE SENSIBILIZARE PRIVIND DREPTURILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Ilinca FIODOROV,

Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU 659.11:342.7-056.26 rp212fiodorovilinca@gmail.com

Campaniile de sensibilizare sunt acțiuni cu scopul de a îndrepta atenția asupra unei „probleme sau a unui subiect important, pentru a influența opinia publică și de a provoca schimbări de comportament sau de atitudine în societate” [1]. În ceea ce privește persoanele cu dizabilități, campaniile de sensibilizare contribuie la creșterea gradului de conștientizare publică cu privire la provocările și nevoile acestor persoane, precum și promovarea practicilor pozitive privind accesul la educație, transport, locuințe, locuri de muncă, servicii de sănătate și participare în viața publică și politică. Acestea reduc stigmatizarea și discriminarea și asigură includerea și integrarea socială a acestora. Conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul estimat al persoanelor cu dizabilități în Republica Moldova a constituit 168 de mii persoane, inclusiv 10,6 mii copii cu vârsta de 0-17 ani. Persoanele cu dizabilități au reprezentat 6,5% din populația totală a țării cu reședință obișnuită [2].

Fig.1. Statistica persoanelor cu dizabilități pentru anul 2021

Sursa: Biroul Național de Statistică despre persoanele cu dizabilități https://www.facebook.com/statistica.md/posts/pfbid02MWCFYSEfYvAJqKx5A7niaT2JjZwFhLF2enTcnfTDrdJcBiyz9A1YejWPvrkifg3Vl?locale=ro_RO

Republica Moldova a făcut progrese în ceea ce privește paradigma în care sunt văzute și caracterizate persoanele cu dizabilități în societate. Aceste schimbări esențiale se datorează preluării și ajustării practicilor internaționale. Totuși, în prezent pot fi identificate anumite carențe la capitolul diferențierii dizabilităților intelectuale de bolile mintale și stereotipuri în rândul populației, precum că această categorie de populație nu poate trăi independent și să-și exercite toate drepturile în mod egal [3].

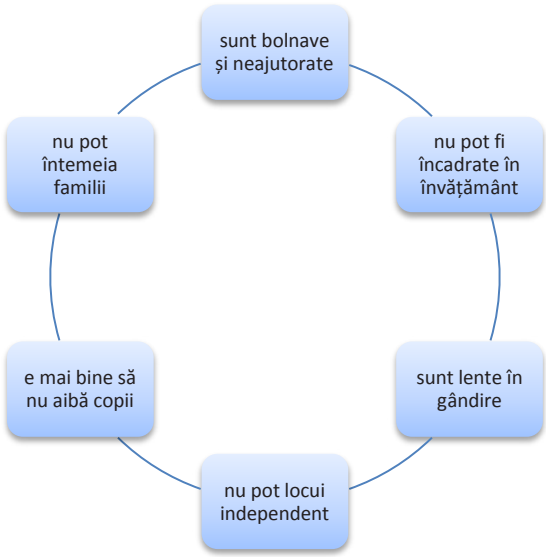

Fig.2. Stereotipurile despre persoanele cu dizabilități

Sursa: Elaborat de autor.

Subiectul dizabilității trebuie abordat și din prisma cadrului legal pentru a stabili gradul de ajustare a legislației, astfel încât acesta să favorizeze atât procesul de integrare în societate a persoanelor cu dizabilități, cât și procesul de incluziune socială. Legislația din Republica Moldova încă mai conține legi, hotărâri de Guvern sau regulamente ale altor instituții de stat, care deocamdată nu au fost racordate la cerințele Convenției Internaționale pentru Drepturile Omului. Un astfel de exemplu este Regulamentul circulației rutiere. În această lege nu au fost schimbați termenii considerați discriminatorii, putând fi întâlnite noțiuni precum „invalizi", „cărucioare pentru invalizi", „conducători surzi" sau „surdomuți". Astfel, legislația națională privind circulația rutieră la Capitolul I Dispoziții generale, desemnează pietonii ca fiind „și persoanele care se deplasează în cărucioare pentru invalizi fără motor, cei care duc bicicleta, ciclomotorul, motocicleta, săniuța, un cărucior manual, cărucioare pentru copii sau fotolii rulante pentru invalizi" [4].

Pornind de la aceste considerente, asociațiile care luptă pentru drepturile persoanelor cu dizabilități realizează pe parcursul anilor campanii de sensibilizare, prin care își propun combaterea discriminării, promovarea drepturilor civile și creșterea gradului de conștientizare și îmbunătățire a accesibilității la infrastructură.

Pe parcursul anului 2022, Asociația „Motivație” a desfășurat o campanie de sensibilizare intitulată „Acces egal pentru toți în secțiile de votare”, care a avut drept scop motivarea autorităților publice centrale și locale, pentru ca instituțiile publice din Republica Moldova, inclusiv secțiile de votare, să devină mai accesibile. Astfel, funcționarii electorali din 10 raioane ale țării au participat la un exercițiu de testare a accesibilității unei instituții, au testat un scaun rulant, un premergător, ochelarii speciali și bastonul alb. Prin urmare, au fost realizate două reportaje audio la tema accesibilității, a fost realizat un material informativ pentru societate, au fost realizate două podcasturi în comun cu partenerii campaniei. Efimia Levința, șefa de birou Căminul cultural, Primăria Clișova din raionul Orhei, a declarat că astfel de activități practice sunt foarte utile, deoarece schimbă percepția reprezentanților APL-urilor asupra dizabilității [5]. Mai mult de atât, o realizare importantă în urma campaniilor de sensibilizare a fost majorarea sumei de bani direcționați prin mecanismul 2% [6].

Imagine. Exercițiul User Safari organizat de angajații APL-uri

Sursa: Asociația Motivație - https://motivatie.md/media/Publicatii/newsletter/NWL2022/Newsletter_Edmite%20II_2022.pdf

În aceeași ordine de idei, și Centrul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități a demarat în anul 2022 o campanie de sensibilizare sub genericul „Drepturi egale pentru Toți!”. Activitatea a inclus lansarea a șase spoturi care au avut drept tematică: dreptul la educație, la sănătate și reabilitare medicală, la muncă, formare profesională, dreptul la vot și protecție socială. Prin urmare, videoclipurile au fost distribuite în grupuri specializate de pe rețelele de socializare, unde au fost vizualizate de peste 3.000 de persoane. Totodată, avocații din cadrul Uniunii Avocaților din Moldova și a Consiliului Național

pentru Asistență Juridică Garantată de Stat au participat la 4 module de instruire privind protecția socială și dreptul la muncă al persoanelor cu dizabilități [7].

În concluzie, campaniile de sensibilizare privind drepturile persoanelor cu dizabilități au drept rezultate îmbunătățirea vieții acestor oameni și creșterea gradului de respect și toleranță în societate. Practicile pozitive abordate contribuie la creșterea gradului de conștientizare cu privire la necesitatea unor facilități accesibile pentru persoanele cu dizabilități, precum: rampă de acces, semnalizare audio și alte facilități care să le permită să își desfășoare activitățile în mod independent. Mai mult decât atât, crește gradul de conștientizare în rândul publicului, iar autorităților sunt sensibilizate în vederea luării unor măsuri pentru a proteja drepturile acestor oameni.

Referințe:

1. Doug Newson, Alan Scott, Judy Vanslyke Turk –This is PR – The reality of Public RelationsWadsworthPublishing Company, Belmont, California, 1993.
2. DAGENAIS, B. *Campanii de relaţii publice*. Iaşi: Polirom, 2003.
3. Regulamentul circulației rutiere (ilustrat și comentat). Ediția 2015.
4. KENDAL, Robert. Public Relations Campaign Strategies: Planning for Implementation (strategii de campaniide Relaţii Publice: Planificarea pentru implementare), New York, Harper Collins Publishers, 1992, p. 3.
5. Hotărâre nr. 357 din 13-05-2009 a Guvernului cu privire la aprobarea Regulamentului circulației rutiere. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95586&lang=ro
6. Hotărârea nr. 4463 26-01-2016 a Comisiei Electorale Centrale. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95586&lang=ro
7. Hotărârea nr. 592 din 24-07-2017 cu privire la aprobarea modificărilor şi completărilor ce se operează în unele hotărîri ale Guvernului. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=100267&lang=ro
8. Biroul Național de Statistică, Persoanele cu dizabilități în Republica Moldova în anul 2021. Disponibil: https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6827&parent=0
9. Studiu privind percepțiile și atitudinile față de egalitate în Republica Moldova. Disponibil: https://egalitate.md/wp-content/uploads/2016/04/RO_Studiu-Perceptii-2015_FINAL_2016-Febr-25_Imprimat.pdf
10. Hotărîre Nr. 357 din 13-05-2009 a Guvernului cu privire la aprobarea Regulamentului circulației rutiere. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95586&lang=ro
11. Noutăți de la Asociația Motivație. Disponibil: https://www.motivatie.md/index.php?pag=news&id=1060&rid=1813&l=ro
12. Newslatter Motivație. Disponibil: https://motivatie.md/media/Publicatii/newsletter/NWL2022/Newsletter_Edmite%20II_2022.pdf
13. https://cdpd.md/
14. Republica Moldova împlinește 10 ani de la ratificarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Disponibil: https://msmps.gov.md/comunicare/comunicate/republica-moldova-implineste-10-ani-de-la-ratificarea-conventiei-onu-privind-drepturile-persoanelor-cu-dizabilitati/

Recomandat

***Laura TUGAREV,** dr., lector univ.*

EXPLICITĂRI CONCEPTUALE DE OBIECTIVARE ŞI NUDITATE A FEMEII ÎN PUBLICITATE ŞI PICTURĂ

Ana PISARENCO,

Facultatea Jurnalism şi Ştiinţe ale Comunicării

CZU 659.1:390.4:75-055.2 c204pisarencoana@gmail.com

Publicitatea urmăreşte să influenţeze comportamentul ca o strategie de vânzare – aceasta este raţiunea sa de a fi. Ea trebuie să ne convingă în mod insidios, fără a ne face să simţim că suntem manipulaţi. Cu alte cuvinte, ne seduce, activând într-un mod ludic dorinţele noastre inconştiente.

Portretul femeilor din publicitate s-a schimbat de-a lungul deceniilor, deşi, din păcate, unele lucruri au rămas la fel. Adesea, pentru a vinde un produs, o femeie este prezentată fie parţial sau complet dezgolită în vederea atragerii clienţilor, fie prezentată ca o mamă iubitoare şi o bună gospodină. Această realitate, care este creată de agenţii de publicitate folosind metode vechi, afectează în mod negativ percepţia conceptului social al copiilor.

Actualitatea temei. Teoria obiectivării reprezintă o structură de referinţă importantă pentru a înţelege, studia şi influenţa viaţa femeilor în cadrul unui context sociocultural care transformă corpul feminin într-un obiect de schimb şi în care se confundă valoarea umană a femeii cu o privelişte, înfăţişarea redusă la funcţiile sexuale ale corpului.

Scopul şi obiectivele: Realizarea unui studiu elaborat asupra dinamicii practicilor de obiectivare a femeii în conţinutul vizual al publicităţii, al platformelor social media şi al artei făcând apel la abordările critice de explicitare şi de reformare a percepţiei sociale ale acesteia. În vederea realizării scopului, au fost propuse următoarele obiective: studierea literaturii de specialitate privind obiectivizarea femeilor; definirea conceptelor de obiectivare şi nuditate.

Obiectivizarea dezvăluie ideea conform căreia gradul de conştientizare a beneficiilor pe care le poate avea o anumită aparenţă fizică le determină pe femei să se conformeze la cerinţele de frumuseţe impuse de societatea occidentală. Concomitent, femeile care respectă aceste standarde de frumuseţe se mai confruntă şi cu dezavantaje, precum molestarea sau prezumţia că succesul se sprijină doar pe aspectul lor fizic. Corelând cu reflecţiile lui Berger, teoria obiectivării precizează că imaginea vizuală interiorizată a corpului feminin perfect conduce la o observare permanentă a corpului. Ca urmare, rezultă că, în ultimă instanţă, absolut toate femeile, indiferent de felul în care arată corpul lor, sunt obligate, atât de privirea masculină exterioară, cât şi de cea interioară să depună eforturi să dobândească standardele de frumuseţe date şi să îşi plaseze corpul în centrul atenţiei întregii lor vieţi. Femeile se privesc pe ele însele fiind privite, nu face referire la vanitatea femeilor, ci subliniază, mai degrabă, concepţia internalizată a bărbatului observator în interiorul femeii, care o determină pe aceasta să adopte o percepţie obiectivată despre ea însăşi şi, prin urmare, o transformă într-un „obiect al privirii: o vedere”.

Mai mult, Berger subliniază faptul că femeile nu sunt supuse doar privirii masculine, ci și sunt crescute cu ideea că trebuie să își urmărească în mod constant aspectul. Aceasta se datorează procesului constant de a fi observate atât de exterior, cât și de ele însele, femeile din anumit fel își pierd simțul interiorității. În cadrul acestui proces, ele încep să caute aprecierea de la alții, în cele din urmă de la bărbați, pentru versiunea de sine pe care a fost internalizată și pe care ele cred că ar trebui să o prezinte în exterior.

De exemplu, în 2021, de Ziua Internațională a Femeii, Burger King a postat un tweet interesant pentru a atrage atenția. Acesta spunea: „Locul femeilor este în bucătărie". Scopul acestui tweet scris a fost acela de a atrage atenția asupra mărcii. PR-ul negru este tot PR, dar, în acest caz, marca a primit doar ură din partea oamenilor. Procter & Gamble a încercat să atragă femeile prin recrearea lui Mr. Clean ca simbol atractiv în „Curățătorul din visele tale". În cele din urmă însă, reclama a redat ideea că, dacă un bărbat face curățenie, acesta ar trebui să fie aplaudat sau compensat. Sloganul: „Trebuie să iubești un bărbat care face curățenie".

Nuditatea este definită astfel năruire, prin haina de care a fost dezbrăcat. Prin urmare, este imposibil: există doar denudare, doar goliciune, iar corpul gol rămâne încăpățânat de neatins. Din nou, analogia cu biopolitica este revelator: trupul gol, ca și viața goală, este doar obscuritatea, purtător intangibil al vinovăției. În realitate, nu există decât punerea în pielea goală, doar gesticulația infinită care dezbracă trupul de haină și de grație. Domeniul de aplicare semantic al nudității este așadar caracterizat de negativism: ea există exclusiv ca depravare, ca umbră; este sumbră, opacă, nedurabilă, de neatins, intangibilă și nu se poate defini doar prin opusul ei, prin nonnuditate. Trupul reprezintă deschiderea asupra lumii; în lipsa lui, nu este posibilă percepția și, prin urmare, cunoașterea. Acest fapt ar însemna că chipul are o responsabilitate mare, mai mult din punct de vedere moral, către ceilalți. Mai exact ar fi – chipul ne face să ordonăm și să slujim. Aici putem să adăugăm despre ideea tranzacției dintre corp si minte. Mintea ne dictează ce să facem cu corpul nostru, chiar dacă s-ar părea că uneori putem încălca eticile morale. Însă moralitatea e un subiect aparte, care se percepe diferit pentru toți. Ceea ce poate fi bine pentru o persoană, o altă persoană poate percepe asta ca un lucru depravat.

Prin plasarea unei femei goale într-un cadru contemporan, Manet a rupt tradiția nudurilor feminine idealizate, precum Venus din Urbino de Titian sau Nașterea lui Venus de Botticelli. El, pur și simplu, nu s-a conformat normelor artistice. Acest lucru este evident într-un alt tablou, în care a reprezentat femeia goală într-o manieră modernă – Olympia. Nudul lui Manet nu este un obiect, deoarece ea nu este acolo pentru a fi privită. Ea implică publicul, făcându-l să se întrebe despre natura intențiilor sale și despre rolul nudității feminine în artă. Manet își ilustrează viziunea prin această reprezentare a frumuseții: a fi frumos, înseamnă a fi natural.

Bibliografie:

1. BERGER, John. *Feluri de a vedea*. București: Vellant, 2018. ISBN 978-606-980-011-9.
2. AGAMBEN, Giorgio. *Nuditate*. București: Humanitas, 2014. ISBN 978-973-50-4553-1.
3. MANET, Edouard. *Olympia*. Musee d'orsay, 1863. https://www.musee-orsay.fr/fr/oeuvres/olympia-712

4. Publicitate BURGER KING, UK. Forbes 2022. https://www.forbes.com/sites/suzannerowankelleher/2021/03/09/women-belong-in-the-kitchen-burger-kings-international-womens-day-tweet-goes-up-in-flames/?sh=6f857eec65c2
5. Publicitate Mr. Clean. Curățătorul din visele tale. SUA, 2017 https://www.youtube.com/watch?v=nyYf6Qq7fcE

Recomandat
***Andrei PERCIUN**, dr., lector univ.*

BRANDUL PROFESIONAL AL CADRULUI DIDACTIC ÎN SPAȚIUL VIRTUAL

Angela SUHIN,

Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

CZU 659.126:37.011.3-051:004.738.5 suhin.angela@anenii-noi.edu.md

Promovarea și brandingul sunt două elemente importante în lumea modernă. Astăzi forma, designul, simbolurile și identitatea reprezintă aspecte definitorii pentru indivizi, în vederea identificării și recunoașterii unor sevicii, produse, companii sau chiar și oameni.

O imagine de brand pozitivă, complexă și puternică poate constitui „o carte de vizită". Prin excelenţă, profesia didactică presupune o formare şi o dezvoltare sistemică şi continuă a cadrului didactic, astfel încât acesta să îi poată oferi celui care îl învaţă (elev/student ș.a.) o perspectivă comprehensivă asupra domeniului pe care îl predă. Strategia de creștere a vizibilității unui brand profesional poate constitui un „lift" de promovare a personalității, al fișierului profesional: reușitelor, succeselor etc., al unui cadru didactic, ceea ce-l poate poziționa drept un „bastion" pe eșichierul profesional.

Cadrul didactic din orice specializare se angajează astfel într-un proces de formare continuă pentru a fi competitiv. Formarea continuă va contribui nemijlocit la dezvoltarea și evoluția pe axa profesională: prin participarea la cursurile de perfecţionare care sunt necesare pentru ca profesorul să poată oferi o imagine asupra lumii ştiinţifice contemporane şi să îşi însuşească modele eficiente de interacţiune cu elevii/studenții. În acest sens, promovarea unei imagini la nivel înalt a cadrului didactic va spori prestigiul și autoritatea, le va oferi o viziune amplă și multiaspectuală beneficiarilor educaționali. Cadrele didactice sunt un brand pentru educabilii lor prin demersurile profesionale care se cer a fi promovate în mediul online cu scopul de a livra transparență, vizibilitate, deschidere dar și pentru conștientizarea efortului și misiunii acestora.

David Ogilvy a definit un brand ca: „suma intangibilă a atributelor unui produs: numele, ambalajul, prețul acestuia, istoria sa, reputația și modul în care este promovat" [1]. Trăim în „epoca de aur" a brandingului, unde accentul cade pe imagine, pe ceea ce livrăm publicului: încredere, credibilitate și proiecții asupra unui produs, serviciu sau om. Însă conceptualizarea noțiunii de branding „începe de fapt în anii 1500, dar ajustarea, dezvoltarea și intrarea în circuitele științifice au avut loc în secolele al XIX-lea și al XX-lea. Prin decenii de experimentare și progrese tehnologice, brandingul s-a aliniat standardelor privind captarea atenției indivizilor, transformând consumatorii indiferenți, pasivi în actanți activi. Aceasta fiind posibilă datorită elementelor de brand care au fost atinse de către companii/persoane" [2]. Arhitectonica brandului se ocupă cu gestionarea percepțiilor referitoare la ceea ce promovăm. Prin urmare, brandul poate fi atribuit și unei persoane, or, altfel spus și o persoană poate deveni brand.

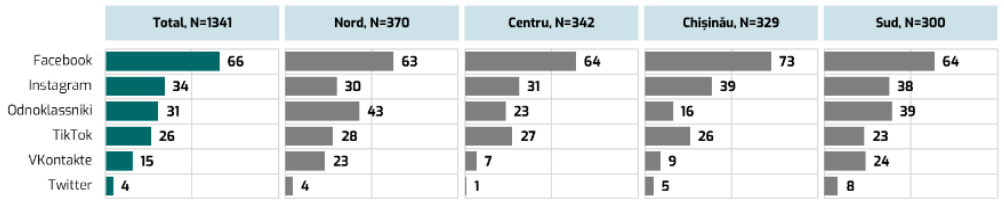
Mediul online reprezintă astăzi un câmp eficient în vederea comunicării și promovării către un număr larg de persoane. Un brand în mediul online, fie personal, fie de

business/comercial, se creşte prin content marketing, ceea ce înseamnă că trebuie să postezi regulat şi în mod responsabil, să plasezi conţinut valoros, interesant şi dinamic pentru publicul tău ţintă; conţinutul trebuie să fie unul care va atrage atenţia şi o va menţine pentru o perioadă îndelungată.

Conform „Studiului naţional de audienţă a mass-media" [3], Facebook este accesată de către (66%) şi circa o treime accesează cu aceeaşi frecvenţă Instagram (34%) şi Odnoklassniki (31%). Ca să construieşti un brand personal sănătos, trebuie să dezvolţi o strategie de conţinut sustenabilă şi să aloci mai multă atenţie la cum te prezinţi, şi ce, cum, cât comunici în mediul online.

Utilizarea reţelelor de socializare cel puţin o dată pe săptămână – *% din toţi respondenţii*

39

Două treimi dintre respondenţi utilizează cel puţin o dată pe săptămână reţeaua Facebook şi circa o treime accesează cu aceeaşi frecvenţă Instagram (34%) şi Odnoklassniki (31%). Un sfert dintre respondenţi utilizează cel puţin o dată pe săptămână TikTok.

În Chişinău este mai mare ponderea respondenţilor care utilizează cel puţin o dată pe săptămână Facebook (73%), Instagram (39%) şi mai mică ponderea celor care accesează Odnoklassniki cu aceeaşi frecvenţă (16%).

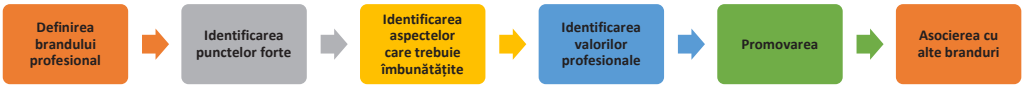
Cota respondenţilor ce utilizează cel puţin o dată pe săptămână Odnoklassniki este mai mare în regiunile: Nord (43%) şi Sud (39%) şi mai mică în regiunea Centru (23%).

Sursa: https://cji.md/studiul-national-de-audienta-a-mass-media-2/

Facebook este reţeaua de socializare cea mai populară în ţara noastră, cu un număr de 1,3 mil. de utilizatori la începutul anului 2022, majoritatea fiind de gen feminin. În acest sens, este cea mai potrivită platformă de promovare a demersurilor profesionale, îndeosebi pentru cadrele didactice.

„Brand-ul nu este nimic altceva decât imaginea şi impresia pe care o au consumatorii faţă de un produs, serviciu sau organizaţie" [4]. Este acea proiecţie care ne apare în retina cognitivă, atunci când ne gândim la un produs/serviciu sau o persoană. Brandul personal este identitatea care şi-a construit-o o persoană prin educaţie, formare, dezvoltare personală şi profesională, experienţe dobândite etc. Branding-ul personal şi cel pofesional sunt cartea de vizită a unei persoane, fiind cel mai puternic instrument care permite dezvoltarea unei cariere pe termen lung, indiferent de domeniul de activitate. Branding-ul profesional ajută la dezvoltarea identităţii în mediul online şi la atragerea atenţiei către cele mai relevante aspecte ale unei persoane, în acelaşi mod în care brandul unei companii încearcă să se diferenţieze şi să iasă în evidenţă în situaţii de competiţie. Acesta trebuie să fie unic în termeni de valoare adaugată, pentru a ieşi în relief şi a trezi interesul, creându-se astfel o reptuaţie online solidă.

„Branding Profesional reprezintă procesul continuu de construire a unei imagini din perspectiva socioprofesională. Un brand profesional puternic are următoarele caracteristici: autenticitate, unicitate, credibilitate și coerență” [5]. Acestea vor avea un impact, dacă vom urma etapele recomandate:

Sursa: https://joblist.md/ro/news/angajatorului/6-pasi-pe-care-sa-i-urmezi-pentru-construirea-unui-brand-profesional

Este important de menționat că brandul profesional poate fi un instrument util în construirea carierei, însă dacă acesta nu este bazat în primul rând pe autenticitate, de repere profesionale, atunci poate avea, în egală măsură, efecte negative.

În concluzie, putem afirma că imaginea este „elementul identitar” al unei instituții, a unei persoane sau produs, iar mediul online trebuie folosit în vederea promovării acestora, fiind o posibilitate eficientă de comunicare cu mediul extern.

Referințe:

1. Katie Terrell Hanna. *Brand,* Disponibil: https://www.techtarget.com/whatis/definition/brand (vizitat: 12.02.2023).
2. Robert Pearce. *Beyond Name and Logo: Other Elements of Your Brand,* Disponibil: https://blog.tyndellphotographic.com/put-your-brand-to-work/ (vizitat: 14.02.2023).
3. Centrul pentru jurnalism independent. *Studiul național de audiență a mass-media*. Disponibil: https://cji.md/studiul-national-de-audienta-a-mass-media-2/ (vizitat: 10.02.2023).
4. REMARCIUC, I. *Algoritmul formării unui brand,* Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/285-288_6.pdf (vizitat: 10.02.2023).
5. https://joblist.md/ro/news/angajatorului/6-pasi-pe-care-sa-i-urmezi-pentru-construirea-unui-brand-profesional (vizitat: 14.02.2023).

Recomandat
***Laura TUGAREV,** dr., lector univ.*

PSIHOLOGIE ȘI ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI, SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ

ROLUL MASS-MEDIEI ÎN EDUCAREA TINERILOR

Ala ANTONIUC,

Facultatea Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 37.04-053.6:070 ala.ant92@gmail.com

Progresul tehnologic a determinat creşterea influenţei mass-mediei în cadrul societăţii. Mass-media şi capacitatea sa largă de a transmite mesaje poate influența diverse domenii ale umanității: sănătatea, educația, politicile sociale și diferite segmente, cum ar fi copiii, adolescenții sau adulții. Mass-media reprezintă o parte fundamentală a vieții tinerilor, pentru a fi conectați și conștienți de ceea ce se întâmplă în lumea din jurul lor. Obiectivul special al emisiunilor radio şi televizate, rubrici în paginile revistelor şi ziarelor, îl constituie formarea tinerilor, orientarea lor şcolară şi profesională, şi chiar transmiterea unor informaţii ce ţin de educaţia civică a tinerilor, de formarea culturii lor politice [1]. Mesajele informaţionale sunt surse importante de educaţie şi pregătire, care ajută la integrarea socioculturală a tinerilor, mai cu seamă prin stimularea capacităţii de deprindere a unor roluri civice, familiale, culturale.

În anul 2022, Centrul pentru Dezvoltare Educațională și Comunitară (CDEC) a realizat *Studiul de evaluare a competențelor media și nivelului de alfabetizare mediatică în rândul tinerilor din Republica Moldova* [2], datele căruia ne arată că cea mai mare pondere a tinerilor intervievaţi (circa 77%) sunt „*în mare măsură*” şi „*foarte bine*” informaţi cu privire la evenimentele care au loc în Republica Moldova. 75% din tineri urmăresc ştirile din spaţiul mediatic „*din surse independente, dar şi din alte surse*” alternative. Principala sursă de unde se informează tinerii o reprezintă reţelele de socializare. 70% din tineri accesează zilnic reţelele de socializare. A doua ca importanţă sursă media, care este accesată zilnic şi din care se informează 45% dintre tineri este canalul YouTube. Potrivit unui studiu realizat în 2011, în orașul Ekaterinburg, Federația Rusă, printre motivele pentru care tinerii folosesc rețelele de socializare se regăsesc: comunicarea cu prietenii și cunoscuții (87%); pentru odihnă (49%); posibilitatea de formare a unui grup de interese (20%); motive cognitive (18%); rezolvarea problemelor de afaceri (13%) [3].

Rețelele sociale pot avea un rol educativ în ce privește realizarea educației pentru sănătate, educația pentru timpul liber, educația pentru viața de familie, educația ecologică etc. Astfel, publicarea materialelor on-line privind promovarea modului sănătos de viață ar putea avea un impact pozitiv în autoeducarea pacienților, normalizarea stării generale de sănătate, schimbarea obiceiurilor alimentare, accelerarea activității fizice etc. Rețelele sociale sunt un loc minunat pentru studenți în a găsi mentori și programe

de formare pentru a învăța noi abilități și pentru a face pași către obiectivele viitoare în carieră. Este, de asemenea, un loc pentru companii de a-și face publicitate serviciilor, software-ului și a programelor. Pe YouTube, se găsesc gratuit tutoriale despre cum să îți perfecționezi abilitățile. Pe TikTok, de exemplu, tinerii au dezvoltat cu succes platforme enorme în care mesajele lor ajung în mod regulat la mii sau chiar milioane de oameni.

În cadrul cercetării realizate privind consumul produselor media în rândul tinerilor, datele colectate prin intermediul anchetei sociologice atestă că majoritatea tinerilor intervievați cred că informarea este utilă în viața unui om. Cel mai frecvent, tinerii accesează Internetul pentru a se informa asupra unor evenimente sau lucruri și a putea naviga pe rețelele de socializare. Alte surse media utilizate de tineri sunt: ziarele/revistele naționale. Dacă nu ar avea posibilitatea de a petrece timpul în fața calculatorului/TV, cei mai mulți respondenți au spus că s-ar plimba prin parc cu role, bicicleta etc.

Cele menționate mai sus demonstrează că mijloacele de comunicare în masă au un rol important în educarea tinerilor, mesajele acestora reprezentând veritabile resurse ale învăţării care contribuie la dezvoltarea multilaterală a personalităţii tinerilor şi la integrarea eficientă a acestora în societate. Cu ajutorul mass-media, tinerii reuşesc să însuşească numeroase cunoştinţe de cultură generală, să-şi îmbogăţească vocabularul, să-şi dezvolte gândirea şi funcţiile mnezice, să-şi formeze o atenţie distributivă, să-şi formeze anumite sentimente morale şi estetice. De asemenea, mass-media poate veni ca o completare a demersurilor iniţiate în cadrul activităţilor şcolare.

Referințe:

1. PALOȘAN, F., SPIRIDON, Gh. *Impactul mass-mediei în educaţie* [citat 19 februarie 2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Impactul%20mass%20mediei%20in%20educatie.pdf
2. Centrul pentru Dezvoltare Educațională și Comunitară (CDEC), Studiul de evaluare a competențelor media și nivelului de alfabetizare mediatică în rândul tinerilor din Republica Moldova. Chișinău: 2022 [citat 15 februarie 2023]. Disponibil: https://drive.google.com/file/d/1vE5CwvBCDY4M0qLera6W9nqUbNpF8XEC/view
3. ТОКАРЕВА, В. *Влияние «социальных сетей» в интернете на дружбу молодежи: результаты эмпирического исследования* [citat 15 februarie 2023]. Disponibil: https://elar.urfu.ru/bitstream/10995/48681/1/klo-2011_1_140.pdf

Recomandat
***Diana CHEIANU-ANDREI**, dr., conf. univ.*

BUNE PRACTICI ÎN DEZVOLTAREA ȘI IMPLEMENTAREA PROGRAMELOR DE COMBATERE A BULLYING-ULUI ȘI A CYBERBULLYING-ULUI

Adriana BORDENIUC,

Facultatea de Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 316.624.3 + 364.634:077 adrianabordeniuc@gmail.com

Impactul fenomenului de bullying și cyberbullying este resimțit în fiecare dimensiune de dezvoltare psihologică, accentuând riscul ca cele mai frecvent trăite emoții în relațiile interpersonale să fie teama, furia, frustrarea, resentimentul, vinovăția sau rușinea socială, aducând în relațiile cu semenii variate comportamente, cum ar fi: agresivitate, respingere sau izolare comportamentală, transformând, pentru mulți copii, comportamentul violent în cea mai intens utilizată strategie de rezolvare de probleme.

Scopul cercetării constă în identificarea și analiza bunelor practici în prevenirea și intervenția în cazurile bullying-ului în Republica Moldova și în spațiul european, în vederea dezvoltării de propuneri de politici și programe.

Metodologia și sursele de date. În vederea analizei bunelor practice, s-a aplicat design de cercetare calitativ prin metoda analizei documentare, fiind analizate sursele disponibile care reflectă bunele practici la nivel european (acte normative, rapoarte, studii), a cadrului normativ național și a rapoartelor disponibile în vederea determinării lacunelor de reglementare.

Ca rezultat al analizei au fost identificate următoarele *strategii și programe de prevenție și intervenție în situațiile de bullying/cyberbullying la nivel internațional:*

Programul KiVa Antibullying (din 2007, Finlanda), fiind bazat pe cercetare și pe dovezi, dezvoltat la Universitatea din Turku, Finlanda, cu finanțare de la Ministerul finlandez al Educației și Culturii. Scopul programului constă în scăderea incidenței și a efectelor negative ale agresiunii în școli. Această intervenție este concepută pentru a modifica atitudinile, percepțiile și înțelegerile colegilor despre bullying și încurajează elevii să sprijine colegii victimizați, mai degrabă, decât să încurajeze comportamentul de agresiune și, în plus, oferă profesorilor și părinților informații despre cum să prevină și să abordeze incidenta agresiunii [1].

Nu te teme! Un program antibullying bazat pe computer, conceput pentru a promova egalitatea în intervenții (din 2007, Regatul Unit și Germania): aplicație informatică destinată copiilor cu vârste cuprinse între 6-12 ani. Obiectivele principale sunt de a ajuta victimele agresiunii să scape de victimizare, de a micșora agresiunea generală prin reducerea numărului de agresori și, creșterea numărului de noi apărători. Aplicația permite copiilor să facă parte dintr-un mediu școlar virtual în care utilizatorul copil vede un scenariu de „bullying fizic” și „relațional”.

Programele internaționale descrise sunt dezvoltate pentru prevenția fenomenului de bullying și cyberbullying și sunt elaborate în funcție de interesele și nevoile elevilor. De

asemenea, programele sunt bazate pe schimbarea percepțiilor și atitudinilor, dezvoltând la copii empatia și a da curajul copiilor să vorbească despre acest fenomen.

La nivel național au fost identificate două programe de prevenție și intervenție în situațiile de bullying/cyberbullying, demarate în cadrul unor proiecte implementate de societatea civilă. Interesul față de aceste programe a fost determinat de studiile și datele care reflectă o situație precară la nivel național cu privire la fenomenul bullying-ului.

STOP bullying: cunosc, înțeleg, aplic": Program-pilot desfășurat de Terre des Hommes Moldova în 30 de școli din țară. Perioada de desfășurare a fost februarie-aprilie 2021, fiind peste 600 de copii implicați în activități nonformale ale programului antibullying. Conținutul programului de instruire cuprinde activități extracurriculare, promovând cooperarea, participarea și învățarea activă.

Program de prevenire a bullyingului în școli (curs online), dezvoltat de Terre des Hommes Moldova. „STOP Bullying!": Programul este recomandat tuturor profesorilor, profesioniștilor care sunt interesați de subiect. Scopul este prevenirea și combaterea bullying-ului în rândul elevilor, dar și creșterea nivelului de conștientizare al profesioniștilor cu privire la consecințele dure ale fenomenului de bullying. Programul cuprinde *trei module,* structurate pe lecții informative, lecții video, sarcini practice dirijate și multe alte activități interactive.

Analiza cadrului normativ național a permis stabilirea că acesta nu definește expres noțiunea de bullying și procedura de redresare a acestui fenomen, dar reglementează prevenirea, identificarea și intervențiile în cazurile de violență, neglijare, exploatare și trafic (VNET), inclusiv bullying. *Regulamentul de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ* [2] este un act care trebuie să includă prevederi privind inadmisibilitatea violenței și discriminării în relațiile dintre toți participanții la procesul educațional, drepturile și responsabilitățile lor, precum și dispozițiile privind asigurarea protecției elevilor față de orice formă de violență și acțiunile inacceptabile în raport cu copiii.

Politica de protecție a copilului (PPC), aprobată la nivel de instituție, trebuie să stabilească clar angajamentul școlii în prevenirea, identificarea timpurie și intervenția în cazurile de violență, inclusiv de bullying ca formă a violenței, dar și obligația de a raporta și referi astfel de cazuri. În acest sens, directorii instituțiilor de învățământ sunt obligați să desemneze o persoană din rândul membrilor administrației instituției în calitate de Coordonator al activităților de prevenire, identificare, raportare, referire și asistență în cazurile de violență, abuz, neglijare, exploatare și trafic al copilului (Coordonator VNET), coordonatorul VNET raportează într-un document cazurile de cazurile de violență, abuz, neglijare, exploatare și trafic al copilului, dar nu există o secțiune pentru cazurile de bullying. Astfel, cazurile de bullying nu sunt raportate. Un alt act legislativ este *Metodologia cu privire la prevenirea și combaterea bullying-ului*. Prezenta *Metodologie*, este ca parte a politicii de prevenire a violenței față de copii în instituțiile de învățământ din Republica Moldova. Metodologia stabilește particularitățile procesului de prevenire și de intervenție în cazurile de bullying, complementar cadrului normativ existent. Deja, conform acestei metodologii, cazurile de bullying sunt raportate și metodologia respectivă dă un algoritm, prin care pot fi soluționate cazurile bullying.

Specificitatea acestei metodologii este reprezentată de o serie de instrumente, inclusiv de consultare, care pot fi utilizate de către profesioniști în lucru cu copiii.

Concluzii:

– La nivel normativ, Republica Moldova este avantajată, fiind aprobate acte legislative care abordează/tratează subiectul de bullying și cyberbullying. Însă, există lacune la nivel școlar, prin necunoașterea modului de punere în practică a reglementărilor naționale.
– Problema bullying-ului/cyberbullying-ului este o problemă actuală, astfel încât eforturile autorităților au fost conjugate cu cele ale societății civile, care dezvoltă și aplică programe/proiecte în scopul diminuării fenomenului.
– Majoritatea programelor implementate sunt bazate pe recunoașterea fenomenului și creșterea gradului de sensibilizare.

În acest context, se impun următoarele recomandări:

- Instruirea/informarea comunității (părinți, medici, pompieri, polițiști, asistenți sociali ș.a.) privind fenomenul de bullying și cyberbullying, dar și cu privire la metodele de intervenții.
- În soluționarea cazurilor de bullying și cyberbullying, actanții educaționali să utilizeze abordarea individualizată a fiecărui caz și actor (agresorul s-ar putea să fie și el hărțuit) și instituțiile să elaboreze/să adapteze un Plan/Program de prevenire a bullying-ului și a altor forme de violență, unde ar fi descrise toate etapele relevant.

Referințe:

1. SALMIVALLI, C. Counteracting bullying in Finland: The KiVa program and its effect on different forms of being bullied. In: *International Journal of Behavioral Development*, 2011, 35(5), pp.405-411.
2. *Regulamentul de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ*. Disponibil: Microsoft Word - ro_2448_ro2448ProiectRegulamentinstitutie-invat-generalvarianta-compelata5.08.2015 (cna.md).

Recomandat
***Anastasia OCERETNÎI**, dr., conf. univ.*

DEPENDENȚA TINERILOR DE REȚELELE SOCIALE

Rada COBZARU,

Facultatea Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 303.4:616.89-008.48-053.6 cobzaru1998@mail.ru

Rețelele de socializare au schimbat, într-o manieră fundamentală, modul în care comunicăm și ne informăm, marcând toate aspectele vieții cotidiene. Instrumentele puse la dispoziție de social media au eliminat barierele geografice, lingvistice și culturale. Rețelele de socializare reprezintă o platformă puternică de comunicare on-line. Inovațiile digitale deschid noi perspective legate de modul în care oamenii pot utiliza tehnologiile pentru a extinde cunoașterea, stimula libertatea și dezvoltarea. Oamenii folosesc social media pentru a-și satisface nevoile: cognitive (culegerea informațiilor, supraveghere și înțelegere), afective (estetice și experiențe emoționale), de integrare personală (creșterea încrederii în sine și a credibilității), de integrare socială (relații cu prietenii și familia), de eliberare a tensiunii (escapism și diversiune).

În scopul identificării dependenței de rețelele de socializare a tinerilor din Republica Moldova, a fost realizat un studiu sociologic. Perioada de desfășurare a cercetării este decembrie 2022-februarie 2023. În cadrul cercetării a fost aplicată metoda cantitativă, ancheta sociologică, iar instrumentul de cercetare este chestionarul sociologic. În studiu au fost implicați respondenți de gen masculin și feminin, selectați aleatoriu cu vârsta cuprinsă între 18 și 35 de ani. Ipoteza cercetării pornește de la premisa că rețelele de socializare pot crea dependență la tineri.

Răspunsurile respondenților confirmă că tinerii de astăzi au evadat din viața reală pe rețelele de socializare. Cele mai preferate rețele de socializare ale tinerilor sunt: Facebook, Instagram, Twitter, TikTok, Youtube, Yappy, Linkedin, Google+, Pinterest, Flickr. Rezultatele sondajului de opinie denotă că din numărul total de respondenți, fiecare al doilea se află pe Facebook și Instagram. Rezultatele studiului sociologic empiric confirmă că în jur de 30% din eșantion au făcut din social media o prioritate a propriei vieți.

Tabel. Rețelele de socializare preferate de tineri

Rețea de socializare	Nr. respondenți	În %
Facebook	58	81,7
Instagram	53	74,6
Tik Tok	39	54,9
WhatsApp	31	43,7
Twitter	6	8,5
Telegram	4	5,6
Viber	4	5,6
Youtube	1	1,4

Sursa: Elaborat de autor.

Analizele efectuate asupra rețelelor de socializare denotă că acestea activează centre de recompensare din creierul uman, unde se eliberează dopamina care creează sentimentul de dorință și plăcere. Această substanță este atât de puternică, încât cercetările au arătat faptul că abținându-te de la a posta o poză sau un comentariu, poate fi mai greu decât să te abții de la consumul de țigări sau de alcool. Astfel, utilizarea din ce în ce mai mult a rețelelor de socializare, le aduce satisfacții reale care se pot transforma însă în adicții. Like-urile, comentariile pozitive, share-urile, pot declanșa anumite sentimente de mândrie cu privire la stima de sine, însă în același timp o pot și scădea, dacă aprecierile respective lipsesc cu desăvârșire sau sunt negative [1].

Motivele ce îi determină pe respondenți să folosească rețelele de socializare sunt: pentru a-și face prieteni, pentru a-și urmări prietenii, pentru a fi la curent cu tot ce se întâmplă în jur, pentru a spune ce simt, ca să poată găsi lumea pe acest site, pentru a deveni vestit, legat de lucru, pierderea timpului, amuzament, pentru informare, plictiseală, curiozitate. Din eșantionul investigat 62% identifică drept motiv principal dorința de a fi la curent cu tot ce se întâmplă în lume. Tinerii accesează rețelele de socializare în fiecare zi. Rezultatele cercetării identifică că 32 de respondenți se află pe rețelele de socializare de la o oră până la două în fiecare zi, 24 de respondenți – de la 3 ore până la 4 ore pe zi și deja 15 respondenți au răspuns că se află pe rețele mai mult de 4 ore pe zi.

Concluziile care reies în urma studiului confirmă ipoteza potrivit căreia tinerii folosesc rețele de socializare, în timp formându-li-se dependența față de acestea. Datorită faptului că Republica Moldova este una dintre țările cu cel mai rapid internet, oferă tinerilor oportunitatea de a se folosi de rețele de socializare pentru propriile nevoi. Rapiditatea și confortul internetului creează dependența tinerilor de rețele de socializare.

Recomandările care rezultă din cercetarea empirică ne conduc spre necesitatea efectuării mai multor cercetări științifice referitoare la impactul rețelelor de socializare asupra tinerilor, inclusiv a diferitelor categorii de vârstă. Părinții trebuie să-și educe copiii de mici și să le explice cum să se folosească, fără a deveni în viitor dependenți de aceste rețele. În acest sens, instituțiile școlare trebuie să formeze abilități de organizare corectă a timpului în spațiul virtual. Diminuarea timpului petrecut pe rețelele de socializare duce la micșorarea șanselor de dependență, la reducerea depresiei și a stării de singurătate. Social media poate fi transformat într-un aliat sigur dacă se limitează la 30 min pe zi, se dă unfollow tuturor celor care creează o stare de disconfort emoțional, se organizează într-un mod productiv timpul petrecut pe rețelele de socializare, se face o detoxificare pe social media timp de câteva săptămâni sau luni.

Referințe:

1. Rețelele de socializare – dependență sau aliat în era vitezei? [citat 03.03.2023] Disponibil: https://atlas.app/ro/blog/terapie/dependenta-retele-socializare.

Recomandat
***Tatiana SPĂTARU,** dr. hab., conf.univ.*

CUNOȘTINȚE ȘI PRACTICI DE ACCESARE A REȚELELOR DE SOCIALIZARE DE CĂTRE TINERI

Gloria-Dumitrița ȚURCANU,

Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 303.433.2:004.774.1-053.6 braduceangloria@gmail.com

Reţelele de socializare sunt printre site-urile în trend în ultimii ani. Mişcarea de socializare pe web a luat o amploare deosebită în ultima perioadă şi, conform statisticilor, în următorii ani situaţia va deveni şi mai complicată, pentru că se estimează, că numărul utilizatorilor de Internet va creşte considerabil. Reţelele sociale sunt un fenomen relativ nou atât la nvel naţional, cât şi la nivel global. Rețelele de socializare nu doar că ajută menținerea contactelor cu prietenii, dar au revoluționat și sunt dezvoltate afaceri, identificarea unui loc de muncă etc. Astfel, membrii unei rețele sociale sunt legați între ei în mod informal, fără obligații, dar, de obicei, contribuie activ la colectarea și răspândirea informațiilor. Reţelele de socializare web sunt comunităţi de utilizatori cu interese comune ai unor site-uri web, care, în general, oferă şi o paletă de servicii web specializate pe anumite domenii. ***Scopul*** acestei cercetări rezidă din identificarea cunoștințelor și a practicilor de accesare a rețelelor de socializare de către tineri. ***Metodologia de cercetare*** a cuprins aplicarea anchetei sociologice pe bază de chestionar autoadministrat online de 53 de întrebări ce a fost aplicat asupra unui eșantion de 76 de tineri cu vârsta cuprinsă între 18 și 25 de ani.

Termenul „reţele de socializare” se referă la utilizarea site-urilor de social media bazate pe Internet, formând o comunitate online de indivizi care fac schimb de mesaje, împărtășesc informații și, în unele cazuri, cooperează la activități comune [2]. Pe de altă parte, rețelele de socializare sunt definite ca o platformă online care este folosită pentru comunicare, întâlniri, crearea de relații sociale între persoane care au interese similare sau conexiuni offline, precum și pentru divertisment (muzică, filme) și muncă.

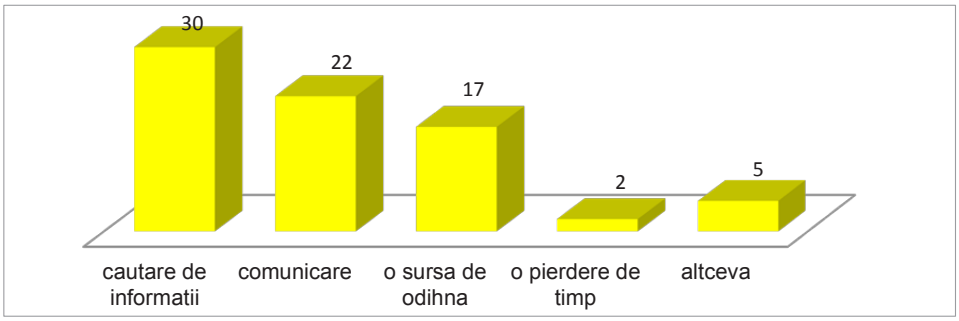

Fig.1. Asocieri ale termenului de internet

Datele studiului denotă că 30 dintre respondenți asociază internetul cu o căutare de informații, fapt cauzat că majoritatea respondenților participanți la studiu erau studenți.

Fiecare al 3-lea respondent asociază internetul cu comunicare, iar fiecare al 4-lea cu o sursă de odihnă (Fig. 1).

Analizând importanța internetului pentru diverse activități, fiecare al 2-lea respondent consideră internetul foarte important în *activitatea de muncă*, iar 29 de tineri îl consideră ca fiind important.

Pentru 34 dintre respondenți internetul este important în *petrecerea timpului liber*, iar pentru 21 dintre tinerii intervievați, acesta nu e nici important, nici neimportant. În cazul *legării de prietenii,* fiecare al doilea respondent consideră internetul foarte important, iar 26 dintre ei îl consideră doar important. Internetul este important pentru 31 de respondenti în *comunicarea cu cei din jur*, iar pentru 25 de tineri este foarte important.

Conform datelor prezentate în Figura 2, observăm că telefonul este cel mai utilizat zilnic (75 de respondenți) în accesarea internetului, fiind urmat de laptop (27 de respondenți) și calculatorul de masă (12 respondenți). Așadar, observăm că telefonul și laptopul sunt cel mai des utilizate, fiindcă tinerii au un mod de viață mult mai activ, iar tableta e mai rar folosită din cauza funcțiilor sale limitate.

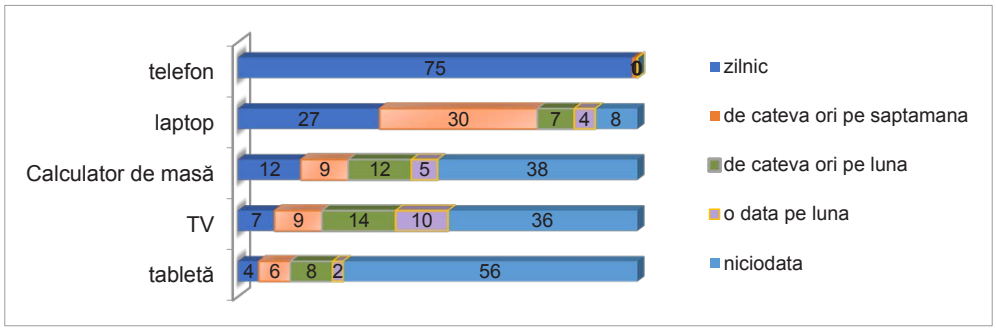

Fig.2. Dispozitive de accesare a internetului în ultima lună

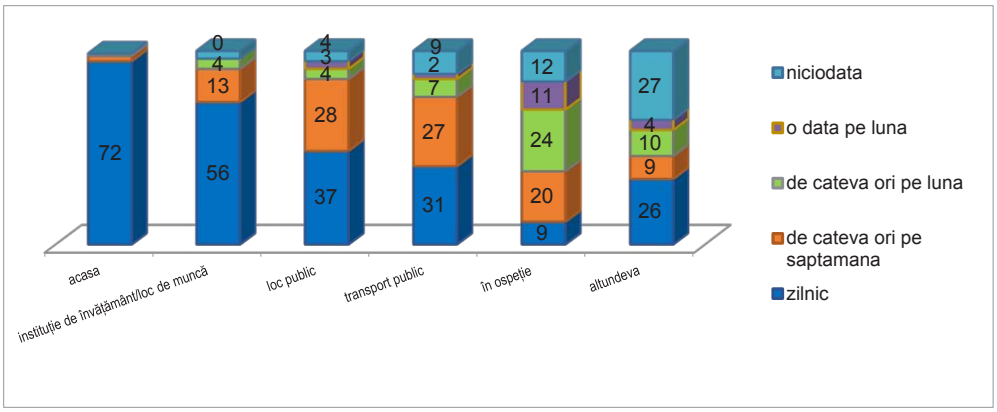

Fig.3. Locul accesării de către tineri a internetului

Majoritatea respondenților petrec cel mai mult timp pe internet în orele de dimineață și amiază, faptul fiind explicat prin participarea acestora în procesul de studii sau mun-

că. În orele nocturne, practica de accesare a internatului nu este atât de răspândită în rândul tinerilor participanți la studiu.

Studiul a permis stabilirea că majoritatea tinerilor accesează zilnic internetul de acasă. O mare parte dintre ei îl mai accesează zilnic și în instituțiile de învățământ sau în locurile de muncă. Fiecare al doilea respondent accesează internetul în transportul public, iar fiecare al treilea respondent de câteva ori pe săptămână – în locuri publice.

Totodată, Facebook-ul și Instagram-ul sunt rețelele de socializare cel mai des accesate în utlimii 5 ani de tineri, fiind urmate de Vkontacte și Odnoklasniki. Fiecare al 4-lea respondent utilizează de 3-4 ani Instagram-ul și Telegram-ul. De 1-2 ani fiecare al 2-lea respondent accesează Telegram-ul și fiecare al 3-lea Tiktok-ul. Nu e utilizat deloc de fiecare al 2-lea respondent Odnoklasniki, Twitter și Snapchat.

Zilnic majoritatea respondenților sunt preocupați cu căutare de informații și comunicarea cu familia prin intermediul internetului. Fiecare al 2-lea zilnic comunică cu colegii, prietenii și fac schimb de informații. În scop de joacă, se utilizează internetul de 28 de respondenți.

În concluzii, putem menționa că rețelele de socializare au importanță deosebită pentru tineri, fiindcă orice activitate realizată are o oarecare legătură și cu mediul online. Majoritatea tinerilor sunt preocupați de căutare de informații, ceea ce face posibilă utilizarea frecventă a internetului. Studenții utilizează zilnic internetul pentru a comunica cu familia, colegii și prietenii. Dispozitivele cel mai des utilizate de ei sunt telefonul și laptopul, fiindcă sunt cel mai comod de utilizat în activitățile academice.

Referințe:

1. CEBOTARU, E. Rolul rețelelor de socializare la nivel global. În: *Administrarea Publică*. 2015, nr.1, pp.105-112.
2. RAY, M. Social network. În*: Encyclopaedia Britannica*. Disponibil: https://www.britannica.com/technology/social-network [Accesat 10.02.2023]

Recomandat
***Anastasia OCERETNÎI**, dr., conf.univ.*

IMPORTANȚA FORMĂRII CONTINUE A PERSONALULUI DIN DOMENIUL ASISTENȚEI SOCIALE ÎN CREȘTEREA CALITĂȚII SERVICIILOR OFERITE POPULAȚIEI

Lilia LEVINȚA,

Facultatea Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 005.963.5:364 lilia.levinta@anas.md

Dinamica societății în care trăim este destul de complexă, datorită schimbărilor economice şi sociale, presiunii demografice, instituirii de noi tendințe (de ordin social, cultural, economic, etc.), iar drept o măsură de protecție sau de suport ca rezultat al consecințelor negative declanșate de anumiți factori sunt, fără doar şi poate, oferirea serviciilor sociale. Acestea sunt o componentă a sistemelor naționale de protecție socială şi contribuie indiscutabil la depășirea unor situații de dificultate sau diminuarea unor vulnerabilități de ordin social. Societatea contemporană are nevoie nu doar de servicii sociale oferite din partea statului sau de prestatori privați, dar de servicii prestate la cea mai înaltă calitate, servicii îmbunătățite continuu conform necesităților identificate ale beneficiarilor [1]. Obținerea unor performanțe în acest sens presupune studierea şi analiza elementelor ce determină prestarea unor servicii calitative populației, unul dintre care îl constituie pregătirea profesioniştilor antrenați în prestarea de diferite tipuri de servicii sociale (primare, specializate, cu specializare înaltă).

Sistemul de asistență socială şi protecție a familiei a cunoscut o evoluție constantă spre complexitate şi integrare, iar lucrul zi de zi cu beneficiarii necesită din partea angajaților nu doar cunoştințe generale, dar şi atitudini, şi abilități consistente în vederea oferirii unor servicii calitative având în vedere necesitățile identificate. Ținând cont de numărul mare de potenţiali beneficiari ai serviciilor sociale, este necesar de a mări acoperirea nevoilor lor prin extinderea şi perfecţionarea continuă a activităţii profesionale a angajaților, deoarece gradul de competență profesională a personalului angajat în domeniul asistenței sociale condiționează direct calitatea serviciilor prestate. *Formarea formală* reprezentată de formarea academică (universități, colegii) constituie baza cu care angajații intră în sistem, este necesar să fie completată printr-un proces de instruire continuă. Beneficiind de instruire continuă, specialistul, complementar materialului metodologic oferit în cadrul sesiunii, primeşte un bagaj nou de informaţie şi are posibilitatea de a pune în discuție cele mai dificile cazuri din practică, primind un răspuns din partea unui specialist experimentat. De asemenea, în cadrul activităților de formare continuă, formatorul îi ajută să-şi înţeleagă propriile gânduri şi emoţii şi să reducă riscul stresului profesional, crescând reziliența la stres, astfel menținând şi susținând angajaţii în paralel cu sporirea competenţelor profesionale. Factorii ce condiționează necesitatea instruirii continue în domeniul serviciilor sociale cuprind: (i) dezvoltarea şi îmbunătățirea sistemului de protecție socială în țară; (ii) schimbarea continuă a caracterului problemelor sociale care necesită dezvoltarea serviciilor sociale noi; reorganizarea serviciilor soci-

ale existente; (iii) creșterea exigențelor referitor la nivelul de competență profesională a specialiștilor care activează în domeniul asistenței sociale; (iv) evoluția continuă a științelor și tehnologiilor; (v) adaptarea și implementarea practicilor internaționale de succes în asistența socială. Conform prevederilor cadrului național privind standardele minime de calitate în prestarea serviciilor sociale, instruirea continuă a personalului angajat în cadrul serviciului la orice nivel de competență reprezintă una din cerințele minimale privind eficacitatea și eficiența activităților desfășurate în raport cu nevoile beneficiarilor, obiectivele asumate, rezultatele așteptate. Totodată, evidențiem că dezvoltarea forței de muncă trebuie să fie orientată spre realizarea dezvoltării personale în toate aspectele vieții, ținând cont de potențialul existent, evitând izolarea oricărui angajat la locul de muncă, din oarecare motive, ceea ce poate duce la o fluctuație în masă a personalului [2].

În cadrul cercetării realizate, datele colectate prin intermediul anchetei sociologice atestă că există angajați care pe parcursul ultimilor 3 ani nu au participat la nici o instruire, pe când alții au beneficiat de instruire în aceeași perioadă mai mult de 10 ori. Acest fapt relevă că evaluarea sistematică a performanței personalului, în vederea dezvoltării de noi cunoștințe, abilități, atitudini și comportamente dezirabile nu este realizată în totalitate. Totodată, majoritatea participanților la cercetare (64,5%) au semnalat necesitatea organizării instruirilor sistematice, conform unui plan aprobat la nivel central (Agenția Națională Asistență Socială). Astfel de instruiri sunt mai eficiente decât cele sporadice organizate la nivel local (în cadrul organizației).

Situațiile de criză din ultima perioadă (situația epidemiologică cauzată de COVID-19, criza refugiaților generată de războiul din Ucraina) au demonstrat că mobilitatea personalului angajat în prestarea serviciilor sociale este unul din cele mai eficiente moduri de răspuns la provocările societății (reziliența specialiștilor la stres, frică, volumul enorm de lucru, comportamente și atitudine față de anumite subiecte). Pentru aceasta este necesar ca organizațiile: să-și identifice clienții, nevoile, așteptările, cerințele lor; să întreprindă măsuri pentru a le satisface; să ofere accesul deschis la rezultatele obținute, să informeze prin diferite mijloace părțile interesate și potențialii clienți, să organizeze diverse activități de promovare a produselor/serviciilor. De aceea, în vederea asigurării prestării unor servicii sociale calitative, este esențial de oferit personalului angajat în sistemul de asistență socială oportunități de formare profesională și de a crea o cultură organizațională pentru stimularea perfecționării profesionale continue a angajaților.

Referințe:

1. LAPOȘINA, E. *Managementul asigurării calității serviciilor*. Chișinău, 2021.
2. ZUBENSCHI, E. *Managementul calității serviciilor sociale*. Chișinău, 2020.

Recomandat
***Diana CHEIANU-ANDREI**, dr., conf. univ.*

ДРУЖЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ МОЛОДЁЖИ, ЗАРОДИВШИЕСЯ ОФЛАЙН И ПРОДОЛЖАЮЩИЕСЯ В СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЯХ

Maria MAZUR,

Facultatea Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 303.433.2:004.774.1-053.6 mazurmaria2002@gmail.com

Актуальность темы. За последние годы социальные сети стали неотъемлемой частью жизни людей, и, особенно, молодёжи. Согласно глобальному отчёту Digital 2022 Global Overview Report от We Are Social и Hootsuite [1] в январе 2022 года в мире было 4,62 миллиарда пользователей социальных сетей. Подобное массовое использование социальных сетей как для поиска информации и времяпрепровождения, так и для общения приводит к тому, что онлайн пространство становится основным для дружеских отношений среди молодёжи.

Методология. Цель исследования: проанализировать дружеские отношения молодёжи в социальных сетях, а в особенности, как меняются отношения, которые начались при физическом общении, но продолжились в онлайн пространстве. Методы исследования: анкетирование Выборка: невероятностная выборка на основе доступных респондентов. Анкета была распространена с помощью социальных сетей. Финальная выборка состояла из 76 человек в возрастном диапазоне от 18 до 25 лет. Из 76 респондентов 49 столкнулись с ситуацией, когда их дружба зародилась при физическом общении, но продолжилась в социальных сетях.

Рис. 1. Причины, по которым дружеские отношения перешли в социальные сети

Причины, по которым дружеские отношения перешли в социальные сети. Среди причин, по которым дружба перешла в онлайн, для больше половины респондентов это было изменение места жительства, с 32 случаями из 49. Для 20 респондентов причиной стало отсутствие времени на онлайн общение и встре-

чи. Это коррелирует с количеством студентов, и устроенных на работу молодых людей в выборке. Каждый третий респондент назвал так же причиной перехода дружбы в социальные сети охлаждение отношений.

Недостатки дружбы в социальных сетях. Самым частым недостатком или минусом дружбы в социальных сетях для респондентов стала невозможность полностью передать эмоции. Это является недостатком для 50 респондентов из 76. Больше половины респондентов, 47 человек, отметили как недостаток неправильную трактовку отправленных сообщений.

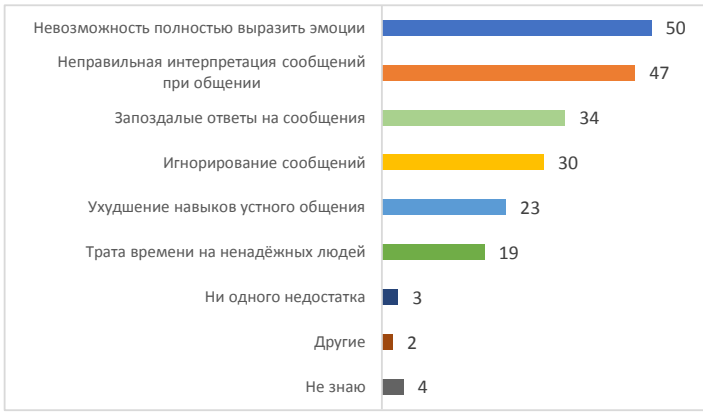

Рис. 2. Недостатки дружбы в социальных сетях

Таким образом два самых часто встречающихся минуса связаны с невозможностью создать полноценный эмоциональный контакт в разговоре, и с ограничениями, которые из-за этого возникают в близком общении между людьми. Чуть меньше половины респондентов (34) отметили запоздалую отправку ответов на сообщения. Рядом с ними 30 респондентов указали о полном игнорировании сообщений. Подавляющее большинство респондентов смогли выделить хотя бы один недостаток онлайн дружбы.

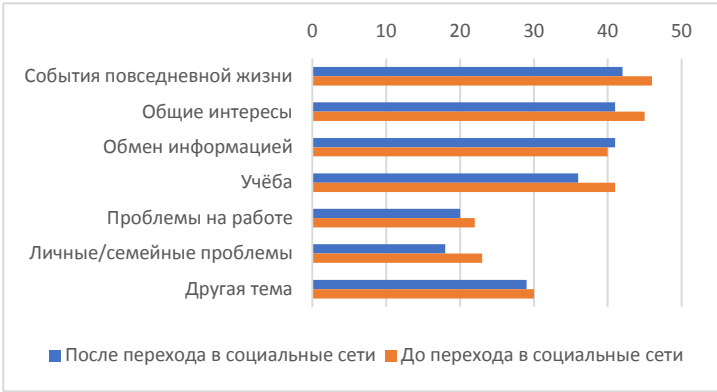

Рис. 3. Темы для разговора в социальных сетях

Темы для разговора в социальных сетях. Из 49 респондентов почти каждый говорит со своими друзьями, общение с которыми перешло в онлайн, о ежедневных событиях и общих интересах, а также обмениваются информацией. Больше половины респондентов обсуждают со своими друзьями учёбу. 20 человек указали, что обсуждают с друзьями проблемы и темы, связанные с работой. И только треть из них говорит с друзьями, общение с которыми перешло онлайн, о каких-либо личных или семейных проблемах. Если речь идёт о темах, на которые говорили в этих дружеских отношениях до перехода основного общения в дружбе в социальные сети, то до этого почти все темы обсуждались друзьями немного чаще. На 5 респондентов больше обсуждали с друзьями учёбу до того, как их дружба перешла в онлайн, в то время как обмен информацией наоборот был темой для разговора для почти того же количества людей. Это может быть связано с тем, что до перехода в социальные сети эти друзья находились в одном и том же учебном заведении. На пять человек больше, почти половина респондентов раньше обсуждали семейные и личные проблемы с друзьями.

Удовлетворение дружбой в социальных сетях. На вопрос о ступени удовлетворённости перешедшей в онлайн дружбой, треть респондентов ответили, что они удовлетворены этими отношениями. Так же, другая треть респондентов указали, что они ни удовлетворены, ни неудовлетворены. Из них абсолютное большинство респондентов женского пола, и только 2 респондента мужского. Каждый пятый респондент оказался полностью удовлетворён дружбой, перешедшей в онлайн пространство.

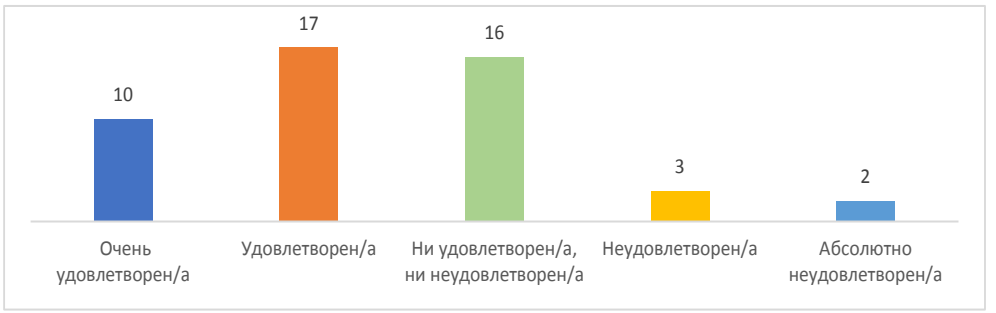

Рис. 4. Удовлетворение дружбой в социальных сетях

Мотивация продолжать общение в социальных сетях. На вопрос, что мотивирует респондентов продолжать общение с друзьями несмотря на то, что манера и способы общения сильно изменились, 40 респондентов из 49 сообщили, что причиной являются общие интересы. Больше половины респондентов продолжают общаться с друзьями из-за потребности в общении. Для 20 респондентов их дружба продолжается по привычке. Для каждого четвертого мотивация заключается в чувстве ответственности перед друзьями и ещё для четверти в лёгкости взаимоотношений в пространстве социальных сетей.

Рис. 5. Мотивация продолжать общение в социальных сетях

Выводы. Многие молодые люди сталкиваются с ситуацией, когда их дружеские отношения частично или полностью переходят в социальные сети. Часто это происходит по независящим от них причинам, таким как смена места жительства или нехватка времени на физические встречи. Переход дружбы в социальные сети не сильно влияет на качество дружбы. Из 48 респондентов лишь 5 оказались неудовлетворены своими дружескими отношениями в социальных сетях. Несмотря на это, почти все респонденты, имеющие опыт дружбы в социальных сетях, указали как минимум один недостаток этого вида общения перед традиционным. Самыми частыми проблемами, которые упоминаются в данном случае является невозможность полноценно передать эмоции в разговоре и неправильная интерпретация сообщений собеседником.

Библиография:

1. DIGITAL 2022: GLOBAL OVERVIEW REPORT Disponibil: https://datareportal.com/reports/digital-2022-global-overview-report

Recomandat
***Anastasia OCERETNII**, dr., conf.univ.*

IMPACTUL REȚELELOR SOCIALE ȘI A CAPITALULUI SOCIAL ASUPRA FERTILITĂȚII

Octavian RACU,

Facultatea Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 303.4:[004.774.1:612.663] octavianracu@gmail.com

Analiza rețelelor sociale a devenit domeniu cu un interes sporit, îndeosebi în veacul globalizării și informatizării, fiind pe larg aplicat în analiza evenimentelor istorice, a proceselor economice, relațiilor internaționale politice, culturale, educaționale și demografice. Teoria rețelelor sociale (TRS) analizează modul în care relațiile personale influențează interacțiunile la nivel microsocial, având un impact la nivel macrosocial. În cazul comportamentului reproductiv, analiza rețelelor sociale abordează influența factorilor sociali extrafamiliali asupra formării deciziei de a naște, în special, prin prisma capitalului social pe care îl oferă rețelele.

Potrivit sociologului francez Pierre Bourdieu, *capitalul social* este caracteristic mai curând individului decât colectivului și derivă dintr-un statut sau o poziție socială. Capitalul social oferă persoanei capacitatea de a exercita o putere asupra grupului sau indivizilor care mobilizează resurse.

Prin urmare, capitalul social rezidă în individ și este legat de conexiunile sociale pe care o persoană le poate utiliza pentru a obține avantaje. Pentru Bourdieu, capitalul social se manifestă prin beneficii derivate din rețelele sociale; cu toate acestea, sursa capitalului social provine din structuri sociale, economice și culturale care creează putere și statut diferențiat pentru indivizi specifici, și nu pentru alții [1].

Potrivit sociologilor Laura Bernard, Andreas Klärner, în rețelele sociale pot fi întrevăzute patru mecanisme care influențează comportamentul reproductiv [2]: învățarea socială, presiunea, contagiunea socială, suportul social.

Într-o cercetare efectuată de Nicoletta Balbo și Melinda Mills de la Universitatea Groningen, Olanda [3], a fost testat impactul pe care îl au rețelele de relații asupra deciziei de a naște al doilea și al treilea copil în Germania, Franța și Bulgaria. Impactul rețelelor sociale asupra comportamentului reproductiv este studiat din două perspective: cea a presiunii sociale și a capitalului social.

Un studiu similar, legat de impactul rețelelor sociale asupra deciziei de a naște a lucrătoarelor medicale din Iran relevă importanța pe care o au relațiile sociale ca un mijloc de obținere a unor resurse generatoare de oportunități, dar și în calitate de mecanism de exercitare a unor presiuni psihosociale și socioculturale. Rezultatele studiului au arătat că a existat o relație semnificativă între numărul de sarcini și capitalul social ($P = 0,039$). Mai mult, capitalul social are o relație semnificativă cu momentul sarcinii ($P = 0,043$), femeile cu capital social ridicat rămân însărcinate, potrivit observațiilor, relativ mai devreme, în 30 la sută din cazuri, comparativ cu femeile cu capital social scăzut [4].

Într-un al studiu, realizat în Bulgaria de Christoph Bühler și Dimiter Philipov, se analizează impactul capitalului social oferit de rețelele sociale asupra deciziei de a concepe primul, al doilea sau al treilea copil [5]. Astfel, intenția de a naște este influențată mai curând de condițiile existenței unui „suport important și substanțial" din partea rețelei.

Într-un alt studiu, Daniel Lois și Oliver Arranz Becker analizează efectul contagiunii în rețele de socializare asupra fertilității ("*Is fertility contagious? Using panel data to disentangle mechanisms of social network influences on fertility decisions*") [6]. Rezultatele au confirmat ipoteza cercetătorilor ce ține de asocierea pozitivă între numărul de membri ai rețelei (prieteni, cunoștințe, frați) cu copiii mici și rata de tranziție a respondenților la statutul de părinte, în special în rândul cuplurilor mai tinere.

Într-un alt studiu, Daniel Lois și Oliver Arranz Becker analizează efectul contagiunii în rețelele de socializare asupra fertilității ("*Is fertility contagious? Using panel data to disentangle mechanisms of social network influences on fertility decisions*") [7]. Rezultatele au confirmat ipoteza cercetătorilor ce ține de asocierea pozitivă între numărul de membri ai rețelei (prieteni, cunoștințe, frați) cu copiii mici și rata de tranziție a respondenților la statutul de părinte, în special în rândul cuplurilor mai tinere.

O studiere a mecanismului funcționării rețelelor sociale în context demografic ar putea oferi informații prețioase legate de natura contagiunii sociale, presiunii sociale, mecanismele de sprijin, diferența structurii rețelelor femeilor cu studii superioare și medii.

Referințe:

1. HÂNCEAN, Marian Gabriel. *Rețelele sociale. Teorie, metodologie și aplicații*. București, Polirom, 2014. 341 p. ISBN 9734644262.
2. KING, Marissa. *Chimia socială. Decodarea tiparelor legăturilor umane*. Publica, 2021.
3. ALBERT-LASZLO, Barabasi. *Linked. Noua știință a rețelelor.* Timișoara, 2017.
4. BERNARDI, Laura, KLÄRNER, Andreas. *Social network and fertility.* Disponibil: https://www.demographic-research.org/Volumes/Vol30/22/ .
5. BALBO, Nicoletta, MILLS, Melinda. *The effects of social capital and social pressure on the intention to have a second or third child in France, Germany, and Bulgaria.* 2004.
6. BÜHLER, Christoph, PHILIPOV, Dimiter. *Social Capital Related to Fertility: Theoretical Foundations and Empirical Evidence from Bulgaria.* Vienna Yearbook of Population Research, 2005, vol. 3 pp. 53-81.
7. LOIS, Daniel, ARRANZ, Becker Oliver. *Is fertility contagious? Using panel data to disentangle mechanisms of social network influences on fertility decisions*. Disponibil: https://doi.org/10.1016/j.alcr.2013.10.001.

Recomandat
***Oxana ISAC**, dr., conf.univ.*

PROIECTELE DE LECTURĂ ÎN BIBLIOTECILE PUBLICE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Svetlana UCRAINCIUC,

Facultatea Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 028:027.4(478) s.ucrainciuc@bnrm.md

Calitatea culturii este unul din indicatorii importanți ai calității vieții. Transformările esențiale în societate sunt imposibile fără un nivel informațional, educațional și cultural suficient al populației. Cultura este un simbol al dezvoltării societății și formează personalități.

Bibliotecile publice sunt principalele instituţii care oferă servicii de informare şi documentare sub diverse forme şi în contexte diferite. Conform datelor statistice ale Biroului Național de Statistică, în Republica Moldova sunt *1307 de biblioteci publice* [1], dintre care*, 89% de instituții* sunt în mediul rural. Acestea pot oferi activități informaționale, educaționale, culturale necesare acestui segment de populație, în comparație cu celelalte instituții de cultură care activează preponderent în mediul urban. Serviciile bibliotecilor sunt gratuite și sunt prestate pentru toate categoriile de vârstă, de gen, etnie, mediu social, oferind oportunități grupurilor dezavantajate din societate. Toate acestea maximizează rezonanța coeziunii sociale: spaţiul instituţiei infodocumentare transformându-se într-un loc al incluziunii şi un centru pentru dezvoltare comunitară. Prin urmare, e necesar de a deschide orizonturile largi în care bibliotecile sunt active, în care valorile și punctele forte ale bibliotecarilor pot contribui într-o varietate mai mare de măsuri pentru propriul succes și centrate pe indicatori sociali mai diverși care specifică menirea bibliotecii în societate.

Lipsa resurselor financiare și umane, impasibilitatea autorităților publice locale duc la o scădere a calității serviciilor oferite populației. Pentru anul 2022, conform datelor Centrului de Statistică al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, *rata medie de înnoire a colecției* de carte este de *85 de ani*, comparativ, pentru anul 2021 a fost *de 67 ani* [2]. Conform recomandărilor organizațiilor internaționale IFLA/UNESCO, *rata medie de înnoire a colecției de carte* recomandată trebuie să fie de *7-10 ani* [2].

Bibliotecile publice trebuie să-și modernizeze activitățile și serviciile de bibliotecă prin reorientarea către noi forme și metode de alfabetizare funcțională realizate prin proiectele de lectură. Beneficiile proiectelor de lectură sunt multiple: îmbină activități complexe, care solicită implicarea mai multor actori: scriitori, cercetători, editori, profesori ș.a., pot atrage investiții și parteneriate cu alte instituții din țară, promovează patrimoniul național și personalitățile autohtone, formează interesul pentru lectură și o dinamică pozitivă a formării competențelor de lectură, coordonează activități după grupul-țintă și după necesitățile comunității.

Eficiența proiectelor de lectură este recunoscută încă din anul 1991. Odată cu proclamarea independeței Republicii Moldova și revenirea la grafia latină, colecția de carte

a bibliotecilor era învechită şi ideologizată, iar proiectele de lectură au fost vectorii principali de promovare a lecturii şi culturii în societate. În anul 1991 a fost infiinţat „*Salonul Internaţional de Carte pentru Copii şi Tineret”,* în 1996 „*Topul celor mai citite10 cărţi*”.

Stimularea activităţilor de promovare a cărţii, lecturii, desfăşurate în biblioteci, şcoli, în familii, în comunitate au fost implementate de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” cu proiectele „*Chișinăul citește o carte”* şi „*Bătălia cărților.*” Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, pentru a atrage copiii și adolescenții la lectură, a promovat cărțile prin proiectul *„Să citim împreună*!”

În prezent, în Republica Moldova sunt zeci de proiecte de lectură la nivel local, național și internațional, care cuprind și grupurile marginalizate, cum ar fi persoanele private de libertate. Pentru ei, în anul 2019, a fost implementat proiectul de lectură „*Lectura ne unește*”, iar în anul 2022 pentru copiii refugiaților din Ucraina s-a realizat proiectul „*Copiii pentru pace*”.

Axa esențială care asigură desfășurarea proiectelor de lectură din țară este Programul Național *LecturaCentral* (PNLC). Ghidat metodologic de Biblioteca Națională a Republicii Moldova, coordonat și finanțat de Ministerul Culturii, acest proiect are un impact asupra tuturor bibliotecilor publice din țară, dar și asupra participanților la acest proiect. Activitățile de instruire a utilizatorilor (formarea competențelor de cultura lecturii/cultura informației) în anul 2022 au constituit *7726 de activități*, din care *85%* au fost realizate în mediul rural. Activitățile culturale de promovare a lecturii, organizate în cadrul PNLC, au fost 8233 de activități, cu 67% în mediul rural. Pe parcursul anului 2022 au fost *215.455 de participanți* la activitățile din cadrul PNLC. Acest proiect este centrat asupra fenomenului lecturii în societate ca factor de dezvoltare a societății și a accesului liber la informație și a alfabetizării funcționale.

Prin activitățile organizate în cadrul proiectelor de lectură, este asigurat transferul de cunoștințe către publicul larg, care au un rol benefic în schimbarea de atitudini, mentalități și contribuie la o societate prosperă.

Referințe:

1. Anuarul statistic al Republicii Moldova. Chișinău: Biroul Național de Statistică, 2022 p.452.
2. Statistica de bibliotecă. Biblioteca Națională a Republicii Moldova [citat 20.02 2023]. Disponibil: http://www.bnrm.md/index.php/profesional/statistica/statistica-de-biblioteca

Recomandat

***Diana CHEIANU-ANDREI**, dr., conf. univ.*

ASIGURAREA TRANSPARENŢEI ADMINISTRAŢIEI PUBLICE LOCALE PRIN PROMOVAREA POLITICILOR PARTICIPATIVE: STUDIU DE CAZ PRIMARIA ORAȘULUI BUCOVĂȚ

Mariana DÎMCENCO,

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 352.07(478-21) dimcencomariana09@gmail.com

Prezenta lucrare abordează o problemă foarte importantă pentru procesul decizional al administraţiei publice locale, şi anume, aspectul asigurării transparenţei decizionale prin promovarea politicilor participative. În societățile democratice, transparența reprezintă o caracteristică esențială de administrare a chestiunilor publice.

Abordarea unui subiect, precum asigurarea transparenţei decizionale de către administraţia publică locală, este justificată atât de cerinţele unui stat de drept şi a unui mediu social în care aceasta funcţionează, cât şi de evoluţia viziunilor ştiinţifice şi practice privind identificarea modalităţilor optime de eficientizare a activităţii administraţiei publice locale.

Informaţia este oxigenul democraţiei, iar democraţia ar fi de neconceput fără accesul liber al publicului la informaţii. Lipsa transparenţei în viaţa politică şi în actul de guvernare reprezintă unul dintre obstacolele cele mai greu de depăşit spre o societate democratică, în care cetăţenii să aibă încredere în oamenii politici şi în guvernanţi. Dar informaţia nu reprezintă doar o necesitate pentru cetăţeni, ea este şi un element esenţial al unei bune conduceri. Istoria arată că o guvernare proastă deţine secrete pentru ca să poată rezista, dar şi realitatea că secretomania şi autoritarismul guvernărilor duce, în mod inevitabil, la proliferarea abuzului, corupţiei şi a ineficienţei şi, în final, la falimentul regimurilor de acest tip. Dezvoltarea şi corelarea dispoziţiilor constituţionale cu celelalte prevederi legislative ne duce la concluziile că dreptul cetăţenilor de a avea acces la orice informaţie de interes public nu poate fi îngrădit. Autorităţile administraţiei publice, în limita competenţelor care le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetăţenilor asupra treburilor publice, prevedere ce se referă şi la mijloacele massmedia [1].

Sub aspect general, printre actele adoptate în Republica Moldova referitoare la principiul transparenţei, în mod mai mult sau mai puțin special, amintim în primul rând Constituţia RM [2], Legea cu privire la petiţionare [3], Legea privind administraţia pu-

blică locală [4], Legea privind descentralizarea administrativă [5], Hotărârea Guvernului nr. 386 din 17.06.2020 cu privire cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea şi evaluarea documentelor de politici publice[6], Hotărârea Parlamentului pentru aprobarea Concepţiei privind cooperarea dintre Parlament şi societatea civilă [7] ș.a.

În politicile publice în general și în particular în politicile de dezvoltare locală, deciziile privind intervențiile publice finanțate și implementate trebuie:

- să răspundă nevoilor;
- să rezolve problema/problemele;
- să fie eficiente;
- să respecte o prioritare justificată.

În toamna anului 2021, Primăria orașului Bucovăț, în colaborare cu Coaliția Locală a lansat procesul de colectare a propunerilor și sugestiilor pentru proiectul bugetului 2022.

Pentru a spori gradul de înțelegere de către populație a bugetului local, Coaliția Locală din Bucovăț a elaborat și o analiză independentă a bugetului 2021, în care aspectele tehnice ale bugetului au fost prezentate într-o formă mai simplificată și cu explicații mai detaliate a veniturilor și alocațiilor bugetare.

Implicarea cetăţenilor la o etapă târzie în procesul bugetar este unul dintre cele mai mari obstacole pentru organizarea unui proces eficient de participare. Anume din acest considerent, Primăria din Bucovăț și Coaliția Locală au demarat procesul de colectare a recomandărilor mai devreme, pentru a avea suficient timp de a le examina și discuta oportunitatea includerii acestora în noul proiect de buget. Planificarea mai bună a activităților de elaborare a bugetului va crește oportunitatea cetățenilor de a oferi feedback valoros.

Recomandări pe marginea cercetării:

- În scopul realizării accesului real la informaţie şi extinderii transparenţei în procesul decizional, sunt necesare acţiuni concrete, precum asigurarea participării publicului în procesul decizional la toate etapele de informare, consultare şi participare cetăţenească; luarea în consideraţie a intereselor, nevoilor, sugestiilor, propunerilor şi recomandărilor tuturor factorilor interesaţi, neacceptarea acestora urmând a fi obligatoriu argumentată, motivată şi adusă la cunoştinţa cetăţenilor.
- Informarea publicului ar trebui să fie prezentă la toate etapele procesului decizional, inclusiv după adoptarea deciziilor, astfel încât să se poată determina în ce măsură au fost luate în calcul propunerile şi recomandările cetăţenilor, organizaţiilor neguvernamentale, dar şi ale altor factori interesaţi.
- Este nevoie ca să aibă loc publicarea continuă şi promptă a informaţiilor, rapoartelor de activitate ale activității APL. Acest fapt ar duce nu doar la informarea formală a cetăţenilor, la asigurarea implicării pro-active ale acestora, ar mări nivelul de încredere al populaţiei în acest administrația publică, la general. Amplasarea deciziilor APL pe paginile web sunt relativ suficiente pentru a asigura în măsura necesară respectarea principiului transparenţei.
- Ţinînd cont de rolul dreptului cetăţenilor la iniţiativă decizională locală, se consideră necesar ca mecanismul de participare a cetăţenilor la procesul decizional

local să fie asigurat cu o reglementare concretă şi detaliată în Legea privind administraţia publică locală şi în statutele unităţilor administrativ-teritoriale. Astfel, odată ce Legea privind transparenţa în procesul decizional, în art. 3 pct.b) prevede că sub incidenţa acestei legi cad şi autorităţile administraţiei publice locale, ar fi necesar completarea Legii privind administraţia publică locală cu un nou capitol ce ar avea denumirea de „Iniţiativa cetăţenească", unde s-ar prevedea că cetăţenii au dreptul de a propune proiecte de hotărâri, dacă acestea sunt susţinute de cel puţin 5% din populaţia cu drept de vot a unităţii administrativ-teritoriale respective.

Referinte:

1. ONG Acces-info http://www.acces-info.org.md
2. Constituţia Republicii Moldova din 29 iulie 1994.
3. Legea cu privire la petiţionare nr. 190 din 19.07.1994.
4. Legea privind administrația publică locală. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 32-35/116, 9 martie, http://lex.justice.md/document_rom.php?id=C8E304A4:037190E8
5. Legea privind descentralizarea administrativă nr. 435 din 28.12.2006, http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=321387&lang=1
6. Hotărârea Guvernului nr. 386 din 17.06.2020 cu privire cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice. Publicat: *Monitorul Oficial*, nr. 153-158 din 26.06.2020.
7. Hotărârea Parlamentului pentru aprobarea Concepţiei privind cooperarea dintre Parlament şi societatea civilă, http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=314906

RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI PRIN PRISMA CRIZEI REFUGIAȚILOR: CAZUL REPUBLICII MOLDOVA

Valeria LUNGU,

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: [342.7:314.745.22](478) valeria.lungu.15@gmail.com

În contextul crizei globale a refugiaților, respectarea drepturilor acestora reprezintă un aspect crucial al protejării drepturilor omului. Invazia rusă în Ucraina, începută în februarie 2022, a creat una dintre cele mai mari crize umanitare din istoria recentă a Europei. Războiul, aflat în desfășurare, a dus la un număr tot mai mare de victime, distrugeri și strămutări de persoane în interiorul și în afara granițelor Ucrainei. Conform datelor publicate de UNHCR, în anul 2021, Republica Moldova găzduia aproximativ 1.600 de refugiați și solicitanți de azil, iar, în prezent, pe teritoriul țării au ajuns peste 700.000 de refugiați, dintre care, la moment, pe teritoriul țării se află peste 100.000 [6].

Statutul refugiatului reprezintă o formă de protecție, recunoscută de Republica Moldova, a cetățeanului străin sau apatridului care întrunește condițiile prevăzute în Convenția privind statutul refugiaților, încheiată la Geneva la 28 iulie 1951 și în Protocolul privind statutul refugiaților din 31 ianuarie 1967. Prevederile legislației Republicii Moldova se aplică solicitanților fără discriminare, indiferent de rasă, cetățenie, etnie, limbă, religie, apartenență politică, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă. Dintre organizațiile și inițiativele, care monitorizează și raportează respectarea drepturilor refugiaților, putem numi: Oficiul Avocatului Poporului; Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității; Centrul de Drept al Avocaților; Moldova pentru Pace; Promo-LEX; Centrul de Drept al Femeilor; Institutul de Reforme Penale; Centrul „Memoria”; Centrul pentru Politici, Inițiative și Cercetări „Platforma”; Coaliția pentru Incluziune și Nediscriminare; Centrul de Politici si Reforme.

Conform rezultatelor, prezentate de UNHCR, în „Refugee Response Plan”, din octombrie 2022, s-au identificat mai multe probleme ce țin de drepturile și protecția refugiaților, precum: concentrarea ajutorului pentru refugiați doar în centrele urbane și neacoperirea corespunzătoare a satelor și zonelor rurale; lipsa accesului persoanelor refugiate la informații actualizate despre serviciile disponibile; disponibilitatea limitată la serviciile specializate pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv pentru copii și persoane în vârstă; existența unui risc ridicat de abuz asupra femeilor și fetelor în zonele rurale; incluziunea tinerilor de 12-17 ani, puternic afectați de strămutare [7]. În octombrie 2022, Volunteer Academy a realizat un chestionar printre refugiații ucraineni care se află în Republica Moldova, pe un eșantion de 580 de persoane, cu scopul de a afla necesitățile persoanelor refugiate din Ucraina. Astfel, la întrebarea: „Considerați că drepturile dumneavoastră sunt respectate?”, 395 de persoane au răspuns că da, drepturilor lor sunt respectate și doar 16 au afirmat că simt că drepturile lor nu sunt respectate. În aceeași ordine de idei, la întrebarea: „Cât de bine vă simțiți în Republica Moldova?”,

nota medie acordată a fost de 8,38 [7]. Organizațiile Human Rights Watch și Platforma „ROMNI" au sesizat și monitorizat cazuri de discriminare față de romii care vin din Ucraina, precum: condiții inadecvate din centrele de plasament; atitudinea personalului față de aceștia, dar și încurajarea populației de a nu caza refugiații romi în casele proprii [2].

În concluzie, datorită faptului că criza din Ucraina pare să continue și refugiații ucraineni se confruntă cu o perioadă mai îndelungată de strămutare, este crucial ca actorii umanitari să aibă o înțelegere profundă a riscurilor, constrângerilor și oportunităților viitoare pentru familiile ucrainene, în așa fel încât acestea să poată dezvolta o reziliență social-economică mai puternică. Printre *recomandări* putem menționa: lansarea unei campanii de advocacy în Moldova pentru promovarea coexistenței pașnice între populația locală și refugiați; amplificarea distribuirii informațiilor, asigurarea accesului la site-uri web de încredere și resurse offline pentru refugiați; amenajarea mai multor spații pentru vârstnici, rețele de sprijin de la egal la egal, activități de incluziune direcționate, contact direct cu aceștia și sprijin financiar; crearea centror de agrement pentru copii și tineri pentru activități extra curriculare, activități psihosociale, comunicare cu semenii lor.

Referințe:

1. Biroul Migrație și Azil. [citat 26 februarie 2023]. Disponibil: http://bma.gov.md/ro/content/imigrare-informa%C8%9Bie-general%C4%83
2. Centrul de Investigații Jurnalistice. [citat 26 februarie 2023]. Disponibil https://anticoruptie.md/ro/investigatii/social/femeile-rome-refugiate-din-ucraina-cum-sunt-discriminate-in-moldova
3. CPR Moldova. [citat 26 februarie 2023]. Disponibil: https://cpr.md/
4. UNICEF în Moldova. [citat 26 februarie 2023]. Disponibil: https://www.unicef.org/moldova/media/8931/file/Evaluarea%20nevoilor%20multisectoriale%20i%CC%82n%20Moldova.pdf
5. UNHCR în Moldova. [citat 26 februarie 2023]. Disponibil: https://www.unhcr.org/md/activitatea-unhcr-in-republica-moldova
6. Statistică UNHCR. [citat 26 februarie 2023]. Disponibil: https://data.unhcr.org/en/dataviz/248?sv=54&geo=10784&fbclid=IwAR0nlBgeZ2qNMYK4k0F2tGjOar0pJp5pYWMluo92GYwPlcMNREjql3uElug
7. Ukraine Situation Regional Refugee Response Plan. [citat 26 februarie 2023]. Disponibil: https://reporting.unhcr.org/ukraine-situation-rrp-summary?fbclid=IwAR274COmQN_U4-rLNc3VoTJUY-C3R7F5sFjFGO642HaBHeoA3O9BsF5rs9o

Recomandat
***Veronica ROTARU**, dr., conf. univ.*

ACHIEVEMENTS AND TRENDS OF EUROPEAN UNION MIGRATION POLICY

Maria-Victoria PREPELEAC,

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 314.74:061.1EU victoria.prepeleac@gmail.com

The goal of this work is the evaluation of the EU migration policy, the development of migration phenomena and the trends that can be witnessed in this process using the historical research method and sociological method.

According to IOM migration is the movement of a person or a group of persons, either by crossing an international border or within the same state [1]. There are different types of migration: internal, external, legal, illegal. Due to the complexity of the migration process, EU's migration policies are of different forms: policy of regulation and control of migration flows, policy to strengthen legislation to combat illegal migration, policy of immigrant integration and policy on international cooperation in the field of migration.

Asylum represents a key topic in the EU migration agenda, since after the opening of Schengen Area there was practiced *migration shopping* (which implies an abuse of the asylum procedure through the lodging of more than one application for international protection in different EU Member States (choosing the EU Member State which may grant the most appealing standards) by refugees which led to the creation of Common European Asylum System (CEAS) [1]. A part of this system was the Dublin Convention, one of its clauses being the responsibly placement of an asylum seeker on the first EU state they come to. This system failed during 2015 crisis, when most refugees were coming from East or Mediterranean and the South states of EU were receiving nearly all refugees, being responsible for them under the Dublin Convention. The lack of fair distribution of responsibility proved the inefficiency of the CEAS. The 2015 crisis was one of the many examples showing that the biggest flows of refugees that were coming to EU were results of conflicts and wars outside EU [2]. The identification of this pattern aims to help EU predict or estimate migration flows, offering the opportunity to be more prepared to act. [3] The precedent mistakes made in the management of migration processes lead to the reforming the EU migration system intended to mark a fresh start for asylum and migration policy. The EU Commission presented the new pact on migration and asylum in September 2020 [3]. The pact combines robust and fair border management with efficient and humane rules on asylum and migration. The following year the Commission presented a new strategy to strengthen the Schengen area to ensure the effective management of the EU's external borders, increase police and judicial cooperation, improve preparedness and governance and complete the enlargement of the Schengen area.

The war in Ukraine represents a current topic of concern for EU since the number of Ukrainian refugees kept increasing throughout the last 2 years. EU Member States

have implemented the Temporary Protection Directive, offering expedited stay, residence and work status for Ukrainian citizens and eligible Ukrainian residents leaving Ukraine, which according to UNHCR reached 8.1 million refugees displaced in Europe in February 2023 [4]. The overwhelming solidarity shown by EU citizens towards Ukrainian refugees has shown the very best of European values and openness. In June 2022, the Commission adopted the FAST-CARE proposal, which would provide an additional EUR 3.5 billion in pre financing payments to Member States and ensuring that at least 30 % of the related resources should be granted to operations managed by local authorities and civil-society organisations addressing migratory challenges. Thus, EU and its member states learned from previous crises and managed to come up quickly with an efficient response to the Ukrainian crisis. Current trends show that Europe will continue to be attractive to migrants and asylum seekers, and managing migration flows will continue to be high on the EU agenda. EU should continue its effort in addressing the root cause of irregular migration and work in conjunction with its Member States to ensure their common security while not forgetting the humane treatment of refugees. In the search for a successful crisis response from European Union, three elements should not be forgotten: internal trust, joined up government and readiness to change the path.

References:

1. IOM. Key Migration Terms. https://www.iom.int/key-migration-terms (last accessed 25 February 2023)
2. DAVIS, K. THE EUROPEAN UNION'S DUBLIN REGULATION AND THE MIGRANT CRISIS, Washington University Global Studies, Volume 19, Issue 2, 2020, pp.259-271
3. European Comission: New Pact on Migration and Asylum, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/new-pact-migration-and-asylum_en (last accessed 26 February 2023).
4. UNHCR: Refugees from Ukraine recorded across Europe 2023, https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine (last accessed 26 February 2023)Bocker, A. and Havinga, T. Asylum applications in the European Union: patterns and trends and the effects of policy measures, Journal of Refugee Studies, 1998, pp. 245-266.
5. MARTINS, B.O. Rethinking EU external migration policy: contestation and critique. In: *Global Affairs*, volume 5, issue 3, 2019, pp.102-116.
6. SCIPIONI, M. Failing forward in EU migration policy? EU integration after the 2015 asylum and migration crisis. In: *Journal of European Public Policy*, volume 25, 2018, pp.231-238.
7. UNHCR Operational Data Portal: Ukraine Refugee Situation, https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine (last accessed 26 February 2023)

Recomandat
***Cristina MORARI**, dr., lector univ.*

CADRUL DE COOPERARE A UE CU REPUBLICA MOLDOVA ÎN CONTEXTUL PROCESELOR POLITICE INTERNAȚIONALE ÎN CONDIȚIILE GLOBALIZĂRII

Alexandru NANI,

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 327(4-672 UE+478) alex.nani2001@gmail.com

Procesele politice internaționale în condițiile globalizării a devenit un subiect de cercetare și dezbatere pentru specialiști în domeniu. Din perspectiva realistă a lui H. Morgenthau și K. Waltz, procesele politice internaționale sunt modelate de urmărirea puterii și a interesului național [1], iar susținătorii curentului liberal, precum A. Hurrell, R. Keohane și J. Nye, consideră că acestea sunt în strânsă corelație cu rolul instituțiilor și normelor internaționale în facilitarea cooperării dintre state [2]. Curentul instituționalist al relațiilor internaționale, ai cărui susținători sunt J. Lammers și M. Garcia, abordează procesele politice internaționale prin prisma impactului pe care instituțiile și organizațiile internaționale îl au asupra mediului internațional în ansamblu [3]. În ceea ce privește fenomenul globalizării, un termen tot mai pronunțat de către comunitatea internațională, ținem să menționăm lucrările lui I. Wallerstein și S. Huntington, care au adus contribuții semnificative la teoretizarea conceptului de globalizare, primul din perspectiva interconectării și interdependenței [4], iar celălalt din perspectiva diferențelor culturale și civilizaționale [5].

De peste 70 de ani, UE promovează așa valori fundamentale ca pacea, stabilitatea și cooperarea. La început, fiind o organizație internațională care avea ca scop utilizarea în comun a resurselor de oțel și de cărbune ale statelor sale membre pentru a preveni războiul în Europa, în prezent, a devenit o uniune politică, formată din 27 de state-membre, cu cea mai mare economie din lume. Datorită puterii sale economice, UE este un actor important în comerțul și investițiile globale care influențează piețele financiare mondiale prin intermediul politicii sale monetare coordonate. În plus, angajamentul UE față de valorile democratice și drepturile omului, i-a permis să joace un rol important în promovarea acestora la nivel mondial. Implicarea UE în procesele politice internaționale în cadrul globalizării se observă prin rolul pronunțat al acesteia de a modela sistemul comercial mondial, de a încheia acorduri de liber schimb cu alte țări și de a promova integrarea economică. Totodată, politicile și practicile UE sunt integrate atât în politicile interne ale statelor membre, cât și ale statelor terțe care sunt strâns asociate cu UE, afectând o gamă largă de domenii politice, printre care politica economică.

De-a lungul anilor, UE s-a confruntat cu numeroase provocări politice și economice semnificative, de exemplu, criza refugiaților din 2015 și Brexit. O altă provocare, în curs de desfășurare, este războiul din Ucraina care reprezintă o problemă politico-economică hibridă, cu implicații internaționale. UE încearcă să facă față acestor crize prin diverse mecanisme, precum sancțiuni, embargouri și mediere diplomatică, Comisia Europeană

fiind organismul-cheie responsabil de propunerea și punerea în aplicare a măsurilor de soluționare a acestor probleme. De asemenea, UE este implicată în programe de integrare a comunității rusești și de promovare a păcii. Așadar, toate aceste crize au scos în evidență necesitatea unor răspunsuri prompte și eficiente din partea UE.

UE și Republica Moldova au un cadru de cooperare de lungă durată, care a evoluat în timp, printre alte acorduri, cu Acordul de parteneriat și cooperare, semnat în 1994, urmat de Planul de acțiuni al Politicii Europene de Vecinătate, în 2005 și de Acordul de Asociere, în 2014. Angajamentul UE de a sprijini dezvoltarea democratică și economică a Republicii Moldova este reflectat în aceste acorduri, iar acordarea statutului de țară candidată, în iunie 2022, este văzută ca un punct culminant al acestei relații. În contextul actual al crizelor globale, UE a oferit sprijin politic și economic Republicii Moldova în timpul crizei COVID-19, crizei refugiaților și crizei energetice. Acest sprijin a inclus, printre alte măsuri, dialog politic, asistență financiară și coordonare a ajutorului internațional. Astfel, aplicabilitatea cadrului de cooperare al UE, în contextul crizei actuale, în condițiile globalizării, devine o problemă de cercetare importantă pentru a înțelege acțiunile concrete ale UE în vederea creșterii rezilienței Republicii Moldova.

În concluzie, UE Europeană joacă un rol crucial în relațiile internaționale, în special, prin politicile sale economice care au un impact asupra globalizării. Aceasta s-a confruntat cu diverse provocări și crize, dar a reușit să intervină eficient pentru a promova stabilitatea, pacea și cooperarea internațională, Republica Moldova fiind una dintre beneficiarii direcți ai sprijinului UE. În ciuda instabilității și incertitudinii actuale din sistemul internațional, aspirația Republicii Moldova de a deveni stat membru al UE rămâne puternică, iar cercetătorii au o mare speranță pentru un viitor mai luminos atât pentru Republica Moldova, cât și pentru sistemul relațiilor internaționale per ansamblu.

Referințe:

1. MORGENTHAU, H. J. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. New York: Alfred A. Knopf, 1948, 489 p. https://ia601507.us.archive.org/24/items/in.ernet.dli.2015.74487/2015.74487.Politics-Among-Nations-The-Struggle-For-Power-And-Peace.pdf (vizitat 06.01.2023).
2. KEOHANE, R. și NYE, J. *Power and Interdependence*. Pearson, 2012, 368 p. https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=download&did=231748&kod=JPM033 (vizitat 05.01.2023).
3. LAMMERS, J. C. și GARCIA, M. A. Institutional Theory. In: *Theories of Organizational Communication*, 2017, pp. 195-2016. https://www.researchgate.net/publication/314712184_Institutional_Theory_Approaches (vizitat 06.01.2023).
4. WALLERSTEIN, I. *The Modern World-System I*. University of California, 2011, 440 p. https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/495082/mod_resource/content/1/Wallerstein-Modern%20World-System%20I.pdf (vizitat 06.01.2023).
5. HUNTINGTON, S. P. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, 1993. 410 p. https://bit.ly/3jNh4vE (vizitat 06.01.2023).

Recomandat
***Veronica ROTARU**, dr., conf. univ.*

CRIZELE POLITICO-MILITARE ÎN BAZINUL MĂRII NEGRE (Realități și perspective)

Mihaela PĂUN,

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 327 + 355.4(262.5) mihaelapaun1999@gmail.com

Emergența cizelor politico-militare a condiționat schimbări profunde în domeniul securității internaționale, condiționând apariţia unor noi metamorfoze geopolitice. În ultimul deceniu, bazinul Mării Negre a devenit un punct central strategic.

Problema crizelor politico-militare din Bazinul Mării Negre, prezentă la primul nivel, este investigată în raport cu alte fenomene precum impactul securității regionale asupra securității naționale și internaționale, noile metamorfoze geopolitice prezente pe arena internațională, ca urmare a apariției sale [1, p.24]. Studiul impactului crizelor politice și militare asupra condițiilor de securitate regională prezintă un interes viu din partea economiștilor, politologilor, polimologilor, instituțiilor de stat și politice, mass-media, societății civile.

Bazinul Mării Negre este o zonă strategică din punct de vedere geopolitic, fiind locul de întâlnire al intereselor multiple ale marilor puteri și având o importanță strategică pentru securitatea energetică și militară. Interesele politico-militare strategice ale statelor riverane în Bazinul Mării Negre în condițiile actuale sunt conturate de menținerea status-quo-ului stabilit de Convenția de la Montreux.

Marea Neagră este înconjurată astăzi de o „centură" de conflicte înghețate și instabilitate, la Nord, Est și Sud. Privind Crimeea, estul Ucrainei, Rusia, Georgia și regiunile sale separatiste, Caucazul de Sud și Turcia care manifestă un caracter turbulent și confuz, înțelegem cât de mult potențial de conflict și instabilitate există în regiune [5]. Pe malul vestic, România și Bulgaria sunt atât state-membre UE, cât și NATO, prezumția fiind că apartenența simultană la aceste două structuri politice, economice și militare esențiale ale ordinului occidental este un indiciu pentru mai multă predictibilitate și stabilitate în politica națională. Pentru Federația Rusă, Marea Neagră are o importanță deosebită din motive economice și geostrategică, susținând viziunea statului de putere mondială și conducerea Rusiei în centrul eurasiatic, care concurează în condiții de egalitate cu Europa-Atlantică și China.

Factorii energetic, geopolitic și geostrategic joacă un rol considerabil asupra actorilor regionali din punctul de vedere al intereselor politico-militare și lupta pentru hegemonie asupra Bazinului Mării Neagre, care face legătura dintre Europa cu Orientul Mijlociu și Asia Centrală. Principalele conducte de petrol și gaze precum BLUE STEAM, TurkStream, inclusiv a proiectelor precum TRACECA și INOGATE și programele PETrA ale Mării Negre în domeniul transporturilor și inițiativa DANBLAS [3;4, p.36], reprezintă factorul cel mai important în care funcțiile și interesele economice occidentale sunt vizibile în dezvoltarea economică a statului.

În condițiile actuale, crizele politico-militare din Bazinul Mării Negre au căpătat o altă amploare caracterizate de invazia Federația Ruse asupra Ucrainei la 24 februarie 2022, care a schimbat radical economia și securitatea politico-militară și energetică a regiunii. În acest context [2], Occidentul joacă un rol major în ajutorul militar a Ucrainei, deoarece pierderea influenței Ucrainei asupra Bazinului Mării Negre și preluarea controlului direct de către Federația Rusă, pune în pericol securitatea UE, dar și a NATO, inclusiv destabilizări politice în conflictele înghețate din Transnistria, Abhazia, Osetia de Sud și Nagorno-Karabakh, ceea ce va permite Federației Ruse implementarea cu succes al proiectului Novorossya.

În concluzie, crizele politico-militare din bazinul Mării Negre reprezintă o nouă provocare pentru liderii politici, state și organizații regionale sau internaționale din cauza impactului puternic nu doar la nivel regional, ci și international. În ciuda gradului de pericol ridicat, al arsenalului de forțe, incompetențele actorilor internaționali de a preveni criza politico-militară din Bazinul Mării Negre, putem menționa faptul că multe probleme ale statelor la nivel national dar și regional sunt încă departe de a fi rezolvate, iar securitatea națională revine pe ordinea zilei a legislativelor. Formarea diferitelor structuri regionale, din cauza diferențelor în principiul ordinii, a afectat securitatea regională prin schimbarea rolului unei mari puteri regionale, a statelor subordonate în sfera sa de influență, a marilor puteri neregionale și a partenerilor acestora.

Referințe:

1. ATANASIU, M. Crizele şi conflicte contemporane susceptibile de a avea efecte complexe majore asupra mediului de securitate european. Cazul Ucrainei. În: *Impact strategic*.
2. NESCUTU, M. *Russia Using Transnistria 'to Control Moldova's Destiny'*. Balkan Insight, 2018 PDF.
3. CEBOTARI, S. și PLOP, S. *Bazinul Mării Negre în contextul evoluțiilor geopolitice actuale*. 36 p. disponibil http://bitly.ws/xsQh (accesat la data de 10.11.2022)
4. WOLFER, K. *The Black Sea and Turkey in focus* (2022), disponibil la https://www.gisreportsonline.com/r/black-sea/ (accesat la data de 06.02.2023)
5. KANTCHEV, G. Russia Aims to Control Southern Ukraine to Secure Intrare în o parte a Moldovei. In: *The Wall Street Journal 2022*, disponibil http://bitly.ws/Bw5a (accesat la data de 05.02.2023)

Recomandat
***Svetlana CEBOTARI**, dr. hab., conf.univ.*

ROLE OF THE EU IN ENSURING REGIONAL SECURITY IN THE MIDDLE EAST: CASE STUDY ISRAELI-PALESTINIAN CONFLICT

Anastasia GORE,

Faculty of International Relations, Political and Administrative Sciences

CZU: 327.57:355.45(569.4) nanuanastasia@gmail.com

The Middle East continues to face ongoing conflicts and security challenges, including the Syrian civil war, the ongoing Israeli-Palestinian conflict, and the rise of terrorist groups such as ISIS. With the recent withdrawal of US and NATO forces from Afghanistan, the EU's role in ensuring regional security has become even more critical. Additionally, the ongoing tensions between Iran and Israel, as well as the impact of the COVID-19 pandemic on the region, highlight the need for continued attention to regional security issues. While this topic has been explored by scholars and policymakers in the past, the current geopolitical context and recent developments in the region provide opportunities for new and innovative approaches to addressing the challenges of ensuring stability and security in the Middle East.Goal of the research: to develop theoretical and empirical study of the role of the EU in ensuring regional security in the Middle East, and a comprehensive analysis of the role of the EU in the Israeli-Palestinian conflict regulation.

The Middle East – region located at the crossroads of Europe, Asia, and Africa. Its boundaries are not well-defined, but it generally includes such as Egypt, Iran, Iraq, Israel, Jordan, Lebanon, Saudi Arabia, Syria, Turkey, Afghanistan and the Palestinian territories. Home to several major world religions, including Islam, Judaism, and Christianity, and is an important center for the global energy industry. There are several contemporary security challenges in the Middle East that pose threats to the region and to the stability of the European Union as well. Some of these challenges include: Terrorism; Regional conflicts; Refugee crises; Nuclear arms proliferation.

The EU's counterterrorism efforts are based on the following points:
Enhancing border security and information sharing; Providing technical assistance and training to ME countries; Targeting terrorist financing by implementing sanctions; Working to prevent the radicalization and recruitment of individuals through education, and youth engagement; Supporting the capacity building of law enforcement agencies in ME. The EU strategies to resolve regional conflicts are: Diplomacy and mediation (supporting dialogue between conflicting parties); Support for democracy and human rights (essential for long-term stability and peace); Economic and humanitarian aid (Syria and Yemen); Support for regional organizations (the Arab League and the Gulf Cooperation Council).

EU response to the refugee crises in the Middle East is: humanitarian assistance to refugees and displaced persons in the region, including food, shelter, healthcare, and

education; diplomatic efforts to find a political solution to the conflicts in the region; programs to support countries that are hosting large numbers of refugees, such as the Regional Trust Fund in Response to the Syrian Crisis; partnerships with other international actors, such as the UNHCR. EU efforts to combat nuclear arms proliferation in the Middle East are: supports the establishment of a nuclear weapons-free zone; contributes to the International Atomic Energy Agency in monitoring nuclear activities; financial and technical assistance to improve nuclear security; encourage ME to join Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons. **The Israeli-Palestinian conflict** is complex and multifaceted, with deep-seated ideological, religious, cultural, and political factors contributing to its ongoing nature.

EU strategy in the Israeli-Palestinian conflict is based on: Diplomatic efforts to promote peace negotiations between the two sides (the Quartet; the Middle East Peace Process); Economic support to Palestine, both directly and through international organizations such as UNRWA; sought to promote economic cooperation; Political dialogue with both Israel and Palestine to promote a peaceful resolution. Sought to engage other regional actors, such as Jordan and Egypt, in the peace process; Security cooperation with both Israel and Palestine, including training Palestinian security forces.

Conclusions. EU efforts in addressing Middle East challenges are based on: Diplomatic engagement; Humanitarian aid; Security initiatives. The EU is promoting a two-state solution that would see Israel and a future Palestinian state living side-by-side in peace and security. Despite these efforts, the Israeli-Palestinian conflict remains unresolved, and the EU's role in the negotiations has been limited by a lack of progress on the ground. The EU remains committed to resolve the conflict, and it continues to be involved in diplomatic efforts to achieve this goal.

Recommendations. The EU needs to: develop a proper strategy of diplomatic assistance in conflict resolution; provide a permanent mediation session; be more engaged in the Middle East Peace Process.

Bibliography:

1. BETTINA, K., YANNIS, A. Stivachtis Regional Security in the Middle East: Sectors, Variables, and Issues. In: *International Relations Publishing*, 2019. 240 p.
2. BUZAN, B. *People, States & Fear*. Colchester, ECPR, 2007. 234 p.
3. El-Din, A. *EU Missions and the Israeli-Palestinian Conflict*. Routledge, 2017. 246 p.
4. ДУТКО, Э. Участие ЕС в урегулировании региональных конфликтов: уроки для Республики Молдова. În: *Analele ştiinţifice ale USM. Ştiinţe socioumanistice*. Vol. II, 2015, pp. 141-144.

Recomandat
***Cristina EJOV**, dr., conf. univ.*

EDUCAȚIA CA INSTRUMENT AL PUTERII SOFT ÎN CADRUL POLITICII EXTERNE A SUA

Ana Maria RUSNAC,

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 37.0:327(73) anamariasurugiu3@gmail.com

În contextul actual al relațiilor internaționale, *puterea soft* reprezintă principalul instrument de realizare a politicii externe a unui stat. Statele încontinuu sunt în căutarea celor mai eficiente mijloace de atingere a obiectivelor propuse și a unor căi de dobândire a bunelor rezultate în contextul politicii externe. În acest context, puterea soft oferă o gamă largă de unelte, cu ajutorul cărora statul își poate menține poziția pe arena mondială, pe un termen destul de lung. Unul dintre cele mai importante unelte ale puterii soft este *educația*, care exercită o influență enormă asupra promovării eficiente a politicii externe a unui stat.

Cercetând rolul educației ca instrument a puterii soft în cadrul politicii externe a SUA, în primul rând, ținem să menționăm importanța puterii soft în politica externă americană. Astfel, cercetătorul *Henry Kissinger* analizează puterea soft în politica externă americană și subliniază faptul că, în afară de puterea militară și economică, SUA trebuie să se concentreze pe valorificarea potențialului puterii soft pentru a influența țările și liderii din întreaga lume. Printre elemente puterii soft, Henry Kissinger include cultura, valorile și idealurile americane, care pot fi utilizate pentru a construi relații și a influența deciziile altor țări. Autorul remarcă că, prin utilizarea puterii soft în mod inteligent și echilibrat, SUA poate obține rezultate pozitive în politica lor externă fără a recurge la utilizarea forței brute [1, p. 612]. Așadar, devine destul de evident că SUA pune un accent enorm pe puterea soft în exercitarea politicii externe a statului.

Un remarcabil instrument al puterii soft este considerat sistemul educațional. Anume educația constituie un important element în promovarea imaginii pozitive a țării. *Joseph Nye* definește *educația* ca element-cheie al puterii soft, fiind utilizată pentru a atrage tineri talentați din alte state și pentru a spori capacitatea unei țări de a coopera în domeiile de cercetare și tehnologice [2, p.13]. Așadar, se susține ideea că o minte lucidă este mai puternică decât o armă rece, iar dacă această minte este bine prelucrată și îndreptată spre direcția dorită de politicul unui stat, atunci statul dat câștigă foarte mult. Acesta ar fi și motivul pentru care statele regurg la educație ca o componentă de bază a puterii soft. SUA înțeleg rolul educației în formarea statului și a relațiilor acestuia pe plan extern. Încă în 1749, unul din părinții fondatori ai SUA, *Benjamin Franklin*, scria că nimic nu poate contribui mai bine la cultivarea și dezvoltarea țării, la înțelepciunea, bunăstarea, forța, virtutea și pietatea, prosperitatea și fericirea populației decât o educație adecvată a tinerilor, prin formarea manierelor, inocularea în mințile fragile a principiilor corectitudinii și moralității, instruindu-i în toate ramurile artelor liberale și științelor [3, p. 30].

Metodele și mijloacele sistemului educațional, prin intermediul cărora SUA își exercită activitatea, pe arena internațională sunt programele de schimb academic, bursele, diplomele și alte programe educaționale. Prin intermediul acestora, SUA își promovează valorile și interesele sale pe plan global. Iată câteva dintre aceste *programe*, care sunt oferite de către statul american:

- *Programul Fulbright.* Lansat în anul 1946, încă mai continuă să ofere burse studenților, profesorilor și cercetătorilor străini pentru a studia și a lucra în SUA. Scopul său este de a promova înțelegerea reciprocă, colaborarea și prietenia între SUA și alte națiuni prin intermediul educației [4].
- *Programul de Burse internaționale pentru studenți*. Lansat în 2014, își propune să sporească numărul de studenți străini care studiază în SUA. Scopul său este de a promova o imagine pozitivă a SUA și de a încuraja cooperarea academică și economică între SUA și alte națiuni.
- *Programele de studiu în limba engleză*. SUA promovează studiul limbii engleze ca una de circulație internațională și a depus multe eforturi pentru a facilita acest lucru prin intermediul programelor de schimb și a ambasadelor sale din întreaga lume.
- *Programe de formare și dezvoltare.* SUA oferă programe de formare și dezvoltare în diverse domenii, cum ar fi managementul, guvernarea și dezvoltarea economică, având drept scop încurajarea reformelor și modernizarea în alte țări, fiind adesea finanțate de agenții ale guvernului american sau de organizații nonguvernamentale [5].

Prin intermediul acestor programe educaționale, SUA au reușit să promoveze valorile sale, cum ar fi democrația, drepturile omului și libertatea și să încurajeze cooperarea internațională. Totodată, prin intermediul educației SUA au reușit să creeze relații puternice cu alte națiuni, să încurajeze turismul și să atragă capitalul străin. În general, educația a fost și va rămâne un instrument important al politicii externe a SUA, cu un rol important în viitorul relațiilor internaționale.

Referințe:

1. KISSINGER, H. *Diplomația*. București: ALL, 2018. 612 p.
2. NYE, J. *Soft Power and Higher Education*. Harvard University, 2005. 13 p.
3. DRAGUȚA, O. Provocările educației în calea schimbării, dezvoltării, tehnologiei și progresului. Experiența americană. În: *Didactica Pro*, 2017, nr.4, pp. 29-33.
4. The fulbright program: Bureau of educational and cultural affairs. [citat 02 martie 2023]. Disponibil: https://eca.state.gov/fulbright/about-fulbright/fulbright-program-overview
5. Programe de Schimb Academic, Profesional si Cultural: Ambasada SUA în Moldova. [citat 02 februarie 2023]. Disponibil: https://md.usembassy.gov/ro/education-culture-ro/student-exchange-program-ro/

Recomandat
***Alexandru EJOV**, dr., conf. univ.*

RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ÎN CONTEXTUL RĂZBOIULUI DIN UCRAINA

Liliana ZATIC,

Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative

CZU: 327:355.1(477) rifrispa2020.liliana.zatic@gmail.com

Războiul hibrid pe care Federația Rusă l-a lansat împotriva Ucrainei a fost rezultatul schimbărilor dinamice în sistemul de relații internaționale în ultimele două decenii ale secolului XXI.

De la obținerea independenței Ucrainei, relațiile diplomatice dintre FR și Ucraina au fost în mod constant tensionate, datorită unei varietăți de motive, precum: partajarea moștenirii nucleare sovietice și a Flotei sovietice de la Marea Neagră, care a făcut din Crimeea o curte din spatele FR, susținerea de către Ucraina a regimului Saakașvili în Georgia, parafarea Acordului de Asociere a Ucrainei cu UE, fortificarea vectorului occidental al politicii externe a Ucrainei, apropierea Ucrainei de NATO, disputele religioase etc. [3, p. 124].

În noul context geopolitic, Republica Moldova este constrânsă în vederea reexaminării opțiunilor de securitate națională. Astfel, viziunile cu privire la securitatea națională se scindează în neutralitate versus aderare la NATO [1, p. 31]. În conjunctura prezentă, războiul subliniază două provocări principale pentru Moldova: dependența de gazul rusesc și existența regimului separatist din regiunea transnistreană, susținut de Federația Rusă [4, p. 214].

Războiul ruso-ucrainean nu se limitează doar la caracteristicile unui război regional, dar este apreciat ca un război care va avea consecințe profunde atât în Europa, cât și în întreaga lume [5]. Astfel, impactul războiului din Ucraina asupra relațiilor internaționale cuprinde:

- **Crearea unei noi divizări pe continentul european.** Respingerea „ordinii (globale) promovată de Occident" de către Moscova, conturează distanțarea Federației Ruse de Europa și producerea unei fragmentări a continentul european [2, p. 71].
- **Fortificarea parteneriatului ruso-chinez.** Datorită eliminării sale din sistemul politic, economic și financiar global, Rusia se va „îndrepta" spre Est, concentrându-se pe consolidarea relațiilor sale cu China [2, p. 71].
- **Pregătirea militară a Chinei în problema Taiwanului.** Războiul din Ucraina este perceput de Beijing ca o concentare mai scăzută a atenției SUA în regiunea Indo-Pacific, îndeosebi după crearea alianței AUKUS. Astfel, se poate presupune că China și-ar putea fortifica poziția sa dură actuală și ar intensifica pregătirea militară în problema Taiwanului [2, p. 72].
- **Posibilitatea schimbării echilibrului în cadrul NATO.** Deși, poziția Statelor Unite de putere dominantă în cadrul NATO rămâne intactă, se evidențiază o

potențială modificare a echilibrului, odată ce țările europene se vor orienta spre atingerea propriilor interese [2, p. 74].

- **Extinderea NATO (Finlanda, Suedia).** În urma invaziei militare ruseşti în Ucraina, Finlanda şi Suedia şi-au revizuit opiniile cu privire la opţiunile de securitate [2, p. 76]. Astfel, în mai 2022 cele două state au depus cerere de aderare la NATO, iar în prezent 28 de state membre din cele 30 (cu excepția Turciei și Ungariei) au ratificat protocolul lor de aderare.
- **SUA şi China vor deveni principalele centre de putere.** În urma războiului, procesul de împărțire a lumii, în două poluri rivale se va urgenta. Astfel, SUA și China vor deveni principalii actori, crescând competiția dintre cele două țări pentru supremația mondială [2, p. 76].
- **Creșterea unității și consolidării europene.** Războiul din Ucraina a expus sporirea unității și consolidării europene. Replica UE în actualele circumstanțe este fermă, unanimă și a condus spre unirea politică țărilor europene [2, p. 76]. Deși, totodată, această reacție a UE, a provocat atitudini mai sceptice, echidistante și a amplificat euroscepticismul.

Concluzii şi recomandări. Agresiunea Federației Ruse în Ucraina și reacția Occidentului nu vor duce la distrugerea ordinii internaționale existente, dar ar putea accelera procesul de reformare a noului sistem internațional de control și echilibru, sub o formă bipolară, dar diferită de cea specifică Războiului rece.

Referințe:

1. ALBU, N. Influența crizei din Ucraina asupra securității Republicii Moldova. În: *Revista Militară*, nr.2 (14), Chișinău: Ministerul Apărării al Republicii Moldova, 2015, pp.29-36.
2. CEBOTARI, S. Impactul războiului ruso-ucrainean asupra relațiilor internaționale. În: *Moldoscopie* nr. 1(96), Chișinău: USPEE, 2022, pp. 65-78. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/65-78_5.pdf (vizitat 15.02.2023).
3. GLOAGUEN, C. L'Ukraine entre Est et Ouest. Les limites de grilles de lecture héritées de la guerre froide. Dans: *Hérodote*, 2005/3 (no 118), Paris: La Découverte, 2005, pp.107-146. https://www.cairn.info/revue-herodote-2005-3-page-107.htm (vizitat 15.02.2023).
4. COLAȚCHI, A., PETREA, L., MIHAILOV, N. Securitatea Republicii Moldova în contextul războiului din Ucraina. În: *Materiale ale Conferinței „Securitatea națională a Republicii Moldova: provocări și tendințe"*. Chișinău, 2022, pp. 213-219. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-213-219.pdf (vizitat 15.02.2023).
5. SEMO, M. Guerre en Ukraine : la nouvelle géopolitique des blocs. Dans: *Le journal Le Monde*, Paris, 2022. https://www.lemonde.fr/le-monde-evenements/article/2022/09/22/guerre-en-ukraine-la-nouvelle-geopolitique-des-blocs_6142671_4333359.html (vizitat 15.02.2023).

Recomandat
***Svetlana CEBOTARI**, dr. hab., prof. univ.*

ОБЕСПЕЧЕНИЕ МЕЖДУНАРОДНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ: УГРОЗА ПРИМЕНЕНИЯ ЯДЕРНОГО ОРУЖИЯ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Iana TIHON,

Facultatea Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative

CZU: 327.57 yana.tikhon.045@mail.ru

Ядерное оружие – это оружие массового поражения взрывного действия, основанное на использовании внутриядерной энергии. Согласно уровню мощности, ядерное оружие бывает двух типов – тактическим и стратегическим. Первый тип – это ядерное оружие пониженной мощности, предназначенное для поражения техники и противника на фронте. Несмотря на то, что тактическим ядерным оружием обладают практически все ядерные державы, кроме Великобритании, оно никогда не применялось в реальном военном конфликте. Второй тип, стратегическое ядерное оружие, предназначен для уничтожения стратегических центров в тылу, например, военных баз, военной промышленности, энергетической инфраструктуры или густонаселенных районов, в которых располагаются эти объекты. Так, например, японские города Хиросима и Нагасаки американцами были выбраны не случайно: на Хиросиме были расположены военные базы, а в Нагасаки размещалось множество промышленных объектов.

Но в чём же заключается опасность ядерного оружия и почему человечеству стоит бояться его использования? Мне бы хотелось продемонстрировать данный аспект на ядерных взрывах в Хиросиме и Нагасаки, произведённые американской авиацией 6 и 9 августа 1945 года. В результате мощного ядерного взрыва возникли многочисленные поражающие факторы. В первую очередь, это ударная волна. В Хиросиме она сравняла с землей всё в радиусе 1,5 км, в Нагасаки благодаря рельефу местности – в радиусе 800 м. Температура в районе эпицентра достигала 3000-4000°С. Мгновенно после взрыва в Хиросиме погибло 80 тысяч человек, в Нагасаки – 70 тыс. человек. Мощное световое излучение обратило людей в пепел заживо в считанные миллисекунды. Не стоит забывать и о радиационных поражающих факторах.

Как мы видим, последствия ядерного оружия настолько ужасны и катастрофичны, что не остается вопросов, почему мировое сообщество не должно допустить повторного его применения, в том числе в контексте войны на Украине. Однако стоит учесть, что такой трагичный сценарий вполне возможен по следующим причинам:

1. Невозможность скорейшего мирного урегулирования военного конфликта в Украине.
2. Затяжной характер военных действий, вследствие чего с каждым месяцем военный потенциал государств всё больше снижается.

3. Неточность в формулировках в ядерной стратегии России 2020: допускает ответный ядерный удар «в случае агрессии против Российской Федерации с применением обычного оружия, когда под угрозу поставлено само существование государства».
4. Приостановление договора СНВ III, что фактически расценивается как крах системы контроля за ядерным оружием, а также новый виток в гонке вооружений.
5. Публичные заявления государственных должностных лиц России о возможном использовании ядерного оружия, которые являются определенным маятником для людей в том плане, что ядерная катастрофа – это не выдумки, а возможные реалии нашего будущего.

Республика Молдова в этом контексте занимает одну из самых неблагоприятных позиций. Украина – это соседнее государство, и любая катастрофа в пределах её территории трагически скажется на нас. Большую роль играет тот факт, где именно будет применено ядерное оружие и какого типа. На начальном этапе Россией будет применено тактическое оружие, но аспект использования даже маломощного оружия все равно изменит напрочь картину видения боевых действий. Рамки гуманности и недозволенности будут сняты, а его использование теперь станет возможно и другим ядерным державам. И уже в этой ситуации, когда тактическое ядерное оружие будет применяться повсеместно, Республику Молдову ожидают существенные, катастрофичные последствия.

Если же станет возможной ситуация применения стратегического ядерного оружия, то в Республике Молдова будет такой же сокрушимый исход, как и в Хиросиме. Если гипотетически предположить, что Россия использует свою самую мощную бомбу «Царь бомба» и направит её на Одессу, то в нашей стране будут невиданные потери, разрушения, смерти, а также тотальное радиационное загрязнение почвы, воздуха, воды. Большая восточная часть страны вовсе больше не будет пригодна для жизни в ближайшие десятилетия.

Не так давно была представлена карта бомбоубежищ в Республике Молдова, однако агентство по техническому надзору провело проверку, которая показала, что почти все они находятся в неудовлетворительном состоянии. При этом их вместимость составляет лишь 2% населения всей страны. Что делать остальным 98% – неизвестно.

Таким образом, можно прийти к выводу, что применение ядерного оружия в войне на Украине – это возможная и реальная ситуация в современных условиях, где Республика Молдова существенно пострадает, в первую очередь, по причине неподготовленности страны в случае ядерной катастрофы

Литература:

1. АНТИПОВ, А., КОВТУН, В. Распространение оружия массового поражения – угроза безопасности государства. Ядерное оружие. В: *Военная мысль*, 2018. 10 с.
2. Договор о всеобъемлющем запрещении ядерных испытаний. Нью-Йорк, 1996. Ст. XVII. URL: https://docs.cntd.ru/document/1902054 (дата обращения: 21.02.2023)

3. Договор о запрещении испытаний ядерного оружия в атмосфере, в космическом пространстве и под водой №6964. Москва, 1963. Ст. V. URL: https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/international_safety/disarmament/yadernoe_nerasprostranenie/1762782/ (дата обращения: 21.02.2023)
4. Договор о нераспространении ядерного оружия. Нью-Йорк, 1986. Ст. XI. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/npt.shtml (дата обращения: 21.02.2023)
5. МИХОЛАП, Р., САФРОНОВ, В. Анализ договора о запрещении испытаний ядерного оружия в атмосфере, в космическом пространстве и под водой. В: *Актуальные проблемы авиации и космонавтики*, 2014. 3 с.
6. Об основах государственной политики Российской Федерации в области ядерного сдерживания: Указ Президента Российской Федерации №355. Москва, 2020. Ст. IV. URL: https://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/74105990/ (дата обращения: 22.02.2023)
7. Об утверждении Положения об организации и функционировании Национального агентства по регулированию ядерной и радиологической деятельности, его структуры и предельной численности: Постановление №458 Правительства Республики Молдова. Кишинев, 2015. Гл. III. URL: http://lex.justice.md/ru/360097/ (дата обращения: 23.02.2023)
8. ОСКОЛЬСКАЯ, Д.И. Ядерное оружие как угроза глобальной безопасности в начале XXI века. В: *Архонт*, 2018. 4 с.
9. Официальный сайт Генеральной инспекции по чрезвычайным ситуациям. URL: https://www.dse.md/ru (дата обращения: 25.02.2023)
10. Стенограмма Послания Президента Российской Федерации Федеральному собранию. Москва, 2023. URL: http://www.kremlin.ru/events/president/transcripts/statements/70565
11. ФЕНЕНКО, А. Фактор тактического ядерного оружия в мировой политике. В: *Вестник Московского университета*. Серия 25. *Международные отношения и мировая политика*, 2012. 27 с.
12. Ядерный фактор в Украинском конфликте: Аналитический доклад ИМЭМО РАН. Москва, 2022. 10 с.

Recomandat
***Cristina EJOV**, dr., conf. univ.*

REGIMUL JURIDIC AL TERENURILOR AGRICOLE PRIN PRISMA ÎNSTRĂINĂRII ACESTORA CETĂȚENILOR STRĂINI

Viorelia DOGOTARI,

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 35.07:349.4:332.7 rusnac.viorelia.md@gmail.com

Actualitatea cercetării este determinată de obținerea Republicii Moldova a statutului de stat candidat la Uniunea Europeană, precum și de elaborarea unui nou proiect al Codului funciar, înaintat consultărilor publice în luna februarie, anul 2023. Acest subiect este important, din considerentul că terenul reprezintă elementul de bază al unei societăți, iar conform informației prezentate de Biroul Național de Statistică, fondul funciar la 1 ianuarie 2021 a constituit 3 384,7 mii ha dintre care terenurile cu destinație agricolă 2 129,6 mii ha [1]. Astfel, observăm că terenurile cu destinație agricolă reprezintă cea mai mare parte din fondul funciar, de a cărui regim juridic depinde piața funciară. **Scopul** studiului dat a constat în determinarea beneficiilor și riscurilor regimului juridic actual al terenurilor cu destinație agricolă și în cazul înstrăinării acestora străinilor. **Obiectivele** cercetării – analiza și evaluarea cadrului normativ național și internațional de reglementare a regimului juridic al terenurilor agricole, elucidarea opiniilor publice cu privire la regimul actual al terenurilor agricole și asupra proiectului Codului funciar 2022. În calitate de **metode de cercetare** au fost utilizate metoda analizei, metoda documentării, metoda deducției.

Terenurile cu destinație agricolă, conform prevederilor Codului funciar al Republcii Moldova nr. 828 din 25-12-1991, se referă la suprafețele de sol arabile, cele cu vegetație, folosite cu scopul de a obține produsele agricole, produsele energetice, precum și pentru amplasarea obiectivelor de infrastructură a agriculturii [2]. Legiuitorul stabilește un regim juridic special pentru terenurile cu destinație agricolă proprietate publică, dar și pentru terenurile cu destinație agricolă proprietate privată, acestea putând fi înstrăinate *numai persoanelor fizice şi persoanelor juridice din Republica Moldova*, în conformitate cu art. 4 alin. (3) și art. 6 alin. (2) al Legii nr. 1308 din 25-07-1997 privind preţul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului [3]. Pe când Codul funciar nu prevede direct o asemenea restricție.

Mai mult ca atât, legiuitorul prevede că în situația în care a devenit proprietar al terenurilor cu destinație agricolă cetățenii străini, aceştia au dreptul de a le înstrăina prin acte juridice între vii numai cetăţenilor Republicii Moldova. Doar că legiuitorul stabilește un drept și nu o obligație de înstrăinare prin acte juridice între vii de către proprietarii străini. Considerăm – câte guverne noi avem, atâtea proiecte de Coduri funciare rămân doar la nivel de proiect. Proiectul Codului funciar din anul 2018, din anul 2019 și din anul 2020 prevedeau că persoanele străine, investitorii străini sau apatrizii nu pot dobândi drept de proprietate asupra terenurilor cu destinaţie agricolă. Proiectul noului Cod funciar 2022 în loc de persoane străine, investitori străini, apatrizi conține

doar nominalizarea de *persoane fizice și juridice străine*. Interpretarea normei a provocat nemulțumiri din partea Asociației „Forța Fermierilor" care susțin că în document nu e specificat ce înseamnă „persoană juridică străină" și, din această cauză, firmele, înregistrate în Republica Moldova, dar, care, sunt juridic controlate direct sau indirect de cetățeni străini ar putea intra în posesia terenurilor agricole. Drept replică, Ministrul Agriculturii și Industriei Alimentare a menționat că articolul 21 din proiectul Codului funciar prevede expres că nu se pot înstrăina persoanelor fizice și juridice străine [4]. Pe de altă parte, introducerea de asemenea prevederi este susținută de Asociația Investitorilor Străini care au elaborat Cartea Albă, 2019. Potrivit acesteia, „restricția impusă companiilor cu investiții străine la achiziționarea de terenuri agricole, este contrar anexei p. 2.4. 2 (31) din Planul de acțiune Moldova-UE, se mai menționează în Cartea Albă" [5].

Referitor la practicele internaționale, spre exemplu, în România se permite înstrăinarea terenurilor agricole către cetățenii străini, fiind pe locul 5 din lume. Peste 21.000 hectare de teren agricol din România sunt deținute de cetățeni străini, dintre care 8,1 mil. de hectare care sunt din categoria de folosință teren agricol, arată datele furnizate pentru Ziarul Financiar de Agenția Națională de Cadastru și Publicitate Imobiliară [6].

În anul 2010 a fost realizată o investigație sociologică de către profesorul universitar Vladimir Guțu și magistrul în administrația publică, Dumitru Guțu în vederea studierii opiniei experților față de vânzarea-cumpărarea terenurilor cu destinație agricolă persoanelor fizice și juridice străine, fiind intrevievate 120 de persoane, angajați ai administrației publice locale, centrale, fermieri, organizații nonguvernamentale. Răspunsurile au fost grupate în două extreme, 59% s-au pronunțat împotriva, iar 38% o susțin, 3% nu au știut ce să răspundă [7]. Beneficiile înstrăinării terenurilor agricole cetățenilor străini pentru Republica Moldova ar fi atragerea investițiilor și valorificarea, prelucrarea terenurilor agricole, iar riscurile înstrăinării ar consta în faptul că politica statului va fi influențată de către investitorii străini.

În cele din urmă, conchidem că lipsa unei reglementări directe în cadrul Codului funciar a regimului juridic aplicabil terenurilor agricole în vederea înstrăinării acestora cetățenilor străini prezintă o imperfecțiune a legislației, iar noul proiect al Codului funciar creează interpretări diferite. La fel, acordarea unui drept de legiuitor și excluderea obligației, în cazul dobândirii terenurilor agricole prin moștenire legală sau testamentară de către cetățenii străini provoacă riscul de a nu mai întoarce terenurile cetățenilor Republcii Moldova, dar și să restricționăm dreptul la succesiune este ilegal. **Propunem astfel** să se organizeze consultări publice cu reprezentanții autorităților publice și Asociației Fermierilor, a cetățenilor, împreună cu Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare pentru a dezbate prevederile art. 21 ale proiectului Codului funciar, 2022 prin prisma analizării riscurilor și beneficiilor, dar și includerea unei norme legale de obligare a cetățenilor străini, care au obținut drept de proprietate asupra terenurilor agricole, în urma moștenirii legale sau testamentare să-l înstrăineze timp de 1 an.

Referințe:

1. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ. Fondul funciar și fondul silvic [citat 22 februarie 2023]. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/10%20Mediul%20

inconjurator/10%20Mediul%20inconjurator__MED050/MED050100.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774.
2. Codul Funciar al Republcii Moldova nr. 828 din 25-12-1991. În: *Monitorul Oficial*, nr. 107, art. 817 din 04-09-2001.
3. Legea nr. 1308 din 25-07-1997 privind preţul normativ şi modul de vînzare-cumpărare a pămîntului. În: *Monitorul Oficial*, nr. 57-58 art. 515 din 04-09-1997.
4. NICA, Virginia. *Autoritățile neagă că străinii vor putea cumpăra terenuri agricole, după adoptarea noului Cod funciar* [citat 23 februarie 2023]. Disponibil: https://moldova.europalibera.org/a/autorit%C4%83%C8%9Bile-neag%C4%83c%C4%83-str%C4%83inii-vor-putea-cump%C4%83ra-terenuri-agricole-dup%C4%83-adoptarea-noului-cod-funciar-/32246057.html.
5. *Cartea Albă 2019 – ghidul îmbunătățirii mediului de afaceri* [citat 25 februarie 2023]. Disponibil: https://aita.md/cartea-alba-2019-ghidul-imbunatatirii-mediului-de-afaceri/.
6. NIȚU, Florentina. *Ce procent din terenul agricol din România este deținut de cetățenii străini*. [citat 25 ferbruarie 2023]. Disponibil: https://www.mediafax.ro/social/ce-procent-din-terenul-agricol-din-romania-este-detinut-de-cetatenii-straini-20251431.
7. GUȚU, V., GUȚU, D. Vânzarea-cumpărarea terenurilor cu destinație agricolă persoanelor fizice și juridice străine în viziunea experților. În: *Administrarea Publică,* 2010, nr. 4, pp. 61-70.

Recomandat
***Mariana BORDIAN**, dr., lector univ.*.

MODALITĂȚI DE PREVENIRE A CONFLICTELOR FAMILIALE

Dan ARNĂUT,

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 316.48:347.61/.64(478) arnaut.dan23@gmail.com

Scopul cercetării constă în identificarea cazurilor de conflicte familiale și găsirea modalităților pentru prevenirea acestora, având următoarele obiective

- de a identifica care sunt cauzele conflictelor familiale și care ar fi modalitățile de prevenire a acestora în Republica Moldova;
- analiza frazei „Divorțul este o soluție sau o provocare?"

Având deja statistica care, din păcate, nu este de ultimă oră, însă putem spune că numărul divorțurilor este într-o creștere, observăm că în anul 2020 au fost înregistrate peste 8600 de divorțuri, pe când în 2021 numărul acestora a trecut la 9900, adică a crescut cu 10%. Iată câteva exemple de tipuri de conflicte care pot apărea în cadrul familiilor din Republica Moldova:

1. Diferențele culturale și de generație – Moldova este o țară cu o populație diversă, ceea ce poate provoca diferențe culturale și de generație în cadrul familiilor. Aceste diferențe pot duce la neînțelegeri și conflicte în ceea ce privește valorile, tradițiile și modul de viață.
2. Probleme financiare – deoarece avem o economie fragilă și cu un nivel ridicat de sărăcie, ceea ce poate duce la probleme financiare în cadrul familiilor. Aceste probleme pot provoca conflicte legate de cheltuieli, economii și datorii.

Prevenirea conflictelor familiale poate fi o sarcină dificilă, dar există câteva metode eficiente care să ajute la evitarea unor astfel de probleme sau la diminuarea impactului acestora în cadrul familiilor. Iată câteva sugestii pentru prevenirea conflictelor în cadrul familiilor:

1. Comunicare deschisă și sinceră – comunicarea este cheia pentru o relație sănătoasă și poate preveni multe conflicte. Este important să se comunice deschis și sincer cu ceilalți membri ai familiei și să se ofere feedback constructiv.
2. Abilități de ascultare activă și empatie – ascultarea activă și empatia sunt esențiale pentru a înțelege nevoile și preocupările celorlalți membri ai familiei și pentru a evita conflictele inutile.

Divorțul poate fi considerat atât o soluție, cât și o provocare, deoarece depinde de circumstanțele individuale ale fiecărui cuplu și de modul în care aceștia gestionează procesul de divorț.

În anumite situații, divorțul devine o soluție care poate pune capăt unei relații nefericite sau toxice și permite fiecărui partener să își continue viața în mod sănătos și fericit. În aceste cazuri, divorțul poate fi o decizie benefică și ajuta la îmbunătățirea calității vieții celor implicați.

Pe de altă parte, divorțul este și o provocare pentru unele cupluri, mai ales dacă există copii sau dacă există probleme financiare sau emoționale complexe care trebuie rezolvate. Procesul de divorț poate fi foarte stresant și emoțional, iar ambele părți trebuie să gestioneze această situație delicată într-un mod matur și responsabil. În plus, divorțul conduce la o serie de probleme juridice și financiare, cum ar fi împărțirea bunurilor și plata pensiei alimentare.

Este important să se țină cont de circumstanțele individuale ale fiecărui cuplu înainte de a lua o decizie privind divorțul și să se ia în considerare impactul acestei decizii asupra tuturor celor implicați. În multe cazuri, este recomandat să se ia în considerare opțiunile de consiliere sau terapie pentru cuplu înainte de a lua o decizie definitivă privind divorțul.

În multe cazuri, divorțul devine o soluție dificilă și complicată pentru toate părțile implicate. Există o serie de factori care pot afecta decizia de a divorța, precum și modul în care fiecare partener gestionează procesul de divorț. Iată câteva aspecte importante de luat în considerare în cazul divorțului:

1. Motivația pentru divorț – este important să se analizeze cu atenție motivația pentru divorț și să se ia în considerare toate opțiunile posibile înainte de a lua o decizie. În multe cazuri, este benefic să se ia în considerare consilierea de cuplu sau terapia pentru a încerca să se rezolve problemele existente înainte de a se lua o decizie privind divorțul.
2. Copiii – dacă există copii implicați în procesul de divorț, este important să se ia în considerare impactul acestuia asupra lor și să se găsească o soluție care să le protejeze interesele și să le asigure un mediu stabil și sănătos.

În concluzie, divorțul poate fi o soluție dificilă și complicată pentru toți cei implicați, iar fiecare situație este unică și ar necesita o abordare personalizată. Este important să se ia în considerare toate aspectele implicate și să se găsească o soluție care să asigure binele tuturor celor implicați.

Bibliografie:

1. Codul familiei al Republicii Moldova, publicat 26.04.2001 în: *Monitorul Oficial*.
2. CULEA, Uliana. *Arta gestionării conflictelor și crizelor familiale*. Chișinău, 2021.
3. https://statistica.gov.md/ro/tinerii-in-republica-moldova-in-anul-2020-9578_50070.html (accesat 20.02.2023)
4. https://crjm.org/ (accesat 20.02.2023)

Recomandat
***Mariana BORDIAN**, dr., lector univ.*

ANALIZA SITUAȚIEI ACTUALE PRIVIND APROVIZIONAREA CU APĂ POTABILĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA: PROVOCĂRI ȘI SOLUȚII

Roman DONOS,

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 351.778.31:504.4.054(478) roman.donos.rd@gmail.com

Republica Moldova se confruntă cu provocări majore în gestionarea resurselor de apă, având în vedere configurația economică și particularitățile geografice ale țării. Deși există resurse bogate de apă, acestea sunt amenințate de poluare, utilizare excesivă și schimbările climatice. Sectorul agricol consumă aproximativ 85% [1] din totalul apei folosite în țară, ceea ce duce la o utilizare ineficientă și la o suprasolicitare a resurselor de apă. Apele subterane sunt, de asemenea, supuse presiunilor mari din cauza extracției excesive de apă. Schimbările climatice și fenomenele hidrometeorologice extreme au un impact negativ asupra resurselor de apă și asupra sistemelor de gestionare a acestora. Rapoartele privind starea resurselor de apă și a mediului indică faptul că majoritatea surselor de apă din Republica Moldova sunt de calitate slabă sau foarte slabă. Așadar, situația resurselor acvatice din Republica Moldova s-a schimbat semnificativ din 1991 până în prezent, în timpul perioadei de tranziție de la sistemul sovietic la economia de piață, producția industrială și agricolă a scăzut semnificativ, ceea ce a dus la o scădere a consumului de apă în aceste sectoare. Existau, de asemenea, probleme cu poluarea apei în anumite zone ale țării, în special în apropierea zonelor industriale și urbane. În prezent, sectorul agricol este cel mai mare consumator de apă din Republica Moldova, utilizând aproximativ 85% din resursele de apă. Cu toate acestea, Republica Moldova a făcut progrese semnificative în reducerea poluării în anumite zone și în general în gestionarea resurselor de apă. Ca rezultat, acestea continuă să fie amenințate de poluare, utilizare ineficientă și schimbări climatice, ceea ce necesită eforturi continue pentru a proteja și a îmbunătăți resursele de apă ale țării.

În Republica Moldova, există multiple probleme legate de accesul la apă potabilă de calitate. Una dintre cauzele principale ale acestui deficit este infrastructura invechită și ineficientă a sistemului de alimentare cu apă, cu 75% [2] din rețeaua de distribuție a apei având peste 30 de ani și necesitând modernizare urgentă. De asemenea, pierderile de apă din cauza sistemelor vechi și ineficiente de transport și distribuție ajung până la 60% în unele zone. Poluarea surselor de apă din cauza activităților industriale și agricole și din cauza lipsei de gestionare adecvată a deșeurilor reprezintă o altă cauză importantă a deficitului de apă potabilă. Schimbările climatice au contribuit, de asemenea, la deficitul de apă, prin creșterea frecvenței și intensității secetelor și scăderea nivelului apei în râuri și lacuri. Problemele din sistemul de gestionare a apei sunt, de asemenea, importante, cu un sistem fragmentat și o coordonare inadecvată între diferitele agenții și autorități responsabile de furnizarea de apă. Râul Nistru este principala sursă de apă

potabilă dulce a teritoriului, iar protecția și menținerea calității acestor resurse naturale sunt de o importanță vitală. Cu toate acestea, activitatea hidrocentralelor pe suprafața râului Nistru influențează negativ calitatea apei, flora și fauna râului, existența și debitul său, iar negocierea la nivel internațional și regional este necesară pentru a minimiza riscurile ecologice asociate cu exploatarea masivă a resurselor hidrologice ale acestui fluviu prin intermediul barajelor și hidrocentralelor.

În ultimii ani, situația apei potabile din nordul Republicii Moldova a fost una îngrijorătoare, potrivit mai multor rapoarte și studii. Raportul privind calitatea apei potabile din Republica Moldova din 2020 arată că majoritatea surselor de apă din regiunea de nord a țării nu corespund standardelor de calitate impuse de Organizația Mondială a Sănătății, iar mulți oameni din raioanele din nordul Moldovei nu au acces la apă potabilă curată și sigură, în special în zonele rurale și cele cu nivel mai scăzut de dezvoltare economică. Studiile arată că lipsa infrastructurii necesare și gestionarea necorespunzătoare a resurselor de apă agravează această problemă. Mai multe raioane din nordul Moldovei se confruntă cu probleme semnificative legate de accesul la apă potabilă de calitate, cum ar fi raioanele Drochia, Florești, Briceni. În raioanele din centru, cum ar fi raionul Ungheni, doar 56% [3] din populație are acces la apă potabilă curentă, în timp ce în raionul Strășeni apa din unele surse este contaminată cu nitriți și nitrați din cauza activităților agricole. În sudul țării, raionul Cahul are cea mai mică acoperire cu apă potabilă de calitate din întreaga țară, iar raioanele Căușeni și Taraclia se confruntă și ele cu probleme legate de calitatea apei potabile. În general, situația apei potabile variază semnificativ în funcție de raion, cu raioanele din nord având o acoperire bună cu apă potabilă de calitate, în timp ce în sud situația este precară din cauza infrastructurii insuficiente și a poluării apei din cauza activităților agricole și industriale.

Deficitul de apă este o problemă acută în Republica Moldova, care afectează atât cetățenii cât și economia. Scăderea nivelului de apă în râurile și lacurile țării, precum și limitarea resurselor de apă subterană necesită acțiunea urgentă a statului și a cetățenilor. Astfel, ar trebui luate măsuri pentru reducerea consumului de apă, protejarea resurselor de apă existente și dezvoltarea de noi surse de apă potabilă. Propunerile includ un program național pentru dezvoltarea infrastructurii de apă, un program național de conservare a apei, o politică de gestionare a resurselor de apă, un program de utilizare a apei de ploaie și un program de cooperare internațională.

Referințe:

1. Agenția Apele Moldovei. Raport privind starea resurselor de apă din Republica Moldova, 2019.
2. Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică. Raportul privind calitatea apei în sistemul centralizat de alimentare cu apă potabilă din Republica Moldova, 2020.
3. Agenția Apele Moldovei. Starea resurselor de apă și a sistemului de alimentare cu apă potabilă în Republica Moldova", 2021.
4. CARP, L., FRIPTULEAC,G. *Calitatea apei potabile ca factor determinant al sănătății populației Republicii Moldova*, pp. 42-45.
5. GLADCHI, M. Problema transfrontalieră de protecție a resurselor de apă potabilă ale râului Nistru. În: *Materialele Conferinței „Criminalitatea transfrontalieră și transnațională"*, 26

iunie 2018, Chișinău, Academia „Ștefan cel Mare“ a MAI al Republicii Moldova 2018, pp. 324-328.
6. АРНАУТ, Н., МЕЛЬНИЧУК,О. *Состояние водопотребления в Республике Молдова*, сс. 124-126.

Recomandat
***Mariana IAȚCO**, dr., conf.univ.*

ROLUL RESURSELOR UMANE ÎN CONTEXTUL GUVERNĂRII ELECTRONICE

Victoria MARIN,

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 351.08:658.3:004(478) Iammarinv@gmail.com

Resursele umane reprezintă un domeniu de performanță care realizează diverse activități în cadrul organizației, astfel am dori să menționăm o idee interesantă, și anume, că *„Succesul transformărilor în Administrația Publică este într-un raport direct cu calitatea resurselor umane”*, astfel în prezent serviciile electronice iau amploare devenind din ce în ce mai utilizate, iar, prin urmare, acest fapt se datorează rolului resurselor umane care continuă să îmbunătățească calitatea și eficiența acestora.

Subdiviziunea resurselor umane își desfășoară activitatea în colaborare cu subdiviziunile structurale ale autorităţii publice, cu organele administrative/instituţiile din subordine, cu serviciile publice desconcentrate şi/sau descentralizate, în baza principiilor legalităţii, profesionalismului şi imparţialităţii. Misiunea resurselor umane este de a contribui la realizarea obiectivelor strategice ale autorităţii publice prin promovarea şi implementarea unui management eficient al resurselor umane în cadrul autorităţii publice.

În cadrul organizației, resursele umane se bazează pe activitatea unor funcții importante care constau în: planificare, coordonare și organizare a activității, asigurarea necesarului de personal; dezvoltarea profesională a personalului prin training sau cursuri de formare continuă, motivarea şi menţinerea personalului, acordarea asistenţei informaţionale, evidenţa datelor şi documentelor cu privire la personalul autorităţii publice.

Republica Moldova, în ultimii ani, a făcut progrese semnificative în dezvoltarea și îmbunătățirea furnizării serviciilor oferite de entități publice. Țara a devenit un exemplu în regiune în ceea ce privește implementarea infrastructurii de e-Guvernare și furnizarea de servicii publice orientate către cetățeni. Serviciile publice au înregistrat rate rapide de digitalizare odată cu înființarea Agenției de Guvernare Electronică în 2010. De asemenea, o serie de platforme digitale au fost dezvoltate și implementate cu succes, inclusiv MCloud, MPass, MPay, MConnect, MNotify, MPower, MSign, MTender, MDelivery, MCabinet, particip.gov.md și raportare.gov.md. Portalul de servicii publice, care are în medie peste 0,5 mil. de vizitatori unici pe an, este ghișeul unic pentru toate serviciile publice, oferind acces unic la 198 de servicii electronice și informații complete și concise despre alte 531 de servicii publice.

Totuși, în pofida progreselor semnificative înregistrate, în Republica Moldova, până în prezent, utilizarea serviciilor online ale autorităților este mai puțin frecventă. Acest lucru se datorează, în special, de lipsa interoperabilității dintre autorități, dar și dificultăților în efectuarea unor astfel de tranzacții: oamenii fie nu pot găsi opțiunile disponibile, fie nu le înțeleg. Adesea, din diverse motive precum lipsa sau inconsistența

datelor, proceduri birocratice sau activități indisponibile în format electronic, procesele sunt lansate electronic, dar finalizate personal la ghișeu.

În contextul îmbunătățiri calității serviciilor publice, guvernarea își propune să:

- diversifice canalele de prestare a serviciilor publice și să doteze instituțiile publice cu echipamente TIC moderne;
- sporirea accesibilității și îmbunătățirea experienței beneficiarilor de servicii;
- dezvoltarea instrumentelor de interacțiune și cooperare între prestatorii de servicii publice.

În concluzie, putem să menționăm că guvernarea electronică este destinată să susțină în mod deosebit procesele administrative, să îmbunătățească calitatea și incluziunea serviciilor și să sporească eficiența serviciilor publice interne. În general, serviciile publice electronice reduc sarcina administrativă pentru întreprinderi și cetățeni, făcând interacțiunile lor cu entitățile publice mai rapide și eficiente, mai convenabile și transparente și mai puțin costisitoare.

Referințe:

1. http://dspace.aap.gov.md/bitstream/handle/123456789/147/4548.pdf?sequence=1&isAllowed=y ROLURI ȘI RESPONSABILITĂȚI ÎN GESTIONAREA RESURSELOR UMANE DIN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ, accesat 21.02.23
2. https://eu.sincronhr.com/blog/digitalizare-hr-management-resurse-umane/ accesat 20.02.23
3. Legea nr. 234 din 23-12-2021 cu privire la serviciile publice. Publicat: 04-02-2022 în *Monitorul Oficial al RM*.
4. Strategia de Reformă a Administrației Publice din Republica Moldova pentru anii 2023-2030

Recomandat

***Violeta GHERASIMENCO**, magistru, lector univ.*

ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE – ÎNTRE PACE ȘI OPORTUNITĂȚI

Dmitrii MALINOVSCHII,

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 341.123.043:502.131.1 dmitriy.malinovskii@mail.ru

Organizația Națiunilor Unite – organizație mondială, care a fost creată la 24 octombrie 1945 pentru a menține pacea și securitatea, a respecta drepturile omului și a dezvolta cooperarea dintre state. Republica Moldova este membru al organizației din 2 martie 1992 și colaborează cu organizația în anumite domenii importante, care sunt necesare pentru a menține ordinea în lume și în RM. ONU, după aprobarea Consiliului de Securitate, trimite forțe pentru menținerea păcii în regiunile unde un conflict armat a încetat de curând sau a fost suspendat, pentru a încerca impunerea unor acorduri de pace și pentru a descuraja combatanții de a relua ostilitățile. Deoarece ONU nu are propria forță militară, aceasta este asigurată prin voluntariat de către statele-membre. Soldații sunt uneori porecliți „Căștile albastre" din cauza echipamentului specific. Forța de menținere a păcii a obținut Premiul Nobel pentru Pace în anul 1988.

În septembrie 2013, ONU avea în desfășurare 15 misiuni de menținere a păcii. Cea mai mare era Misiunea de Stabilizare a Națiunilor Unite din Republica Democrată Congo (MSNURDC), care a mobilizat 20.688 de oameni. Cea mai mică, Grupul Militar de Observație a Națiunilor Unite din India și Pakistan (GMONUIP), include 42 de oameni responsabili de monitorizarea situației din Jammu și Kashmir. Forțele de menținere a păcii ONU și Organizația Națiunilor Unite pentru Controlul Păcii (ONUCP) au staționat în Orientul Mijlociu încă din 1948, cea mai lungă misiune de menținere a păcii încă în desfășurare.

Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD), altfel cunoscute ca Obiectivele Globale, sunt un apel universal la acțiune pentru a pune capăt sărăciei, pentru a proteja planeta și pentru a asigura ca toți oamenii să se bucure de pace și de prosperitate. Aceste 17 obiective se bazează pe succesele Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului, iar acum acoperă și domenii noi, precum schimbările climatice, inegalitatea economică, inovațiile, consumul durabil, pacea și justiția, printre alte priorități. Obiectivele sunt interconectate – de multe ori cheia succesului într-un domeniu va implica abordarea unor aspecte mai frecvent asociate cu alt domeniu. Fiind un forum universal de dezbatere a problemelor globale, Republica Moldova acordă o importanţă deosebită rolului ONU în promovarea democraţiei şi a drepturilor omului, menţinerea păcii şi securităţii internaţionale, dezvoltarea economică şi socială, respectarea principiilor dreptului internaţional şi a supremaţiei legii.

Un rol important în promovarea intereselor şi priorităţilor naţionale în cadrul ONU îl au misiunile ţării noastre acreditate pe lângă organizaţie şi Oficiile sale la New York, Geneva şi Viena, precum şi în alte capitale unde îşi au sediul mai multe agenţii specia-

lizate ONU, fonduri şi programe. Imediat după aderarea Republicii Moldova la familia ONU, mai multe din aceste agenţii, fonduri şi programe şi-au deschis, cu acordul Guvernului RM, oficii în ţară în vederea susţinerii activităţilor de promovare a democraţiei, bunei guvernări, prosperităţii, drepturilor omului şi consolidarea unui stat de drept modern şi european. La ora actuală, peste 20 de agenţii specializate, fonduri şi programe au oficiu la Chişinău sau oficii de proiecte.

În **concluzie**, pot spune, că ONU are mai multe oportunități pentru a menține ordinea,pace și securitate pe continentul European. Putem să vedem că în mai multe conflicte,razboi,neînțelegeri care s-au întîmplat putem să vedem o muncă grea,care este, a fost și va fi necesară pentru generație veche,prezentă și viitoare. Pe de o parte ONU se străduie să soluționeze cât mai multe probleme prin fondurile sale de susținere, pe de altă parte noi vedem că de anul 1945,când a fost formată organizația și până în prezent au avut loc mai multe războiu, la soluționarea cărora ONU nu prea a participat.

Referințe:

1. https://ro.wikipedia.org/wiki/Organiza%C8%9Bia_Na%C8%9Biunilor_Unite
2. https://www.un.org/
3. https://mfa.gov.md/ro/content/republica-moldova-si-onu
4. https://www.ohchr.org/ru/resources/member-states
5. https://www.mae.ro/node/1587
6. https://dopomoga.gov.md/financial-support/
7. https://moldova.un.org/ro/about/about-the-un

Recomandat
***Mariana IAȚCO**, dr., conf.univ*

ESENȚA ȘI ROLUL PROCEDURII PREALABILE ÎN ACȚIUNILE DE CONTENCIOS ADMINISTRATIV

Gabriela SOFRONOVICI,

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 342.9:347.918 gabrielasofronovici@gmail.com

Este de o incontestabilă **actualitate** dezideratul administrației publice de a satisface necesitățile cetățenilor, de a respecta legile țării, de a apăra drepturile și libertățile omului. Însă, în unele cazuri, autoritățile publice pot comite abuzuri, fapt pentru care în sistemele de drept se înființează instituția contenciosului administrativ cu rolul de a înfăptui controlul judecătoresc al legalității actelor administrative. Cu toate acestea, legiuitorul a instituit și soluționarea pe cale amiabilă prejudiciară a conflictelor care poartă denumirea de procedură prealabilă. Așadar, **scopul** prezentei comunicări științifice rezidă în determinarea esenței procedurii prealabile prin elucidarea rolului acesteia în soluționarea litigiilor de contencios administrativ. Pentru a definitiva scopul lucrării, s-au stabilit următoarele **obiective**: definirea procedurii prealabile; evidențierea esenței acesteia; stabilirea avantajelor și dezavantajelor procedurii prealabile; concluzionarea și propunerea de recomandări în vederea îmbunătățirii desfășurării procedurii prealabile. Pentru o lucrare desăvârșită, au fost utilizate următoarele **metode de cercetare**: metoda analizei, sintezei, deducției, sistemică și empirică.

În ştiinţa dreptului administrativ, recursul este definit drept calea de atac sau mijlocul procedural care creează posibilitatea remedierii încălcării drepturilor subiective şi a intereselor legitime în urma unor vătămări aduse de autorităţi publice [3, p.269]. În cazul în care o persoană se consideră vătămată printr-un act administrativ, prin refuzul nejustificat ori prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este în drept să se adrezeze autorității emitente sau celei ierarhic superioare acesteia, solicitând recunoaşterea dreptului sau interesului legitim lezat şi, după caz, modificarea actului, emiterea unui act administrativ [2, p.523]. Prin urmare, procedura prealabilă, fie ea numită recurs grațios, recurs administrativ este consfințită în Codul administrativ al Republicii Moldova [1], în titlul V al Cărții a doua. Astfel, în conformitate cu art. 162 din Codul administrativ: „procedura prealabilă urmărește scopul de a verifica legalitatea actelor administrative individuale” și „poate fi îndreptată spre anularea în tot sau în parte a unui act administrativ individual ilegal sau nul; emiterea unui act administrativ individual”, caracterizând acțiunea în obligare și contestare. Chiar dacă procedura prealabilă descinde din dreptul la petiționare, cererea prealabilă se deosebește și este distinctă față de o petiție în sensul unei cereri, sesizări sau propuneri. Ceea ce o deosebește constă în existența unei lezări în drepturi printr-un act administrativ individual deja emis, fapt consfințit în art. 166 din Codul administrativ. Regula generală în litigiile de contencios administrativ este că, pentru a putea înainta acțiunea în instanţa de judecată, reclamantul trebuie să prezinte dovada îndeplinirii cerinţelor legii şi a respectării procedurii prealabile, fapt reglemen-

tat de art. 207 şi art. 208 Cod administrativ, fiind o condiție de admisibilitate în acțiunile de contencios administrativ. Unul din avantajele procedurii prealabile este procedura simplă, fără formalităţi, fără plata anumitor taxe, evitarea costurilor unei judecăţi de durată şi costisitoare [5]. Totuşi, rămâne de neînțeles necesitatea ca în cazul respingerii cererii de emitere a unui act administrativ (fapt ce deja presupune o eventuală vătămare a drepturilor persoanei), persoana să se mai adreseze cu o cerere prealabilă la aceeaşi autoritate (prin care va solicita în esență acelaşi lucru) [4]. Totodată, unii cercetători consideră că prin instituirea procedurii prealabile se încalcă accesul liber la justiție, fiind un impediment în exercitarea acestui drept confințit de Constituție, drept care totuşi nu este unul absolut [6]. Problematica, de fapt a acestei proceduri, constă în interpretarea legii în mod greşit de către intanțele de judecată. Este regretabil faptul că unele instanțe consideră ca o condiție obligatorie pentru acțiunile în contencios, deşi legiuitorul nu dispune printr-o normă imperativă ,,trebuie", ci ,,poate" înainta o procedură prealabilă, atunci când legea specială prevede o astfel de obligație.

Astfel, **concluzionăm** că normele cu privire la procedura prealabilă sunt confuze provocând soluții echivoce. Legiuitorul trebuie să se determine pe care cale merge: varianta germană care prevede în calitate de regulă respectarea procedurii prealabile pentru două tipuri de acțiuni cu excepțiile de rigoare, sau varianta estoniană, unde orice act atacat trece mai întâi revizuirea de către autoritatea care l-a emis sau orice altă variantă, important e să fie clară.

Referințe:

1. Codul administrativ al Republicii Moldova nr.116 din 19.07.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 309-320.
2. ALEXANDRU, I. *Drept administrativ*. Bucureşti: Lumina Lex, 2005. 592 p.
3. APOSTOL TOFAN, D. *Drept administrativ.* Vol II. Bucureşti: All Beck, 2004. 458 p.
4. IACUB, I. Recursul administrativ potrivit Codului administrativ al Republicii Moldova. Cererea prealabilă. În: *Conferința „Conceptul de dezvoltare a statului de drept în Moldova și Ucraina în contextul proceselor de eurointegrare*. Chişinău, 2018, pp. 72-81.
5. ZUBCO, V. Cererea prealabilă-condiție obligatorie de exercitare a dreptului la acțiune în contenciosul administrativ. În: *Materialele conferinței ştiințifico-practice internaționale „Teoria și practica administrării publice"*. Chişinău, 2018, pp.300-304
6. BELEI, E, JIMBEI, I. *Procedura prealabilă în contenciosul administrativ*. Disponibil pe https://www.bizlaw.md/procedura-prealabila-in-contenciosul-administrativ [Accesat în 21.02.2023]

Recomandat
***Carolina MACOVEȚCHI**, dr., lector univ.*

PROBLEMA INTERESULUI NAȚIONAL A REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL REGIONAL CONTEMPORAN

Ariana CIBOTARI,

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 323.1(478):327.57 arianacibotari7485@gmail.com

Problema interesului național din sistemul politic moldovenesc își are origini din experiența sa istorică, fiindcă a făcut parte din URSS și a fost influențată de concepțiile socialiste, care până în prezent nu ne lasă să ne orientăm spre abordări diferite. În contextul actual, semnificația de „interes național" este una controversată în spațiul moldovenesc, deoarece se alege cu esență, structură și funcție necristalizată. Observăm că asimilarea teoretică a fenomenului dat se află la început de cale, fiind urmat de consecințe ale raporturilor conflictuale dintre actorii politici cu diferite orientări politice.

Specific Republicii Moldova, formarea intereselor naționale se desfășoară în condițiile de sporire a fluxului de idei, a transparenței, dar și a crizelor, cât și amenințărilor ale puterilor mari. Actualmente, se identifică două poziții cu privire la politica internațională. Prima, este reprezentată de forțele de dreapta care militează prioritar pentru eficientizarea relațiilor cu țările europene. Invers, forțele de stânga, militează pentru intensificarea legăturilor cu CSI. Există, forțele politice moderate, care împărtășesc valorile atât vestice, cât și estice. Tocmai din această cauză, cristalizarea unui interes unic național vine cu întârzieri evidente.

În conformitate cu contextul regional-contemporan, ne propunem să identificăm principalele direcții ale interesului național. Considerăm importante următoarele perspective: 1. Asigurarea securității naționale, datorită conflictului iscat de lângă hotarul statului; 2. Integrarea Europeană; 3. Aderarea în componența a diferitelor organizații internaționale.

În conformitate cu unele precizări aduse de directoarea executivă a PISA, Natalia Albu, deducem importanța construirii interesului național în jurul securității naționale. Analizând ultimele politici și programe dezbătute la nivel public ale Guvernului pentru 2023, observăm elemente ce țin de reforma sectorului de securitate și adoptarea procedurilor de gestionare a crizelor interne. Observăm că bugetul apărării a fost mărit cu 70% pentru 2023. Acesta s-a ridicat de la rata 0, 55% din PIB la 7%. La fel, pentru situații imprevizibile, Moldova a obținut din partea Germaniei 22 de transportoare blindate de tip Piranha. În viitorul apropiat vom beneficia de echipamente pentru medicină și programe, care vor asigura apărarea cibernetică și instruirea personalului militar.

În evoluția relațiilor dinte RM și UE se înregistrează atât avansări, cât și unele involuții, în funcție de aspirațiile persoanelor care precedau la putere. În prezent, ne pomenim cu statut de candidat la UE, care ne oferă posibilități enorme pentru reformarea sectorului juridic, de a aduce unele modificări administrative, „prosperitate" economică etc. La fel, în iunie (1) 2023 vom fi onorați cu cea de-a doua reuniune a Comunității

Politice Europene, la Chișinău. La eveniment sunt așteptați 47 de președinți și șefi de guverne, precum și conducătorii Uniunii Europene.

Și cea de-a treia direcție propusă, care ține de aderarea Moldovei la organizații internaționale, statul moldovenesc continuă să-și reafirme pozițiile de stat suveran și indivizibil, precum și vectorul de integrare europeană prin consolidarea colaborării cu organizațiile internaționale. Se stipulează că reprezentanțele organizațiilor internaționale vin să completeze și să susțină eforturile naționale. Parteneriatele internaționale contribuie la înțelegerea și familiarizarea cu procesele globalizării și impacturile acestora. Iar contribuția RM se reflectă în participarea la inițiativele organizațiilor internaționale la nivel mondial și susținerea acestora în cadrul forurilor comunității internaționale.

Astfel, considerăm că interesul național în contextul actual fiind sumat împreună cu pericolele regionale necesită determinarea clară și stabilizarea acestuia. Menționăm că interesul național se prezintă ca ceva mereu schimbător, în conformitate cu circumstanțele istorice și politice, cu natura regimului și elitei conducătoare. Însă independent de orice circumstanțe, acele trei direcții propuse vor constitui baza conceptuală și practică, indiferent de pericolele externe.

Referințe:

1. STERPU, V. Dezvoltarea colaborării Republicii Moldova cu organizațiile internaționale pe probleme de securitate. În: *Modernizarea social-politică a Republicii Moldova în contextul extinderii procesului integraționist european,* 2019, partea II-a, pp. 334-364.
2. SACA, V. Interesul național în condițiile transformației democratice: semnificații și paradoxuri. În: *Moldoscopie*, 2002, nr.2(19), pp. 90-96.
3. JUC, V., SPINEI, T., STAN, V., ANDRIEȘ, V. Interesul național al Republicii Moldova. În: *Moldoscopie,* 2000, nr.13, pp. 70-86.
4. ALBU, N., MIJA, V., MÂRZAC, E., SANDU, S., Politica de securitate națională a Republicii Moldova: premise pentru o nouă strategie. În: Konrad Adenauer Stiftung, Chișinău, 2021, pp. 7-15.
5. Odată cu intensificarea acțiunilor militare în Ucraina, nu cred că agenda Rusiei pentru Republica Moldova a dispărut. Anticorupție.md [citat 13 decembrie 2023]. Disponibil: https://anticoruptie.md/ro/interviuri/natalia-albu-odata-cu-intensificarea-actiunilor-militare-ruse-in-ucraina-nu-cred-ca-agenda-rusiei-pentru-republica-moldova-a-disparut

Recomandat
***Angela COLAȚCHI**, dr., conf.univ.*

NEUTRALITATEA REPUBLICII MOLDOVA: PRO ȘI CONTRA

Luca-Darius VACARCIUC,

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 341.214:327.57(478) lucavacarciuc@tutanota.com

Din cauza războiului ruso-ucrainean, neutralitatea Republicii Moldova devine un subiect tot mai controversat, societatea fiind împărțită în două tabere, cei care susțin neutralitatea și cei care nu o susțin.

Pentru început, neutralitatea semnifică o „atitudine a unui stat care nu se amestecă în conflictul dintre două sau mai multe state, care nu participă la pacte sau la alianțe militare și întreține relații pașnice cu fiecare stat beligerant în parte" [1]. Neutralitatea unui stat poate fi stabilită în două cazuri, statul poate obține statutul de neutralitate prin autodeclararea statutului de neutralitate (neutralitate declarată unilateral) și obținerea statutului de neutralitate prin tratate internaționale de recunoaștere/impunere a neutralității. Spre exemplu, Austria (1955) și-a declarat neutralitatea permanentă, care cu timpul a fost recunoscută prin acorduri internaționale și de alte state ale lumii. Un exemplu de o țară din Comunitatea Statelor Independente care, prin efort diplomatic, a reușit să-și aducă neutralitatea la o recunoaștere internațională e Turkmenistanul, reușind acest lucru în 1995 [2] prin decizia Adunării Generale a Națiunilor Unite.

O țară neutră pe care mulți moldoveni o țin ca etalon și exemplu al neutralității pentru Republica Moldova este Elveția. Problema neutralității Elveției e că neutralitatea este, în mare parte, una decisă, nu aleasă, neutralitatea ei fiind declarată și recunoscută când marile puteri europene în cadrul Congresului de la Viena au căzut de comun acord că le-ar fi benefic să aibă un stat neutru delimitator care să acționeze ca un zid, micșorând frontiera ce necesita apărare în cazul unui conflict și i-au oferit statutul de „neutralitate permanentă", o altă premisă care a dus la aceste evenimente e că în timpul războaielor napoleoniene, Franța a făcut Elveția într-un stat-satelit neutru.

Neutralitatea Republicii Moldova e una permanentă și unilaterală declarată, fiind conținută în art. 11 al Constituției Republicii Moldova și Doctrina Militară a Republicii Moldova din 06.06.1995, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova, în ambele documente fiind stipulată „neutralitatea permanentă". Neutralitatea Republicii Moldova însă nu e recunoscută la nivel international din cauza că Armata a 14-a e staționată în zona transnistreană (conform Hotărârii Guvernului nr. 961/2018 privind aprobarea Strategiei militare și a Planului de acțiuni, zona transnistreană este ocupată de grupele paramilitare transnistrene și de Grupul Operativ de Trupe Ruse) [3], și din cauză că Republica Moldova nu a întreprins acțiuni diplomatice reale (cum ar fi cele ale Turkmenistanului în cadrul ONU) pentru a-și crește recunoașterea internațională a neutralității. Conform art. 142 din Constituția Republicii Moldova e stipulat expres că referendumul national e singura cale prin care se poate modifica „neutralitatea permanentă a statului".

Argumentele care susțin neutralitatea Republicii Moldova sunt următoarele: neutralitatea ar putea contribui la consolidarea statului de drept și a democrației în Moldova

prin promovarea unei politici externe echilibrate, care ar duce regiunea la o stabilitate mai ridicată şi ar opri acţiunile subversive efectuate de către statele suspicioase. Unele ţări găsind imposibilă probabilitatea de a-şi croi politica externă şi cea internă fiind prinse între interesele a doi actori politici externi. Un alt argument care e folosit des pentru susţinerea neutralităţii e că dacă Republica Moldova ar face parte dintr-o organizaţie militară internaţională, ţara nu ar mai avea aceeaşi autonomie ridicată când vine vorba de luarea deciziilor în domeniul securităţii naţionale şi urmărirea relaţiilor economice cu tot tipul de state ce ar putea avea un comportament antagonist faţă de alte state.

Argumentele contra neutralităţii Republicii Moldova includ faptul că neutralitatea unui stat nu îi oferă o protecţie garantată împotriva agresiunii externe, statul neutru fiind obligat de facto să întreţină o armată puternică, bine dotată care să efectueze exerciţii militare dese pentru a rafina abilităţile soldaţilor, dar şi pentru a trimite un semnal statelor vecine cu tendinţe ameninţătoare, totodată trebuie să fie prezente şi relaţiile prietenoase cu majoritatea statelor ce îi pot ameninţa existenţa. Ba mai mult neutralitatea Republicii Moldova o împiedică să dezvolte o cooperare militară în profunzime eficientă cu alte state şi o poate împiedica de a beneficia de asistenţă în domeniul securităţii.

În concluzie, neutralitatea Republicii Moldova este un subiect important în discuţiile despre securitatea naţională şi internaţională, dar actuala neutralitate a ţării nu îi asigură protecţie în faţa unei agresiuni din moment ce nu este recunoscută la nivel internaţional şi nu există oarecare garanţii de securitate. Opinia noastră, în contextul actual, e că Republica Moldova ar trebui sa îşi îmbunătăţească relaţiile cu Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord, urmând exemplul Ţărilor Baltice care se află la moment la un risc de securitate extrem de scăzut, bucurându-se de garanţiile de securitate primite odată cu statutul de ţară membră NATO.

Referinţe:

1. SECRETARIATUL PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA, Direcţia general juridică; Aviz la proiectul de lege cu privire la statutul de neutralitate permanentă a Republicii Moldova nr.4 din 21.01.2015.
2. UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY. 1995. A/RES/50/80A: Permanent neutrality of Turkmenistan : resolution / adopted by the General Assembly (12.12.1995). [Online]. Document number. Accesat la 22.02.2023. https://digitallibrary.un.org/record/284240
3. Hotărârea nr. 961 din 03.10.2018 privind aprobarea Strategiei militare şi a Planului de acţiuni pentru implementarea acesteia pentru anii 2018-2022, Publicată la 02.11.2018 în: *Monitorul Oficial*, nr. 410-415, art. 1110.
4. WAGNER, F. S. Toward a New Central Europe. A symposium on theproblems of the Danubian nations; Danubian Press, Inc., Astor Park. Florida, 1970. 380 p.
5. МИХАИЛ, С. Внешние решения внутренних проблем и шаткость молдавского нейтралитета. В: *Кишиневский обозреватель*, nr. 7, 2 martie 2006.
6. HALBROOK, S. *Target Switzerland: Swiss Armed Neutrality in World War 2*, 1998.
7. Hotărârea nr. 482 din 06.06.1995 privind Doctrina militară a Republicii Moldova, Publica la 14.07.1995 în: *Monitorul Oficial*, nr. 038.

Recomandat
***Vladimir BORŞ**, dr., conf. univ.*

FORMAREA CONTINUĂ ŞI DEZVOLTAREA PROFESIONALĂ A FUNCȚIONARILOR PUBLICI

Ana FILIPENCO,

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

CZU: 35.08:331.108.45(478) anafilipencoo@gmail.com

Dezvoltarea profesională a funcționarilor publici este recunoscută de legislația Republicii Moldova ca o parte importantă a unui proces mai larg de dezvoltare a capacităților. Prin lege se stabilește că funcționarul public are dreptul și obligația de a-și perfecționa în mod continuu abilitățile și pregătirea profesională, iar fiecare autoritate publică este responsabilă de a asigura organizarea unui proces sistematic și planificat de dezvoltare continuă a funcționarului public. Art.37 al Legii nr.158-XVI din 4 iulie 2008 cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.55-56, art.249), cu modificările şi completările ulterioare (în continuare – Legea nr.158/2008) prevede că fiecare autoritate publică va asigura organizarea unui proces sistematic şi planificat de dezvoltare profesională continuă a funcţionarului public, care include aprofundarea şi actualizarea cunoştinţelor, dezvoltarea abilităţilor şi modelarea atitudinilor necesare funcţionarului public pentru exercitarea eficientă a atribuţiilor de funcţie.

Organizarea și realizarea activităților de dezvoltare profesională se desfășoară prin intermediul planului de dezvoltare a funcționarilor publici – un document care conține strategii și acțiuni specifice pentru a îmbunătăți competențele și performanțele angajaților din administrația publică. Acest plan este conceput pentru a ajuta funcționarii publici să își dezvolte abilitățile, cunoștințele și competențele necesare pentru a îndeplini responsabilitățile și cerințele funcției lor și pentru a identifica nevoile de formare ale angajaților, să stabilească obiective clare și măsurabile, să aleagă metode adecvate de formare, să planifice și să organizeze instruirea, să implementeze programul de formare, să evalueze rezultatele și să stabilească planuri de îmbunătățire continuă.

Cele mai principale subiecte ale unui plan de instruire sunt:

- integrarea profesională în funcţia publică;
- management şi leadership;
- eficientizarea activității profesionale în administrația publică;
- elaborarea şi coordonarea proiectelor de acte normative.

Integrarea profesională în funcția publică este procesul de pregătire și dezvoltare a competențelor necesare pentru a îndeplini responsabilitățile și cerințele unei funcții publice. Acest proces începe odată cu angajarea în cadrul administrației publice și continuă timp de 6 luni, conform art. 31 al Legii nr.158/2008 cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public.

Instruirea internă se organizează şi se desfăşoară conform Planului. Personalul din cadrul autorităţii publice, responsabil de organizarea şi realizarea activităţilor de instru-

ire, elaborează programul de instruire/curricula, pentru realizarea căruia poate aplica diferite forme şi metode de instruire (prelegeri, discuţii, seminare, prezentări, ateliere de lucru, studii de caz, stagii de pregătire, vizite de studiu). DGRU (Direcția Generală Resurse Umane) este responsabilă pentru acumularea orelor obligatorii de instruire, conform legii – cel puțin 40 de ore anual, fiecărui funcționar public de conducere de nivel superior şi funcționar public de conducere – un curs de inițiere pentru dezvoltarea profesională a competențelor manageriale cu o durată de cel puțin 40 de ore.

Prestatorii serviciilor de instruire internă sunt:

- Formatorii din cadrul instituției publice;
- Cadrele didactice titulare din învățământul universitar;
- Academia de Administrare Publică;
- Organizaţii şi instituţii de stat sau private licenţiate şi acreditate de către Ministerul Educaţiei.

DGRU, în baza monitorizării şi evaluării activităţilor de instruire, întocmeşte şi prezintă conducerii autorităţii publice rapoarte (semestrial/anual) privind dezvoltarea profesională a personalului.

Instruirea externă este organizată de către:

- Cancelaria de Stat;
- Ministere, alte autorităţi ale administraţiei publice centrale;
- Alte entităţi, inclusiv partenerii de dezvoltare pentru diferite categorii de personal din autorităţile publice centrale şi locale.

În concluzie, dezvoltarea profesională a funcționarilor publici ar trebui să fie o prioritate pentru orice guvern care dorește să ofere un serviciu public de calitate. Prin oferirea de programe de formare și instruire, evaluarea performanței, planuri de dezvoltare personală, programe de mentorat, schimburi profesionale şi recompense financiare și de promovare, funcționarii publici pot fi ajutați să-și îmbunătățească competențele și să ofere un serviciu public eficient şi de înaltă calitate.

Referințe:

1. Legea nr. 158/2008 cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public.
2. Hotărârea Guvernului nr. 231/2012 cu privire la aprobarea completărilor ce se operează în Hotărârea Guvernului nr. 201/2009.
3. CANCELARIA DE STAT A REPUBLICII MOLDOVA. *Dezvoltarea profesională a personalului din autoritatea publică: instruirea internă*: Ghid metodic. Chișinău: "Bons Offices" SRL, 2011.

Recomandat
***Vladimir BORȘ**, dr., conf. univ.*

PARENTING STYLE AND ITS INFLUENCE ON CHILDREN'S SPORTS ACHIEVEMENTS

Anna SEMBRAK,

South Ukrainian National Pedagogical University named after „K.D. Ushynsky"

CZU: 37.018.1:796-053.2 anna.sembrak@gmail.com

Relevance. Nowadays, many parents try to develop their children comprehensively, engage with them in various aspects of life – communication and sociability, education and training, and also devote time to physical activity and sports, which, in fact, can affect not only the physical health of the child's personality, but also qualitatively affect their psychological indicators. Sometimes, simple sports activities turn into something more significant for both parents and children, so sports life and its results, achievements, and success can eventually move to the forefront of family life. Sport, in this case, becomes one of the main areas of concentration and discipline in the family and takes on more professional positions that require certain results and achievements from the child.

If we are talking about a child's success in sports, we can identify a number of factors that determine it, such as physical fitness, mental state, temperamental and individual indicators of the child's personality, intellectual abilities, self-esteem and self-confidence, ability to analyze and synthesize, i.e. cognitive indicators, etc. [3]. Parental attitude and upbringing in the family to the child, i.e. the style of upbringing that is leading in the family, can also be identified as one of these indicators. We will consider this aspect in the child's sports life, namely, how the style of parenting and its features qualitatively affect the life of a young athlete.

Why is the parental figure so important for a child athlete? It should be remembered that in any family, parents are a kind of example, surrounded by whom children observe the reactions, habits, and communication of adults. Moreover, they stay in this environment as long as possible until they become adults themselves. Looking at their elders, they can copy their reactions to defeats and victories, make independent judgments and opinions based on what they have heard at home [2]. Also, children can draw conclusions about themselves, their importance and successes, which can come from a certain attitude or communication of their loved ones with them - this is how a child athlete's self-esteem can be formed, which can be one of the key positions in the success of sports achievements.

In our work, we set ourselves the following tasks: to theoretically study the topic of parenting styles and behavioral tactics, their impact on the child's personality, and the success of his or her sports achievements. To select specific methods and techniques, to conduct an empirical study according to the chosen topic, and to analyze the results. And also, based on the results of the study, to draw up a psychological educational program that provides knowledge about behavioral tactics in the context of interaction with a child athlete, which will contribute to more successful interaction in the area of parent-child relationships, which, in turn, will have an impact on the success of sports achievements.

In modern psychology, the family upbringing style is defined as a certain combination of social expectations (requirements) and certain controlling sanctions towards the child by parents. Then, the system of upbringing, which includes to a certain extent purposeful actions (but there is also something that is not always realized), methods and techniques of upbringing, as well as what can and cannot be done in one's attitude towards a child, will be defined as the chosen style (tactics) of upbringing. The following scholars have studied this issue in their time: E.G. Eidemiller, J.A. Comenius, K. Leonhard, A.E. Lichko, J.-J. Rousseau and others.

Therefore, referring to the scientific literature [1], we can distinguish the following main parenting tactics: authoritarian, democratic, indulgent (or liberal), and unstable. The following parenting styles can also be characterized: competitive, entertaining, overprotective, preventive, controlling, compassionate, harmonious, etc.

References:

1. KROTENKO, V.I., ZASTAVNA, I.S. Vplyv styliu simeinoho vykhovannia na formuvannia aktsentuatsii kharakteru u pidlitkiv [Influence of the style of family upbringing on the formation of character accentuations in adolescents]. *Special Psychology*. Kyiv, 2014, pp. 290-292. [in Ukrainian].
2. MOROZ, E.O. Rol semy v zhyzny rebenka [The role of the family in the life of a child]. In: *Materials of the electronic "Scientific Journal*". Olimp, Barnaul, 2017. [in Russian].
3. CHERNYSHOV, A.I. Indyvidualni osoblyvosti uspishnosti v sportyvnii diialnosti [Individual characteristics of success in sports activities]. In: *Materials of the master's thesis*. Starobilsk, 2020, pp. 19-41. [in Ukrainian].

Recommended
***Oksana Volodymyrivna VDOVICHENKO**, doct., prof.*

RELAȚIA DINTRE ALEXITIMIE ȘI MECANISMELE DE COPING LA PACIENȚII CU CANCER ȘI PACIENȚII CU DIABET ZAHARAT

Ion GAMARȚ,

Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Asistență Socială și Sociologie

CZU: 159.928.234:[616-006.6 + 616.379-008.64] psy.ion.gamart@gmail.com

Domeniul psihologiei a fost interesat de înțelegerea modului în care indivizii fac față stresului și bolilor, în special cancerului și diabetului, afecțiuni cu impact semnificativ asupra sănătății mentale și fizice. În ultimii ani, studiul relației dintre alexitimie și mecanismele de coping la pacienții cu cancer și diabet de tip 2 a devenit din ce în ce mai relevant. Cancerul și diabetul de tip 2 sunt ambele boli cronice care pot provoca o suferință emoțională semnificativă și necesită un management continuu. Studiile au descoperit că alexitimia este răspândită la persoanele cu cancer și diabet de tip 2. De exemplu, un studiu al lui Seidler-Brandler și colab.[3] a descoperit că până la 50% dintre pacienții cu cancer îndeplinesc criteriile pentru alexitimie, în timp ce un alt studiu al Sarchiapone și colab.[2] a descoperit că persoanele cu diabet de tip 2 au avut niveluri mai mari de alexitimie în comparație cu grupul de control.

Cercetările au indicat, de asemenea, că alexitimia este asociată cu o adaptare mai slabă atât la pacienții cu cancer, cât și la pacienții cu diabet de tip 2. Un studiu al lui Levenson și colab.[1] a descoperit că alexitimia a fost corelată pozitiv cu mecanismele de coping dezadaptative, cum ar fi evitarea, la pacienții cu cancer. În mod similar, un studiu al lui Tran și colab.[4] a descoperit că persoanele cu diabet zaharat de tip 2 care aveau, de asemenea, niveluri ridicate de alexitimie, au raportat niveluri mai mari de suferință și niveluri mai scăzute de adaptare.

Această cercetare a utilizat o abordare transversală, care a implicat recrutarea de subiecți din trei grupuri diferite, și anume: 15 pacienți cu cancer, 15 pacienți cu diabet de tip 2 și un grup de control sănătos format din 20 de subiecți.

Datele au fost colectate prin intermediul unui chestionar de autoraportare, care a inclus măsurători ale nivelului de alexitimie folosind instrumentul TAS-20 și măsurători ale strategiilor de coping folosind instrumentul CERQ.

Tabelul 1. Medii generale pentru TAS-20 pe grupuri de subiecți

Grup	Medie generală TAS-20
Cancer	49,5
Diabet	46,3
Grupul de control	32,7

Din Tabelul 1 putem observa că media generală a scorurilor TAS-20 este cea mai ridicată la pacienții cu cancer, cu o valoare de 49,5. Media generală pentru pacienții cu diabet este de 46,3, iar pentru grupul de control este de 32,7. Aceste medii sugerează că pacienții cu cancer și diabet prezintă un nivel mai ridicat de alexitimie decât subiecții din grupul de control.

Tabelul 2. Media mecanismelor de coping după CERQ pe grupuri de subiecți

Mecanisme de coping	Cancer	Diabet	Grupul de control
Autovinovare	33,63	29,9	20,8
Acceptare	15,87	16,67	18,47
Ruminație	27,6	25,73	20,47
Reorientare pozitivă	8,6	8,2	9,2
Refocalizare pe planificare	11,63	11,53	12,73
Reevaluare pozitivă	15,87	17,07	16,6
Punere în perspectivă	7,07	5,67	9,4
Catastrofizare	5,6	5,87	6,4

Conform Tabelului 2, cancerul și diabetul au fost asociate cu niveluri mai ridicate de autovinovare și ruminație, două strategii de coping maladaptive, comparativ cu grupul de control. În schimb, grupul de control a prezentat niveluri mai ridicate de refocalizare pe planificare și punere în perspectivă, două strategii de coping adaptive.

Aceste rezultate susțin ipoteza că alexitimia este asociată cu un model diferit de mecanisme de coping și că persoanele cu niveluri mai ridicate de alexitimie sunt mai puțin susceptibile să folosească strategii adaptive de coping și mai susceptibile să folosească strategii maladaptive de coping.

Concluzia generală a acestei cercetări – alexitimia este un factor important de luat în considerare în dezvoltarea intervențiilor pentru îmbunătățirea bunăstării psihologice a pacienților cu afecțiuni cronice, precum cancerul și diabetul. În plus, această cercetare poate contribui la dezvoltarea de strategii de coping specifice pentru persoanele cu niveluri ridicate de alexitimie, în vederea îmbunătățirii eficacității intervențiilor și a calității vieții acestora.

Referințe:

1. LEVENSON, J. L., McCLISH, D. K., DAHMAN, B. A., & SNYDER, P. Association of alexithymia and high negative emotionality with somatic complaints and health care utilization in general medical population. In: *Journal of psychosomatic research*. 2002, no.53(6), pp. 837-845.
2. SARCHIAPONE, M., IACOVIELLO, L., CARLI, V., & ROY, A. Alexithymia and type 2 diabetes: a case-control study. În: *Journal of Psychosomatic Research*. 2010, no.68(4), pp. 397-403.

3. SEIDLER-BRANDLER, U., LEVENSON, J. L., ROELS, T. J., EMMONS, K. M., & PHILPOT, C. R. Alexithymia, emotion regulation, and psychological distress in cancer patients. In: *Journal of Psychosomatic Research*. 2010, no.68(3), pp. 279-285.
4. TRAN, T. B., & VUONG, T. T. Alexithymia and coping strategies in type 2 diabetes. In: *Journal of Health Psychology*. 2015, no.20(10), pp. 1270-1279.

Recomandat
***Valentina MIRON**, asist. univ.*

STRATEGII DE DIMINUARE A ANXIETĂȚII LA ADOLESCENȚII/ ELEVII CU DIFERIT NIVEL DE MANIFESTARE A VOINȚEI

Doina CHIOSA,

Facultatea Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 159.942.5.072-053.6 chiosadoina6@gmail.com

Cuvântul „anxietate" provine din termenul latinesc *anxietas* care semnifică experiența însoțită de agitație, nesiguranță, frică și spaimă. Se consideră că termenul de anxietate a fost introdus pentru prima dată de S. Kierkegaard, care definește anxietatea ca un fior, o spaimă față de ceva nedefinit și interminabil, spre deosebire de sentimentul de frică, în care obiectul este concret și individual [5].

În continuare, vrem să notăm câteva aspecte importante, cu privire la sursele anxietăţii, aspecte care reflectă totalitatea condiţiilor, cauzelor interne şi externe. O mare parte dintre cercetători consideră drept cauză a anxietăţii totalitatea unor elemente obiective ale mediului (evenimente, condiţii, circumstanţe ş.a.m.d.). Această totalitate de elemente influenţează direct asupra subiectului, îl stimulează şi îi corectează activitatea, dictându-i, totodată, nişte limite de timp şi de spaţiu pentru realizare. În acelaşi timp, mediul extern reprezintă nu doar un obiect concret sau un mediu funcţional (de ex., activitatea din cadrul școlii), ci totalitatea relaţiilor sociale şi interpersonale [4].

Extrapolând structura noțiunii de anxietate în general, S. Chelcea și P. Iluț consideră că anxietatea la adolescenți mai poate fi cauzată și de incapacitatea de rezistență fizică la efort în condițiile unei activități sistematice; de probleme de sănătate, defecte, deficiențe fizice, fiziologice care perturbează activitatea în care aceștia pot fi implicați [2]. Factorii ce determină apariţia anxietăţii sunt cei social-psihologici. În această categorie se include totalitatea factorilor socioafectivi, socioculturali şi educaţionali din cadrul grupurilor umane în care trebuie să se integreze persoana sau din care ea face parte. Din această categorie de factori evidenţiem: factorul mediului academic, factorul complexităţii instruirii şi factorul relaţional [1].

În acest context trebuie de constatat existenţa diferitelor particularităţi ale influenţei acestor factori asupra manifestării anxietăţii la elevi în cadrul mediului școlar. Majoritatea cercetătorilor în problematica anxietăţii consideră că sistemul de instruire poate fi factorul apariţiei anxietăţii în următoarele condiţii:

- nivel scăzut de pregătire iniţială pentru a însuşi materia;
- alegerea incorectă a programului de studii;
- lipsa unei evaluări permanente;
- frica de insucces şi de evaluările curente şi finale;
- apariţia noilor relaţii între profesori şi elevi, între elevi-elevi etc. [2].

J. Piaget consideră voința un reglaj al reglajelor, care se răsfrânge asupra proceselor cognitive și afective [3]. Voința se formează prin executarea, în cursul vieții, a nenumă-

ratelor acțiuni voluntare, cerute de împrejurări, dar și prin exerciții speciale. Treptat, se dobândesc anumite calități de voință care caracterizează capacitatea de efort voluntar al unui elev [2].

Calităţile voinţei, integrate în structuri mai complexe, devin trăsături voluntare de caracter și se caracterizează și prin alte însușiri, cum sunt îndrăzneala, vitejia, bărbăția, dârzenia, disciplina. Dacă însușirile capătă stabilitate, ele reflectă nivelul de dezvoltare a voinţei personalităţii elevului. La fiecare elev sunt reprezentate toate însușirile volitive ale personalității, însă ele au un nivel diferit de dezvoltare [4].

În continuare, urmează să fie aplicate în cadrul experimentului desfăşurat la Liceului Teoretic „Ion Creangă" din satul Popeştii de Sus, raionul Drochia, pe un eşantion de 50 elevi din clasa a VI-a–a IX-a. Experimentul va include trei etape: etapa de constatare a impactului nivelului de anxietăţii asupra voinţei la elevi, etapa a doua de formare și de proiectare a acţiunilor pentru a scădea nivelul de anxietate și al creşte pe cel al motivaţiei la adolescenţi prin desfăşurarea trainingurilor și etapa de validare a competenţei de creşte motivaţia și a scădea anxietatea personală.

Rezultatele cercetărilor consacrate anxietăţii în perioada școlară sunt incontestabile, dar totodată, constatăm insuficient investigată problema anxietăţii și a conceptului de voință în perioada gimnazială, în contextul noilor realităţi sociale. Prin urmare, necesită a fi studiate complex şi aprofundat anxietatea și voința, atât pentru descoperirea esenţei acestui fenomen, cât şi pentru înţelegerea ulterioară a particularităţilor de dezvoltare a sferei emoţionale şi a personalităţii elevului.

Referințe:

1. ANIȚEI, M. *Fundamentele psihologiei*. Editura Universitară, 2010. 490 p.
2. CHELCEA, S. şi ILUŢ, P. *Enciclopedie de psihosociologie*. București: Economica, 2002. 339 p.
3. CREȚU, T. *Psihologie generală*. Editura Credis, 2001. 150 p.
4. COSMOVICI, A., IACOB, L. *Psihologie şcolară*. Iaşi: Polirom, 1999. 304 p.
5. HOLDEVICI, I. *Psihoterapia anxietății. Abordări cognitiv-comportamentale*. București: Universitară. 2011. 391 p.

Recomandat
***Svetlana TOLSTAIA**, dr., conf. univ.*

PARTICULARITĂȚILE ANXIETĂȚII ȘI ADAPTĂRII PSIHOSOCIALE ÎN MEDIUL PENITENCIAR

Anastasia CIOCLU,

Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: [159.942.5 + 316.62]:343.823 ciocluanastasia@gmail.com

În secolul în care trăim creşte incontestabil importanța studierii anxietăţii, fiindcă conform Organizaţiei Naţionale a Sănătăţii numărul cazurilor de persoane cu manifestări în spectrul anxietăţii creşte. Prezența anxietății precum și dezechilibrele la nivelul stării de bine și a sănătății mentale a omului sunt determinate de noile realități: schimbările profunde şi importante în viaţa societăţii şi a omului, în particular: dezvoltarea tehnologiilor moderne, computerizarea, excesul de informaţii, impactul mass-mediei, al internetului şi al rețelelor sociale.

În cadrul penitenciar, acest lucru e extrem de vizibil, din cauza unor probleme psihice, sociale sau culturale, de asemenea, pierderea încrederii, situaţia socială din închisoare, izolarea de familie, prieteni şi diverse motive personale, pot explica astfel de stare. Un moment în care cel mai frecvent apare sentimentul de anxietate este în prima fază de detenţie, ca reacţie a organismului la nivel conştient apare şocul încarcerării, care se manifestă prin o gamă complexă de frământări psihice şi psihosociale, începând cu criza de detenţie manifestată de la închiderea în sine până la comportamente autoagresive. Acest lucru se manifestă din cauza că sunt impuse controale stricte ale comportamentului, impunerea unui regim de viaţă sever, limitarea a fluxului comunicaţional cu persoanele din exterior, toate delimitările date generează la deţinuţi stări tensionate accentuate.

În linii generale, putem defini adaptarea ca un proces prin care o persoană devine capabilă să trăiască într-un grup social, potrivindu-şi comportamentul după cerinţele mediului. În *Marele dicţionar al psihologiei*, noţiunea de „adaptare" este definită drept *ansamblu al modificărilor conduitelor care vizează asigurarea echilibrului relaţiilor între organism şi mediile lui de viaţă şi, în acelaşi timp, al mecanismelor şi proceselor care susţin acest fenomen* [3].

Procesul adaptării la deţinuţi poate fi considerat destul de greoi, dar conform autorului consacrat G. Florian, sesizează problemele adaptative legate de întreaga perioadă a penitenciarizarii, care este împărţită în patru etape [5]:

- prima perioadă de **acomodare** este dominată, din punctul de vedere al deţinutului, de teamă şi supunere, de efortul individual de a trăi în noul mediu de viaţă; sentimentul de părăsire şi neputinţă este puternic;
- a doua etapă, de **adaptare**, este centrată pe căutarea recompenselor şi câştigarea bunăvoinţei cadrelor. Activitatea deţinutului urmează secvenţa cunoaştere-valorizare-conduită. Deţinutul este un atent observator a tot ce se întâmplă în jurul său şi, în urma evaluării persoanelor, normelor şi valorilor formale şi informale adoptă o conduită sau alta;

– a treia etapă, de **participare**, când individul nu se mai simte străin faţă de ceilalţi, are anumite satisfacţii în urma muncii depuse şi un comportament activ în cadrul relaţiilor interpersonale;
– a patra etapă, de **integrare** este caracterizată prin dependenţa accentuată a individului de grupul din care face parte şi de menţinerea unei stări de echilibru în plan somatopsihic.

În 1984 Lazarus şi Folkman au fost inventatorii modelului tranzacţional al stresului şi cei care au introdus conceptul de „coping". În mediul penitenciar, există deţinuţi care nu-şi pot folosi mecanismele de coping şi nici nu încearcă să se adapteze în mediul penitenciar: unii cerând ajutor, alţii îndreptându-şi furia spre alţi deţinuţi, în timp ce alţii ajung să se autorănească. Acţiunile date sunt condiţionate de mai mulţi factori, precum: dereglarea emoţională, lipsa atenţiei din partea administraţiei la necesităţile deţinutului, de asemenea, imposibilitatea de a face faţă la presiunea regulilor stabilite de subculturi şi survenirea unor conflicte interpersonale cu personalul sau cu ceilalţi deţinuţi. Aceste tulburări reprezintă o modalitate disfuncţională de a exprima nemulţumirea, de a comunica furia sau folosirea ca instrument de atragere a atenţiei asupra unor probleme nesoluţionate [1].

În concluzie, se consideră că integrarea la viaţa de penitenciar niciodată nu este totală. Iniţial, procesul de integrare a deţinutului în mediul penitenciar este forţată, la mijlocul detenţiei este parţial totală, iar înainte de eliberare, la deţinuţi poate să apară o uşoară ataşare faţă de ambianţa de penitenciar.

Referințe:

1. MOREGA, Cosmin Constantin. *Cauzele care duc la autoagresivitate în mediul penitenciar*. Universul Juridic Premium, nr. 11/2021.
2. DIȚA, Maria, VÎRLAN, Maria. *Problematica psihosocială a mediului penitenciar şi efectele psihosociale ale privării de liberate*. Universitatea de Studii Europene din Moldova, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chişinău, 2020, pp. 130-134.
3. *Marele dicţionar al psihologiei*. Bucureşi: Editura Trei, 2006.
4. PUZUR, Elena. Adaptarea psihosocială și echilibrul personalității. În: *Materialele Conferinței republicane a cadrelor didactice*, Chişinău, Moldova, 28-29 februarie 2020. pp.115-120.
5. TURLIUC, Maria Nicoleta, PARTENI, Carmen. Influenţa mediului penitenciar asupra personalităţii deţinutului. În: *Analele ştiinţifice ale Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"* din Iaşi, 2008.

Recomandat
***Raisa CERLAT**, dr., conf. univ.*

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИЗУЧЕНИЯ ДЕМЕНЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА

Амалия КОШЕЛЕВА,

Факультет психологии, педагогики, социологии и социальной работы

CZU: 616.894(478) koselevaamalia@gmail.com

Согласно МКБ-10, деменция [слабоумие] (F00-F03) – синдром, обусловленный поражением головного мозга (обычно хронического или прогрессирующего характера), при котором нарушаются многие высшие корковые функции, включая память, мышление, ориентацию, понимание, счет, способность к обучению, речь и суждения. Сознание не затемнено. Снижение познавательной функции обычно сопровождается, а иногда предваряется ухудшением контроля над эмоциями, социальным поведением или мотивацией. Этот синдром отмечается при болезни Альцгеймера, при цереброваскулярных болезнях и при других состояниях, первично или вторично поражающих головной мозг [1].

Актуальность данной темы состоит в том, что существует ряд проблем, которые становятся преградой для более быстрого выявления деменции у людей, особенно пожилых:

- отсутствие своевременных и эффективных мер по улучшению качества жизни пациентов с когнитивными нарушениями, у их семей и лиц, осуществляющих уход за ними;
- присутствие зачастую негативных установок по отношению к психологам и психиатрам;
- множественная соматическая патология, могущая отвлекать внимание от психических расстройств;
- рассмотрение тревоги и депрессии как нормы у пациентов с тяжелой соматической патологией;
- отсутствие порой специальной подготовки у терапевтов для различения нормальных проявлений старения и признаков психических заболеваний.

Деменция проявляется в разных формах, и ее частота в общей популяции с возрастом увеличивается. Это заболевание отмечается почти у каждого пятого человека в возрасте более 80 лет. У тех, кому еще не исполнилось 65 лет, деменция поражает не более 7,5% человек (британские ученые, которые приводят эти данные, отмечают, что сами считают их достаточно приблизительными) [6].

В крайне редких случаях деменция встречается и у молодых людей, в возрасте до 30 лет и до 50 лет. При этом течение заболевания у молодых пациентов, в большинстве случаев, является таким же тяжелым, как и у пожилых людей.

Деменции могут классифицироваться на:

- болезнь Альцгеймера или болезнь по типу болезни Альцгеймера;
- корковые и подкорковые;

- необратимые и потенциально обратимые;
- часто встречающиеся и редкие формы.

Наиболее распространенные виды деменции:

– болезнь Альцгеймера;
– сосудистая деменция;
– деменция с тельцами Леви;
– лобно-височная деменция;
– ВИЧ-ассоциированная деменция.

Деменция в молодом возрасте во многом схожа с другими типами деменции. Обычно возникают те же проблемы, но болезнь может по-другому влиять на молодых людей, поскольку они, скорее всего, работают полный рабочий день, имеют семью или стремятся ее создать и финансово отвечают за близких. Это создает еще больше проблем как для самих пациентов, так и для их родственников.

Особенности заболеваемости деменцией в молодом возрасте

Как отмечают ученые, существуют определенные отличия в типах болезни, которые обычно диагностируются у молодых людей с деменцией, по сравнению с людьми старшего возраста.

- У молодых людей с деменцией около трети всех случаев этого заболевания приходится на болезнь Альцгеймера (БА), по сравнению с примерно 60% БА в старшей возрастной группе.
- Сосудистая деменция является второй по распространенности формой деменции у молодых людей, составляя около 20% пациентов в этой возрастной группе.
- Приблизительно 12% молодых людей с деменцией страдают лобно-височной формой этого заболевания, по сравнению лишь с 2% у пожилых людей. Чаще это происходит в возрасте 45-65 лет.
- Синдром Корсакова. Около 10% деменций у молодых людей вызваны недостатком витамина B1 (тиамина), что чаще всего связано со злоупотреблением алкоголем.
- Около 10% молодых людей страдают деменцией с тельцами Леви.
- Приблизительно у 20% молодых людей с деменцией отмечаются более редкие формы этого заболевания. Имеются в виду расстройства, которые могут привести к деменции, включая болезнь Паркинсона, болезнь Хантингтона и болезнь Крейцфельда-Якоба.
- У молодых людей чаще отмечаются редкие семейные формы деменции, вызванные генетическими мутациями, включая семейную болезнь Альцгеймера, семейную лобно-височную деменцию и семейную сосудистую деменцию [3].

Диагностика может включать:

– подробный сбор анамнеза;
– тщательное физическое и неврологическое обследование;
– тесты на патологию;
– визуализацию мозга;

– психиатрическое обследование;
– нейропсихологическую оценку (с помощью этого метода врач проверяет когнитивные функции пациента, такие как память, мышление и понимание).

Общеизвестно, что деменция в молодом возрасте не так распространена, как в пожилом. Увеличение продолжительности жизни ведет к старению населения. В связи с этим необходима разработка психосоциальных, образовательных, медицинских программ, программ финансирования и законов для обеспечения нормальной жизнедеятельности пожилого человека.

Вопросы старения наиболее изучены в западных странах, где в этом направлении проводится множество исследований. Так, авторы исследования, проводимого для ВОЗ, отмечают, что среднее время установления диагноза «Деменция» составляет 4,4 года у молодых людей, по сравнению с 2,2 года у людей старше 65 лет [6].

По поводу причин такого длительного пути пациента к врачу, важно упомянуть эйджизм.

Эйджизм – это тенденция усматривать причину различных проблем лишь в увеличении возраста. Хотя некоторое снижение памяти и характерно для пожилого возраста, ни депрессия, ни тревога не являются нормой для пожилых людей [4].

Обсуждая особенности лечения пациентов с когнитивными нарушениями в целом и с деменцией в частности, помимо лекарственных средств не следует забывать о возможностях нелекарственных методов коррекции. К таким методам относятся *активная интеллектуальная нагрузка, физическая активность*, а также психотерапевтические методы воздействия – *когнитивное стимулирование* и *когнитивно-поведенческая терапия*. [2]. Чрезвычайно важна помощь и поддержка родственников пациентов с деменцией. Родственники и ухаживающие за такими пациентами лица должны максимально полно представлять особенности развития заболевания, возможности лекарственной и нелекарственной коррекции. Без психологической поддержки и, при необходимости, психологической коррекции полноценное лечение пациентов с деменцией невозможно. При соблюдении принципов лечения и влиянии на патогенез болезни и на потенциально обратимые состояния, в сочетании с симптоматической терапией и поддержкой пациентов и их семей, оказываемая им помощь более чем реальна [5].

К сожалению, статистику заболевания деменцией в Республике Молдова найти сложно, так как Национальное бюро статистики классифицирует деменцию, как и болезнь Альцгеймера, а также другие нейродегенеративные заболевания, совместно с различными психическими заболеваниями.

При проведении некоторого опроса среди населения в возрасте от 23 до 53 лет (в количестве 100 человек) выяснилось, что большинство людей, а именно 52%, не знакомы с понятием деменции. 12% слышали о таком заболевании и 36% так или иначе сталкивались с таким заболеванием в своем окружении. Из тех людей, которые знакомы с данным понятием, лишь 34% знают, к кому надо обращаться в случае проявления различных симптомов в поведении человека. Среди специ-

алистов, к которым они считают, что нужно обратиться, указываются семейный терапевт, невропатолог, психиатр и психолог.

Подобные данные свидетельствуют об отсутствии информирования населения о том, что такое, например, «нормальная старость», и в каких случаях важно незамедлительно обращаться к специалистам.

Литература:

1. JUEBIN, HUANG. Department of Neurology, University of Mississippi Medical Center, Медицинский обзор, март, 2021.
2. ЛЕВИН, О.С. *Диагностика и лечение когнитивных нарушений и деменции в клинической практике*. Москва: Медпресс-информ, 2019. 448 с.
3. Международная статистическая классификация болезней и проблем, связанных со здоровьем. Десятый пересмотр (МКБ-10). Женева, ВОЗ, 1995. 317 с.
4. ПРЕОБРАЖЕНСКАЯ, И.С. Деменция – эпидемиология, клиническая картина, диагностика, подходы к терапии. В: *Неврология, нейропсихиатрия, психосоматика*, 2013;(4):71-7.
5. ЯХНО, Н.Н., ЗАХАРОВ, В.В., ЛОКШИНА, А.Б. и др. *Деменции.* Рук-во для врачей. 2-е изд. Москва: Медпресс-информ, 2010. 272 с.
6. http://www.who.int/mental_health/ publications/dementia report, 2012.

Рекомендовано
АНЦИБОР Л.М. *докт. хаб., конф. унив.*

ОСОБЕННОСТИ КОПИНГ-СТРАТЕГИЙ У ПОДРОСТКОВ С РАЗНЫМ ТИПОМ ТЕМПЕРАМЕНТА

Никита ДАРИЕНКО,

Факультет психологии, педагогических наук, социологии и социальной помощи

CZU: 159. 928.234-053.6 ps.nichita.darienco.2020@gmail.com

В наше время подростки сталкиваются с различными стрессовыми ситуациями, такими как школьные испытания, проблемы с друзьями или семейные проблемы. Каждый подросток имеет свой индивидуальный тип темперамента, который влияет на то, как он реагирует на стресс. Копинг-стратегии изначально были исследованы в контексте стресса и адаптации к нему. Ранние исследования в этой области были проведены в 1950-1960-х годах исследователями, такими как Ричард Лазарус и Сьюзан Фолькман. Их работы стали основой для развития современной теории копинга [1]. Лазарус и Фолькман определили копинг как процесс управления стрессом, включающий в себя когнитивные и поведенческие усилия для справления со стрессором и уменьшения его воздействия на человека. Они различали два типа копинг-стратегий: проблемно-ориентированные и эмоционально-ориентированные [2].

Копинг-стратегии являются важным инструментом, который помогает подросткам справляться со стрессом. Однако, не все копинг-стратегии подходят для всех типов темперамента. В этой связи **цель данного исследования** состояла в выявлении особенностей выбора копинг-стратегий подростками с разным типом темперамента.

Предмет исследования: копинг-стратегии подростков с разным типом темперамента.

Гипотеза исследования: подростки с разным типом темперамента обладают различным набором копинг-стратегий.

В нашем исследовании принимали участие подростки в возрасте от 16 до 18 лет. Для исследовательских целей были использованы два опросника: тест EPI Айзенка для определения типа темперамента и тест Лазаруса для выявления копинг-стратегий.

По типам темперамента в нашей выборке было выявлено 15 человек с преимущественно меланхолическим типом темперамента, 16 – холерики, 12 – флегматики и 9 человек Сангвиники.

Далее нами было рассмотрено какие виды копинг-стратегий преимущественно выбирают подростки с разным типом темперамента. Для определения статистической достоверности мы использовали r-критерий корреляции Спирмена.

Было выявлено, что у Холериков явно выражена стратегия «Бегство и избегание» (r=0.76) и «Конфронтация» (r=0.42). Холерики обычно предпочитают

быстрые и энергичные решения проблем и не любят тратить много времени на размышления. Так же, из-за своего вспыльчивого характера холерики могут участвовать в конфликтах. Они склонны к борьбе и конкуренции, а также могут проявлять агрессию в отношении других людей.

У Меланхоликов явно выражен «Поиск социальной поддержки» (r=0.31). Они часто испытывают потребность в эмоциональной поддержке, совете и помощи других людей, чтобы справиться со своими эмоциональными переживаниями и трудностями. В связи с этим меланхолики склонны искать социальную поддержку, общаться с близкими и друзьями, чтобы получить эмоциональную поддержку и чувствовать себя лучше.

У Флегматиков явно выражены стратегии «Самоконтроль» (r=0.43), «Принятие ответственности» (r=0.37) и «Положительная переоценка» (r=0.33). Для сохранения хладнокровия и спокойствия, флегматики чаще всего используют самоконтроль как защиту в стрессовых ситуациях и конфликтах. Стратегия «Принятие ответственности» означает, что человек готов взять на себя ответственность за свои действия и решения. Стратегия «Положительная переоценка» означает, что человек старается видеть в сложных ситуациях возможности для роста и развития, а не только проблемы и недостатки.

У Сангвиников явно выражены стратегии «Планирование решений» (r=0.38), «Дистанцирование» (r=0.43) и «Самоконтроль» (r=0.35). У Сангвиников характеризуются высокой энергией и желанием быть в центре внимания. Они часто проявляют экспрессивность и импульсивность в поведении, что может приводить к трудностям в принятии рациональных решений и контроле своих эмоций. Однако они также могут обладать хорошими навыками планирования и самоконтроля, особенно в ситуациях, когда им это нужно, например, чтобы достичь своих целей или избежать неприятностей.

Исходя из результатов можно сделать вывод, что связь между темпераментом и копинг-стратегиями существует, что говорит о том, что люди с разными типами темперамента имеют склонность к определенным способам решения проблем и справления с трудностями. Однако стоит отметить, что каждый человек уникален и может использовать различные копинг-стратегии в зависимости от ситуации и контекста.

Библиография:

1. LAZARUS, R.S. *Emotion and Adaptation*. New York: Oxford University Press, 1991.
2. LOSOYA, Sandra, EISENBERGб Nancy, FABESб Richard A. Developmental Issues in the Study of Coping. In: *International Journal of Behavioral Development*. 1998, June (vol. 22, no. 2). pp. 287-313.

Recomandat
***Svetlana TOLSTAIA**, dr., conf. univ.*

STILURILE DE ATAȘAMENT ÎN RELAȚIA DE CUPLU

Leonida LI,

Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 159.922.1:316.472.4 leonidali20033@gmail.com

Termenul de „atașament” a fost introdus în psihologie în 1959 de către John Bowlby. Conform teoriei prezentate, stilurile noastre de atașament se formează încă din copilăria timpurie, fundamentându-ne relația cu ceilalți [1]. În literatura de specialitate sunt cunoscute patru stiluri de atașament: securizant, evitant, anxios și dezorganizat. În cele ce urmează, vom oferi o caracteristică a fiecăruia:

- *Stilul de atașament securizant* – se formează la copiii ai căror părinți sunt atenți la nevoile lor, răspund repede la ele și se preocupă într-un mod sănătos de relația cu copilul [4]. Copiii cu un astfel de stil sunt dornici de interacțiuni cu alți oameni și sunt disponibili la nevoile și emoțiile celorlalți.
- *Stilul de atașament evitant* – se formează în familiile în care părinții nu sunt preocupați de îngrijirea copilului. Strategia de parentaj este aceea de a respinge nevoile copilului, de aceea copiii vor manifesta indiferență la plecarea sau venirea părintelui, nu vor căuta contactul cu părintele și nici relaționarea cu alți indivizi [4].
- *Stilul anxios* – apare în relațiile cu părinți inconstanți, centrați pe propriile lor nevoi decât pe nevoile copilului. În urma acestor experiențe, copilul, apoi și adultul, poate fi profund afectat de separarea de părinte, căutând mereu moduri de a se reuni și fiind constant preocupat de obținerea mulțumirii părintelui.
- *Stil de atașament dezorganizat* – este asociat cu experiența neglijării și abuzului copilului. Este specific mai mult grupelor de familii vulnerabile, problemele fiind legate inclusiv de consumul de alcool și de droguri.

Teoria atașamentului stipulează faptul că tendința de a crea legături emoționale intime cu anumiți indivizi este un element fundamental al naturii umane. Mai mulți cercetători, printre care Shaver și Hazan (1987), au demonstrat că există o legătură între atașamentul format în relația copil-părinte și atașamentul în cadrul relațiilor de cuplu, consecințele acestuia fiind resimțite de partener. Manifestate în relația de cuplu, stilurile de atașament au următoarele caracteristici:

– *Stilul securizant* este caracteristic partenerilor de cuplu capabili să-și regleze destul de bine emoțiile, având o imagine de sine pozitivă și sunt încrezătoare [3]. Imaginea asupra relației este romantică, se simt confortabil la orice apropiere din partea partenerului, nu-și fac griji de faptul că ar putea fi abandonați sau de a nu fi iubiți, au abilitatea de a decodifica semnalele emoționale proprii și cele ale partenerului, gestionând foarte bine comunicarea în cuplu. În cazul neînțelegerilor, persoanele cu atașament securizant fac față mult mai bine unui

conflict și își revin mult mai repede, nu îl percep ca pe o amenințare, ci ca pe o situație ce trebuie rezolvată [2].

– *Stilul evitant* manifestat în cuplu – aparține subiecților cu o slabă încredere și valorizare de sine. Comunicarea în cadrul relației este mereu cu tendința de despărțire, iar atunci când se generează un conflict, adoptă, mai degrabă, o atitudine pasivă ori de retragere.
– *Stilul de atașament anxios* este caracteristic persoanelor care se simt confortabil, atunci când sunt dependente de ceilalți, fiind încrezătoare în disponibilitatea celorlalți, dar în același timp foarte îngrijorate de posibilitatea de a nu fi iubite. Aceștia caută în mod exagerat atenția, fiind tensionați, impulsivi, foarte emotivi și plângăcioși. De altfel, au tendința de a controla partenerul, pentru a se asigura că nu se îndepărtează. Aceste persoane percep conflictele într-o manieră exacerbată, reacțiile generate fiind furtunoase și puternice [2].
– *Stilul dezorganizat* este caracterizat de un grad crescut de anxietate față de relația cu partenerul și un grad crescut de evitare a intimității. Subiecții pot avea simultan sentimente de iubire, dar și de ură față de partener. Pot manifesta episoade violente de furie, iar abuzul și neglijența sunt frecvent întâlnite. Astfel de parteneri sunt deseori bănuitori, fiind lipsiți de empatie și compasiune. Ei gestionează cu dificultate și ostilitate conflictele.

Cu toate acestea, odată ce persoana conștientizează propriul stil de atașament și stilul de atașament caracteristic partenerului, poate începe să facă schimbările necesare, astfel încât să nu mai permită tiparelor disfuncționale să îi ghideze relația. Cum? Descoperind mecanismele de apărare, acestea reprezentând tactici ale minții de a se proteja de anxietate.

În concluzie, menționăm că este important ca fiecare dintre noi să cunoască aceste stiluri de atașament, întrucât ele includ modul în care ne raportăm la intimitate, cum gestionăm conflictele din relație dar și cum ne exprimăm nevoile, dorințele și așteptările pe care le avem de la partener și de la relația cu acesta.

Referințe:

1. BOWLBY, J., BOWLBY, R., & BÎRZESCU, V. Crearea şi ruperea legăturilor afective. Editura Trei, 2016.
2. LEVINE, A., HELLER, R. *Stilurile de ataşament. O nouă teorie a ataşamentului. Cum să găseşti şi să păstrezi o relaţie de cuplu fericită*. Bucureşti: ASCR, 2015.
3. HAZAN, C., SHAVER, P. Romantic love conceptualized as an attachment process. In: *Journal of Personality and Social Psychology*, 1984.
4. BEJENARU, O. Ataşamentul la copil. În: Revista de Psihoterapie Integrativă. 2016, nr.1.

Recomandat
***Raisa CERLAT**, dr., conf. univ.*

PREVENIREA FENOMENULUI DE BULLYING ÎN INSTITUȚIILE ȘCOLARE

Argentina TUDOR (FINIȘAN), Briana Kendra HUZUR,

FSEPAS, Psihologie, Universitatea ”Aurel Vlaicu” Arad, România

CZU: 37.064.3:316.485(498)

argentina.finisan@gmail.com,
kendrahuzur29@yahoo.com

Lucrarea de față revizuiește și rezumă cercetările și literatura de specialitate despre fenomenul de bullying în instituțiile școlare din România. Bullying-ul este definit ca fiind un comportament ostil/de excludere și de luare în derâdere a cuiva, de umilire. Cuvântul „bullying” nu are o traducere exactă în limba română, însă poate fi asociat cu termenii de *intimidare*, *terorizare*, *brutalizare*. Fenomenul de bullying îl putem observa în orice relație umană sau societate. În Europa termenul de bullying a fost introdus de către Thomas Hughes în 1857, munca acestuia fiind preluată și expandată de către Dan Olweus, cercetător la Universitatea din Bergen, Norvegia. Lucrarea sa reprezentativă, tradusă în foarte multe limbi, este „*Bullying at school: What we know and what we can do?”*(1991).

La nivel mondial există peste un million de studii asupra fenomenului de bullying, din care peste 700.000 sunt efectuate în instituțiile școlare – acest fapt dovedind că fenomenul de bullying este prezent într-un procent îngrijorător în rândul copiilor și al tinerilor. Formele de bullying îmbracă diverse arii: fizic, verbal, social, online (cyberbullying – 134.000 studii/global din care 92.000 de studii în instituțiile școlare). Cyberbullying-ul poate fi considerat un fenomen periculos din cauza faptului că este oarecum ascuns și poate fi depistat mult mai greu. Agresorul, în aceste cazuri, deține un grad ridicat de cunoștințe în tehnologie, poate fi găsit, corectat sau oprit mult mai greu iar victima poate cădea în capcană, fiind prins în cerințele date de agresor. Vârsta la care se manifestă cu precădere cyberbullying-ul este în intervalul 13-15 ani – perioadă care este expusă schimbărilor atitudinale, nevoii de creștere a stimei de sine, de apartenență la un grup, prin urmare, este vârsta cu grad ridicat de risc.

Dintre factorii de risc care duc la apariția bullyingului subliniem importanța empatiei – atât în cazul agresorului, cât și în cazul victimei. *Lipsa empatiei* față de victimă poate fi provenită de la aceeași carență în viața agresorului. Prietenii, cercul de influență joacă un rol deosebit de important pentru diminuarea manifestărilor de bullying. Efectele bullyingului sunt grave, acestea putându-se manifesta pe parcursul întregii vieți, uneori cu tendințe suicidale duse până la capăt.

Metode de prevenție: începând cu vârsta timpurie – enumerăm câteva aspecte esențiale:

– în cadrul instituțiilor școlare să existe regulamente de ordine interioară în care să fie explicitate consecințele unor astfel de acțiuni; proiectarea unor programe de prevenire a bullyingului; colaborarea cu psihologi educaționali care să ofere suport atât agresorului, cât și victimei;

– instituțiile școlare, în colaborare cu celelalte instituții care deservesc o comunitate – să realizeze campanii de informare, implicare în educația parentală cu privire la prevenirea, controlul și intervenția în cazul manifestării fenomenului de bullying;
– responsabilitatea adulților nu trebuie să se limiteze la familiile în care există copii – din orice postură ne-am afla, avem datoria morală, civică de a acționa acolo unde situația o cere;
– cyberbullying-ul poate fi prevenit prin diverse mijloace de control asupra activității copilului în mediul online – comunicare constantă, deschisă, cu copilul este necesară indiferent de vârstă, dar în mod deosebit la vârsta preadolescenței cu scopul de a preveni manifestarea acestora; părinții sunt cei care trebuie să construiască o relație strânsă cu copiii, bazată pe încredere, comunicare, afecțiune și înțelegere.

Concluzii și recomandări. Considerăm că fenomenul de bullying poate fi oprit printr-un efort colectiv, multidisciplinar: psihologic, școlar, familial, cu extindere în sfera comunității, atât pentru agresor cât și pentru victimă. Doar prin implicare activă putem preveni fenomene de acest gen, construind comunități solide, formate din copii, tineri și adulți responsabili.

Bibliografie:

1. CHIRILĂ, T. Perceived victimisation as a consequence of bullying. Iași: *Analele ştiinţifice ale Universităţii "Alexandru Ioan Cuza"*, 2012.
2. GENTA, M.L., BRIGHI, A., GUARINI, A. *Bullying and cyberbullying in adolescence.* Rome: Carocci, 2009.
3. SMITH, P.K., KWAK, K., TODA, Y. *School Bullying in Different Cultures. Eastern ane Western Perspectives.* United Kingdom: University Printing House, 2006.
4. OLWEUS, D. *School bullying: Development and some important challenges.* Annual review of clinical psychology, 2013, 9, 751-780.

Recomandat
***Gabriela VANCU**, dr., lector univ.*

ИНСТИНКТ – ФЕНОМЕН ОРГАНИЗАЦИИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЧЕЛОВЕКА

Диана ПАНТЕЛЕЕВА,

Факультет психологии, педагогики, социологии и социальной помощи

CZU: 612.821.3:303.62(478) dianapanteleeeva@gmail.com

Актуальность исследования. Изучение существования инстинктов у человека остается актуальной темой в связи с тем, что различные исследования и многолетние споры по данной проблематике так и не смогли дать ответа на главный вопрос о том, какой фактор влияет на поведение человека.

Проблема исследования. Множество поступков привычно объяснять именно наличием каких-то особых врожденных программ, но не до конца понятно, существуют ли они и за что именно отвечают.

Цель исследования: изучение современных представлений о наличии инстинктов в поведении человека на примере студентов.

Методы исследования: анализ литературы по проблеме инстинкта как феномена организации и функционирования психики человека, опрос (авторская анкета), статистическая обработка данных. Всего в опросе участвовало 50 человек (юноши и девушки) в возрасте от 18 до 24 лет, студенты Молдавского государственного университета ряда факультетов естественных и гуманитарных наук.

Результаты исследования. В рамках опроса были получены следующие результаты: большая часть респондентов (43 чел., 86%) подтверждают наличие инстинктов у человека, около 14% студентов (7 чел.) отрицают наличие инстинктов как таковых. Наиболее часто указывалось на наличие материнского инстинкта (30 чел., 60%), самосохранения (40 чел., 80%). Инстинкты продолжения рода (13 чел., 26%) и «поднятие бровей» (10 чел., 20%) были отмечены респондентами меньше всего.

Необходимо прежде всего определить само понятие «инстинкт». На протяжении изучения этого феномена он объяснялся учеными неоднозначно. Внесли свою лепту и древнегреческий философ Хрисипп [1, 2], и Ж.Б. Ламарк [3], а также З.Фрейд [4]. В 30-е годы 20 века начинает формироваться этология (наука о животных). Использование термина «инстинкт» на практике становится неудобным из-за его неоднозначности, поэтому Н.Тинберген и К.Лоренц внесли в это понятие «новую жизнь», добавив к уже имеющимся знаниям определение «фиксированного комплекса действий»: инстинкт = врождённая потребность + ключевой стимул + фиксированный комплекс действий (ФКД) [5].

Возникает правомерный вопрос: для чего нужен «инстинкт». Эволюционно он возник для экономии времени и психической энергии. Итак, пока задачи данного вида просты, а жизненная форма незатейлива, его будет достаточно. Но человек – это очень сложная система, и сами жизненные задачи у вида *Homo sapiens* сложнее. Кандидат биологических наук В.С. Фридман, ссылаясь на исследования

в области этологии, отмечает, что даже у примитивных животных инстинкты действуют ***вероятностно*** и в разной степени сочетаются с поведением, основанным на опыте. У приматов это сочетание доходит до полного преобладания поведения, основанного на опыте, поэтому у человека инстинктов нет [6]. Исследования показывают, что наследуется лишь «болванка» инстинкта [7].

В поведении человека достаточно врожденных элементов: склонности, способности, потребности, рефлексы, пределы обучения, но все они, тем не менее, не являются инстинктивными формами поведения. Остановимся подробнее на потребностях, составляющих основу нашего поведения. Их разделяют на витальные (потребность в пище, в избегании боли, в самосохранении и т.д.), социальные (стремление принадлежать обществу) и идеальные (потребность в самопознании) [8]. Известно, что рефлексы играют также значительную роль в процессе адаптации, проявляясь в младенчестве и облегчая выживание на первых порах. Итак, у человека присутствует некая «врожденная потребность» и соответствующий «ключевой стимул», но не проявляется ФКД. И даже если в ФКД вмешивается опыт, то это уже не инстинкт. Именно это указывает на то, что такого понятия как «инстинкт» в классическом понимании у человека нет [8].

Эйбл-Эйбсфельдт – специалист в области этологии, отмечает, что на 1/6 секунды мы можем приподнять брови, встречая симпатичного нам человека [9].

Закономерно встает вопрос об инстинкте самосохранения, размножения и материнском. Во время беременности и после неё у женщины происходит значительное выделение окситоцина, прогестерона, пролактина и эстрогена. Именно это и вызывает у матери привязанность к своему чаду, а также желание накормить, приласкать и защитить этого маленького человека [10, 11, 12]. Самосохранение основано на врожденной потребности в безопасности, на опыте и научении [13]. То же касается и размножения. Наблюдения за шимпанзе доказывают, что данный процесс зависит от социального опыта и некоего «примера для подражания», т.е. не является врожденным поведением [8].

Дискуссии по поводу наличия у человека инстинктов будут продолжаться ещё достаточно долго. Такие врожденные программы исчезали не сразу, а постепенно. Инстинкт по мере развития ЦНС стал играть всё меньшую роль в процессе адаптации, так как был не способен быстро и адекватно реагировать на постоянно изменяющиеся условия жизни.

Литература:

1. ФОНСОВА, Н.А. *Большая российская энциклопедия*, 2008. ISBN 978-5-85270-342-2
2. ФАБРИ, К.Э. *Основы зоопсихологии*: Учебник для студентов высших учебных заведений. Москва: Российское психологическое сообщество, 1999. 464 с. ISBN 5-89573-051-5
3. СУВОРОВ, О.В. *Новая философская энциклопедия*, 2010. ISBN 978-5-244-01115-9
4. МАСЛОУ, А.Х. *Пересмотр теории инстинкта. Мотивация и личность*. Гл.4, 1954. ISBN 5-91180-439-8
5. ЛЕОНТЬЕВ, Д.А., ФЕДОРОВИЧ, Е.Ю. Миф об инстинкте. В: *Человек*, 2019, №4, т. 30, сс. 53-71. ISSN 0236-2007

6. ФРИДМАН, В.С. *Современные представления об инстинкте*, 2009. URL: https://ethology.ru/library/?id=350 (дата посещения: 27.02.2023)
7. ФРИДМАН, В.С. Инстинкты (и почему их нет у человека). В: *Социальный компас*, 2013, №5. ISSN 0037-7686
8. ВИНОГРАДОВА, Е.П. *Инстинкты. Они есть у человека или их нет?* 2015. URL: http://ethology.ru/other/?id=17 (дата посещения: 20.02.2023)
9. СЕРИКОВ, А.Е. Дискуссия об инстинктах человека в психологии и этологии. В: *Вестник Самарской гуманитарной академии*, 2015, №1 (17). ISSN 1998-9156
10. КИНСЛИ, К., ЛАМБЕРТ, К. Материнский мозг. Биохимия материнского поведения. В: *В мире науки*, 2006, №4. ISSN 0208-0621
11. ДУБЫНИН, В.А., ТАНАЕВА, К.К. Материнская депрессия: когда счастье не в радость. В: *Наука из первых рук*, 2014, №1 (55), с.50-59. ISSN 2310-2500
12. МАРКОВ, А.В. *Окситоцин и войны шимпанзе*, 2017. URL: https://elementy.ru/novosti_nauki/432907/Mezhgruppovye_konflikty_u_shimpanze_svyazany_s_povyshennym_urovnem_oksitotsina (дата посещения: 09.03.2023)
13. ХВАТОВ, И.А., ХАРИТОНОВА, А.Н. *Эволюционная и сравнительная психология в России*: Теория и практика исследований. Москва: Когито-Центр, 2017. 32 с. ISBN 978-5-89353-528-0

Рекомендовано
***Людмила АНЦИБОР**, докт. хаб., конф. унив.*

THE PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE BRAIN'S NEUROPLASTICITY

Cătălina BALAN,

Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 159.9:612.82 catalinabalan09@gmail.com

Let's start the discussion with the question: What is neuroplasticity? Well, in fact, neuroplasticity is the brain's ability to change and adapt due to life experiences. Thus, according to the authors Deepak Chopra& Rudolph E. Tanzi. "Your brain is remodeling itself right now. It doesn't take an injury to trigger the process - being alive is enough. You can promote neuroplasticity, moreover, by exposing yourself to new experiences. Even better is to deliberately set out to learn new skills. If you show passion and enthusiasm, all the better"

In the picture below is represented the development of the neurons in the brain of a rat, depending on the environment in which the rat grows and lives. (A) representative neuron in the brain of a rat reared in a normal environment. (B and C) In enriched environments, the neurons grow more extensive arborization. (D, E, and F) In deprived environments the dendrites shrink to the point of total disappearance.

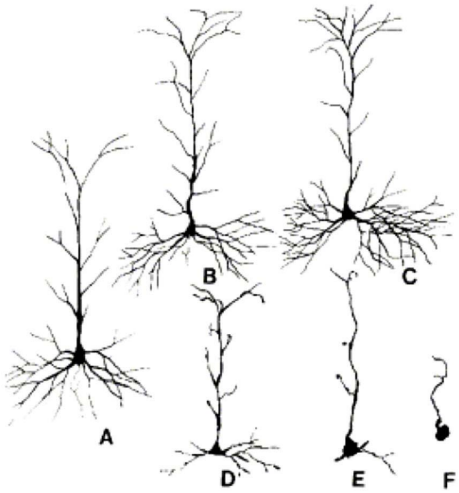

Fig. Neurons in the brain of a rat

In this context, the neuroplasticity can result from the following psychological aspects emotion and social interaction. There are some negative psychological aspects of neuroplasticity: 1. *learning:* brain learns whatever is repeated both helpful and unhelpful thoughts, actions, and habits. 2. *stress:* the brain is neutral it doesn't know the difference between good and bad. 3. *traumatic events:* neuroplasticity may entrench

depressive, anxious, obsessive, and over-reactive patterns. Also, there are some positive psychological aspects of neuroplasticity: 1. *The exercise* makes your brain resilient. 2. *When you Pay Attention* in many cases, you can also overcome depression, addiction, obsessive compulsive patterns, ADHD, and other issues. 3. *Through new experiences* you can learn new ways of being and responding to conflict.

Without a doubt, it is important to encourage your brain to adapt and change, at any age. So, practice, mindfulness, because it entails completely immersing your mind in the present moment, without ruminating over the past or contemplating the future. Awareness of the sights, sounds, and sensations around you is okay. Many studies have shown that cultivating and practicing mindfulness can foster the brain's neuroplasticity. Moreover, traveling and exploring new places, reading, or learning how to play an instrument increase the level of neuroplasticity. The benefits of psychotherapy are connected with the goal to help people examine distressing feelings and experience and redirect them into more functional patterns, restoring cognitive and behavioural flexibility. As a result, brain gain resilience.

In conclusion, let's take a look at some key points about psychological aspects of the brain's neuroplasticity. First, neuroplasticity is a phenomenon that refers to the fact that the brain is changing not just in childhood, but also in adulthood, throughout the life. Thus, these changes include anatomical changes like growth of new neurons but also functionally through neural networks and cognitive activity. In the present day, neuroplasticity is a widely accepted brain process and is harnessed by researchers and therapists alike to promote healthy development and brain function. Second, the neuroplasticity examples that fascinate researchers include: language learning, acquiring new skills and experiences, cognitive rehabilitation, music, exercise and more! Therefore, neuroplasticity is strongly related to the field of cognitive and neuropsychology. Studies have shown that young adults who exercise have many cognitive advances, like improved performance in life.

Bibliography:

1. Super Brain: Unleashing the Explosive Power of Your Mind to Maximize Health, Happiness, and Spiritual Well-Being, Deepak Chopra& Rudolph E. Tanzi. October 22, 2013.
2. BUCZYNSKI, Ruth, PhD. "How Does Neuroplasticity Work? [Infographic] - NICABM." NICABM, 15 June 2022, www.nicabm.com/brain-how-does-neuroplasticity-work.
3. CHERRY, Kendra. "What Is Neuroplasticity?" Verywell Mind, 8 Nov. 2022, www.verywellmind.com/what-is-brain-plasticity-2794886.
4. CHI, Aaron. "Neuroplasticity Explained: How New Experiences Change Your Brain." Boonmind, 3 Sept. 2022, www.boonmind.com/neuroplasticity-explained-how-new-experiences-change-your-brain.

Recomandat
***Raisa CERLAT**, dr., conf. univ.*

PROCRASTINAREA LA ADOLESCENȚII CARE UTILIZEAZĂ REȚELELE DE SOCIALIZARE

Laura BANARI,

Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 159.922.82:004.774.1 laurabanari03@gmail.com

Adolescența reprezintă perioada de activă încadrare în procesul de învățământ instituționalizat, fie liceal sau universitar. O altă trăsătură caracteristică acestei perioade de vârstă e creșterea nivelului de autonomie, adolescenții obținând mai multă libertate personală. Ei ar trebui respectiv să-și gestioneze timpul propriu mai bine, ținând cont că sunt deja bine adaptați mediului educațional, însă cel mai des elevii/studenții tind să amâne sarcinile până la ultimul moment, iar această problemă e cu mult mai răspândită decât poate părea la prima vedere. Această amânare permanentă a sarcinii, cunoscută sub termenul de „procrastinare", a fost cercetată din punctul de vedere al factorilor intrapersonali, deci nu este o problemă exclusivă a incapacității de organizare a timpului și competențelor de studiu. Având în vedere că adolescenții sunt mari utilizatori ai rețelelor de socializare și faptul că acestea ar putea duce la întârzierea sarcinilor, devine imperativ să înțelegem asocierile dintre utilizarea social media și procrastinare.

Cercetările privind utilizarea problematică a rețelelor sociale, tulburările sau dependența în rândul adolescenților au crescut în ultimul deceniu. Cu toate acestea, mulți cercetători nu se referă la utilizarea problematică a rețelelor sociale ca o dependență sau o tulburare, deoarece fenomenul nu a fost încă clasificat oficial ca atare. Potrivit lui Zendle și Bowden-Jones [*apud* 4], având în vedere lipsa criteriilor de diagnostic și cantitatea limitată de cercetări longitudinale de înaltă calitate, nu se pot spune multe despre natura utilizării excesive a rețelelor sociale și asemănările acesteia cu dependențele cunoscute. Din acest motiv, au fost adoptați termeni oarecum largi, cum ar fi utilizarea problematică a rețelelor sociale. Diferite modele teoretice oferă explicații pentru utilizarea problematică a rețelelor sociale, unul dintre care e modelul biopsihosocial al dependenței descris de Griffiths [*apud* 3].

Utilizarea problematică a rețelelor sociale de către adolescenți a fost privită ca un fenomen complex cu mai mulți factori explicativi. Utilizarea problematică a fost explicată prin factori la nivel individual, factori la nivel de familie și/sau factori la nivel de prieteni. Au fost propuşi şi factori la nivel macro, inclusiv normalizarea culturii de supraveghere, care implică compararea online și posibilități de a afla ce fac oamenii [3].

D. Tice și R. Baumeister consideră procrastinarea ca fiind o trăsătură complexă, care conține componente cognitive, comportamentale și emoționale. Aceasta se manifestă prin evitarea punerii în aplicare a unei intenții și nerealizarea scopurilor declarate, prin simpla eliminare, până când este prea târziu sau aproape prea târziu [*apud* 2]. N. Milgram și R. Tenne [*apud* 1] au identificat cinci tipuri principale de procrastinare în

funcție de obiectul manifestării: 1) procrastinarea zilnică; 2) procrastinarea decizională; 3) procrastinarea nevrotică; 4) procrastinarea obligatorie; 5) procrastinarea academică.

Pentru cercetarea realizată în scopul determinării relației dintre procrastinare și nivelul de utilizare a rețelelelor de socializare la vârsta adolescenței, am valorificat următoarele instrumente psihomentrice: **Coeficientul de Procrastinare** (H.E. Florey) și **Scala adicției Bergen** (Andreassen și colab.). Eșantionul cercetării este alcătuit din **112 adolescenți**, dintre care: 82 cu vârsta cuprinsă între 13-14 ani (elevi) și 30 cu vârsta cuprinsă între 19-25 de ani (studenți), respectiv 77 sunt de gen feminin și 35 de gen masculin.

Aplicând **Scala adicției Bergen** (Andreassen și colab.) subliniem că pentru factorul utilizării problematice a rețelelor de socializare – dintre subiecții chestionați 52% prezintă nivel înalt de utilizare problematică a rețelelor de socializare; 48% dintre adolescenți prezintă nivel mediu de utilizare problematică a rețelelor de socializare, iar nivelul scăzut de utilizare problematică a rețelelor de socializare – este caracteristic pentru 12% de subiecți, din întreg eșantionul. În același context, aplicând **Coeficientul de Procrastinare** am identificat următoarele niveluri de maniferstare a factorului: 22% dintre subiecți denotă nivel înalt de procrastinare, 69% – nivel mediu, iar 9% dintre subiecți înregistrează nivel scăzut pentru factorul procrastinare.

În concluzie, menționăm că există există corelații între utilizarea problematică a rețelelor de socializare și factorul procrastinare la vârsta adolescenței.

Referinţe:

1. POTÂNG, A. Considerații teoretice ale procrastinării. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științele educației”*. 2021, nr.5 (145), pp.119-122.
2. SEMINOV, S. Procrastinarea academică din perspectiva autoreglării învăţării. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științele educației”*. 2009, nr.9 (29), pp. 50-55.
3. BÁNYAI, F., ZSILA, Á., KIRÁLY, O., MARAZ, A., ELEKES, Z., GRIFFITHS, M. et al. Problematic Social Media Use: Results from a Large-Scale Nationally Representative Adolescent Sample. 2017, PLoS ONE 12(1): e0169839. doi:10.1371/journal. pone.0169839
4. PAAKKARI, L., TYNJÄLÄ, J., LAHTI, H., OJALA, K., LYYRA, N. Problematic Social Media Use and Health among Adolescents. In: *Int J Environ Res Public Health*. 2021 Feb 15;18(4):1885. doi: 10.3390/ijerph18041885. PMID: 33672074; PMCID: PMC7919645.

Recomandat
***Oxana PALADI,** dr. hab., conf. univ.*

PERSPECTIVES OF STUDYING WORKPLACE INCIVILITY IN LOCAL ORGANIZATIONAL ENVIRONMENT

Cătălina CEBAN,

Faculty of Psychology, Pedagogy, Sociology and Social Work

CZU: 331.108.6 nassarcatalina9191@gmail.com

The purpose of our research was to clarify various theoretical approaches of workplace incivility, including directions and recent trends in its research, in order to identify potential perspectives for the study of the phenomenon in the local organizational context. Our interest in studying workplace incivility was determined by the fact that this can be a (cumulative) cause of staff turnover in local companies from the Republic of Moldova. Even if workplace incivility is low in its intensity, it has long-term negative consequences for both the organization and the employees. According to the research that studied this phenomenon, even if the incivility behaviors at work is subtle, their effects can be seen in a higher level of stress at work and reduced satisfaction, reduced level of creativity, cognitive distraction, psychological distress, physical and mental health [2]. These behaviors leave their mark not only on the people towards whom this behavior is directed, but also on the people who observe these behaviors.

So what is exactly workplace incivility? It is a subtle, nonphysical manifestations or interpersonal mistreatment in the workplace; it is a low-intensity conduct that lacks a clear intent to harm, but it still violates social norms and injures the target [4]. In other words, incivility behavior is a kind of ambiguous microaggression, normative transgressions or low intensity deviance, which harms the interactions with the other employees and affects the well-being at work. The most common examples of incivility are: taking credit for other's efforts, spreading rumors, leaving the office untidy, or sending nasty emails [6].

Incivility behavior overlaps with other workplace mistreatments such as bullying, rude treatment, abuse, harassment, antisocial behavior and social undermining. But incivility differs from psychological aggression, when behaviors lack clear, conscious intentionality; incivility is also a broader construct than bullying, which is often defined as involving a power imbalance and occurring at least once per week for at least 6 months. According to Pearson (2000), workplace incivility is a different phenomenon and has the following characteristics: norm violation, low intensity and ambiguous intent [*apud* 6].

Workplace incivility is a very widespread phenomenon: research showed that 71% of respondents reported some experience of uncivil behavior in a 5-year period [2]. Relevant studies indicated that 53% of participants reported losing work time worrying about an uncivil experience and about possible future interactions with the instigator of the uncivil behavior, 12% changed jobs to avoid working with the instigators, 37% reported lower organizational commitment after experiencing incivility in their workplace [4]. Among those who experienced incivility: one-third of the workers sub-

sequently reduced their organizational commitment, 25% reported withholding effort intentionally, 12% left the organization, 5% stole property from the instigator of the uncivil behavior and about 5% stole from the organization [*ibidem*]. Recent studies on workplace incivility also investigated the factors that determine these behaviors [6]; psychosocial interventions in these situations [3]; tolerance to incivility [1]; incivility and work-family conflict [7] etc.

As we can see from the studies mentioned above, the relevance of studying incivility in the local organizations derives from the need to clarify the effects they produce on organizational behavior and institutional processes and the ways that such manifestations can be neutralized, mitigated and prevented in the workplace. Besides this, studying incivility in local organizations will help us not only to see what is the prevalence and effects, but also to elucidate its cultural specifics.

References:

1. ABUBAKAR, M. *et al.* Tolerance for workplace incivility, employee cynicism and job search behavior. In: *The Service Industries Journal*, 2018, published online.
2. CORTINA, L. Unseen injustice: incivility as modern discrimination in organizations. In: *Academy of Management Review.* 2008, vol. 33, no. 1, pp. 55-75.
3. JENSEN, J. and RAVER, J. A Policy Capturing Investigation of Bystander Decisions to Intervene against Workplace Incivility. In: *Journal of Business and Psychology*, 2021, vol. 36, pp. 883-901.
4. MILAM, A. *et al*. Investigating Individual Differences Among Targets of Workplace Incivility. In: *Journal of Occupational Health Psychology,* 2009, vol. 14, no. 1, pp. 58-69.
5. REIO, T. and GHOSH, R. Antecedents and Outcomes of Workplace Incivility: Implications for Human Resource Development Research and Practice. In: *Human Resource Development Quarterly*, 2009, vol. 20, no. 3, pp. 35-47.
6. TORKELSON, E. *et al*. Factors contributing to the perpetration of workplace incivility: the importance of organizational aspects and experiencing incivility from others. In: *Work & Stress,* 2016, vol. 30, no. 2, pp. 115-131.
7. ZHOU, Z. *et al.* The spillover effects of coworker, supervisor, and outsider workplace incivility on work-to-family conflict: A weekly diary design. In: *Journal of Organizational Behavior,* 2019, pp. 1-13

Recommended
***Natalia COJOCARU**, Associate Professor, PhD*

ВЗАИМОСВЯЗЬ ТРЕВОЖНОСТИ И СТРАТЕГИЙ ПРЕОДОЛЕНИЯ СТРЕССОВЫХ СИТУАЦИЙ У СТУДЕНТОВ

Мария ЧЕРНЫШ,

Факультет психологии, педагогических наук, социологии и социальной помощи

CZU: 159.944.4-057.875(478)

В современном обществе человек все больше сталкивается со стрессогенными факторами в повседневной жизни: высокая нагрузка на работе и в учебной деятельности, многозадачность, быстрый темп жизни, потеря близкого социального контакта. За последние 4 года такие события как пандемия COVID-19, развернувшаяся война на территории соседней страны показывают нам, что несмотря на возросший уровень жизни, общество продолжает сталкиваться с высоким уровнем неопределённости, что у многих вызывает страх, тревогу и опасения. Тревожность считается одним из факторов, влияющих на эмоциональное состояние, деятельность и благосостояние человека. Особенно важно изучить как люди, и в частности современная молодежь, справляются с стрессовыми ситуациями и какие стратегии используют для совладения.

Тревожность определяется, как склонность индивида переживать тревогу, которая характеризуется низкими показателями порога проявления реакции тревоги – основного параметра индивидуальных различий [1]. Под личностной тревожностью понимается устойчивая индивидуальная характеристика, отражающая предрасположенность субъекта к тревоге и предполагающая наличие у него тенденции воспринимать достаточно широкий «веер» ситуаций как угрожающие, отвечая на каждую из них определенной реакцией [2]. Тревожный человек справляется со стрессами сложнее, чем другие, зачастую используя малопродуктивные стратегии совладения со стрессом (копинг-стратегии).

В 1966 г., Р. Лазарус в своей книге «Психологический стресс и процесс совладания» обратился к понятию «копинг» для описания осознанно используемых человеком приемов для совладания со стрессом и с порождающими тревогу событиями [3]. Копинг – это то, что делает человек, чтобы справиться со стрессом: он объединяет когнитивные, эмоциональные и поведенческие стратегии, которые используются, чтобы справиться с запросами обыденной жизни.

Целью нашего исследования было изучение взаимосвязи между тревожностью и выбираемыми студентами копинг-стратегиями.

Нами была выдвинута гипотеза о том, что существует взаимосвязь между уровнем тревожности и стратегиями преодоления стрессовых ситуаций у студентов.

Для проверки гипотезы нами были использованы такие методы, как методика «Шкала тревожности» Дж. Тейлора, тест «Стратегии преодоления стрессовых ситуаций», Стивена Хобфолла, в адаптации Н. Водопьяновой, Е. Старченковой.

Исследуемая выборка включала в себя 30 студентов Государственного Университета Молдовы.

Результаты теста Дж. Тейлора показали, что 6, 7% стуентов обладают низким уровнем тревожности, 20% средним с тенденцией к низкому, 33,3% обладают средним уровнем, с тенденцией к высокому, 33,3% студентов имеют высокий уровень тревожности, и 6,7% оладают очень высоким уровнем тревожности, что говорит о том, что практически каждый 3 студент пребывает в состоянии постоянного внутреннего напряжения и имеет высокую чувствительность к беспокойству.

Анализ выраженности копинг-стратегий у студентов показал, что из исследуемой выборки только 20% студентов обладают высокими показателями по шкале ассертивных действий. В стрессовых ситуациях студенты гораздо реже прибегают к активному решению задач, устойчивому поведению. 60% исследуемых студентов выбирают стратегию избегания, пассивную модель поведения. Также, нами было выявлено, что 53% студентов прибегают к поиску социальной поддержки, что говорит об их умении в трудной ситуации найти поддержку со стороны окружающих, семьи, друзей, коллег.

В результате проведённого исследования была выявлена обратная взаимосвязь между уровнем тревожности и ассертивными действиями у студентов. То есть, чем выше уровень тревожности, тем ниже способность индивида к ассертивному поведению, которое проявляется в уверенности в себе и своих действиях, конструктивности, уважении себя и других, активном участии.

Можно отметить тенденцию к прямой взаимосвязи между тревожностью и стратегией избегания, а также с агрессивными действиями. Мы предполагаем, что если расширить выборку, то мы получим корреляции и по этим шкалам. А, соответственно, мы также можем сказать, что чем выше уровень тревожности, тем чаще индивид прибегает к избеганию и агрессии в стрессовых ситуациях. Рекомендации могут быть направлены на осуществление как профилактики негативных эмоциональных состояний и тревожности, так и проведения мероприятий, направленных на развитие ассертивного поведения, что будет способствовать адаптации студентов к стрессовым ситуациям и наибольшей эффективности в учебной деятельности.

Литература:

1. ПРИХОЖАН, А.М. *Психология тревожности*. СПб., 2009, сс. 97-103.
2. РОГОВ, Е. И. *Настольная книга практического психолога в образов*: Учебное пособие. Москва: ВЛАДОС, 1995. 529 с.
3. LAZARUS, R. S. *Psyhological stress and the coping process*. N.Y.: McGraw-Hill, 1966. 257 p.

Recomandat
***Stela VÂRTOSU**, lector univ.*

IMAGINEA CORPORALĂ A FEMEILOR CU DIFERIT NIVEL AL ÎNCREDERII ÎN SINE

Victoria MUNTEAN,

Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 159.923.2-055.2 victoriamuntean1@gmail.com

Conceptul de „imagine corporală" a fost explicat pe parcursul timpului din perspectiva diferiților autori, astfel există numeroase viziuni care se concentrează pe multitudinea componentelor, funcțiilor, mecanismelor, proceselor și efectelor pe care le implică, aplicabilitatea și relevanța multilaterală a conceptului.

O imagine negativă a corpului poate cauza, de asemenea, o stimă de sine scăzută, care poate afecta multe domenii ale vieții. Este posibil ca persoana să evite compania altor persoane din frica de a nu fi judecată pentru aspectul fizic, să dezvolte o obsesie pentru ceea ce mănâncă sau pentru cât de multă mișcare face zilnic [1]. Tiggemann propune perspectiva socioculturală care subliniază rolul și importanța tot mai mare acordată în societatea modernă aspectului fizic. Modelul sociocultural pornește de la un set de aserțiuni de bază: existența idealurilor sociale de frumusețe, transmiterea acestor idealuri prin diferite canale socioculturale, idealurile sunt internalizate de indivizi și determină nivelul de satisfacție/insatisfacție corporală, în funcție de măsura în care ating aceste standarde personale [*apud* 2, p. 60]. Standardul de frumusețe este idealizat și imposibil de atins de majoritatea femeilor, fiind internalizat el devine un punct de referință în autoevaluarea aspectului fizic, conducând la un anumit grad de insatisfacție corporală.

Cash propune o altă perspectivă, cognitiv comportamentală, la baza căreia stau emoțiile și gândurile față de imaginea corporală ce conduc la anumite comportamente, acțiuni și reacții de acomodare la aceste evenimente declanșatoare, ce pot include evitarea expunerii corpului, modificarea aspectului fizic, autoanaliza corpului, mecanisme de coping. Un aspect pozitiv al acesteia ar fi că oamenii adoptă și numeroase comportamente proiective în autoreglarea formei fizice cu efect pozitiv asupra imaginii corporale [*apud* 2, p. 61].

Un alt concept abordat în cercetarea respectivă este „încrederea în sine" care se definește ca nivelul de siguranță pe care un individ îl are asupra propriilor abilități.

Cercetătorul rus, V.G. Romek, analizează acest concept din perspectiva a trei componente, „încredere în sine generală" care reprezintă aprecierea pozitivă a aptitudinilor proprii, „curajul social" care se exprimă prin emoții pozitive prezente la diverse contacte sociale și „inițierea contactelor sociale" – fiind disponibilitatea de a iniția și a menține contactele sociale [3, p. 450].

Rüdiger și Rita Ulrich, prin încredere în sine înțeleg capacitatea individului de a-și permite să aibă cereri și cerințe (atitudini față de sine), de a îndrăzni să le manifeste (frică socială și inhibiție) și deținerea de competenţe pentru implementarea lor (abilităţi

sociale) [*apud* 4]. Potrivit lui Arnold Lazarus, formarea încrederii necesită patru aptitudini: capacitatea de a vorbi deschis despre dorințe și cerințe; capacitatea de a spune „nu”; capacitatea de a exprima deschis sentimentele pozitive și negative; capacitatea de a stabili contacte, a începe și a încheia o conversație [*apud* 4].

Relația dintre conceptele teoretice menționate a fost identificată prin intermediul aplicării a două chestionare, unul pentru a identifica atitudinea asupra imaginii corporale (*Chestionarul imaginii corporale, elaborat de către О.А. Скугаревский И С.В. Сивуха*) și altul pentru a determina nivelul încrederii în sine la femei (*Testul de studiere a încrederii în sine, elaborat de V.G. Romek*).

În experimentul de constatare a participat un eșantion alcătuit din 67 de femei cu vârsta cuprinsă între 14-65 de ani, care activează în diferite domenii (medicină, educație, economie etc.).

Astfel, aplicând chestionarele, am obținut diferite nivele ale percepției asupra imaginii corporale și încrederii în sine. Din totalitatea femeilor chestionate 60% prezintă o insatisfacție moderată, 39% – insatisfacție ușoară și doar 1% o atitudine adecvată față de imaginea corporală, ceea ce confirmă o insatisfacție crescută în rândul femeilor chestionate.

Totodată, în urma aplicării celui de-al doilea chestionar ce vizează încrederea în sine, am obținut că 54% de femei au un nivel mediu al încrederii în sine și 46 % – manifestă nivel scăzut al încrederii în sine.

În concluzie, evidențiem că mai mult de jumătate din subiecții experimentali denotă insatisfacție moderată pentru imaginea corporală, totodată, este mare numărul femeilor care prezintă nivel scăzut al încrederii în sine. Rezultatele prelucrării statistice demonstrează că există o corelație negativă semnificativă între factorul imagine corporală și încredere în sine.

Referinţe:

1. BALAN, R. Specificul imaginii corporale la femei. În: *Analele științifice ale doctoranzilor „Probleme actuale ale științelor umanistice”*, vol XX. UPSC „Ion Creangă”. Chișinău: CEP UPS, 2022. ISSN 1857-0267.
2. ZANCU, S.-Al. *Imaginea corporală și comportamentul alimentar în rândul manechinelor. Perspectivă bio-psiho-socială în contextul reglementărilor profesionale actuale*: Teză de doctorat. Iași, 2019.
3. РОМЕК, В.Г. Социально-политические детерминанты возрастной динамики уверенности в себе. В: *Современная Россия: путь к миру – путь к себе*. Екатеринбург, 2008. ISBN 5-7741-0097-2
4. СОЛОВЬЕВА, О.В., ПАПУРА, А.А. Феномен уверенности: Понятие, Подходы, Составляющие. В: *Сибирский психологический журнал*, 2010, № 38.

Recomandat
***Oxana PALADI,** dr. hab., conf. univ.*

ADAPTABILITATEA PERSONALITĂȚII ȘI COMPORTAMENTUL AGRESIV ÎN TRAFIC

***Laura PERJU*,**

Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 159.942.5:656.051 perjulaura18@gmail.com

În ultimii ani, agresivitatea în trafic a devenit o problemă socială importantă şi o cauză a incidentelor rutiere. Agresivitatea însăşi a devenit un fenomen complex destul de cercetat, mai ales prin specificitatea profundă a formelor sale. Aflându-se la volan, conducătorul auto trece printr-o gamă variată de stări emoţionale negative ca: iritabilitate, agresivitate, alertă, furie, stupoare, exaltare, frică, spaimă, anxietate sau tristeţe. De la conducătorul auto în condiţiile contemporane se cere nu numai să posede anumite abilităţi de şofat, calitaţi ale atenţiei, percepţiei, memoriei, dar şi capacităţi de adaptabilitate, de management al emoţiilor negative [5].

Adaptarea este proprietatea fundamentală a unui organism de a-şi modifica funcţiile şi structurile în raport cu schimbările cantitative şi calitative ale mediului înconjurător. Adaptarea unei persoane în orice mediu este un proces complex, care adesea expune diferite tipuri de schimbări la diferite sisteme ale corpului uman. Fiinţa umană dispune de o anumită plasticitate, datorită căreia şi este cu putinţă să rămână în acord cu mediul şi să menţină echilibrul mediului său interior. În sens particular, conform opiniei autorului C.L. Prosser, adaptarea se referă la ansamblul de procese şi activităţi care asigură supravieţuirea organismului într-un mediu stresant [*apud* 5]. J. Fleyvell defineşte adaptarea – proces şi rezultat al activităţii subiectului în cadrul mediului social [*apud* 3, p. 124]. V.G. Krâsiko explică că în procesul adaptării psihosociale, individul tinde să obţină o armonie, între condiţiile de viaţă şi activitatea internă/externă. Pe măsura realizării acestei armonii, creşte gradul de adaptabilitate al individului [1, p. 121]. Din perspectiva confruntării cu un mediu stresant, procesul de adaptare urmăreşte instituirea controlului asupra reacţiilor emoţionale, comportamentale şi, implicit, adecvarea lor la cerinţele situaţiei.

Definirea conceptului de „agresivitate”, analizată în calitate de componentă a cercetării realizate, din perspectiva comportamentului la trafic, s-a dovedit a fi o încercare extrem de dificilă pentru mulţi autori. Comportamentul agresiv la trafic este definit de către Scott Geller orice tip de comportament direcţionat către rănirea unei alte persoane atât pietoni cât şi alţi participanţi la trafic la un nivel fizic, emoţional sau psihologic, fără a se lua în calcul drepturile sau siguranţa acelei persoane [6]. Shuster defineşte comportamentul agresiv la trafic ca fiind un incident în care un şofer supărat sau nerăbdător loveşte intenţionat un alt conducător la trafic, îndeosebi, un comportament de conducere se consideră a fi agresiv în cazul în care acesta este în mod deliberat de natură să crească riscul de coliziune şi este motivat de nerăbdare, supărare, ostilitate şi /sau o încercare de a economisi timp [2].

Există numeroși factori care stau la baza apariției comportamentului agresiv la trafic, și anume: 1. Factori individuali (vârsta, diferența de gen, inclusiv factori de personalitate, stilul de viață); 2. Factori sociali (mass-media, statutul social); 3. Factori organizaționali (diferențe dintre șoferii amatori și cei cu experiență; ambianța generală a traficului rutier) [4].

Constatăm că sursele teoretice reliefează unele tangențe dintre conceptele prezentate. Cercetarea realizată are drept scop identificarea relației dintre nivelul de adaptabilitate psihosocială a personalității și a comportamentului agresiv la trafic. În vederea realizării scopului cercetării în cadrul experimentului de constatare, au participat un eșantion alcătuit din 40 de conducători auto cu vârste cuprinde între 18 și 70 de ani, atât de gen masculin, cât și de gen feminin.

Pentru a determina relația dintre variabile, au fost aplicate următoarele instrumente de investigare: 1. Chestionarul multifactorial de personalitate *Adaptabilitatea*, autori A.G. Maklakov și S.V. Cermeanin; 2. Testul *Diagnosticarea comportamentului agresiv la trafic*, autor L. Deffenbacher (adaptat de C. Hăvârneanu).

În concluzie, menționăm că rezultatele obținute demonstrează niveluri diferite de dezvoltare a adaptabilității psihosociale și a comportamentului agresiv la trafic la conducătorii auto. În cadrul experimentului de constatare a fost identificată atât relația dintre nivelul de adaptabilitate psihosocială a personalității și a comportamentului agresiv la trafic, cât și diferențele, pentru componentele menționate, în funcție de criteriul de gen.

Referințe:

1. KRÂSIKO, V.G. *Psihologia socială*. Trad. V. POLEANU. București: Europress Group, 2007. 265 p. ISBN 978-973-88127-5-8.
2. MÎSLIȚCHI, V. Abordări teoretice ale comportamentului agresiv manifestat de tinerii conducători auto. În: *Buletinul ştiinţific al Universităţii de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu”* din Cahul, *Seria „Stiinte Umanistice”*. 2017, Nr. 1(5). ISSN 2345-1866 /ISSNe 2345-1904.
3. PALADI, O. *Orientările valorice şi adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței: abordări teoretice*. Monografie. Chişinău: Print-Caro SRL, 2021. 261 p. ISBN 978-9975-48-190-8.
4. POTÂNG, A., BOTNARI, I. Factorii individuali și sociali în manifestarea agresivității la conducătorii auto. În: *Materialele Conferinței „International Conference of Applied psychology”*, Chisinau, Moldova, 29-30 noiembrie 2018. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/78711/cerif
5. RUSNAC, S., VERDEȘ, V. Adaptabilitatea social-psihologică ca o condiție a depășirii crizei vârstei adulte. În: *Materialele Conferinței „Preocupări contemporane ale ştiinţelor socio-umane”*. Chișinău, Moldova, 11-12 decembrie 2015. pp. 389-397. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/389-397.pdf
6. SAVCA, L. *Aspecte psiho-sociale privind comportamentul agresiv în trafic*. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/9-16_14.pdf

Recomandat
***Oxana PALADI,** dr. hab., conf. univ.*

ОСОБЕННОСТИ ВОСПРИЯТИЯ ГЕНДЕРНЫХ СТЕРЕОТИПОВ В СТУДЕНЧЕСКОЙ СРЕДЕ

Никита ПОРОХОВ,

Факультет психологии, педагогических наук, социологии и социальной помощи

CZU: 316.346.2-057.875 Jackraiden95@gmail.com

Гендерные стереотипы широко распространены в обществе и поддерживаются различными источниками, такими как СМИ, семья и образование. Студенческая среда не является исключением, и гендерные стереотипы могут влиять на успеваемость, социальные взаимодействия и психологическое благополучие. Целью данного исследования является рассмотрение особенностей восприятия гендерных стереотипов в студенческой среде и их влияние на поведение и установки студентов. Понимание восприятия стереотипов студентами поможет создать толерантную среду в учебных заведениях, обеспечить равные возможности для всех учащихся.

Исследование Bedyńska, S., Krejtz, I. и др., показало, что гендерные стереотипы могут привести к угрозе подтверждения стереотипа о своей группе, будь она гендерной, социальной или культурной [1]. Это исследование показало, что девочки, которые сильно связывают себя со своей гендерной группой и подвергающиеся «хронической угрозе подтверждения стереотипа» (ХУПС), имеют более низкую эффективность функций рабочей памяти, а также математические достижения и более высокий уровень выученной беспомощности. У мальчиков это проявляется только относительно языковых способностей и чтения. Кроме того, авторы выявили, что ХУПС связана с тем, насколько мальчики оценивают важность той или иной сферы для себя.

В исследовании, приведенном Юнеско, говорится, что СМИ способствуют поддержанию и популяризации гендерных стереотипов, и создает негативный фон по отношению к женщинам и более широким принятием насилия в отношении них [2]. Это связанно с тем, что гендерные стереотипы, распространяемые в СМИ, могут укреплять традиционные представления о ролях мужчин и женщин в обществе. Для устранения негативного воздействия гендерных стереотипов в студенческой среде по всему миру были имплементированы различные мероприятия. Например, информирование школьников и студентов о пагубном влиянии гендерных стереотипов. Исследование Madon, S., Jussim, L., & Eccles, J. демонстрирует, что знакомство молодых девушек с женщинами, достигшим высот в научных областях повышает их интерес и мотивацию к изучению наук. Так же исследования показывают, что в школах с позитивным климатом, способствующим гендерному равенству, уровень издевательств по гендерному признаку ниже, а успеваемость учащихся выше [3].

С целью изучения отношения к гендерным стереотипам в студенческой среде нами было проведено анкетирование 30 студентов USM. Результаты нашего исследования показали, что 63.3% опрошенных периодически сталкивается с гендерными стереотипами. 73,3% опрошенных считают, что гендерные стереотипы могут быть связаны с выбором профессии, а 40% уверены, что они сказываются в той же степени на семейной и социальной жизни. 86,7% опрошенных студентов придерживаются мнения, что гендерные стереотипы могут привести к неравенству в профессиональной сфере. Наше исследование показало, что наиболее распространёнными стереотипами являются «мужчины лучше владеют логикой, а женщины эмоциями», и «мужчины лучше справляются с математикой и науками», так ответили более 60% респондентов.

В 2021 году Организация Объединенных Наций опубликовала индекс гендерного развития (Gender Development Index, GDI), который оценивает уровень развития женщин и мужчин в разных странах мира на основе трех показателей: продолжительности жизни, образования и достатка. Согласно этому индексу, наиболее равноправные страны: Норвегия, Финляндию, Швеция, Дания и Исландия [4]. Наше исследование показывает заинтересованность студентов к такому виду мероприятий. Так 60% опрошенных нами студентов считают, что в университете должны проводится мероприятия по борьбе с гендерными стереотипами, а 43.3% считают, что организация тренингов и семинаров наиболее эффективный метод.

В заключении можно сказать, что гендерные стереотипы в студенческой среде оказывают существенное влияние на социальную, личную и профессиональную жизнь студентов. Такие мероприятия, как информирование о стереотипах, демонстрация образцов для подражания и создание положительного школьного климата, помогают смягчить негативное воздействие гендерных стереотипов в жизни студентов.

Литература:

1. BEDYŃSKA, S., KREJTZ, I., & SEDEK, G. Chronic stereotype threat is associated with mathematical achievement on representative sample of secondary schoolgirls: The role of gender identification, working memory, and intellectual helplessness. In: *Frontiers in psychology*, 9, 428.
2. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000378415
3. MADON, S., JUSSIM, L., & ECCLES, J. In search of the powerful self-fulfilling prophecy. In: *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(4), 537-548.
4. https://www.drishtiias.com/daily-updates/daily-news-analysis/human-development-report-2021-22#:~:text=GDI measures disparities in the,value for 2021 is 0.490.

Recomandat
***Stela VÂRTOSU**, lector univ.*

RELAȚIA DINTRE STIMA DE SINE ȘI GÂNDURI ÎN INTERACȚIUNILE SOCIALE ALE ADOLESECENȚILOR

Maria ROTARU,

Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 159.922.8 rotarumaria211@gmail.com

Adolescența este o perioadă critică în dezvoltarea personalității și a relațiilor sociale. În această perioadă, tinerii sunt expuși la diferite situații și interacțiuni sociale care le pot influența dezvoltarea emoțională și socială. Un aspect important al dezvoltării adolescenților este stima de sine și modul în care aceasta influențează gândurile și comportamentele lor în interacțiunile sociale.

Stima de sine reprezintă evaluarea subiectivă a propriei persoane, care include sentimentul de valoare și importanță a propriei persoane în comparație cu ceilalți oameni. În una dintre cercetările sale importante, Rosenberg a examinat relația dintre stima de sine și anxietate într-un eșantion de adolescenți [5]. Concluzia sa a fost că adolescenții cu stima de sine scăzută sunt mai predispuși la dezvoltarea anxietății și depresiei decât cei cu stima de sine ridicată. Rosenberg a argumentat că stima de sine este un factor important în dezvoltarea anxietății și a altor probleme de sănătate mintală, deoarece stima de sine reprezintă evaluarea subiectivă pe care o facem despre noi înșine. Când evaluarea noastră este pozitivă, suntem mai puțin vulnerabili la dezvoltarea anxietății și a altor probleme de sănătate mintală. Pe de altă parte, evaluarea negativă a stimei de sine poate duce la anxietate, depresie și alte tulburări emoționale. De asemenea, el a constatat că nivelul de stima de sine poate varia în funcție de vârstă, sex și cultură [2; 3; 5].

În cercetarea realizată, am avut drept obiectiv determinarea relației dintre stima de sine și autoevaluarea gândurilor în interacțiunile sociale ale adolescenților (anxietate pozitivă/anxietate negativă). În acest context, am analizat și conceptul de anxietate pozitivă și anxietate negativă. De altfel, cunoaștem că anxietatea este o stare de îngrijorare sau neliniște care poate fi experimentată în diferite situații și poate avea efecte atât pozitive, cât și negative asupra comportamentului și stării de spirit a unei persoane [1].

În contextul psihologiei pozitive, conceptul de anxietate pozitivă și negativă a fost introdus de Martin Seligman și colegii săi pentru a distinge între cele două tipuri de anxietate și pentru a înțelege modul în care acestea afectează bunăstarea și performanța persoanei. Robert Glass a introdus o perspectivă diferită asupra anxietății pozitive și negative, argumentând că acestea sunt legate de perspectiva de așteptare a individului [4].

Glass susține că anxietatea pozitivă și negativă pot avea efecte diferite asupra comportamentului și performanței persoanei, în funcție de nivelul de stimulare și așteptările individului.

Luând în considerație conceptele teoretice prezentate, am inițiat un studiu, în scopul determinării relației dintre stima de sine și autoevaluarea gândurilor în interacțiunile sociale ale adolescenților (anxietate pozitivă/anxietate negativă). În acest scop, au fost

utilizate următoarele instrumente psihometrice: 1. Ancheta în bază de chestionar: gen, vârstă; 2. Testul stimei de sine (Rosenberg); 3. Testul de autoevaluare a gândurilor în interacțiunile sociale (Glass).

În vederea realizării scopului cercetării, în cadrul experimentului de constatare a participat un eșantion alcătuit din 72 de subiecți experimentali cu vârste cuprinse între 14 și 19 ani, dintre care 58% sunt de gen masculin și 42% sunt de gen feminin.

Aplicând *Testul stimei de sine (Rosenberg)* am obținut următoarele rezultatele: stimă de sine de nivel înalt este caracteristică doar pentru 1% din adolescenți, nivel mediu pentru 85% de adolescenți și nivel scăzut 14% de adolescenți. În același context, aplicând *Testul de autoevaluare a gândurilor în interacțiunile sociale (Glass)*, am obținut următoarele rezultate: 8% dintre adolescenți au nivel înalt de anxietate pozitivă, 72% dintre adolescenți au nivel mediu de anxietate pozitivă și 20% dintre adolescenți au nivel scăzut de anxietate pozitivă. Totodată, am obținut că 28% dintre adolescenți au nivel înalt de anxietate negativă, 55% dintre adolescenți au nivel mediu de anxietate negativă și 17% dintre adolescenți au nivel scăzut de anxietate negativă.

În concluzie, subliniem că în experimentul realizat am constatat că există o corelație negativă semnificativă dintre variabilele: stima de sine și anxietatea negativă.

Referințe:

1. Tulburările de anxietate. Protocol clinic național. Chișinău, 2017. Disponibil: https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2020/07/15439-PCN20-27820Tulburari20de20anxietate20la20adult.pdf
2. BYRNE, B., SHAVELSON, R. On the structure of adolescent self-concept. In: *Journal of educational psychology*, 88(3), 473-481. 1986. Disponibil: https://eric.ed.gov/?id=EJ346427
3. CROCKER, J., WOLFE, C.T. Contingencies of self-worth. In: *Psychol Rev*. 2001 Jul; 108(3):593-623. doi: 10.1037/0033-295x.108.3.593.
4. GLASS, C.R. Cognitive assessment of social anxiety: Development and validation of a self-statement questionnaire. Cognitive Therapy and Research. 1982, vol. 6, pp. 37-55. Disponibil: https://link.springer.com/article/10.1007/BF01185725
5. ROSENBERG, M. *Society and the Adolescent Self-Image*. Princeton, NJ: Princeton University Press. 1965. Disponibil: http://dx.doi.org/10.1515/9781400876136

Recomandat

***Oxana PALADI,** dr. hab., conf. univ.*

THE INFLUENCES OF MENTAL STATES ON THE LEVEL OF CONCENTRATION OF ATTENTION AND DIFFERENT TYPES OF MEMORY FOR PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Ruxandra ȘTERBEȚ,

Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 159.95-053.5 ruxandrasterbet@gmail.com

Children's cognitive development is one of the main areas of focus for school psychologists who work with primary school students. An increasing number of teachers and parents are demonstrating a keen interest in identifying strategies for enhancing the cognitive development of primary school students in the context of the classroom. Attention is a cognitive function that is pivotal for human behavior. It "is the prerequisite to learning and a basic element in classroom motivation and management" [1]. Lack of concentration in the classroom is considered to be one of the most prevalent educational problems throughout education [2]. Memory is the cognitive function that allows us to code, store, and recover information from the past. In the current study, we consider two types of memory: verbal working memory (VWM) which is commonly viewed as the temporary maintenance of verbal information; and short-term memory (STM) which is the capacity to store a small amount of information in the mind and keep it readily available for a short period of time. **Mental states/ affective states**. Anxiety is an emotion characterized by feelings of tension, worried thoughts, and physical changes like increased blood pressure [3]; frustration is a common emotional response to opposition, related to anger, annoyance and disappointment [4]; aggressiveness refers to a range of behaviors that can result in both physical and psychological harm to yourself, others, or objects in the environment; rigidity is a personality trait characterized by strong resistance to changing one's behavior, opinions, or attitudes or by the inability to do this [4]. **The aim of this study** was to assess the correlation between mental states and the level of concentration of attention and different types of memory for primary school students. The study group included a total of 100 primary school students, of whom 56 were female and 44 were male. All participants were from the same primary school.

Results. Distribution of responses on Pieron-Rouser emphasizes a majority of subjects displaying a medium level of concentration of attention-34%, as well as 29% with a very high level of concentration of attention, high-17%, low-17%, very low-3%. Descriptive analytics of responses on the Rey 15-Item Memory Test (RMT) highlight the following distribution of results: very low-21%, low-10%, medium-21%, high-18%, very high-30%. Distribution of responses on the Short-Term Memory Test underscore the subsequent results: low level-58%, average level-38%, high level-4%. Based on the results on Eysenck' s questionnaire „Self-assessment of mental states", 50% of the participants were found to have average levels of anxiety, whereas 48% present low levels of anxiety, and just 2% set out a high level of anxiety. Frustration also has medium

manifestation rates, 52% of the subjects exhibit average levels of frustration, 46% are prone to rare manifestations of frustration presenting average levels of frustration. Only 2% of the participants were found to have high levels of frustration. For 49% of the respondents, a medium level of aggressiveness is characteristic, 46% of the participants present low levels of aggressiveness. Alternatively, 5% of the subjects tend to experience high levels of aggressiveness.

Date analysis. Statistical processing of the data was carried out with the help of Pearson's correlation analysis (r), which was used to determine the relationship between mental states, level of concentration of attention, verbal working memory and short-term memory for primary school students.

Results and discussion. The interconnection between mental states, level of concentration of attention, verbal working memory and short-term memory consisted of 8 negative correlations. The results show that there is a significant correlation of high levels of anxiety and low levels of concentration of attention among primary school students, with significant correlation ($p< 0,001$) and a strong correlation coefficient $r=-0,637$. As well, there is a significant correlation of high levels of frustration and low levels of concentration of attention among primary school students, with significant correlation ($p<0,001$) and a strong correlation coefficient $r=-0,727$. Furthermore, the results reported a negative association between anxiety and verbal working memory, with significant correlation ($p=0,038$) and a weak correlation coefficient $r=-0,208$. The same direction of relationship was found between frustration and verbal working memory, with significant correlation ($p=0,049$) and a small correlation coefficient $r=-0,197$. Over and above that, the results reveal a significant correlation of high levels of anxiety, frustration, aggression, rigidity and low levels of short-term memory among primary school students. Whilst there is a weak correlation between anxiety and short-term memory with a correlation coefficient of $r=-0,247$, with significant correlation ($p=0,013$); as well as a weak correlation between frustration and short-term memory with a correlation coefficient of $r=-0,293$, with significant correlation ($p=0,003$); conversely there is a moderate correlation between aggression and short-term memory with a correlation coefficient of $r=-0,473$, with significant correlation ($p<0,001$), and a strong correlation between rigidity and short-term memory with a correlation coefficient of $r=-0,605$, with significant correlation ($p<0,001$).

Conclusion. In the present study, we examined how mental states were associated with cognitive performance, including attention and memory among primary school students. The results of the research carried out show that there is an interaction between cognitive processes and mental states. We found an interaction between anxiety, frustration and working memory domain, as well as attention. We did not observe significant relationships between aggression, rigidity and working memory domain, nor attention. Our analyses revealed main effects of mental states on short-term memory.

References:

1. LAI, Y. J., & CHANG, K. M. (2020). Improvement of Attention in Elementary School Students through Fixation Focus Training Activity. *International journal of environmental research and public health*, *17*(13), 4780. https://doi.org/10.3390/ijerph17134780

2. MORAN, A. (2012). Concentration: Attention and performance. In S. M. Murphy (Ed.), The Oxford handbook of sport and performance psychology (pp. 117–130). Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199731763.013.0006
3. ARANBERRI-RUIZ, A., ARITZETA, A., OLARZA, A., SOROA, G., & MINDEGUIA, R. (2022). Reducing Anxiety and Social Stress in Primary Education: A Breath-Focused Heart Rate Variability Biofeedback Intervention. International journal of environmental research and public health, 19(16), 10181. https://doi.org/10.3390/ijerph191610181
4. American Psychological Association. (2015). APA Dictionary of Psychology (2nd ed.)

Recomandat
***Angela POTÂNG**, dr., conf. univ.*

PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF STUDENTS' READINESS FOR FAMILY LIFE

Victoria PANCHENKO,

South Ukrainian National Pedagogical University named after „K.D. Ushynsky"

CZU: 159.9-057.87:316.356.2 victoriyaod125@gmail.com

The relevance of the research topic "Psychological characteristics of students' readiness for family life" lies in the fact that values and social ideas about the role of the family in society are changing. In recent years, there has been a decrease in the number of marriages and an increase in the number of divorces, as well as a change in social roles in the family. In this regard, it is becoming increasingly important to study the psychological readiness of students for family life, because this is an important stage in the life of every person [1].

The topic of psychological readiness for family life has been studied by many scientists and psychologists. Among them, such researchers as John Bowlby, E. Erikson, R. Haviger, V. Mitchell, M. Birkett, L. Belyk, A. Ivanova and many others can be singled out. Each of these researchers contributed to the study of this topic by highlighting various aspects of psychological readiness for family life and identifying factors that influence the formation of such readiness. The purpose of this work is to study the psychological readiness of students for family life. In particular, it is necessary to determine the level of readiness of students to create a family and parenthood, as well as to analyze the factors that influence the formation of readiness for family life.

In modern psychological science, there are several theoretical approaches to studying the peculiarities of students' readiness for family life. One of them is E. Erikson's theory of psychosocial development, which states that students are in a phase of development when they form their identity and determine their values, which can affect their readiness to start a family. Another approach is interaction theory, which focuses on the interaction between an individual and his environment, particularly with a relationship partner. This approach believes that successful relationships are based on the ability to interact and understand each other. The third approach is the theory of social psychology, which studies the influence of the social context on personality formation. This approach believes that students form their readiness for family life under the influence of the social environment in which they find themselves, such as family, friends, cultural and social norms.

There are also other approaches, for example, the theory of the social construction of reality and the theory of interaction between people and the environment. Each of these approaches allows consideration of readiness students to family life from different angles and focus on different aspects of this process [2, p. 60-63].

The social and cultural environment has a great influence on students' readiness for family life. Family, friends, religious and cultural traditions, as well as social norms and

stereotypes can influence students' ideas about what family life is, what roles a man and a woman should fulfill in the family, what values should be prioritized, etc. Student age is a period of intensive development, when individuality is formed, self-identification, interpersonal relationships and personal values are established. Students are a target group studied in psychological research because they experience a number of special challenges and important life transitions that may affect their readiness for family life [3].

Readiness for family life can be influenced by various psychological characteristics of students. For example, students who have a stable identity and well-defined values may be more ready to start a family because they have a clearer idea of what they want from life. On the other hand, students who are in search of identity and have not yet decided on their life goals, may be less ready to start a family.

The presence of stereotypes can also affect readiness for family life. For example, if a student has an idea that a man should be the main breadwinner and a woman should be responsible for taking care of children and household chores, this may affect his willingness to start a family with someone who does not fit these stereotypes.

Stress and depression can also affect readiness for family life. If a student is experiencing depression or constant stress, it may be more difficult for him to focus on creating and maintaining healthy family relationships. So, we can say that the psychological characteristics of students can affect their readiness for family life. It is important to understand that each person is unique and has his own characteristics that can affect his readiness to start a family.

In addition, it is important to remember that readiness for family life is a dynamic concept that can change over time and depending on different life circumstances. Therefore, in order to maintain readiness for family life, students must also be given the opportunity to develop self-knowledge and self-development, support them in forming healthy relationships, and provide opportunities for receiving psychological support [3, p 68-74].

It was found that factors such as personal characteristics, style of interaction with people, experience of interaction in the family and socio-cultural environment can influence readinessstudents to family life. It was also found that students with high readiness for family life have certain characteristics, such as greater emotional stability, higher level of social competence, greater responsibility, willingness to compromise and cooperation.

Therefore, it is important to take into account the psychological aspects of students' readiness for family life and ensure their preparation for the formation of family relationships, which will contribute to the creation of healthy and strong families. Research indicates the need to develop programs that will contribute to the formation of students' social and emotional competence, their readiness for cooperation and compromises, as well as to increase the level of awareness about creating healthy and strong families.

References:

1. GONCHAROVA, N. Stratehiyi simeynoho vykhovannya ta yikh vplyv na hotovnist′ studentiv do simeynoho zhyttya [Family education strategies and their impact on students'

readiness for family life. Proceedings]. Series: Psychology. Kyivm, 2019, pp. 27-33. [in Ukrainian].
2. KOVALENKO, I. S. Psykholohichni osoblyvosti hotovnosti do shlyubu ta simeynoho zhyttya studentiv z riznym rivnem samootsinky [Psychological features of readiness for marriage and family life of students with different levels of self-esteem]. In: *Materials of the III International Scientific and Practical Conference* "*Innovations in the Modern Pedagogical and Psychological Educational Space".* Kyiv, 2019, pp. 60-63. [in Ukrainian].
3. PETRUSHKO, Yu. V. Simeyne vykhovannya ta hotovnist′ studentiv do simeynoho zhyttya [Family upbringing and readiness of students for family life]. In: *Pedagogy and psychology.* Dnipro, 2015, no. 2, pp. 68-74. [in Ukrainian].

Recommended
***Oksana Volodymyrivna VDOVICHENKO**, doct., prof.*

THE RELATIONSHIP OF PARTNERS IN MARRIAGE AND THEIR IMPACT ON THE DEVELOPMENT OF THE CHILD

Kateryna YERMAK,

South Ukrainian National Pedagogical University named after „K.D. Ushynsky”

CZU: 316.356.2:159.922.7 katiaermak9998@gmail.com

The topic under study is relevant because the modern world is changing rapidly, including relationships between people. The number of divorces and breakups in marriage is increasing, and this is connected with the increase in the number of children who face problems of psychological development. The relationship between parents is one of the main factors affecting the development of a child, so it is necessary to investigate this problem: do parents often quarrel with the child, how do they behave with each other, what words and actions does the child see as an example in his family, how do parents relate to of the child, regardless of whether they quarreled, whether their relationship is strained, whether there is manipulation of the child – how it is reflected on the child as a whole. Understanding how relationships between partners affect a child's development can help develop effective methods of parenting and support for children so that they can grow up to be happy and psychologically healthy adults. In addition, research can help families maintain healthy relationships, which can positively affect children's development and reduce the risk of psychological problems. Therefore, this problem is of great importance for practical psychology and the development of people in general [4].

Based on the relevance of the problem, we set ourselves **the goal**: to investigate the influence of the relationship of partners in marriage on the development of the child, to analyze the factors affecting the formation of positive and negative relationships, as well as to determine the possible consequences of negative and positive relationships for the psychological development of the child.

To achieve this goal, the following tasks are formulated in **the work:**

1. Consider the following concepts: "marriage", "relationships between partners", "child development".
2. Determine the main stages of a child's development and his psychological needs.
3. Reveal the peculiarities of relationships in marriage of various types of behavior.
4. Analyze the relationship of relationships between parents and the child's psychological development at each stage.
5. To determine the impact of marital relations between partners on the child's development.

The object of the study is the relationship between partners in marriage and their influence on the child's development.

The subject of the study is the parents, as well as the child, who are directly involved in the process of interaction with each other, in the upbringing and formation of the child.

The subject of the study is the relationship between the relationship of parents in marriage and the development of a child at different stages of his life.

The study also covers the issue of defining the concepts of "marriage", "relationship between partners", "child development" and their interrelationships. The research is aimed at determining the characteristics of interaction between parents in marriage and its impact on the psychological development of the child, as well as finding practical recommendations for maintaining healthy relationships between parents and a positive impact on the child's development.

Research methods – to solve the tasks, a complex approach was used, which consisted in a combination of theoretical analysis of scientific sources with the use of empirical research, as well as methods: observation, conversation, standardized questionnaires, compiled by us on the topic of survey research, for parents and for children from families with different types of behavior.

After analyzing a large list of literature on the study of the given topic, it was found that the relationship between partners in marriage and their influence on the development of the child is an important topic in psychology and family therapy. Spousal partners have a great influence on the development of the child, because the child grows and develops in the context of the family environment in which the parents interact with each other and with the child. There are various approaches and theories that help to understand the relationship between partner relationships and child development [1].

One of the aspects of the influence of the relationship of partners in marriage on the development of a child is their emotional development. A child learns to express and understand his emotions by interacting with his parents. If the relationship between partners in the family is relatively stable and positive, this can contribute to the development of positive emotions in the child, such as joy and satisfaction. On the other hand, conflicts and negative relations between parents can cause a child to feel fear, anxiety and insecurity, which can have a negative impact on his emotional development.

The relationship between the parents can affect the social development of the child. The child learns social skills and interactions with the environment, including his parents [2]. If parents demonstrate positive social skills such as cooperation, empathy, and respect, the child may be more likely to develop these qualities. A negative relationship and conflict between parents can lead to the child learning aggression, conflict and other negative social skills.

They can also affect the cognitive development of the child. If parents show positive cognitive skills, such as tolerance for other points of view and problem-solving skills, the child can learn these skills. And the same can happen in reverse [5].

Overall, parents' relationships can have a significant impact on a child's development, including their cognitive, emotional, and social development. If parents have a healthy and positive relationship, it can contribute to the development of emotional stability and a positive worldview of the child. Parents can also provide stimuli for the development of the child's cognitive and social skills through conversations, learning and social interactions. Unfortunately, a negative relationship between parents can have a negative impact on a child's development, including problems in emotional and

social development, as well as problems in learning and intellectual development. So, it is important for parents to do everything they can to maintain a healthy and positive relationship for their child [3].

References:

1. KLOKOVA, O.M. Partnerstvo v shlubi: vzaemodiya ta komunikatsiya [Partnership in marriage: interaction and communication]. In: *Akadevydavnystvo*. Kyiv, 2016, pp. 42-44. [in Ukrainian].
2. HOLOVCHENKO, O.O. Shlub ta roduna jak socialne-psukhologichne javushe [Marriage and family as a socio-psychological phenomenon]. In: *KNEV*. Kyiv, 2017, vol. 1, pp. 21-23. [in Ukrainian].
3. HNATIYK, N.M. Shlub i roduna: psykhologichniy aspect [Marriage and family: psychological aspect]. In: *Vydavnistvo Lvivskoi politechniki*. Lviv, 2015, pp. 59-62. [in Ukrainian].
4. HYMENIUK, I.V. Simeyne juttia: problemy ta perspektyvy [Family life: problems and prospects]. In: *Vydavnistvo Lvivskoi politechniki*. Lviv, 2014, pp. 34-37. [in Ukrainian].
5. POSOKHOVA, O.M. Vzaemyny u shlubi ta roduni: psychologichni osoblyvosti [Relationships in marriage and family: psychological features]. In: *Akadevydavnystvo*. Kyiv, 2017, pp. 54-60. [in Ukrainian].

Recommended
***Oksana Volodymyrivna VDOVICHENKO**, doct., prof.*

LINK OF SELF-PRESENTATION OF THE SPECIALITY ON THE INTERNET WITH THE REAL IDENTITY OF SPESIALITY

Yuliia SHPAKOVSKA,

South Ukrainian National Pedagogical University named after „K.D. Ushynsky"

CZU: 159.923:004.738.5 shpakooovskayaaa@gmail.com

The problem of linking a person's self-presentation with the person's real identity is one of the most important problems in modern psychology. This is due to the fact that when interacting with the world around us and the Internet, a person faces the problem of self-presentation on the Internet, the perception of other users, and the specifics of communication on the Internet every day. As a rule, online self-presentation is the fulfillment of desires - strength and power, beauty, belonging to a certain group, social status, etc. Therefore, on the one hand, virtual self-presentation can reflect desires that are unsatisfied in real life, and on the other hand, it can be a direct consequence of real identity.

The problem of „self-presentation on the Internet" has been covered by A.A. Verbitsky, V.A. Pleshakov, I.G. Sidorova, and D. Solovyov.

Based on the relevance of the problem, we set the goal of revealing the peculiarities of self-presentation of a person on the Internet and in real life. Based on the purpose of the study, we defined the following tasks: to form an image of a personality on the Internet; to determine the specifics of self-presentation on the Internet among people of different groups and professions; to analyze the available scientific literature and to study the relationship between self-presentation on the Internet and in real life.

Internet communication and self-presentation is characterized by a special process of interpersonal perception. It does not contain any non-verbal information, except for video communication. The emotional component of communication is difficult to convey and perceive on the Internet without a paralinguistic component [1].

The Internet evaluates the real social status of users, and they have the opportunity to change it and choose the one that the person needs. Many eliminate serious cultural, age, and other barriers to social communication.

Non-verbal communication styles have lost their role in the online text communication space. Participants in communication can express their feelings with a smile or emoticon. The physical absence of the user in the act of communication contributes to the fact that feelings are not only expressed, but also hidden or modeled.

Thus, in the presence of the physical absence of communication partners, a number of barriers related to the characteristics of a person's appearance (e.g., gender, age, social status, external attractiveness or unattractiveness) have lost their significance online [2].

Most researchers and scholars note that the Internet, as a completely different social reality, is beginning to provide a unique opportunity: to change identity through the

user's self-presentational behavior. Self-presentation is understood here as a behavioral expression of the emotional and cognitive elements of the self-concept, and identity as a synonym for the self-concept or its central construct. The reasons for identity change include compensation (the user is not satisfied with certain aspects of reality), self-actualization (the user cannot express all aspects of the multifaceted "I" in real communication), gaining new experience and creating a chosen image of the "I" [3].

Based on the overall goal of our work, we have selected a set of psychodiagnostic techniques that will help us in our empirical study. We used the Personal Identity Research Inventory (PIRI) (D.B. Schneider) and the Self-Presentation Tactics Measurement Scale (S. Lee, B. Quigley).

The study involved 25 respondents, including women and men aged 18 to 50 with different social status and different life circumstances.

According to the data of the Personal Identity Study (PIS) (D.B. Schneider), on average, respondents are most likely to have a type of personal identity called "diffuse identity" or, as it is also called, "blurred or vague identity." Diffuse identity (diffusion of self-identity, instability of the self-image, poorly differentiated self-concept) is a lack of identity integration manifested in the fact that a person has tangible contradictions in the perception of himself/herself, combined with a poor and flat perception of others; it is defined as a lack of authenticity, integrity of one's life story, lack of orderliness and coherence of the inner world (difficulties and gaps in describing one's own personality). Difficulties in adapting to these people are evident in the presence of uncertainty and freedom of choice, which means that the subject has a certain degree of autonomy and responsibility for what happens to him or her. This is typical for people with a "fragile" extreme personal organization, who often lose their temporal perspective (constant orientation in the time coordinates of their own life, numerous memories), have a reduced tolerance for ambivalence, and are unable to cope with separation.

According to the results of the second methodology "Self-Presentation Tactics Measurement Scale" (S. Lee, B. Quigley), the three most common self-presentation tactics among respondents were identified: "desire to be liked", "obstacle to oneself" and "denial" (all three scales are found in almost every second respondent), which indicates a low level of self-esteem. And when meeting for the first time or presenting themselves, most respondents find it difficult to find good qualities in their personality and obstruct themselves, but at the same time try to please the interlocutor.

It has been determined that most people who have self-presentation tactics of wanting to be liked, obstructing themselves, and denying themselves have a manifestation of a diffuse identity.

Thus, a person's self-presentation can be seen as a means of managing the impression that a person makes on others in the course of interaction. However, it is very important to do this consciously and with all the consequences in mind, because the first impression can be made only once. It is on the Internet that individuals have the opportunity to experiment with their image and change it at will, because in case of problems, they can simply delete a page, post, comment or log out of the network.

References:

1. SKULATOVA, O.V. Vykorystannya danykh, otrymanykh z Internetu, dlya psykholohichnoho analizu osobystosti [The use of data from the Internet for psychological analysis of the personality] Scientific Bulletin of the Kherson State University, Series "Psychological Sciences". Kherson, 2016, Issue 1, vol. 2, pp. 106-111. [in Ukrainian].
2. VERBITSKY, A.A. Problemy obrazovaniya «tsifrovogo pokoleniya» [Problems of education of the "digital generation"]. Scientific works of the participants of the IV International scientific-practical conference: *Psychological and pedagogical support of the educational process: problems, prospects, technologies,* 2015, pp. 26-33. [in Russian].
3. SOLOVIEV, D. Potrebnosti i povedeniye lyudey v sotsial'nykh setyakh. Teoriya «laykov». [The needs and behavior of people in social networks. The theory of "likes"] Lecture was delivered to students of British Higher School of Design, 2012. [in Russian].

Recommended
***Oksana Volodymyrivna VDOVICHENKO**, doct., prof.*

PROIECTAREA DIDACTICĂ PRIN PRISMA PRINCIPIULUI ÎNVĂȚĂRII BAZATĂ PE JOC ÎN INSTITUȚIA DE EDUCAȚIE TIMPURIE

Diana PISARENCO,

Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 37.02:373.24 pisarencodiana@gmail.com

Proiectarea didactică în instituția de educație timpurie este un proces complex și esențial pentru crearea unui mediu educațional adecvat copiilor. Această activitate presupune adaptarea strategiilor de învățare la nevoile corespunzătoare particularităților de vârstă ale copiilor.

Pornind de la ideea că copiii învață și se dezvoltă într-un mod plăcut prin joc, evidențiem faptul că activitatea de bază în grădiniță se axează pe joc.

Cercetătoarea L. Granaci afirmă ideea că în instituțiile de învățământ jocul este folosit ca metodă de instruire și educație, de unde și denumirea de joc didactic [1, p. 21].

Jocul este folosit în activitatea instructiv-educativă pentru a dezvolta anumite cunoștințe, priceperi și deprinderi ce țin de dezvoltarea personală și relaționare. Astfel, prin joc, copiii:

- *se dezvoltă fizic*: își dezvoltă coordonarea, echilibrul, își formează abilități motorii;
- *se dezvoltă cognitiv*: își îmbunătățesc gândirea logică, imaginația, creativitatea;
- *se dezvoltă social și emoțional*: învață să comunice și să colaboreze cu alți copii, să-și exprime sentimentele într-un mod sănătos și productiv etc.;
- *își îmbunătățesc stima de sine:* reușind să îndeplinească o sarcină într-un joc, copiii se simt valoroși și importanți, dobândind astfel o încredere în sine mai mare;
- *își dezvoltă limbajul și comunicarea:* prin joc, copiii învață cuvinte noi, conversează cu semenii etc.

Aspectele enunțate mai sus confirmă prezența unui principiu esențial în curriculumul instituțiilor de educație timpurie, și anume, *principiul învățării bazată pe joc.*

Pornind de la aceste idei și de la spusele cercetătoarei N. Carabet care enunță că „De calitatea actului de proiectare depinde calitatea realizării activităților educaționale…” [2, p. 3], menționăm importanța formării/dezvoltării la cadrele didactice din instituția de educație timpurie a competenței de proiectare didactică prin prisma principiului învățării bazată pe joc.

În acest context, e necesar ca educatorii să posede o bună pregătire psihopedagogică, teoretică și metodologică pentru a proiecta și a alege jocuri adecvate, necesare eficientizării activităților. O activitate în care ne propunem să folosim jocul didactic devine și o situație-problemă, iar rezolvarea ei se regăsește în pregătirea minuțioasă a

acestei activități, în alegerea jocului potrivit, în alegerea materialului corespunzător, în potrivirea momentului când trebuie folosit jocul și felul cum se vor fructifica rezultatele activității.

În concluzie, evidențiem necesitatea formării continue a cadrelor didactice din instituția de educație timpurie referitor la dezvoltarea *competenței de proiectare didactică prin prisma principiului învățării bazată pe joc* și sugerăm unele **recomandări** cu referire la realizarea domeniilor de activitate din Curriculumul pentru educația timpurie și Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani din perspectiva Cadrului de referință pentru educația timpurie raportate la principiul învățării bazată pe joc, și anume:

- să asigure un mediu de învățare prin joc, orientat spre dezvoltarea multilaterală a copilului;
- să creeze situaţii de învăţare prin joc, prin punerea la dispoziţia copilului a diverselor materiale didactice;
- să ofere fiecărui copil posibilitatea de a se exprima, și de a respecta părerile semenilor săi;
- să stimuleze curiozitatea copilului prin crearea unor exerciții de experiment;
- să favorizeze situaţii de manifestare a iniţiativei copiilor în cadrul activităților prin joc.

Toate aceste recomandări vor deveni realizabile prin intermediul proiectării activităților educative prin prisma principiului învățării bazată pe joc. Orice activitate din grădiniță va fi mai ușor acceptată și realizată de copii dacă educatoarea, adresându-se copiilor va spune „*Ce-ar fi să ne jucăm de-a* ..., decât dacă ar spune *Astăzi vom învăța despre*…”.

Referințe:

1. GRANACI, L. *Educaţia prin joc: teorie şi practică*. Chișinău: Epigraf, 2010. 191 p.
2. CARABET, N., GÎNJU, S., HAHEU, E. *Activitatea de proiectare în grădinița de copii*. Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2010. 71 p.

Recomandat
***Nina BÎRNAZ**, dr., conf. univ.*

STRATEGII DE EFICIENTIZARE A STILULUI DE COMUNICARE ÎN RELAȚIA EDUCATOR-PĂRINTE

Tatiana RUSU,

Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 316.77:37.064.1 rusutatiana0304@gmail.com

Relația dintre educator și părinte este esențială pentru o educație timpurie de succes.

Prin urmare, comunicarea eficientă în relația dintre educatori și părinți asigură o educație de calitate și dezvoltare armonioasă pentru copii [1, p. 54]. Eficiența comunicării depinde de stilul de comunicare al actorilor implicați în acest proces.

Strategiile de eficientizare a stilului de comunicare în relația educator-părinte reprezintă cheia de succes în parteneriatul grădiniță-familie [2, p. 115].

Prin identificarea și îmbunătățirea stilului de comunicare, educatorii și părinții pot colabora mai eficient pentru a sprijini dezvoltarea copilului.

Pentru a îmbunătăți stilul de comunicare, am proiectat și desfășurat un program de formare referitor la eficientizarea stilului de comunicare la educatori și la părinți pe un eșantion constituit din 15 cadre didactice și 15 părinți. Scopul programului a fost evidențierea stilurilor de comunicare la cadrele didactice și la părinți.

Rezultatele cu privire la stilurile de comunicare la etapa de constatare și la etapa de control la cadrele didactice și la părinți, cât și rezultatele stilului de comunicare la etapa de control la cadrele didactice și părinți, sunt prezentate în Figurile 1, 2 și 3.

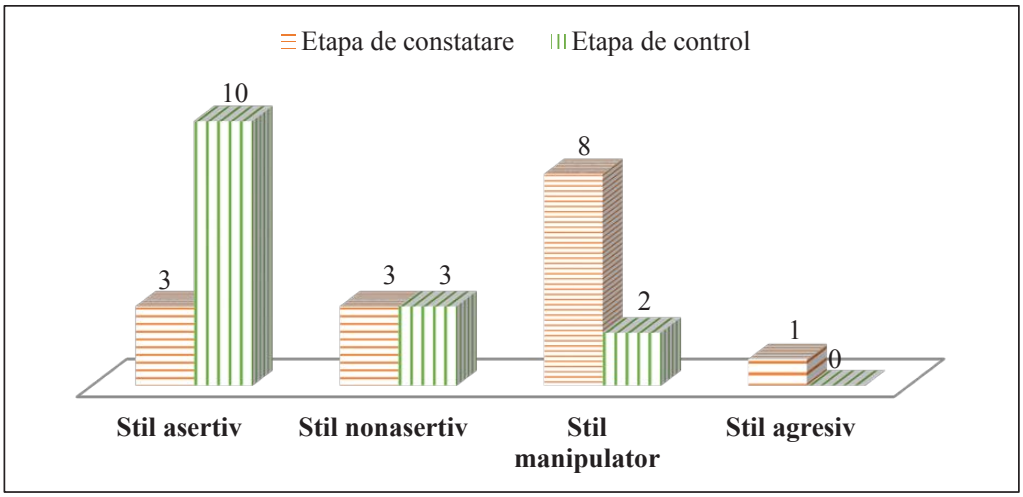

Fig. 1. Rezultatele stilului de comunicare la etapa de constatare și la etapa de control la cadrele didactice

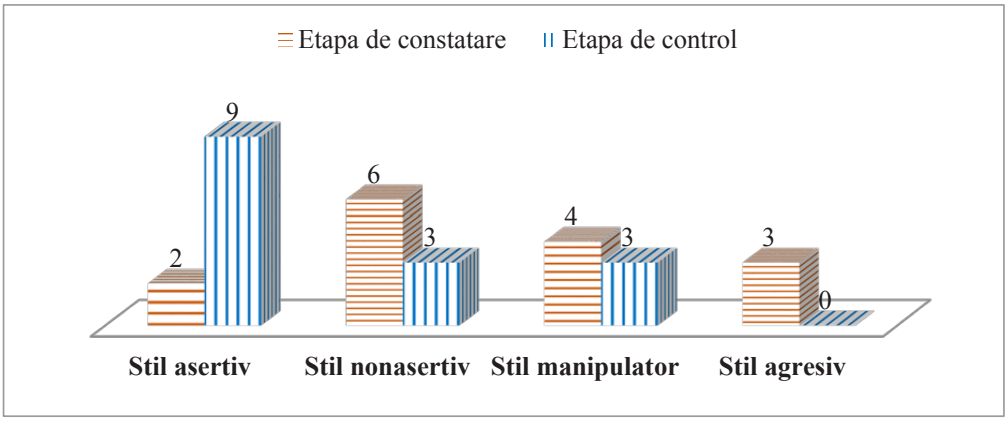

Fig. 2. Rezultatele stilului de comunicare la etapa de constatare și la etapa de control la părinți

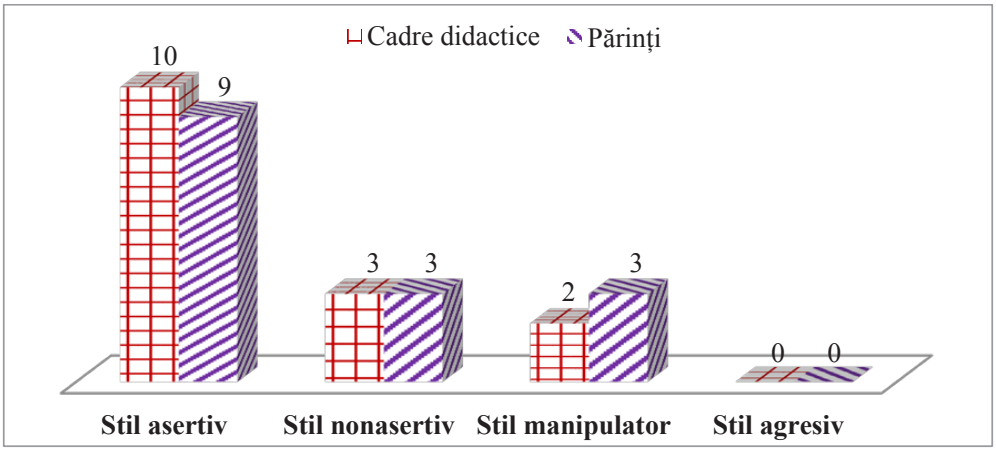

Fig. 3. Rezultate comparative ale stilului de comunicare la etapa de control la cadrele didactice și la părinți

Analizând datele rezultatelor la etapa de constatare și la etapa de control, observăm o creștere a nivelului stilului asertiv de comunicare la cadrele didactice și la părinți.

În concluzie, evidențiem faptul că stilul asertiv de comunicare stabilește o relație benefică între cadrele didactice și părinți, determinând astfel un mediu educațional favorabil pentru dezvoltarea armonioasă a copilului.

Referințe:

1. IACOB, L. *Comunicare didactică în Psihologie şcolară*. Iaşi: Polirom, 1998. 304 p.
2. PÂNIŞOARĂ, I. O. *Comunicarea eficientă*. Ediția a III-a, revăzută și adăugită. Iași: Polirom, 2008. 430 p.

Recomandat
***Nina BÎRNAZ**, dr., conf. univ.*

INFLUENȚA ANXIETĂȚII ASUPRA SUCCESULUI ȘCOLAR LA ELEVII DIN CICLUL PRIMAR

Felicia Ionela CERNAT,

Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 159.942.5:373.3 cernatfelicia6@gmail.com

Anxietatea este o stare emoțională frecvent întâlnită, pe care o experimentăm cu toții în diverse perioade și situații de viață. Este un sentiment normal, care poate fi de folos, anxietatea moderată poate motiva sau poate proteja în unele situații de risc. Totuși, anxietatea poate deveni copleșitoare, să apară în situații cotidiene care nu implică un pericol real și să limiteze funcționarea și dezvoltarea normală a copilului. Elevii de vârstă școlară mică pot manifesta teamă, neliniște și nesiguranță, acestea fiind elemente ale anxietății care afectează dezvoltarea elevului din clasele primare, inclusiv rezultatele sale școlare.

În literatura de specialitate se atestă cercetări asupra problemei anxietății școlare și factorii generatori ai acesteia. Mai puține studii se referă la influența anxietății asupra succesului școlar la elevii din ciclul primar, fapt care a permis identificarea problemei de cercetare. Ipotetic, presupunem că anxietatea este un factor determinant al insuccesului școlar. Astfel, elevii care manifestă un nivel înalt de anxietate înregistrează insucces școlar.

În *Dicționarul praxiologic de pedagogie*, „anxietatea este o stare afectivă difuză, de insecuritate, de neliniște, de anticipare a unor evenimente negative, de așteptare încordată, de teamă nedeterminată și nejustificată” [1].

Anxietatea reprezintă un sentiment al unui pericol iminent, nedeterminat obiectual, al unui pericol neprecizat care ar urma să se producă. Cauzele anxietății sunt multiple, diferiți factori favorizând apariția acesteia, precum: 1) factorul genetic – nivelul general de emoționalitate, modul de răspuns emoțional la stimuli și situații este moștenit genetic; 2) stilul parental – unii părinți sunt hiperprotectivi și copiii care manifestă un grad de control ridicat sunt mai predispuși la tulburarea de anxietate; 3) factorii cognitivi – structura creierului și reacțiile chimice de la nivelul acestuia pot determina tulburările de anxietate ale copilului; 4) factori de mediu – anumite situații pot favoriza apariția unei tulburări de anxietate la copil, de exemplu: schimbarea școlii [2].

Semnele și simptomele anxietății includ: a) la nivel fizic: durere în piept sau disconfort; disconfort sau durere de stomac, greață; amețeală, buimăceală, mers nesigur; minte încețoșată, detașare de sine; senzații de frig sau de cald; b) la nivel psihoemoțional: gândire axată pe reflectarea asupra evenimentelor trecute, pe analizarea minuțioasă a situațiilor și reacțiilor, pe sondarea posibilităților viitoare și pe îngrijorare. Comportamentul elevilor care indică anxietatea se manifestă prin neimplicarea în clasă, teama de a vorbi sau de a ridica mâna la ore; frica excesivă de a nu greși; dorința de a avea o ”înfățișare perfectă” și de a realiza temele fără nicio eroare [3]. Copiii anxioși caută

adesea un umăr de sprijin. Firește, au nevoie de cineva în care să aibă încredere și care să-i liniștească și să-i asigure că lucrurile sunt în regulă. Această dependență este parte a dansului anxietății.

În concluzie, precizăm că anxietatea este un factor determinant al insuccesului școlar. Un nivel optim de anxietate favorizează performanța. Anxietatea poate fi benefică, pregătind organismul pentru acţiune, având un rol de protecţie faţă de un posibil pericol şi rol adaptativ, dar poate fi anormală, atunci când acaparează şi perturbă activitatea şcolarului.

Propunem cadrelor didactice următoarele *recomandări:* includerea metodelor de gestionare a anxietății în procesul educațional; evitarea activităților și jocurilor competitive în care se iau în consideraţie viteza îndeplinirii activităţilor; oferirea feedback-ului obiectiv-pozitiv, în mod individual (utilizarea prenumelui ori de câte ori se adresează la copil), evitarea comparării între elevi; evitarea stabilirii cerinţelor exagerat de înalte la care elevul nu poate face faţă.

Referinţe:

1. BOCOȘ, M. *Dicționar praxiologic de pedagogie*. Vol.1. Pitești: Editura Paralela 45, 2016. 376 p. ISBN 978-973-47- 2212-9.
2. GROSE, M. *Copii anxioși de la anxietate la reziliență*. București: Curtea Veche Publishing, 2022.
3. RACU, I. *Psihologia anxietății la copii și adolescenți*. Chișinău: UPS „Ion Creangă", 2020. 331 p. ISBN 978-9975-46-433-8.

Recomandat
***Valeria BOTEZATU**, asist. univ.*

STRATEGII DE EFICIENTIZARE A STILULUI DE COMUNICARE LA CADRELE DIDACTICE ÎN RELAȚIA PROFESOR–ELEV

Snejana CROITOR,

Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 159.942.5:373.3 croitorsnejana1975@gmail.com

O trăsătură fundamentală a ființei umane este comunicarea interpersonală care constituie un proces complex prezent în toate sferele activității umane şi presupune transferul informaţional între două sau mai multe entităţi [1, p. 25]. Astfel, comunicarea interpersonală este o necesitate care face parte integrantă din procesul de realizare deplină şi valoroasă a potenţialului uman. Cercetătorii apreciază comunicarea interpersonală ca factor ce facilitează formarea personalității şi a unei atitudini interioare ferme, caracteristicile de personalitate, statutul şi locul social.

Comunicarea interpersonală eficientă are consecințe semnificative asupra ființei umane, în general, şi în cadrul anumitor relații, în special, inclusiv în relația cadru didactic-elev. Când vorbim despre persoana cu un stil eficient de comunicare, ne referim la anumite calități de personalitate ca: empatie, etică, comprehensiune, calități necesare în monitorizarea emoțiilor în timpul relaționării [2, p. 56].

Ținând cont de valoarea comunicării eficiente în relațiile sociale, se solicită trasarea şi realizarea sigură a unui nou scop în contextul actual: *eficientizarea comunicării interpersonale, elaborându-se strategii relevante***.** În această ordine de idei, identificarea şi implementarea unor repere teoretice şi aplicative în scopul determinării unui traseu de abordare a procesului de selectare a strategiilor devine un imperativ. Comunicarea interpersonală eficientă reprezintă o competență învățată prin intermediul conținuturilor şi activităților educaționale care începe timpuriu, având la fiecare vârstă specificul său. Astfel, este cert că experienţa comunicării interpersonale reprezintă fundamentul pentru dezvoltarea armonioasă a personalităţii copilului şi pregătirea lui pentru o viaţă independentă. Pe această dimensiune, stilul de comunicare al cadrului didactic în relația profesor–elev devine un element care asigură dezvoltarea competenței de comunicare la un nivel înalt şi sprijină elevul să conştientizeze şi să-şi autoregleze propriile gânduri, emoţii, atitudini.

Problematica privind comunicarea interpersonală şi interacţiunea ei cu alte caracteristici ale personalităţii a preocupat mereu cercetătorii, fiind abordată într-un şir de studii psihologice, pedagogice, psihosociale. Un rol semnificativ în studierea comunicării interpersonale şi dezvoltării personale le revine atât cercetătorilor străini: L. Kolberg, J.-C. Abric, J. Bowlby, A. Maslow ş.a., cât şi celor din România şi R. Moldova: P. Neveanu, L. Şoitu, M. Golu, M. Zlate, F. Golu, S. Chelcea, E. Verza, F. E. Verza, U. Şchiopu, A. Bolboceanu, V. Pâslaru ş.a.

Cu scopul eficientizării stilului de comunicare, cadrul didactic trebuie să-şi dezvolte competențele profesionale, în general, şi competența de comunicare, în special. Or, „... competența comunicațională este parte integrantă a competenței didactice” [3, p. 46].

Având drept scop identificarea strategiilor de eficientizare a stilului de comunicare la cadrele didacice în relația profesor–elev, reperăm pe elementele componente ale actului de comunicare: emițător, receptor, mesaj, cod, canal de transmisie, context, și pe factorii care au impact asupra stilului de comunicare al persoanei – tipul de personalitate, cultura, temperamentul și mediul social în care coabitează aceasta. În atare context, am elaborat un construct psihopedagogic „Strategii de eficientizare a stilului de comunicare la cadrele didactice în relația profesor–elev". Prezentul construct vizează trei dimensiuni: *rolul cadrului didactic în procesul de comunicare*, *strategia aplicată în procesul de comunicare și descriptori de evaluare a strategiei* (Fig.).

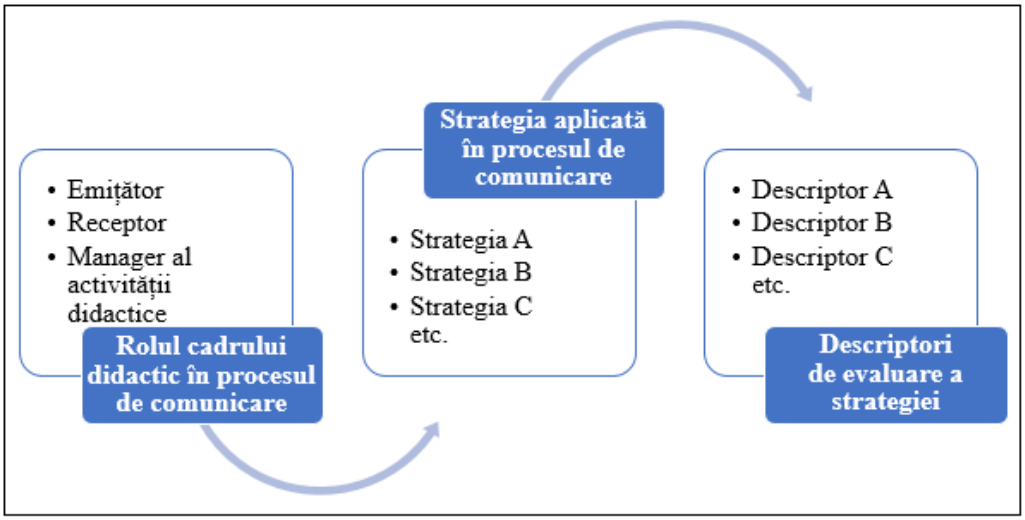

Fig. Construct psihopedagogic „Strategii de eficientizare a stilului de comunicare la cadrele didactice în relația profesor–elev"

În concluzie, subliniem faptul că stilul de comunicare al cadrelor didactice este esențial pentru succesul procesului educațional și pentru dezvoltarea personală a elevilor. Datorită aplicării unor strategii relevante în procesul de comunicare, se stabilește o relație pozitivă între profesor și elevi care duce la crearea unui mediu de învățare pozitiv și prietenos, fapt ce încurajează elevii să participe activ și cointeresat în activități de învățare, aspect ce contribuie la îmbunătățirea rezultatelor școlare ale elevilor și la dezvoltarea personalității acestora.

Referințe:

1. ABRIC, J. C. *Psihologia comunicării: teorii şi metode*. Iaşi: Polirom, 2002. 208 p.
2. STROE, M., DAVID, T., PREDESCU, A. *Empatia şi relaţia profesor–elev*. Bucureşti: Editura Academiei, 1987, p.7-9.
3. ȘOITU, L. *Comunicare și educație*. Iași: Spiru Haret, 1996. 205 p.

Recomandat
***Nina BÎRNAZ**, dr., conf. univ.*

INFLUENȚA PERFECȚIONISMULUI ASUPRA REUȘITEI ȘCOLARE LA ADOLESCENȚI

Olga DODAN,

Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială

CZU: 159.922.8:373.091.26 dodan.olgutza@gmail.com

La etapa actuală, mai mulți adolescenți manifestă perfecționism pe fondul cerințelor societății cunoașterii, care le solicită abilități și trăsături de personalitate menite să-i ajute să se adapteze acestui tip de societate. Astfel, aceştia tind să fie buni în toate, nu acceptă eșecul și chiar pot suferi diverse tulburări psihologice, dacă lucrurile nu se întâmplă așa cum își doresc ei.

Problema perfecționismului a fost abordată de diverşi cercetători, printre care: P. Hewitt [1], G. L. Flett [2], L. Damian [3], Е. Т. Соколова [4], Н. Г. Гаранян [5] ș.a. Aceştia au constatat că încă din copilărie societatea cultivă tendința către scopuri foarte înalte, către cele mai mari realizări în detrimentul „nevoilor și abilităților actuale". Căutarea excelenței este considerată, în general, un mod admirabil de gândire. Totuși, stabilirea standardelor înalte și încercarea conștiincioasă de a atinge obiective dificile, dar care pot fi atinse, de obicei, duce la sentimente de satisfacție. Cu toate acestea, atunci când acest mod de gândire alunecă spre „*stabilirea unor standarde excesiv de ridicate de performanță, însoțite de tendința de prea multă autoevaluare critică*" [3], este însoțit de distres emoțional. Teoriile asupra dezvoltării perfecţionismului au căzut de acord asupra ideii că acesta se formează în copilărie şi că părinţii joacă un rol-cheie în dezvoltarea sa, antrenând diferite mecanisme posibile.

Perfecționismul este direct legat cu reușita școlară a adolescenților, totuși efectele acestuia nu au adesea un caracter pozitiv. Perfecționismul dezvoltă la adolescenți dorința continuă de a realiza totul perfect, de a fi pe primul loc, de a nu da greș, fapt ce nu este corect, dacă e să vorbim de contextul școlar. Mediul școlar este creat pentru a studia, a învăța, a greși și pentru a ne corecta, totuși în contextul în care intervine perfecționismul apar o multitudine de probleme cu caracter psihologic care nu mereu sunt depistate. *Este perfecționismul calea spre succes școlar?* Presupunem că perfecționismul manifestat la adolescenți cultivă o gândire disfuncțională, tendința de a fi perfect și de a le reuși pe toate fără a cere ajutor. Acest lucru poate cauza adesea stres, depresie, furie direcționată spre exterior, simptome de burnout, strategii de autosabotare, anxietate socială, tulburări obsesiv-compulsive etc.

Conform cercetării realizate, concluzionăm că perfecționismul este într-adevăr o problemă în societatea actuală, iar prezența și efectele acestuia apar în timp și pot fi unele majore atât pe plan psihologic, fiziologic dar și social. În urma analizei rezultatelor, am constatat că sindromul perfecționistului predomină cu un procentaj destul de ridicat în rândul adolescenților, iar efectele acestuia sunt destul de imprevizibile. Elevii ce au o reușită școlară mai ridicată pretind a fi în numărul elevilor ce suferă de

sindromul perfecționismului, totuși nu toți dețin acest sindrom, cel puțin nu la stadii avansate.

Este necesară analiza și identificarea tendinței de perfecționism la adolescenți în vederea reducerii efectelor acestuia, și totodată este necesară analiza dimensiunilor perfecționismului – *perfecționismul orientat spre sine, perfecționismul prescris social, perfecționismul spre altul*. Se recomandă informarea elevilor cu referire la semnificația perfecționismului, dimensiunile acestuia și consecințele perfecționismului atât pe termen scurt, cât și pe termen lung.

Referințe:

1. HEWITT, P. L., FLETT, G. L. Perfectionism in the self and social contexts: Conceptualization, assessment, and association with psychopathology. In: *Journal of Personality and Social Psychology*. 1991, 60(3), pp. 456-470.
2. FLETT, G. L. et. al. *The Child – Adolescent Perfectionism Scale: Development, validation, and association with adjustment*. 2002.
3. DAMIAN, L. *Factori premergători și consecințe ale perfecționismului la adolescenți*: Rezumatul tezei de doctor habilitat în psihologie. Cluj-Napoca, 2013.
4. СОКОЛОВА, Е.Т., ЦЫГАНКОВА, П.В. Перфекционизм и когнитивный стиль личности у лиц, имевших попытку суицида. В: *Вопросы психологии*. 2011, 2, сс. 90-100.
5. ГАРАНЯН, Н.Г. *Перфекционизм и враждебность как личностные факторы депрессивных и тревожных расстройств*: Автореф. дис.д-ра психол. Наук, 2010.

Recomandat
***Valeria BOTEZATU**, asist. univ.*

INFLUENȚA PARTENERIATULUI ȘCOALĂ–FAMILIE ASUPRA MOTIVAȚIEI DE ÎNVĂȚARE LA ELEVI

Mădălina MUNTEANU,

Facultatea Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială

CZU: 37.018.26:373.091.53 madalinamunteanu467@gmail.com

Contactul familiei cu şcoala învaţă părinţii a colabora cu o instituţie formală, le ajută să acumuleze o primă experienţă relaţională, de comunicare privind ocrotirea, sprijinirea şi asigurarea unei educaţii eficiente a copilului. Acest parteneriat încurajează familia să stabilească ţelurile de atins pentru copiii lor, iar şcoala să stabilească obiectivele pentru obţinerea succesului şcolar.

Conform studiilor prezente, se atestă insuficienţa informațiilor cu referire la dezvoltarea motivației pentru învățare la elevi prin prisma parteneriatului educațional. Astfel, problema cercetării vizează necesitatea stabilirii rolului parteneriatului educațional asupra motivației de învățare la elevi. Prin ipoteza lansată, presupunem că parteneriatul școală–familie influențează nivelul motivației de învățare la elevi.

Conform cercetătoarei L. Cuznețov, *parteneriatul școală-familie* se referă la procesul de comunicare eficientă între acești doi factori şi punerea de comun acord a sistemelor de valori şi a cerinţelor faţă de copil, considerându-se că din acest parteneriat câştigă îndeosebi elevii [1]. Prin prisma definiției privind parteneriatul școală–familie, am dedus urmatoarele particularități ale acestui parteneriat, acestea fiind: formarea-dezvoltarea armonioasă a elevului, relația de comunicare eficientă, punerea de comun acord a sistemelor de valori şi a cerinţelor faţă de copil, precum şi şcoala şi familia împart responsabilități care vizează copiii.

Motivația pentru învățare reprezintă un ansamblu de forțe ce incită elevul în a se angaja într-un comportament dat, care se raportează atât la factori intrinseci, cât şi la factori extrinseci care fac elevul să adopte o conduită particulară. Motivația energizează şi facilitează procesul de învaţare prin intensificarea efortului şi concentrarea atenției elevului, prin crearea unei stări de pregătire pentru activitatea de învățare [2].

Motivația intrinsecă îşi are sursa în însăşi activitatea desfăşurată şi se satisface prin îndeplinirea acelei activități. Ea îl determină pe individ să participe la o activitate pentru plăcerea şi satisfacția pe care aceasta i-o procură, fără a fi constrâns de factori exteriori. Motivația extrinsecă este aceea a cărei sursă se află în exteriorul individului şi a activității desfăşurate. Angajarea în activitate e văzută ca un mijloc de atingere a unor scopuri, şi nu ca un scop în sine.

În vederea validării ipotezei emise, se planifică desfăşurarea experimentului psihopedagogic constatativ, în cadrul căruia vor fi utilizate instrumente psihodiagnostice specifice în acest sens: „Chestionarul pentru determinarea nivelului de implicare a părinților în mediul şcolar al elevilor” (B. Róbertné, 1993) şi „Chestionarul pentru măsurarea nivelului de motivație pentru învățare” (Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională, 2011).

Concluzionăm că organizarea planificată, conştientă de activităţi în parteneriat şcoală – familie determină o comunicare eficientă, constructivă ce are ca rezultat formarea unei imagini reale despre şcoală şi familie. Implicarea părinţilor în activităţi de parteneriat contribuie la creşterea coeziunii grupului de părinţi, la depăşirea barierelor comunicative, la creşterea încrederii faţă de şcoală, faţă de colectivul de conducere al acesteia, la adâncirea colaborării şi cooperării cu şcoala. În acest fel, elevii înregistrează rezultate mai bune la învaţătură, dovedesc capacităţi de a-şi exprima liber opiniile, de a pătrunde în esenţa lucrurilor, de a caracteriza adecvat mediul şcolar şi familial.

Propunem următoarele recomandări privind valorificarea parteneriatului şcoală–familie în vederea dezvoltării motivaţiei pentru învăţare la elevi:

- Participarea părinţilor la activităţile educaţionale şcolare (asistarea la ore) şi extraşcolare (serbări, vizite, excursii).
- Implicarea părinţilor în activităţi ştiinţifice: cursuri, sesiuni de comunicări etc.
- Desfăşurarea şedinţelor cu părinţii.
- Organizarea sistematică a unor consultaţii cu părinţii, la nivel individual sau de grup.
- Crearea clubului părinţilor (eventual activităţi în parteneriat cu copiii).
- Organizarea unor excursii, tabere împreună cu copiii, părinţii şi profesorii.
- Organizarea unor zile deschise completate cu expoziţii din lucrările elevilor.

Referinţe:

1. CUZNEŢOV, L. *Tratat de educaţie pentru familie. Pedagogia familiei*. Chişinău: CEP USM, 2008. 624 p.
2. *Rolul părinţilor şi al cadrelor didactice în învăţarea copiilor pe tot parcursul vieţii*: Ghid teoretico-metodologic. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2019. 225 p.

Recomandat

***Valeria BOTEZATU**, asist. univ.*

SESIUNEA NAȚIONALĂ CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE STUDENȚEȘTI

Ediția a XXVII-a

15 februarie - 15 martie 2023

Rezumatele comunicărilor

Volumul II

ȘTIINȚE UMANISTICE
ȘTIINȚE JURIDICE
ȘTIINȚE SOCIALE ȘI ALE EDUCAȚIEI

Corectură: *Antonina Dembiţchi*
Machetare computerizată: *Tatiana Capliuc*

Bun de tipar *04.09.2023*. Formatul $70\times100^{1}/_{12}$.
Coli de tipar *27,2*. Comanda *16sp*.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al. Mateevici, 60, Chişinău, MD 2009
e-mail: cep1usm@mail.ru; usmcep@mail.ru